ANUL X. - SERIA II-a. - No 530

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 1 Februarie 1931

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897, CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Recapitulări

Gândirea actuală e stăpânită de ideia teleologică. Amintiri din Kant, mai mult încă din Fichte, în parte şi din Schopenhauer, se amestecă, de vreo trei decenii încoace, pentru a întrona în cât mai multe unghere ale economiei intelectuale primatul scopului. Prin expedițiile celor mai tinere filosofii europene şi americane, multă reflecţie, sau adâncă sau fină, se adaogă roditor şi glorios la tezaurul de lux al lumii; însă, fireşte, năvăliră şi multe falşe valori, pseudonoutăţi, şi sterpe şi neroade beţii de termeni tehnici; în a căror fabricare sunt atât de fertile vanităţile iritate ale minţilor mediocre. Prin excelenţă, orientarea teoretică de care vorbim a deschis drum mare unei banalităţi de filosofie populară. Scopul, idealul, silinţele, sunt totul: — în această fraza comună e strâns tot ce a putut deveni vulgar, din teleologismul filosofic fichtean, pragmatist, sau de orice altă etichetă, modernă sau clasică.

Lustruirea din proaspăt a unui loc comun este o provocare nouă pentru a ne amuza de dânsul.

* * *

A zis un glumeţ că filosoful e ca unul care, pe întuneric, caută prin odaie o pălărie neagră care nu-i acolo. Impertinenţa e nemeritată. Cine a comis-o nu se gândea, că maliţioasa asemănare se aplică, mult mai deaproape decât filosofului, omului oricare, astfel cum îl imaginează teleologia populară. Tocmai omul oricare, prin metoda activităţii sale obişnuite, incarnează curios acea imagine caraghioasă: el e, în adevăr, creatura care caută fără succes. Şi dacă filosoful caută cel puţin o pălărie neagră, omul oricare pare a nu şti ce caută.

Dela Faust, sau mai popular: dela eroii lui Chateaubriand, nemulţumirea cronică e consfinţită ca virtute şi ornament distinctiv al bărbatului de elită. Pesimismul, aşa cum l-au organizat literaţii, trece adesea drept semn de bun gust, de rasă subţire. Prestigiul literar al acestui pesimism înăbuşe diagnoza elementară că el poate, eventual, să nu însemne decât sărăcie şi neputinţă. Goana din scop în scop — emfatic se zice: din ideal în ideal — nu este cumva simptomul fatalei nereuşite a vieţii în indivizii fabricaţi în massă? Teleologismul trepidant al omenirii de toate zilele, nu s'ar putea el înţelege ca însăşi evidenţa unei foarte nevoiaşe adaptări? Mulţimea indivizilor îşi caută nepotolit rostul, în grad inegal de absurditate —: fiindcă natura nu binevoeşte a da rost deplin oricui.

Dar atunci, filosoful care umblă să ne înveţe consolator, că rostul stă în căutare, cade împreună cu toţi ceilalţi sub răutatea glumii pomenite. — E vorba de filosoful care ştie că pălăria neagră nu se află acolo unde el, caşi toţi ceilalţi, o caută; şi care ştie, poate, că pălăria nici nu există.

* * *

A pune lumii acesteia, luată în total, întrebări de scop şi de sens, este o copilărie preistorică.

Omul mijlociu se roade în aşteptări trudnice. La realizări, el abia se opreşte, realizările lui fiind, pentru el însuşit, mediocre. El e o maşină practică, neputincioasă a-şi găsi înţeles deplin în ea însăşi. Inţeles nu e posibil decât în măsura acelei plenitudini interioare care nu se realizează decât excepţional. Atunci se face cunoscut farmecul covârşitor al unei nesecate puteri de a descoperi, iarăşi şi iarăşi, bogăţiile nesocotibile ale experienţei, farmec cărui gândirea populară a încercat să-l cuprindă în ideile naive de infinit, de veşnicie, de perfecţie absolută. Din acele realizări, ce nu sunt posibile decât în acea rară plenitudine a sufletului şi a spiritului, răsfrângeri sarbede coboară, în chip de dogme, de idealuri, sau idei curente, spre a servi acolo de temelie unor automatice discipline, social folositoare.

Intrebările: pentru ce? cu ce scop? — sunt adânc populare. In gândirea comună, fiecare *ceva* nu e bun. nu are sens decât pentru *altceva*. Omul obişnuit trăeşte constant în aşteptări: obiectul sau starea de faţă *nu sunt decât mijloace* pentru un obiect sau o stare viitoare. Formula: *nu sunt decât mijloace,* prin care orice e de faţă se degradează în favoarea a celor ce vor fi, este expresia profund semnificativă a unui pesimism popular. A fi mijloc, constituie un fel de inferioritate; dar, în tendinţă generală, spiritul preface, cu precipitare automatică, orice obiect sau stare de faţă în — mijloace. Astfel cercul viţios devine esenţial.

Oprirea asupra obiectului, mirare şi admirare în tempo larg de veşnicie, nu sunt stări comune. Ci spiritul comun — care, în aceasta, este tot una cu spiritul primitiv — întreabă neliniştit: *ce e înăuntru? ce e dincolo de aceasta?* Este şi aci o metodă de a face din orice obiect de faţă un simplu mijloc pentru a ajunge la altceva, care e *dedesubt*, sau *de cealaltă parte,* sau oricum altfel spun metaforele copilăreşti în domeniul cunoaşterii şi al valorificărilor generale. Spiritul comun percepe şi reflectează prea slab; lumea lui îi apare prea puţin interesantă, şi, în o perpetuă uitare copilăroasă, se consumă aşteptând sau căutând ce va să fie. Dublarea realităţii cu ajutorul ideei de substrat — lume în sine, lume a ideilor, lume a fericirii veşnice — a fost o primă procedare pentru a se consola de neînsemnătatea aşa numitelor aparenţe. Această atât de naivă consolare a luat formă şi dignitate de principii. A fost o prejudecată cu viaţă lungă straşnic: abia un filosof din secolul trecut, o minte de esenţă adânc modernă, Lotze, a denunţat-o hotărât, explicând, că voinţa de a cunoaşte lucrurile în sine, cum se zice, şi de a atribui nu ştiu ce superioritate garantată unei asemenea cunoaşteri, implică o contrazicere naivă. A dori să cunoşti lucrurile în sine nu poate însemna decât a voi să le cunoşti în afară de percepere şi reflecţie; şi dacă aceasta poate avea un sens, acela nu poate fi decât: confundarea însăşi a noastră cu lucrurile, şi aceasta nu ar fi decât încetarea oricării cunoaşteri. — Lamentările desperate ale lui Faust îmbrăcau o copilărie tardivă.

Când magia precisă, dar plină de primejdioase ispite, a ideilor generale, s'a desvelit în sânul spiritului stăpânit încă de primitive nevoi, neliniştea naiv teleologică a început să caute mângâetoare odihnă în lumina unor jocuri cu aparenţă teoretică.

Goana din scop în scop se trezea închisă în o carieră absurd circulară; ea crezu a-şi găsi soluţia liniştitoare plănuind o schemă de idei care să fie totodată şi ierarhie de valori. Aşa se întemeie piramida întrebărilor despre lume; şi elaborarea de modele diverse după asemene plan al unei organizări economicoase de curiozităţi mai mult sau mai puţin primitive, se înrădăcină ca dragoste stăpânitoare şi fericire definitivă în orice filosofare.

Critica cunoştinţei a închis acum în registrul trecutului neefectiv, aceste notificări şi raţiuni ale filosofiei începătoare. Voinţa de a explica toate din una se clasează ca un prost obicei preistoric. In fond, această naivitate teoretică, ce consta în a închide experienţa, printr'un joc de analogii şi de abstracţii copilăros ingenioase, în o concluzie unică, exista de dragul naivităţii teleologice: ideia unică, căreia se supuneau şi din care trebuiau să decurgă toate celelalte, era, din capul locului, aleasă pentru a cuprinde şi scopul unic, în care lanţul scopurilor celorlalte şi-ar putea găsi, în sfârşit, capătul liniştitor.

In închipuirea lumii ca o scară de comparative, în vârful căreia stă un superlativ absolut, recunoaştem bine visările sistematizate ale unei minţi de primitiv sau de copil. La copii, şi în spiritele copilăroase, domneşte trebuinţa de a face din comparare o metodă absolută; apoi, de a căuta toturi bine încheiate, cu limite fixe şi veşnice. Ideia de perfecţie este idolul suprem al gândirii copilăreşti. Acest idol funcţionează ca postulat fundamental al filosofiilor populare. Goana circulară după scopuri e condusă, adică momită, de postulatul perfecţiei. E simplu: din mai bun în mai bun — la bunul absolut.

Jocul de înlocuire continuă a unui cuprins de experienţă prin altul, în aşteptarea unei realizări definitive, constitue un apriori al reflecţiei populare, şi determină un imperativ al practicei corespunzătoare.

(Vom continua în numărul viitor).

PAUL ZARIFOPOL

Surâsul tău...

Prefaţă la volumul de epigrame cu acelaş titlu

Surâsul tău — botanic-definit,
Ar fi... aşa... un început de floare,
Ar fi — dacă-ai văzut — acel mijit
Timid şi graţios de lăcrămioare.

Vezi... asta presupune negreşit
Că 'ntr 'o pădure — cel puţin odată —
Cu pas de citadină rătăcit
Să fi trecut pe-o vreme... adecvată.

Să fi văzut un codru răvăşit
De viscole... să-i fi simţit pustiul...
Ceia ce e cu totul diferit
De ce ne dă... amabil... Cişmigiul!

Să fi simţit apoi ,nestăvilit
Venind, Urâtul rece de departe
Şi sufletul în tine ghemuit,
Să-l fi simţit cum tremură de moarte.

Atunci ai înţelege — desluşit —
Surâsul tău — adevărat — ce 'nseamnă,
De-ai fi văzut întâiul licărit
Prin frunzele svârlite jos de toamnă.

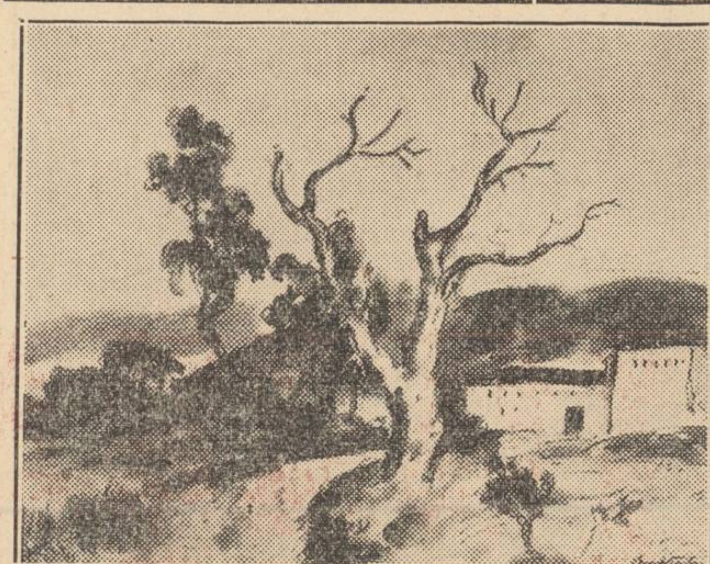
Cum dintr 'odată — tot — a'nveselit
Cu stropul lui de umbră şi de soare
Şi cum în jurul tău a răspândit
O nesfârşit de dulce 'nviorare...

. . . .

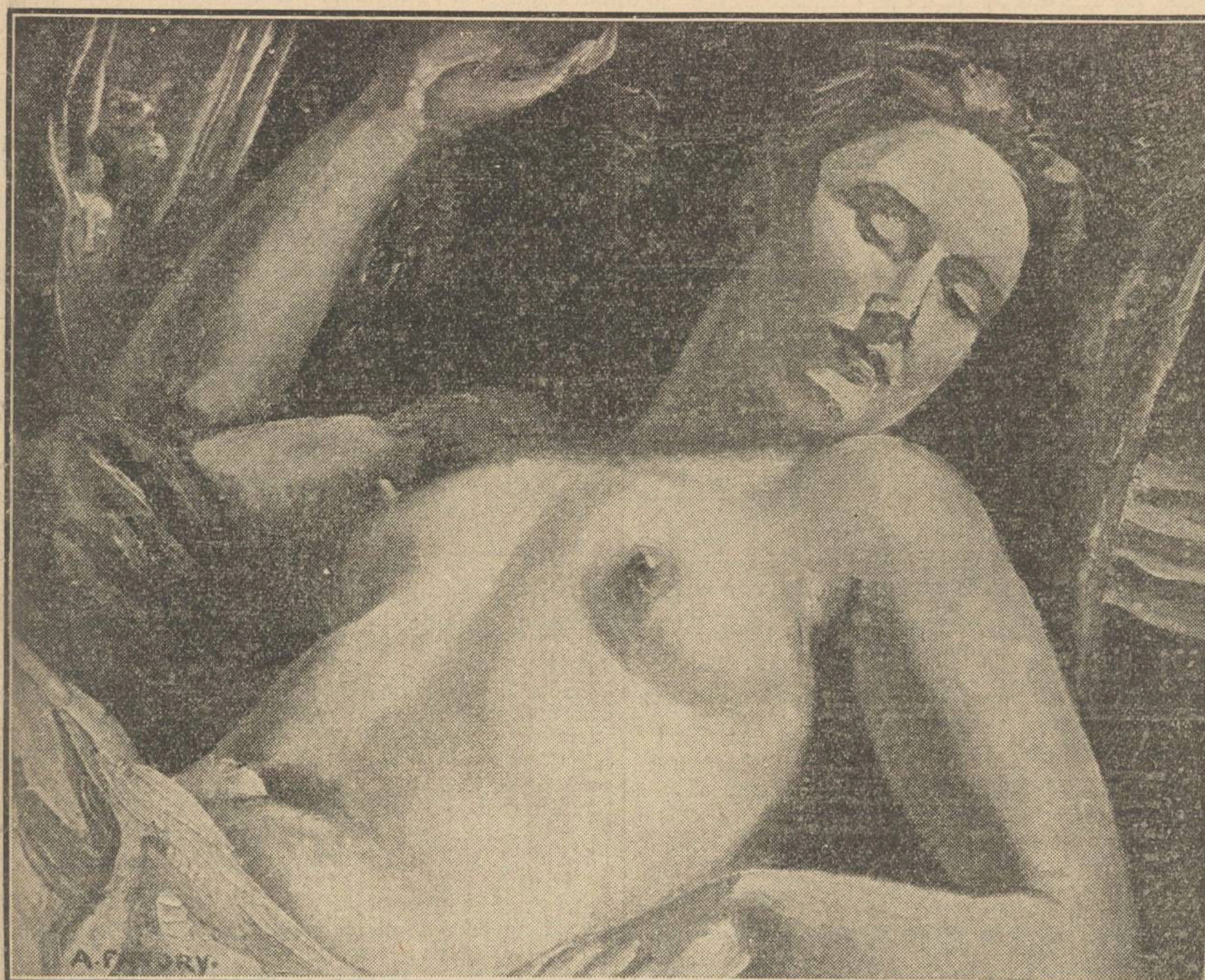
Iar celor ce aici i-am necăjit,
Le cer ertare eu — teribil gâde!
Am fost şi eu un codru răvăşit
Şi-am vrut să văd prin pagini cum surâde...

Prietenii, voi frunze ce-aţi murit
De vântul epigramelor uşoare,
Vă mulţumesc. Din voi a răsărit
Surâsul ei... un început de floare...

TUDOR MĂINESCU

A. Bălţatu Pârăul morii (Aquarelă)

A. Favory Nud

Parfumurile

Influenţa lor în viaţa amoroasă

după Dr. VAN de VELDE

In articolul precedent, intitulat, „Amorul şi simţurile", am reprodus părerile D-rului Van de Velde despre excitaţiile sensoriale şi anume cele dobândite pe calea gustului, auzului şi a mirosului.

Mirosul, — spune Dr. Van de Velde, — e strâns legat de emoţiile sexuale, atât la oamenii civilizaţi, cât şi la omul primitiv.

La cea dintâi apropiere mirosul are, în genere, la oamenii cultivaţi, o influenţă mai mult negativă, creând sau mărind o antipatie sexuală.

Dar după câtva timp se poate produce fenomenul invers: acelaşi miros devine susceptibil să creeze o puternică emoţie erotică sau să mărească excitaţia existentă.

De aceia, din cele mai vechi timpuri, omul a recurs la parfumuri naturale sau artificiale, fie pentru a masca emanaţiunile corpului, fie pentru a le întări.

Raportul dintre parfumuri şi senzaţiile sexuale e un subiect destul de important şi de vast ca să merite un studiu special, — scrie dr. Van de Velde. Dar chestiunea nu e încă pusă la punct şi ar trebui să ne mărginim aproape numai la generalităţi.

Se pot cita, cum vom vedea mai departe, fapte şi observaţii care să servească la crearea unui sistem de „parfumerie erotică"; dar acest sistem e lipsit deocamdată de baze solide.

In acest scop ar fi nevoie de o strânsă colaborare între medicii specialişti în sexo-fiziologie şi fabricanţii de parfumuri. Sub acest raport, se deschide un câmp foarte rodnic, a cărui exploatare ar fi utilă din toate punctele de vedere.

Acest subiect merită o analiză cât mai profundă, dată fiind importanţa sa în ceiace priveşte originea şi conservarea legăturilor amoroase. El e de o utilitate nemărginită pentru laturea tehnică a căsătoriei şi numeroase învăţăminte se vor putea scoate din cercetarea lui.

Intrebuinţarea preparatelor odorifice urmăreşte, din punct de vedere fiziologic, scopuri diferite; ele se pot împărţi în cinci grupuri.

Două dintr'însele (întâiul grup principal) sunt de ordin general, celelalte trei (al doilea grup principal) au o bază sexuală.

Intâiul grup principal are mai multe scopuri; pe de o parte, e destinat să ascundă mirosurile dezagreabile care provin dela persoane din jurul nostru, eliminând astfel un factor deprimant; pe de altă parte, el produce un efect stimulant asupra centrelor noastre nervoase. Parfumurile — cu condiţia să nu fie prea concentrate — au o influenţă agreabilă nu numai asupra simţului mirosului, ci asupra întregului sensorium, favorizând astfel şi receptivitatea altor impresiuni. Aflăm aci, deşi indirect, un element sexual.

In al doilea grup principal scopurile sunt mai în directă legătură cu senzaţiile erotice: „camuflarea" mirosurilor respingătoare, întărirea şi chiar crearea unor mirosuri personale atrăgătoare. Alături de aceste două grupuri care servesc în deosebi să provoace instinctul de apropiere al celuilalt sex, există un al treilea destinat să exalteze propria emoţie amoroasă. Se pare că mai ales femeile urmăresc acest scop servindu-se de anumite parfumuri.

Parfumeria sexuală raţională, ca să realizeze scopurile celor două grupe citate, trebue să fie alcătuită din mirosuri masculine şi mirosuri feminine. Cu alte cuvinte există parfumuri asemănătoare cu mirosurile masculine proprii, care le fixează, le complectează şi le accentuează şi, prin aceasta, irită sfera sexuală feminină; şi altele care, armonizându-se cu mirosurile feminine, au proprietatea de a exalta emoţiile masculine. Alături de aceste parfumuri trebuesc amintite cele pe care le vom numi masculine-negative şi feminine-negative, menite să neutralizeze emanaţiile masculine sau feminine. (Deci se poate vorbi de patru categorii de parfumuri sexuale destinate să atingă scopurile grupului al treilea şi al patrulea. In ceiace priveşte categoria a cincea, care tinde la excitarea emoţiilor sexuale proprii, sunt de prisos mijloacele speciale, întrucât femeia se poate sluji de parfumuri „masculine", iar bărbatul de parfumuri „feminine". Acest grup nu interesează deci prepararea parfumurilor erotice sau, mai bine zis, erotogene. Diviziunea făcută mai sus urmăreşte exclusiv categorizarea diverselor ţinte ale utilizării parfumurilor; ea nu are în vedere diferitele categorii de parfumuri).

Inainte de a trece la amănunte, amintim în ceiace priveşte fixarea şi neutralizarea mirosurilor, că există parfumuri care, întrebuinţate în foarte mici cantităţi, au proprietatea de a fixa şi de a face să apară prin singură prezenţa lor unele mirosuri extrem de insezisabile.

Dimpotrivă, există substanţe care au însuşirea specifică de a anihila anumite mirosuri; de asemenea se cunosc agenţi fizici şi chimici care pot sau să le exalte, sau să le facă să dispară. Un singur exemplu ne-o poate dovedi. Sunt parfumuri care, îndatăce s'au svântat, nu mai împrăştie niciun miros, dar îşi reiau însuşirile îndatăce vin din nou în contact cu umezeala.

In ceiace priveşte noţiunea concordanţei mirosurilor, e de observat că unii fabricanţi de parfumuri atribue o mare importanţă armoniei ingredientelor mirositoare. Parfumeurul francez Piesse a ajuns chiar să stabilească un fel de gamă corespunzătoare celei muzicale. El crede că se pot crea armonii şi acorduri de parfumuri, după cum se pot produce şi dezacorduri oribile. Se înţelege dela sine că teza lui Piesse e mai mult spirituală decât ştiinţifică, dar ea e caracteristică pentru importanţa ce atribuim unei potrivite combinări de parfumuri.

Reluând chestiunea întemeierii unei arte a parfumului, trebue să recunoaştem că în această materie nu s'a făcut încă nimic.

Exemplul cel mai tipic al unui parfum masculin ni-l dă moscul, un produs exclusiv al animalului mascul adult. Fabricanţii de parfumuri se folosesc într'o foarte mare măsură de mosc; dar pentrucă e cât se poate de puternic, nu trebue să fie utilizat decât în doze infinitesimale şi combinat cu alte parfumuri. Foarte mulţi, în special bărbaţii, manifestă un desgust foarte pronunţat pentru moscul mai concentrat.

N'am avea nimic de obiectat împotriva frecventei întrebuinţări de către fabricanţi a moscului în prepararea săpunurilor, parfumurilor şi apelor de toaletă, dacă toate astea s'ar face cu pricepere şi în mod raţional; dar lucrurile se petrece cu totul altfel.

Alt parfum, care intră în categoria parfumurilor feminine-negative, e acela de levănţică (lavande), întrebuinţat încă din secolul al XVI-lea de către Arabi. Chiar la noi se foloseau femeile de floarea de levănţică, ce era aşezată printre rufe spre a le da un miros deosebit.

(Continuare în pag. II-a)

Levănţica are reale proprietăţi dezodorizante şi, din cauza acţiunii sale neutralizante faţă de anumite secreţiuni specifice feminine, ea slujeşte şi astăzi ca bază a unor ape de toaletă pe care femeile le utilizează cu predilecţie.

In folosirea parfumurilor trebue să se observe nu numai armonia dintre ele, ci şi potrivirea lor cu mirosul propriu al celui care le utilizează. Ele să nu cuprindă decât elementele capabile de a atinge scopul urmărit, şi nu pe cele care ar neutraliza efect... sau ar avea un efect contrar.

* * *

Despre raporturile dintre *simţul vizual* şi instinctul sexual, vom spune mai puţine, pentrucă rolul vederii în transmiterea emoţiilor e destul de bine cunoscut.

Cele dintâi impresiuni, care devin în cele mai multe cazuri hotărîtoare, se datoresc acestui simţ. Din fericire însă, nu depinde totul de impresiunile vizuale. Dacă s'ar întemeia numai pe atât, foarte puţine şanse ar avea amorul să apară şi mai ales să dureze.

Câtă vreme simţul mirosului şi al tactului câştigă o importanţă tot mai mare, văzul îşi pierde cu timpul influenţa. Cu alte cuvinte, dacă simţul văzului continuă să transmită impresiuni plăcute, el rămâne un izvor de excitaţii puternice. Dacă nu mai transmite impresii favorabile, el poate fi uşor eliminat de obişnuinţă, de voinţă, de reflexie, şi se lasă îndepărtat de alte simţuri şi mai ales de unii factori psihici.

CUGETĂRI

Despre femei şi dragoste

O femee frumoasă e paradisul ochilor şi infernul sufletului.

* * *

Care e femeea care minte? Aceia care afirmă că nu va iubi niciodată, sau aceia care spune „Te voiu iubi întotdeauna"?

Dumas-fiul

Nu toate femeile ştiu să poarte o diademă.

* * *

Când nu iubeşti mult, nu iubeşti destul.

Stendhal

Sunt femei care fac să sufere un singur bărbat: femeile fidele.

Alfred Capus

Cinstea femeilor e adesea grija de reputaţie şi de linişte.

* * *

Sunt în lume multe căsătorii bune, dar nici una delicioasă.

La Rochefoucault

Cel mai bun mijloc pentru o femee de a-şi păstra virtutea, e de a nu şi-o pune la încercare.

* * *

Nu există mască sub care să nu se poată ascunde amorul acolo unde este şi nici să se arate acolo unde nu este.

Chamfort

In dragoste, femeia virtuoasă zice: Nu. Pasionata zice: Da. Capricioasa zice şi Da şi Nu. Iar Cocheta nu zice nici Da nici Nu.

* * *

Căsnicia e o piesă cu două personagii dintre care fiecare vrea să joace primul rol.

Octave Feuillet

Să iubeşti întâia oară e sublim; să iubeşti a doua oară e nebunie.

Heine

Amorul înainte de căsătorie e prefaţa interesantă a unei cărţi plictisitoare.

Goethe

Declinul amorului începe când singurătatea nu mai place soţilor.

Labruyère

Amorul e ca unele spectacole: te plictisesc, dar te duci să le mai vezi.

Flaubert

Un amor bine călăuzit înfrumuseţează şi întăreşte sufletul; unul dezordonat, îl strică răpindu-i ceia ce-l poate înobila.

Jules Simon

Dispreţul pentru dragoste e adesea regretul de a nu fi fost iubit.

D-na Lambert

Prietenia dintre două femei nu e decât un complot contra unei a treia.

Alphonse Karr

Nu există mai rea mesalianţă decât cea a inimilor.

Jean Lorrain

Femeia dă o sută de sfaturi, dar nu primeşte nici unul.

Bourdaloue

Căsătoria e întovărăşirea celor divine cu cele umane. Dar Cerul şi Pământul se ceartă în mai fiecare cămin.

Edgar Quinet

Femeile sunt nişte demoni care ne duc în infern pe drumul Paradisului.

Sf. Ciprian

Femeia frumoasă e un juvaier pe care toţi bărbaţii îl râvnesc; femeia cinstită e o comoară pe care toţi bărbaţii o caută.

Napoleon

Femeia e a familiei, nu a societăţii.

Proverb german

Lumea e casa bărbatului, casa e lumea femeii.

Dicton german

Ca să judeci o femee, aşteaptă întâi să îmbătrânească.

Proverb chinez

Corăbiile

Corăbiile mării prin lumea lor ne poartă
Şi ne aduc misterul din depărtări albastre,
Vezi, prima când ajunse pe ţărmurile noastre
Purta cu ea pe proră o rândunică moartă.

Corăbiile triste plecate astăvară
Se'ntorc la noi acuma din necuprinsul zării
Şi cum păşesc alene spre ţărmurile mării
Aduc în toamna noastră frânturi de primăvară.

ALEXE GEORGESCU

Minciuni despre don Estebán

A murit la Madrid, de curând, don Estebán José Gomez y Albuquerque.

Ştirea aceasta, strecurată cu inexplicabilă discreţie în cotidianele parisiene, are ceva neînţeles într'însa. In adevăr, cine s'a oprit la Paris, acum doi ani, pe rue Taitbout şi a bătut sus, la numărul 16, a văzut uşa crăpându-se şi, în crăpătura uşii, apărând un cap rotund, cu o barbă ascuţită, de argint şi cenuşe, cu stufoase mustăţi melancolice şi cu ochi mici, vioi, în chip ciudat strălucitori. Era un tip straniu, care putea să semene lui Verlaine, dacă n'ar fi semănat cu el însuşi. Dar era un subtil poet şi filosof spaniol a cărui celebritate rămâne discretă şi tardivă.

Dacă te întrebai atunci ce căuta să se stabilească aici, în inima Parisului, acest gânditor stingher şi sălbatec, cu o psihologie specific spaniolă, când îşi avea o patrie de mult hotărâtă de Dumnezeu — acum, cu mai multă dreptate, te puteai întreba cum se face că a murit la Madrid, după ce singur şi-a ales în Paris, o patrie nouă.

Răspunsul la prima întrebare, l-ai primit din chiar gura de aur a scriitorului. El murturisia că, simţindu-se mai aproape de spiritul francez, deşi cu un port oarecum anacronic şi în ciuda spaniolului său incendiu interior, se simţea al Parisului şi chiar al Franţei şi că fraţii lui nu sunt focoşii spanioli, ci oamenii limpezi ca Voltaire şi France. La a doua întrebare, răspunsul vine singur şi logic. A murit la Madrid, în vechea lui patrie, fiindcă, în esenţă cavaler rătăcitor, el s'a întors, irezistibil atras, către pământul natal, pământul în care dorm tradiţiile glorioase ale Spaniei — aşa cum trebue să i se întâmple unui veritabil spaniol.

Cum iubirile noastre se încheagă mai târziu, dintr'o indiferenţă sau ură de început, don Estebán nu m'a interesat deloc la prima cunoştinţă, ca să mă robească îndată, la cea de-a doua. Pe unii scriitori ai vrea să-i cunoşti şi să-i îndrăgeşti, după ce li-ai cetit opera care te-a interesat. Altora, ai vrea să le cunoşti opera, fiindcă i-ai cunoscut mai întâiu pe ei şi te-au cucerit.

Pentru mine, don Estebán intra în a doua categorie.

Când — după o neuitată plimbare în Bois, la braţ cu însuşi don Estebán — d. Han Ryner mi-a înmânat una din cele mai cuceritoare cărţi ale d-lui Gomez y Albuquerque: *Las pequenas pasiónez de un gran holgazán* (Micile pasiuni ale unui mare pierdevară), eu am luat-o cu mâna tremurândă şi lăuntrică vibrare.

Am găsit în această carte pe don Estebán însuşi, pornit pe confesiuni şi sporovăială filosofică; melancolic şi expansiv; sburdalnic şi cuminte; amical, pământean şi, imediat, pe nevisate, sburător în ptolomeice sfere de gândire şi fantazie.

* * *

„Nu iubesc viaţa", spune undeva don Estebán, „Iată totuşi, continuă el, cum se face că o trăesc, şi m'am desvoltat bine şi sânt sănătos. Era toamnă. Soarele, melancolic, se pregătia să moară. La uşa mea, a bătut marele meu duşman: plictiseala. Şi când am deschis, s'a umplut de plictiseală toată odaia. Dulapul meu cu haine a căscat, scârţâind. Dintre toate obiectele din odaia mea, şi imediat după mine, el e cel mai sensibil şi mai inteligent. Şi atunci, s'a încins o luptă între mine şi duşmanul meu cel mare. Am pornit-o plin de tact. Voiam să-l ameţesc cu vin. Aveam un madera veritabil, păstrat şaizeci de ani în pivniţele bunului meu, care a trăit 99 ani. Faceţi socoteala: 60 ani la bunul +86 la tata, care a trăit mai puţin ca bunicul +40 la mine (eu am 40 de ani) =186 ani. Nu e glumă! Trebuia să izbutesc. Intâiu, m'am ameţit eu. Şi m'a trecut o poftă neînvinsă să fac câteva tumbe. Ei şi? Eram singur. Li-am făcut. Una — cinci — nouă.

„Cioc! cioc! — Iar bate cineva la uşe. Devenisem inconştient. Totuşi n'aveam să mă feresc de un duşman mai periculos decât plictiseala. Am deschis. Era dona Luisa, un aparat micuţ şi viu, sensibil şi colorat ca o mimosă, cu mlădieri puţin mofturoase, dar foarte drăgălaşe. A, foarte bine! Femeea — cel mai delicios şi mai inconştient animal — e o bună armă de alungat plictiseala. Dona Luisa s'a aşezat lângă mine. Am privit-o ţintă în ochii ei mari şi negri. Şi dintr'odată, nu ştiu cum, m'am pomenit mângâind doui sâni tari, mici şi albi. Mă amuza jocul. Dacă vinul de 186 ani m'a făcut inconştient, femeea de 22 m'a pierdut. Fiindcă forţa de acaparare, latentă în vin şi în femee, se descoperă şi creşte invers proporţional cu vârsta fiecăruia. Tumbele, de data asta, li-am făcut atârnat de talia subţire a amantei care, şi fără vin, era inconştientă. De bună seamă, am uitat atunci că trăesc, fiindcă-mi plăcea tot ce fac şi mă admiram necondiţionat. A început atunci dona Luisa cu minciunile ei mici şi obicinuite, sărutându-mi ochii şi nasul şi numindu-mă „maimuţoiul ei drag". I-am făgăduit repede o pereche de cercei. Atunci, dona Luisa mi-a sărutat gura, cu aceeaşi grabă şi în acelaş elan cu care i-am făgăduit eu cerceii. M'au înduioşat toate aceste sentimente şi fapte. Amanta, perspicace, a simţit înduioşarea mea şi mi-a aşezat ceafa pe braţul ei moale, continuându-şi minciunile mici şi obicinuite. Aveam lacrimi în ochi. Ce frumos!...".

Şi don Estebán îşi continuă povestea, arătându-ne cum s'a minţit într'un amurg de toamnă până noaptea târziu, ucigând definitiv plictiseala şi cum a devenit un om vesel şi senzual. Capitolul acesta, ce se află în cartea pomenită, se cheamă *Sobra la mantira y las mantiras*, adică „despre minciună şi minciuni" — şi ne face, în chip cu totul nou şi nostim, teoria bine ştiută a necesităţii auto-minţirii pentru suportarea vieţii. „Minciuna sau minţirea nu numai că e oxigen şi apă, adică necesitate; este şi un joc frumos de care nu ne putem lipsi. De-o pildă, toată istoria asta cu soarele care moare, cu vizita plictiselii, cu madera bunicului, cu dona Luisa — aţi ghicit şi dv. — este o minciună grosolană, dar simpatică. Altfel, fără această minciună, cum ar mai fi domnul Gomez scriitor şi de unde — se 'nţelege — drepturi de autor? Minciuna mea însă mi-a plăcut mie însumi şi nimeni nu mă va face să cred că dv. n'aţi rămas încântaţi. Adevărul? Adevărul e tocmai în minciună. Fiindcă asta-i viaţa, credeţi-mă".

La amintirea lecturii acestui capitol care ne vorbeşte despre minciună şi iar despre minciună, până la sugestionare şi ameţeală — mă întreb ce umbră de adevăr va mai fi şi istoria însăşi a lui don Estebán, care susţine că însoţitoarea noastră de totdeauna e o „melancolie bufă", când ne dă răgaz minciuna, dulce şi blestemată.

Don Estebán a încercat o viaţă aventuroasă şi variată. Dela vârsta de paisprezece ani, a pornit să colinde pământul — Congo, Haifa, Japonia, Mexic, Groenlanda — fără bani în buzunar, dar în suflet cu bufona lui melancolie. Şi s'a pomenit, pe la şaizeci şi ceva de ani, stabilindu-se, domolit definitiv, în oraşul lui Villon şi al lui Henry IV. Cu toate peregrinările sale multiple — acest film cuceritor cu imagini şi peripeţii ce nu seamănă între ele, — don Estebán nu s'a putut internaţionaliza, dacă se poate spune; ci a rămas latin, aproape numai francez şi din când în când spaniol. Viaţa lui, cunoscând-o, te-ar fi lăsat să crezi că opera lui va avea înrudiri cu Gorcki sau cu Hamsun. Dar ea seamănă cu aceea a lui Voltaire şi a lui Casanova.

In aceeaşi delicioasă carte: „Micile pasiuni ale unui mare pierdevară", capitolul *Las miradas par largas pestanas* (Privirile prin gene lungi) aduce vorba, în maniera cunoscută a lui don Estebán, despre o aventură amoroasă, ca să treacă imediat la consideraţii filosofice nostime despre rostul femeii în viaţă. „Rostul femeii în viaţă? se întreabă don Estebán. Da, există unul. Unul, în viaţa bărbatului". Cu alte cuvinte nu-i acordă un rost în sine, un destin mistic cu finalităţi dinnainte şi precis hotărîte. Şi don Estebán mai adaogă: „Există numai rostul femeii în viaţa bărbatului, fără preferinţe pentru un bărbat anumit". Pretenţia absurdă că dona Luisa s'a născut cu destinaţia exclusivă de-a fi a lui, n'o poate avea. Tot aşa, amicul Julio ştie că dona Silvia nu-i un plic cu adresă precisă: Julio. Deaceea el, don Estebán, o poate iubi pe dona Silvia, fără scrupule morale: E o concepţie, ar spune cineva, cam frivolă şi deloc favorabilă puternicului sex slab. Dar există o altă pagină (*Madres*—Mame), unde concepţiile lui don Estebán despre femee se schimbă şi devin serioase şi profunde.

In *Diversas maneras de fumar* (Mai multe feluri de-a fuma), don Estebán istoriseşte cum a fumat odată fiind trist şi privind dus linia chinuită şi fără sfârşit a Mediteranei, când s'a pătruns de nesiguranţa şi frivolitatea vieţii; cum, altădată, sorbind aroma unei havane, într'un cabaret din Algeria, a descoperit necesitatea excesului şi a decăderii, temporare se 'nţelege, dar periodice; cum o simplă cavalla, fumată pe aleile din Bois de Boulogne, i-a arăt... cât de frumoasă şi întremătoare e o plimbare, sara, între flori, subt cerul de purpură al amurgului parizian; cum a învăţat dela o pipă olandeză, pufăită într'o moară de vânt, câtă înţelepciune sfântă trăeşte în sufletele simple şi bune, ca al domnului Neder, morarul.

Mai departe, în *Código de la pereza* (Codul lenei), pune ca temelie a tuturor lucrurilor sublime omeneşti, adică a tuturor lucrurilor despre care omul are iluzia că sunt sublime — lenea, lenea perfectă şi inteligentă. Cu care prilej istoriseşte unele aventuri ale lenei sale orientale şi subtile. Aici, stabileşte deosebirea între „lene" şi — ierte-mi-se traducerea exactă — „puturoşenie".

Cu *El Senor con gafas y experiencia* (Domnul cu ochelari şi experienţă), el încheе diverse socoteli cu „oamenii aşezaţi, morali, vânzători ambulanţi ai experienţelor universale; oamenii dispuşi oricând, fie că i-ai chemat sau nu, să-ţi dee sfatul lor sincer, care nu-i costă nimic, dar care-i rodul solidei lor experienţe". Desigur, acei oameni teribili care ştiu pe derost „Critica raţiunii pure", se joacă pe degete cu Leibnitz şi Pascal şi „au trecut prin toate".

Mai vin câteva capitole: *La belleza de la trista vita* (Frumuseţea tristei vieţi); *El bueno vino lleno de virtudes* (Bunul vin plin de virtuţi); *Fratele meu, flautul; Elogiul meu, aşa cum sunt* şi aşa mai departe.

Dar e în cartea asta, un capitol lung şi fermecător: *Sobra el dese de viajar*, ce s'ar traduce pe româneşte: „despre dorul de ducă". Nu ştiu dacă aţi simţit vreodată acest chinuitor dor, cum îl simt deobiceiu acei neastâmpăraţi *lumpen trötter*. Vă poftesc însă la lectura acestui capitol, ca apoi să vă întreb dacă nu v'au furnicat fiorii dorului de ducă şi dacă n'aţi simţit cumva neînvinsul îndemn „de-a o lua din loc". In acest capitol, don Estebán şi-a pus tot neastâmpărul său spaniol şi nostalgia hoinărelilor trecute.

Din fiecare parte — esseu colorat de amintiri, de spirite veritabile, de paradoxe uimitoare şi logice — se desprinde, pentru un eventual hrisov al experienţelor interioare, o filosofie, aş zice cu termenii lui don Estebán însuşi, melancolică şi bufonă.

Că don Estebán, cea mai cuminte minte, cel mai bun nebun, cel mai bonom om, după minciuna vieţii, a intrat în minciuna morţii; că don Estebán a murit cu adevărat, e un semn al tristeţii de-a trăi. Şi mai e semn — semn dureros şi tragic — că, putând să moară el care a posedat secretul vieţii înţelepte, cu atât mai mult noi, cei mulţi, prizăriţi şi slabi, vom muri definitiv şi incontestabil.

L. SEBASTIAN

BIBLIOGRAFIE

Au apărut în Editura „Cartea Românească":
M. Sadoveanu: „Baltagul", roman, — Lei 96.
Gustave Flaubert: „Salambo", trad. de L. Dauş, — Lei 96.
Ing. A. Casetti: „Motorul Diesel", — Lei 8.
Ing. A. Casetti: „Locomotiva", — Lei 8.
N. C. Pănescu: „Impăerea paserilor", — Lei 8.
In editura „Cultura Naţională":
Henriette Yvonne Stahl: „Mătuşa Matilda, — Lei 80.
In editura „Bucovina":
I. G. Toroutiu: „Heinrich Heine şi heinismul în România", — Lei 50.
I. G. Toroutiu: „Hermann Sudermann", — Lei 100.

A APARUT
Almanahul ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa"
pe anul 1931
320 pagini cu un bogat material literar, artistic şi ştiinţific. Toate evenimentele importante ale anului sunt trecute în revistă. Cronici documentate oglindesc mişcarea literară, culturală, teatrală, muzicală, sportivă, feminină, politică a anului 1930.
Numeroase clişee ilustrează textul. O frumoasă copertă în culori de pictorul G. Murnu şi 16 planşe de artă, colorate, pe hârtie cromo, dau un aspect luxos acestei publicaţii.
Versuri şi proză semnate de: **I. A. Bassarabescu, Marin Simionescu Rimniceanu, dr. N. Lupu, Const. Graur, Ioan Teodorescu, Gib. Mihăescu, Andrei Dănescu, Dem. Theodorescu, Ştefan Petică, Ing. Şerban, Iuliu Cezar Săvescu, I. Neoreanu, I. Pas, Mister Walk, I. St. Ioachimescu, F. Brunea-Fox, Sym, Veturia-Mileva Marcovici, Suzana Munte, H. Blazian, Vero, George Lesnea, Julieta Lupaşcu-Blazian, Bogdan Varvara A. Vogel, T. Teodorescu-Branişte şi A. Munte.**
PREŢUL UNUI EXEMPLAR Lei 40.—

Nostalgie

Mi-e dor de-o casă veche şi pustie
Ce ştiu că n'am văzut-o niciodată
Şi care'n albe nopţi de reverie
Atât de bine 'n minte mi s'arată:

E-o casă cu pridvor uscat de soare,
Cu putred gard de zid împrejmuită,
La poarta cărei duce o cărare
Prin bălării şi iarbă prăfuită.

Faţada-i humurită cu tristeţe
Deşiră dâre galbene de ploae
Şi stâlpii prispei roşi de bătrâneţe
Pe straturi de crăiţe se 'ncovoae.

Pe streşini cântă stropi de umbră rară,
Oftând încet, o salcie uscată —
In care, mosafir în treacăt doară,
Se dă în leagăn vântul câteodată.

La uşa-i zăvorită stă de pază
Singurătatea. Geamuri oblonite.
Şi parcă înăuntru aiurează
Ecoul unei voci înăbuşite.

Pe covoraşe verzi de pir abundă
Gângănii mici în roşie armură —
Călugăriţă, — liniştea profundă
S'aude păşâind prin bătătură.

Şi către-o bancă şchioapă se îndreaptă
Vreo două flori pălite de cicoare
Ca nişte ochi albaştri care-aşteaptă
Pe cineva plecat în depărtare.

CRISTIAN SARBU

A apărut:
IVAN PETRUSKA
CONTESA
MARIA WALEWSKA
ROMAN
Minunata poveste de dragoste a lui Napoleon cu frumoasa contesă polonezǎ este scrisă cu mare putere de evocare de Ivan Petruska. Cunoaşterea sufletului marelui împărat, pe faţeta sa cea mai subtilă — impresionează adânc cititorul.
— „Adeverul" S. A. — Bucureşti
De vânzare la toţi librarii. — Expediază ramburs la cerere.

A Apărut NOU
MOARTEA LUI Olivier Bécaille
Cheful dela Coqueville
de EMILE ZOLA
Traducere cu autorizaţia autorului de
CONST GRAUR în Biblioteca Dimineaţa
No 132 112 pagini
Preţul 10 Lei

Citiţi azi:
LECTURA No. 312
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
JACK LONDON
O AVENTURĂ IN ALASKA
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

A apărut în editura „ADEVERUL"
CATACLISMUL
ROMAN DIN ANUL 2000
DE UPTON SINCLAIR
De vânzare la toate librăriile
PREŢUL LEI 70

CETIŢI
C. STERE
DOCUMENTĂRILE
ŞI
LAMURIRILE POLITICE
PRELUDII:
PARTIDUL
NAŢIONAL-ŢARANESC
ŞI
„CAZUL STERE"
370 pagini 120 lei

Un plagiat sinistru

Datând napoleonian : *Noembrie 1930, Bucureşti,* prefaţa la al său (?) *Tratat de Bibliografie* (Bucureşti, 1931; II+389 [—391] p.), Gh. Cardaş, autorul prezumtiv, termina patetic :

„In această lume de amatori pasionaţi ai fişelor îmi îndrept şi eu acest mic tratat de bibliografie, — prima încercare în acest sens la noi, — cu nădejdea că voi putea fi de folos celor care se ocupă de lucrări bibliografice".

O, da, desigur ! Nemăsurat folos !... Şi când te gândeşti la câtă neobrăzare se ascundea în această umilită prefaţă, te cutremuri. Căci, din nefericire, generozitatea cu care Gh. Cardaş hărăzea plaiurilor literare româneşti opera sa, „*prima încercare în acest sens la noi*", era pur şi simplu o mistificare. *Tratatul de Bibliografie* reprezintă doar un moment unic de inconştienţă în analele culturii noastre dela 1900 încoace, „prima încercare în acest sens, la noi", cum foarte bine îl caracterizează Gh. Cardaş. El este un plagiat grosolan, stupid şi fără precedent. Comparaţi, vă rog, câteva citate alese la întâmplare din *Tratatul de Bibliografie* al lui Gh. Cardaş, apărut în 1931, cu paginile respective din *Manuel du Répertoire Bibliographique Universel,* apărut la Bruxelles în 1907, şi veţi vedea că e o simplă traducere, mediocră de multe ori, dar cuvânt cu cuvânt a originalului francez, apărut cu 25 ani mai înainte. Iată câteva texte :

Tratat de bibliografie (Gh. Cardaş) :

„Redactarea notiţelor bibliografice.

Generalităţi. Regulele pe care le vom expune mai jos sunt foarte desluşite şi foarte precise. Ele se *refer* la un ideal bibliografic, către care trebue să tindem; dar, în aplicare, pot suferi simplificări, astfel că unele detalii pot fi omise, fără a proceda contrariu dispoziţiunilor lor.

Am căutat a fi cât mai complet posibil, pentru a da o soluţie dificultăţilor pe cari redactarea notiţelor, aşa de simplă în aparenţă; le ridică în realitate dela primele încercări.

Regulele date aci se vor referi numai la scrierile de literatură curentă, tipărite în secolul al XIX-lea şi al XX-lea. Pentru operele anterioare, ca şi pentru *curiosa* şi rarităţile bibliografice, sunt reguli speciale"... (p. 17).

Manuel du Répertoire Bibliographique Universel (1907) :

„Rédaction des notices bibliographiques.

Les règles qui sont exposées ici sont très détaillées et très précises. Elles se rapportent à un idéal bibliographique vers lequel il faut tendre ; mais, dans l'application, elles peuvent comporter des simplifications,... en ce sens que certains détails réclamés peuvent être omis; mais il est entendu qu'on ne peut procéder d'une manière contraire à leurs dispositions. On a cherché ici à être le plus complet possible, afin de donner une solution aux difficultés que la rédaction des notices, si simple en apparence, fait surgir en réalité dès les premiers essais que l'on tente.

Les règles qui sont ici tracées se rapportent uniquement aux écrits de littérature courante imprimés dans les XIX-e et XX-e siècles. Pour les ouvrages antérieurs, ainsi que pour les *curiosa* et les raretés bibliographiques, des règles spéciales sont à suivre"... (p. 97—98).

Şi alt text :

Tratat (Cardaş) *:*

„Notiţa bibliografică în general.

Generalităţi. Notiţa bibliografică are de scop să individualizeze o operă intelectuală scrisă. Ea trebue să-i stabilească „cazierul sau starea civilă".

Fiecare scriere, face, în principiu, obiectul unei notiţe bibliografice.

Notiţa bibliografică trebue să fie de o exactitate scrupuloasă. Ea trebue să fie aşa de clară şi precisă, încât oricine, chiar puţin obişnuit cu cercetările bibliografice, să se poată servi de ea fără îndoială.

Ea trebue să fie cât de posibil completă, pentru a da toate informaţiile cerute de cercetător, pentru a-l scuti de orice alte noi cercetări necesare a individualiza o operă scrisă.

In fine, ea trebue să fie definitivă, pentru a scuti pe *alţii* de noi cercetări, *ce-i sunt* aşa de dăunătoare.

Descrierea „de visu". Autopsie.

Pentru a atinge rezultatul: de a fi dintr'odată exact, clar şi complect, bibliograful trebue, în principiu, să procedeze prin „autopsie", adică să procedeze la redactarea unei notiţe bibliografice numai având documentul sub ochii. Cum nu poate face aceasta întotdeauna : va trebui adesea să noteze documente ce nu a văzut şi asupra cărora va da numai informaţiuni luate din diferite izvoare. De aci nevoia de a deosebi notiţele redactate prin autopsie de altele a căror exactitate, precizie şi caracter complet nu le garantează personal autorul. A face deosebire, este pentru bibliograf una din formele cinstei ştiinţifice (sic)... (p. 19—20).

Manuel:

„Notice bibliografique en général".

La notice bibliographique a pour but d'individualiser une oeuvre intellectuelle écrite. Elle doit en établir le „casier ou état civil". Chaque écrit, en principe, ne fait l'objet que d'une notice bibliographique.

La notice bibliographique doit être d'une exactitude scrupuleuse. Elle doit être d'une clarté et d'une précision telles, qu'une personne même peu habituée aux recherches bibliographiques puisse s'en servir sans embarras. Autant que possible, elle doit être complète, pour donner tous les renseignements que peut demander un travailleur, afin de le dispenser de toutes autres recherches pour individualiser un travail écrit. Enfin, elle doit être définitive, afin d'épargner à la science les recommencements, qui lui sont si nuisibles...

Description „de visu". Autopsie.

Pour atteindre au résultat: être à la fois exact, clair et complet, le bibliographe doit, en principe, procéder par „autopsie", c'est-à-dire qu'il ne doit procéder à la rédaction d'une notice bibliographique qu'en ayant le document sous les yeux. Mais il ne pourra toujours le faire; il devra souvent noter des documents qu'il n'a pu voir et sur lesquels il ne donnera d'autres renseignementes que ceux qu'il a puisés à des sources diverses.

De là la nécessité de distinguer les notices rédigées par autopsie des autres, dont l'auteur ne garantit pas personnellement l'exactitude, la précision et le caractère complet. Faire cette distinction, c'est, pour le bibliographe, une des formes de la loyauté scientifique"... (p. 99).

E ciudat, nu-i aşa, cât de fidel a rămas autorul nostru textului francez, chiar atunci când ar fi trebuit să intre în pământ, traducând pasagiul privitor la... *cinstea ştiinţifică !*

Tratat (Cardaş) :

„*Informaţii suplimentare.*

Este o funcţiune de pură descriere externă şi materială ce împlineşte bibliograful. In consecinţă, în principiu, nu poate introduce în notiţa sa nimic ce să-i fie personal. Uneori, însă, este silit pentru a individualiza net un document, a adăuga unele informaţii indispensabile, pe care nu le dă simpla descriere externă. Aceste trebuesc atunci să fie deosebite de tot ceeace este simplă descriere externă. Ele vor fi înscrise în paranteze drepte [ ]"... (p. 20—21).

Manuel :

Renseignements supplétifs.

C'est une fonction de pure description externe et matérielle qu'accomplit le bibliographe. Aussi, en principe, ne peut-il introduire dans sa notice rien qui lui soit personnel. Mais parfois force lui est bien, pour individualiser nettement un document, d'ajouter quelques renseignements indispensables, que ne donne pas la simple description externe. Ces renseignements doivent alors être distingués de tout ce qui est simple description externe. Ils seront inscrits entre crochets [ ]"... (p. 100).

Şi mai departe :

Tratat (Cardaş):

„Preţul este cel de vânzare al volumului astfel cum a fost fixat la punerea sa în vânzare, fără a se defalca vreo remiză. Astfel romanele franţuzeşti cotate 3 fr. 50., care se vând de obicei sub preţul fixat, vor fi marcate 3 fr. 50 c."... (p. 38).

Manuel :

„Prix. C'est le prix de vente du volume tel qu'il est fixé à sa mise en vente par l'éditeur, le prix fort, sans qu'aucune remise n'en soit défalquée. Ainsi les romans français cotés 3 fr. 50 c., qui sont presque partout vendus à des prix inférieurs, seront marqués 3 fr. 50 c...". (p. 109—110).

Tratat (Cardaş):

„*Critice şi analize.*

Prin critice şi analize se înţelege aci scrierile provocate de o scriere originală.

Simplele menţiuni, ca dările de seamă sumare pe care le publică jurnalele, revistele şi dările de seamă ale şedinţelor corpurilor savante, cari dau un ecou al lucrărilor ce-i sunt prezentate, nu sunt documente bibliografice ce pot fi căutate, ce pot avea un interes pentru un cercetător, ci mai mult un fel de notiţe bibliografice... (p. 46—47).

Manuel :

Critiques et analyses.

Par critiques et analyses, on entend ici les écrits provoqués par un écrit original.

Non pas les simples mentions, comme les comptes rendus sommaires que publient des journaux et des revues des séances des corps savants et qui donnent un écho des travaux qui y sont présentés. Ce ne sont pas là des documents bibliographiques que l'on peut rechercher, qui peuvent avoir un intérêt pour un travailleur. Ce sont plutot des espèces de notices bibliographiques... (p. 119).

Şi perfecta juxtapunere a citatelor se poate continua ! Totuşi, Gh. Cardaş nu aminteşte decât odată de existenţa acestui *Manuel du Répertoire Bibliographique Universel.* Şi atunci numai pentru a trimite pe cetitor la nişte modele internaţionale de.... fişe.

E clar, nu ? Şi nici n'ar mai fi fost nevoie de atâtea citate spre a dovedi un lucru evident dela primele rânduri ! Am făcut-o însă, deoarece *Manuel du Répertoire Bibliographique Universel* nu e la îndemâna tuturor. Aşa dar, fundamentarea metodologică a *Tratatului de Bibliografie* a lui Gh. Cardaş (p. 13—115) se regăseşte cuvânt cu cuvânt în originalul francez. E adevărat însă, cu suprimări şi inversări. Mai rămân două treimi din *Tratat,* pentru care lipseşte corespondentul francez în *Manuel.* Dar, *qui a bu, boirra.* De aceea nu-l putem învinovăţi pe Gh. Cardaş a fi autorul acestei părţi din *Tratat,* ci, continuând investigaţiile, vom afla lucruri surprinzătoare. De pildă, la p. 35—36 din *Tratat,* textul tradus după *Manuel* (p. 109) conţine în plus unele amendamente privitoare la aplicarea în bibliografia românească a acestor reguli internaţionale. Dar acelaş text francez tradus, cu exact aceleaşi observaţiuni, se regăseşte într'un curs manuscris de biblioteconomie — c. 1000 file, — ţinut de răposatul Al. Sadi Ionescu — fost bibliotecar al Academiei Române — la Şcoala Superioară de Arhivistică şi Paleografie, în 1925—1926. Fiind primul curs de acest fel inaugurat la noi, Al. Sadi Ionescu, bibliotecar de mare merit, primul care a introdus în Ţara Românească concepţia modernă a bibliotecii, aplicând-o cu deosebită străruinţă şi succes la Biblioteca Academiei Române, Sadi Ionescu zic a utilizat în mare măsură acest *Manuel du Répertoire Bibliographique Universel,* adnotându-l însă din belşug cu experienţa unei întregi vieţi de muncă în această direcţie. Şi desigur, dacă s'ar fi gândit vreodată să publice într'o formă sau alta acel curs, păstrat acum la Arhivele Statului, i-ar fi dat în întregime expunerii o formă personală menţionând ceeace datorează originalului francez. De aceasta nu ne îndoim, cunoscându-i probitatea ştiinţifică.

Iată acum pasagiile respective !

Tratat (Cardaş):

„Firma este numele ce se dă casei de editură sau de tipografie, firma sa comercială, de exemplu :

Socec & C-ia, Hachette et C-ie, Cartea Românească...

Se întâmplă adesea ca opera să aibă trecut pe ea pe lângă firmă şi un nume propriu pentru a califica o singură şi aceiaşi casă, de exemplu: *Ancora, Alcalay şi Calafeteanu; Universala, Iancu Ionescu; Maison Saint Joseph, H. Wanderschelden,* etc.

In acest caz, facem deosebirea între operele româneşti şi cele streine. Pentru cărţile străine numele propriu singur trebue notat, felul firmei nefiind de cât o informaţie. Pentru cărţile române trebuesc notate şi numele firmei şi numele propriu. Aceasta o facem pentru a înlesni când se va face istoricul editurei şi tipografiei româneşti.

Alteori se găseşte, pe lângă numele actual al casei, şi vechiul nume, de exemplu :

Carol Göbl succesor I. St. Rasidescu; Cartea Românească tip. C. Sfetea; A. Annoot Braeckman, Ad. Hoste successeur.

Curs de biblioteconomie (Al. Sadi Ionescu) *manuscris.*

„*Firma* este numele ce se dă casei de editură sau de tipografie, firma sa comercială, de exemplu :

Socec & C-ia, Hachette et C-ie, Cartea Românească.

Se întâmplă adesea ca opera să aibă trecut pe ea, pe lângă firmă, şi un nume propriu pentru a califica o singură şi aceiaşi casă, de exemplu :

Maison Saint-Joseph, H. Vanderschel; Ancora, Alcalay şi *Calafeteanu.*

In acest caz facem deosebire între operele române şi cele străine. Pentru cărţile străine numele propriu singur trebue notat, felul firmei nefiind de cât o informaţie. Pentru cărţile române trebuesc notate numele firmei şi numele propriu. Aceasta o facem ca să înlesnim pe cei ce se vor ocupa cu istoricul editurei şi tipografiei româneşti.

Alteori se găseşte, pe lângă numele actual al casei, şi vechiul nume, de exemplu : *Carol Göbl succesor I. St. Rasidescu; A. Annot Braeckman, Ad. Hoste successeur.*

In acest caz, pentru motivele arătate mai sus, vechiul nume se lasă la o parte, pentru cărţile străine, nu însă şi pentru cele române, când vor figura ambele în notiţă.

Dacă editura sau tipografia este o societate, se întâmplă, din cauză socială; să se adauge numele directorului sau al administratorului. Acest nume nu se introduce în notiţa bibliografică. (p. 35—36).

In acest caz, pentru motivele arătate mai sus, vechiul nume se lasă la oparte, pentru cărţile străine, nu însă şi pentru cele române, când vor figura ambele în notiţă.

Dacă editorul sau tipograful este o societate, se întâmplă din cauză socială, că se adaugă numele directorului sau al administratorului. Acest nume nu se introduce în notiţa bibliografică. (f. 350—352).

Citatele similare din textul Gh. Cardaş şi textul manuscris al lui Al. Sadi Ionescu s'ar putea înmulţi, la nevoie, precum şi o sumă de alte elemente, pe care ni le rezervăm.

Acum, o mică poveste. In anul 1928, familia lui Al. Sadi Ionescu dăruieşte Academiei Române toate manuscrisele rămase dela răposatul. Inventariate sumar de Gh. Cardaş, funcţionar al Academiei, manuscrisele conţin următoarele lucrări :

1) Bibliografia călătorilor străini prin ţările române ;
2) Bibliografia românească modernă, dela 1831.
3) Enciclopedia română ;
4) Contribuţiuni la Repertoriul Bibliografic Universal.

Alta. Din sala catalogului Academiei Române dispare în primăvara sau vara anului 1930 un caet manuscris rămas dela Al. Sadi Ionescu, cuprinzând instrucţiuni pentru întocmirea fişelor şi catalogului Bibliotecii Academiei Române.

Remarcaţi apoi aceste coincidenţe bizare. Gh. Cardaş dintr'odată începe să publice articole erudite privitoare la călătorii străini prin ţările române. Tipăreşte acest „*Tratat de Bibliografie*" şi anunţă la sfârşitul *Tratatului* următoarele opere :

1) Bibliografia călătorilor străini în Principatele Române. Dela 1246—1900. 2 volume.
2) Bibliografia românească modernă, dela 1831 până în zilele noastre.
3) Bibliografia călătorilor străini la Românii din Peninsula Balcanică. Dela 1159—1900.
4) Manual de bibliografie.
5) Curs complet de bibliografie românească.

Extraordinară activitate, nu ? Muncă asiduă de zeci de ani ! Da, dar munca asiduă a lui Al. Sadi Ionescu, care toată viaţa s'a ocupat cu călătorii străini în ţările române, şi cu bibliografia românească modernă, pe care le avea demult gata pentru tipar. Şi n'ar fi exclus ca între lucrările rămase dela Al. Sadi Ionescu să mai fi fost şi altele, tocmai cele anunţate de Gh. Cardaş, eruditul nostru autor, că le va publica *în curând.* Şi s'ar putea ca acele opere, din nebăgare de seamă (?), să fi fost trecute cu vederea la inventarierea lor sumară făcută tot de Gh. Cardaş, acelaş cu autorul nostru. Şi e neîndoios că, cel puţin în parte, în cea mai mare parte, acest faimos *Tratat de Bibliografie* al lui Gh. Cardaş este pur şi simplu textul tradus de Al. Sadi Ionescu pentru Biblioteca Academiei Române, text fost până anul trecut în posesia Academiei şi dispărut misterios, text utilizat de Sadi Ionescu şi în cursul manuscris, aproape aidoma. Gh. Cardaş şi-a însuşit opere străine, le-a publicat, fără a se interesa mai deaproape dacă nu cumva ceeace publică el drept original nu e doar o simplă traducere şi adaptare.

Dar cum spunea Ion Creangă : „Vai de cel ce se sminteşte, dar mai vai de cel prin care vine sminteala"! Căci, în definitiv, marele vinovat este tot Al. Sadi Ionescu. Dacă Sadi Ionescu ar fi menţionat pe acel caet-manuscris, că este o traducere după *Manuel du Répertoire Bibliographique Universel,* autorul nostru n'ar mai fi fost tentat să-l publice, ruşinea n'ar fi ajuns publică. S'ar fi mulţumit să publice numai lucrările manuscrise originale ale lui Al. Sadi Ionescu, manuscrise pe care nimeni n'ar fi fost în măsură să le cunoască, deoarece erau bine zăvorîte la Academia Română, în paza directă şi unică a lui Gh. Cardaş.

Şi acum, o întrebare. Mai poate rămâne acest autor asistent universitar, numit pe baza unor lucrări însuşite pe nedrept ? Mai poate rămâne funcţionar al Academiei Române, depozitara atâtor lucruri de preţ din trecutul nostru ?

AL. DEMETRIADE

Pribegie

Părăsind Capitala Kuty, aveam planul vieţii mele europene bine trasat. Dacă meşteşugul existenţei începe în Kuty de sus şi merge exclusiv pe această altitudine până la obştescul sfârşit, rareori trecând pe la instituţia juridică a penitenciarului, în Europa el pornea cât mai de jos. Nu puteam să uit că Ecaterina cea Mare fusese spălătoreasă şi că Napoléon Bonaparte, simplu Corsican, da cu undiţa în Mediterana, după peşte mic.

Ştiam, ca profesiune, numai arta de a judeca, evident pe alţii: căci cursului superior al judecăţii proprii nu avusesem răgazul social să mă consacru. Foarte apt şi recunoscut prin marile mele aptitudini la critica universală, politică, artă dramatică, pictură, literatură şi chiar ceasornicărie, facultăţile mele încetau instantaneu dinaintea de pildă a nevesti-mi, care mă înjura de o sută de ori pentru nişte pretinse ale mele aşa zise neghiobii. Adevărul este că odată ce intram pe uşa domiciliului conjugal mă părăseau toate strălucitele mele calităţi şi nu din pricina unei superiorităţi de substanţă a soţiei, ci din cauza unui inexplicabil şi parazitar prestigiu, pe care îl căpăta în ochii personalităţii mele, când se arăta cu mătura în mână sau cu o lingură de lemn.

Eram bine înţeles în Kuty cel mai citat intelectual. Tare în toate cunoştinţele, excelam chiar în cele în care nu mă pricepeam. Era de ajuns să pui mâna pe un lucru, ca să-l aflu numaidecât pe tot: provenienţă, materie primă, transformări şi înrudiri. Podul palmelor mele avea tot atâta creer cât şi capul meu prea inteligent şi frumos, intuiţiile mi se prelungeau până'n vârful degetelor şi în picioare. Ce să mai insist? Eram ca şi un fenomen.

De cum am eşit însă din Kuty nu a mai fost aşa. Bagajele mele au fost purtate ca ori şi ce geamantane, fără ca hamalii să se închine întâi la ele şi să le sărute; am trecut prin gări fără urale şi aş putea zice, neobservat. Ce va să zică intr'adevăr, să fii celebru numai în satul tău! Te admiră numai oamenii din satul tău. E adevărat că am atras viu şi insistent atenţia streinilor asupra numelui meu. Indrăzneau în gările europene emploiaţii, să nu le spună numele meu nimic, să nu le evoce absolut nimic. Sunt ca icrele negre, apreciat după preţ: dacă li se pierde eticheta, pot fi confundate cu vaselina de locomotivă.

Dar puteam atunci rămânea în Kuty, dacă aiurea era atât de rău. Este adevărat, dar Kuty nu mai exista sau mai bine zis nu mai puteam exista noi în Kuty, unde se pârjolise totul. Trei revoluţii una după alta, la scurte intervale, nu sunt mai puţin de trei, chiar dacă le reducem pe toate la un principiu. Afirmă d-ta dacă mai este de stat într'o asemenea ţară, după trei revoluţii şi un iureş cumplit prin clasa răsturnată. Personal, făceam parte din clasa răsturnată fiind poetul optimismului fără sfârşit şi argumentul viu şi continuu al existenţei ei. Aş fi făcut parte şi din clasa revoluţiei, pe care aş fi canalizat-o sistematic, dar nu am putut: propunerile mele întârziaseră cu câţiva ani.

Aşa că, pribeag, mă găsii în penibila necesitate de-a nu mai putea primi 800.000 lei pe lună din diverse corvezi, pe care numai patria scumpă poate să ţi le ceară cu certitudinea că în definitiv, cocoşat, rupt şi scrântit, i le dai. Acești 200.000 lei săptămânali îmi trebuiau şi vorba ceea, între noi fie zisă, m'am şters pe bot în străinătate de micile mele sacrificii. Scumpa mea soţie nu-şi luase pe fuga decât un geamantan, în care din panică şi distracţie, a pus un făraş de bucătărie şi un cleşte de foc. Chiar pudra şi roşul ei însoţitor au fost uitate în mânile revoluţiei.

Desigur că, întâi, am zis cum era şi logic, că provizoratul acestui lucru stupid ce-i o stare revoluţionară, nu va dura mai mult de câteva zile. După două săptămâni, abia începuse; după două luni, porneam să fim îngrijoraţi şi după doi ani, aşteptăm contra-revoluţia, care nu se prea grăbeşte. Ţara în care ne aflăm, contaminată de ticăloşiile ce s'au petrecut în Kuty, refuză să intre cu armatele ei în scumpa noastră patrie. E o lipsă de solidaritate socială, dela Stat la Stat, neînchipuită: nu vă luaţi după tratate şi vorbe. Dacă într'o singură noapte, prin surprindere, un singur regiment ar intra în Kuty, noul stat s'ar preda numaidecât, am dispune o execuţie în massă şi înainte de a se lumina de ziuă, noi am căpăta 800.000 lei pe lună îndărăt. Evident că s'ar adăoga, în lei, echivalentul pribegiei şi al sacrificiului recunoscut.

Refugiaţii întorşi la căminuri vor trebui din belşug recompensaţi. Pe lângă logica restituire a moşiilor, caselor şi fabricilor sau prăvăliilor, socializate de brute, noul Stat reconstituit va împărţi proprietăţile lui în atâtea comitate, ducate, principate şi marchizate câţi refugiaţi de marcă autentică se vor mai fi întors cu zile. O ierarhie nouă, cuprinsă în noui titluri de putere şi nobleţe, va constitui trupul vizibil al autorităţii invizibile, aspră şi fulgerătoare. Şi vom şti mai bine cum să ne purtăm în viitor. Simplul cetăţean aşa numit nu va cunoaşte plăcerea impertinentă de a se târî pe trotuarele rezervate în Kuty nobleţei. El va merge exclusiv pe mijlocul şoselei, marcat de poliţia de circulaţie cu o linie roşie şi va fi obligat, nu să meargă ci să fugă pe linie drept, fără să se întoarcă nici la dreapta nici la stânga. Şi simplul cetăţean la trecerea noastră, a foştilor stăpânitori din Kuty, va trebui să încremenească drept, recules şi sfios, cu începere din momentul în care ne zăreşte până în momentul în care nu ni se mai vede silueta. De vreme ce a fost răzvrătire, nimeni din cei rămaşi în fosta patrie adorată, nu va mai cunoaşte decât rigorile conducătorilor, care au fugit din devotament şi patriotism, pentru ca patria să nu poată fi lipsită nici de întoarcerea nici de meritele lor.

Visuri! visuri! Trebuia să ne căutăm de lucru. Ipoteza acestui ceva idiot: a muri de foame, care în Kuty era o realitate numai pentru brutele lipsite de instrucţie şi sensibilitate, — nu mai e o ipoteză: e o împrejurare repetată zilnic. Să mori de foame e de sigur abject, dar să trebuiască să mai munceşti ca să te fereşti de moartea de foame, era intolerabil. Noi, veniţi din zona stelelor de toate felurile nu putem fi contrânşi de această nimicnicie. Degetele obişnuite să pipăie mătasea mustăţii, mânile deprinse cu aplauzele, să le vezi decăzute din rolul lor delicat. Nu, nu, asta nu se poate! cum se zice la teatru, făcându-l gutural pe **nu**.

Totuşi, urmăresc mica publicitate. Mi-am ales meseria cea mai compatibilă cu o intelectualitate rafinată: conducerea automobilelor; nu pot renunţa la conducere de loc. Voi fi şofeur! însă nu ştiu un singur lucru: să pornesc maşina.

T. ARGHEZI

Necunoscuta

In colţ — un coş cu flori şi o ţigancă...

Alăturea de mine 'n haină roză
O trecătoare cu privirea francă
Işi alegea crenguţe de mimoză.

Şi eu o steblă verde mi-am ales.

O clipă, ne-am oprit pe trotuar
Şi 'n clipa ceia parc' am înţeles
Că dragostele noastre-s în zădar.

Aveam în ochi aceleaşi vagi regrete.

Iar când cu greu ne-am depărtat din loc,
Uitându-ne la noi şi la buchete,
Vroiam să ni le'ntindem reciproc.

YACASSA

Varia

„*Contes d'outre et d'autres mondes*" de Claude Farrère. Cunoscutul scriitor francez ne oferă într'o ediţie frumoasă un mănunchiu de nuvele remarcabile, în care se resfrânge viaţa şi mentalitatea asiatică sub aspectele cele mai diverse.

* * *

Geschenke des Lebens" de Emil Ludwig. Intr'un volum de 800 de pagini, care va apărea în curând, cunoscutul publicist german nu ne prezintă autobiografia sa, ci impresiile sale ca „vânător de oameni". In lunga lui carieră de ziarist şi publicist, Ludwig a avut multe întâlniri importante. In voluminoasa sa lucrare, iscusitul portretist ne oferă nu mai puţin de 70 de portrete.

Insemnări

Nudul

Era în ziua de anul nou.

Când se sfârşeşte un an ne dăm seama că iluziile noastre gingaşe, speranţele noastre trandafirii, credinţele noastre curate au fost înşelate.

Deşi constatarea aceasta am făcut-o şi la sfârşitul altor ani; cu toate că, nu el este singurul an ce ne-a desamăgit, totuşi primim cu braţele întinse noul an şi punem iarăşi în el toate nădejdile noastre.

E multă vreme de când eu nu mai aştept nimic de la anul nou. Viaţa este împletită din bucurii şi dureri, ea este, după cum a spus aşa de frumos Eclesiastul: deşertăciunea deşertăciunilor.

Citeam o scrisoare dela un om de treabă, ce rămăsese funcţionar mic.

In societate se întâmplă ca şi în biserică: „Păcătoşii se îmbulzesc, strivind în dreapta şi în stânga, pentru ca să ajungă în preajma altarului; iar creştinii buni stau înghemuiţi în stranele din fund şi, cu smerenie, îşi fac rugăciunea.

Desfăcui câteva telegrame: Urări sincere... Sincere felicitări...

Şi mă gândii: Unii se plâng de făţărnicia oamenilor. Uite ce de prieteni sinceri am eu!

Uşa se deschise şi un bătrân intră.

Era armeanul Kumvasian, negustor de tablouri, căruia îi făcusem pe vremuri un serviciu. El mă salută şi-mi spuse:

— Cele mai sincere urări! Nu pot să vă uit niciodată pentru marele bine ce mi l'aţi făcut. Să vă dea Dumnezeu atâta noroc şi fericire cât vă urez eu şi vă ajunge. V'am adus un mic cadou ca suvenir. Poftiţi un tablou.

Luai pictura din mâna armeanului şi-o privii. Vorba pictorului Tonitza: Văpsea.

Kumvasian mă întrebă:

— Vă place?

— Foarte frumos, îi răspunsei. Tabloul acesta îmi aminteşte nudurile lui Ingres.

Kumvasian îmi spuse:

— Ce păcat că pictorul, care a făcut tabloul acesta, nu este încurajat!

Eu îi răspunsei:

— Asta e soarta pictorilor mari. Cincisprezece ani tablourile lui Corot erau abia primite la salon şi aşezate în colţurile cele mai întunecoase, dar nu se descuraja şi repeta necontenit: „Le talent me reste".

— Corot... Corot... Cunosc pe Corot, care a lucrat în genul lui Verona, îmi spuse armeanul.

El îmi strânse mâna urându-mi din nou viaţă lungă şi aruncându-şi ochii pe tablou, îmi zise:

— Să-l stăpâneşti sănătos! Poate că n'o fi ca tablourile dumneavoastră, dar n'o să-i stea rău între ele.

— Lasă că-i găsesc eu loc potrivit, îi răspunsei însoţindu-l până la uşă.

După plecarea lui Kumvasian, mă gândii cum să scap de tabloul, ce mi-l dăruise. Mă hotărâi să-l dau profesorul Dumba. A doua zi m'am dus cu tabloul acasă la dascăl.

— Bună ziua, dragă! Ţi-aduci aminte c'astă vară când mi-ai meditat copilul o lună, n'ai vrut să-mi iei nici un ban. Iţi ofer în schimb un lucru de artă.

Dumba, văzând pânza, sări în sus de bucurie.

— Iţi mulţumesc foarte mult. De-ai şti cât doream un tablou! Şi ce tablou! Dacă e din colecţia dumitale, nu poate să fie rău.

— Dragă! Unii o să-ţi spună, poate, că tabloul e prost. Să nu te iei după aceştia. Nu ştii cum sunt cunoscătorii de pictură? Şi nu numai cei dela noi, dar şi cei din ţările cu tradiţie artistică. Să-ţi povestesc ce s'a întâmplat odată la muzeul Luxemburg. Un vizitator se opri înaintea unui tablou şi-l arătă neveste-si, ce-l însoţea:

— Ce slab! Oribil!

Pe urmă, apropiindu-se de pânză, descifră semnătura:

— Ah! Un Cézanne, e un Cézanne. Ştii că nu e tocmai rău? E chiar foarte bun...

— Vezi? îi spusei eu. Aşa sunt toţi cunoscătorii noştri. Dacă zăresc iscălitura lui Andreescu, Grigorescu sau Luchian, tabloul e bun. Altminteri...

Peste câteva zile, Dumba pofti la el acasă pe un coleg, profesor de desen ca să-i arate tabloul, spunându-i cine i l'a dăruit.

Profesorul de desen, după ce văzu nudul, îi spuse lui Dumba:

— Mă băete! Prietenul tău şi-a bătut joc de tine. Ai văzut tablourile lui? De ce nu ţi-a dăruit un Andreescu? Un...

— Grigorescu sau Luchian... întrerupse Dumba. Las'că ştiu. Aşa sunteţi toţi! Când tabloul este semnat de unul din aceşti trei pictori, e bun; când nu e semnat de ei, tabloul e o crută, cum spuneţi voi cunoscătorii.

— Dacă te pricepi mai bine de cât mine, pentru ce mi-ai cerut părerea? Ai dreptate! Nudul este extraordinar! Nici la Luvru nu găseşti un aşa tablou, spuse profesorul de desen, eşind din odaie.

Intr'o bună zi, Dumba având nevoie de bani se uită la tablou şi se încredinţă că părerea colegului n'a fost greşită.

Dumba luă tabloul din perete, se duse cu el la Kumvasian şi i-l vândù.

Peste câteva zile, armeanul întâlnindu-mă pe stradă îmi spuse cu mâhnire:

— Pictorii noştri au un mare cusur. Ei fac acelaş lucru de mai multe ori. Inchipuiţi-vă că am cumpărat un nud la fel ca acela pe care vi l'am făcut cadou.

In clipele acelea trecea un cortegiu funebru.

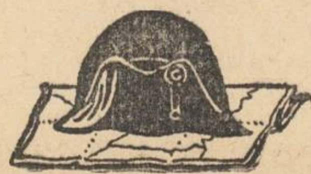
Eu, gândindu-mă la cele spuse de armean, începui să râd.

Lui Shakespeare i s'a imputat adesea că amestecă râsul în situaţiile dramatice.

Cu toate acestea nimic nu este mai omenesc şi în lucrurile cele mai grave, s'a găsit întotdeauna o parte care să stârnească veselia.

In definitiv ce este mai jalnic decât moartea unui om? Cortegiul funebru nu este, fără îndoială menit să înveselească pe nimeni şi totuşi întâlnirea mea, tocmai atunci, cu negustorul Kumvasian n'a avut în ea ceva hazliu?

IONESCU-QUINTUS

O pagină din istoria Rusiei

Principesa Tarakanova

Cronica scandaloasă a Europei secolului al 18-lea, s'a îmbogăţit prin al optulea deceniu cu ivirea unei frumoase aventuriere, care cutreerând capitalele apusene, se da uneori drept principesa Tarakanova, fiică a împărătesei Elisabeta a Rusiei cu favoritul ei Razumovski, altădată drept sultana Ali-Emete, stăpânitoare a Azorului, în fine principesă de Vladimir sau soră cu Pugaciov. *)

Soarta tragică a acestei misterioase principese a trezit cel mai viu interes timp de mai bine de un secol, atât în străinătate cât şi în Rusia şi încă şi astăzi viaţa ei sbuciumată nu a ieşit din cadrul preocupărilor învăţaţilor, literaţilor şi artiştilor. Totuş timp îndelungat nu s'a putut afirma nimic precis în privinţa principesei Tarakanova şi cele mai variate legende circulau prin lume, fără să existe putinţă de control şi de stabilire a adevărului.

După una din aceste legende, răspândită mai ales în Rusia, au existat două principese Tarakanov, surori, crescute în Italia; ele au fost arestate prin vicleşug de către contele Orlov, însărcinat special cu această afacere de către împărăteasa Ecaterina a II-a şi aruncate în mare. Dar printr'o întâmplare minunată, una a fost salvată de un marinar, a ajuns mai târziu în Rusia şi s'a călugărit într'o mânăstire din Moscova, unde a trăit până la moarte. Această legendă are darul de-a combina — după cum se va vedea mai departe—două adevăruri, care astăzi sunt o achiziţie certă a istoriei Rusiei: a existat şi aventuriera capturată în străinătate de contele Orlov şi călugăriţa retrasă a unei mânăstiri din Moscova. Dar ele sunt două persoane diferite, care nu au nimic comun afară de nume şi soarta blestemată legată de el.

Mult timp însăş existenţa principesei Tarakanova a fost contestată. Astfel, de pildă, Helbig este convins că — împotriva legendei care ridică numărul copiilor nelegitimi ai Elisabetei la opt, — ea nu a avut decât un fiu dela primul ei favorit Razumovski (Zakrevski) şi o fiică dela sucesorul acestuia — Şuvalov. N'ar rămâne deci loc pentru o principesă Tarakanova. Un alt învăţat istoric rus — Vasilcikov, socoteşte că legenda despre Tarakanova îşi are ca origină faptul că într'adevăr Razumovski a crescut în străinătate (în Elveţia) pe nepoţii săi Draganov, Zakrevski şi Stresnev. Străinilor nu le-a fost greu să transforme pe Draganov în Tarakanov şi să creieze legenda despre enigmatica lor origină. Aceasta cu atât mai uşor, cu cât profesorul particular al nepoţilor lui Razumovski, Didel, pare să fi susţinut el însuş această versiune.

Trecerea timpului şi punerea la îndemâna învăţaţilor a unei părţi din arhivele curţii imperiale ruseşti, au contribuit în cele din urmă la elucidarea completă a acestei triste pagini din trecutul adesea atât de întunecat al dinastiei Romanovilor.

Iată ce s'a putut stabili cu privire la principesa Tarakanova spre sfârşitul secolului trecut.

Au existat două principese Tarakanov: una adevărată, alta — falşă.

Prima, Augusta (Timofeievna) Tarakanova este fructul căsătoriei morganatice a împărătesei Elisabeta Petrovna cu A. G. Razumovski, ciobănaşul ucrainian ajuns, mulţumită vocii sale de heruvim, frumuseţii şi întâmplării, principe şi mareşal de Rusia. S'a născut pela 1744 nu se ştie în ce loc. Nu se cunoaşte deasemeni când a fost trimisă în străinătate unde şi-a primit educaţia şi de unde, după porunca împărătesei Ecaterina, a fost adusă cu forţa, în anul 1785, la mânăstirea Ivanovski din Moscova, care după un ucaz imperial era destinată „îngrijirii văduvelor şi orfanilor de neam şi de rang". Călugărită sub numele de Dositeia, ea a trăit acolo până la moarte (1810) în izolarea cea mai completă (până şi slujba religioasă se făcea pentru ea singură), ocupându-se cu binefacerile, citirea cărţilor religioase şi lucru manual. Ultimii ani şi i-a petrecut în tăcere şi avea renumele unei „sfinte". Era de statură mijlocie, uscăţivă şi de o rară frumuseţe. Numai după moartea Ecaterinei (1799) au început s'o viziteze mitropolitul Platon şi câteva persoane cu vază. La înmormântarea ei, în mijlocul unei mulţimi imense, au luat parte rudele familiei Razumovski şi foarte mulţi curteni. Rămăşiţele ei pământeşti zac în mânăstirea Novospaski, în cavoul familiei Romanovilor. I s'a păstrat şi un portret cu următoarea inscripţie: „Principesa Tarakanova, în călugărie Dositeia".

Falşa Tarakanova, care şi-a însuşit un nume ce nu-i aparţinea, nu e decât o aventurieră de origină misterioasă; mulţi scriitori contimporani o consideră fiică a unui cârciumar din Praga, sau a unui brutar din Nürenberg, dar aceste afirmaţii cu greu pot fi crezute, luând în consideraţie educaţia ei aleasă, tactul, cunoaşterea mai multor limbi ş. a. Ea însăş spunea lucruri foarte diferite despre origina ei.

Inzestrată cu o frumuseţe remarcabilă şi o minte vie, ea a avut un şir de adoratori, pe care îi ducea la ruină şi închisoare. Urmărită de creditori, ea trecea din Kiel la Berlin, din Berlin în Gent, deacolo la Londra, apoi la Paris, etc., denumindu-se ba domnişoara Frank, ba Shell, ba doamna de Tremouilles. Stabilindu-se în 1772 la Paris, Tarakanova, din Ali-Emete sau Alina, cum se numea în ultimul timp, s'a transformat în principesă de Vladimir şi a început să răspândească versiunea că este descendenta unui neam bogat de principi ruşi, a crescut la un unchiu al său în Persia, iar după majorat a venit în Europa cu scopul de a găsi sprijin şi ajutor pentru căpătarea moştenirii ce o are în Rusia. Noui adoratori au ajutat-o să ducă o viaţă veselă timp de vre-o doi ani. In acest timp ea a purtat numele de Sultana, Elenora, principesa de Azov şi în fine principesa Elisabeta de Vladimir.

Lucrurile rămâneau poate, aici, dacă o împrejurare neaşteptată n'ar fi venit să dea o nouă întorsătură senzaţională soartei sale. In Italia era cuibul unui mare grup de emigranţi polonezi, grupaţi în jurul principelui Radzivill, fervent adept al confederaţiei dela Bar (1768), care avea de scop să constituie o forţă de opoziţie împotriva influenţei tot mai mari ce o căpăta imperiul ţarilor în patria lor. Preocupaţi de cauza independenţei externe şi interne a Poloniei, ei s'au gândit s'o folosească pe frumoasa aventurieră drept unealtă în lupta lor. Au atras-o, deci, spre ei şi i-au oferit sprijinul lor, sperând să schimbe cu ajutorul ei cursul politicii ruseşti. La începutul anului 1774, îndemnată de noii săi prieteni, Tarakanova s'a proclamat fiică a împărătesei Elisabeta Petrovna, soră cu Pugaciov şi pretendentă la tronul Rusiei! Pentru ajungerea scopului său ea s'a hotărît să plece la Veneţia, iar deacolo la Constantinopole, dar o furtună a aruncat corabia ei lângă Ragusa, unde a trebuit să debarce. A stat acolo aproape un an, răspândind „manifeste" şi trimiţând scrisori sultanului, lui Orlov-Cesmenski, contelui Panin şi altor demnitari ruşi, care par să se fi interesat de ea şi s'o fi simpatizat în mod sincer. In scrisorile sale ea vorbea despre origina ei împărătească, cita chiar un imaginar testament al mamei sale, povestea despre viaţa ei alături de mamă până la vârsta de 9 ani, apoi despre anii petrecuţi la curtea şahului Persiei. Mai vorbea despre intenţia sa de-a ocupa cu ajutorul lui Pugaciov tronul Rusiei şi apela la inimile bune şi drepte solicitând sprijin şi ajutor.

Dar nici scrisorile către sultan, nici, mai târziu, tratativele cu cardinalii papei, nu au avut nici un succes. In schimb această acţiune a înfumuratei aventuriere avu darul să irite pe atotputernica Semiramidă a Nordului, care se hotărî în cele din urmă să curme din rădăcină aventura, care începea să capete un caracter politic tot mai grav, adăogând noi dificultăţi pe lângă acelea pe care le avea cu prisosinţă în interiorul ţării, neostoită încă de formidabila răscoală stârnită de Pugaciov în basinul Volgăi. Contele Orlov primi dela împărăteasă ordin să prindă pe „vagabonda" şi s'o aducă în ţară, ceeace el a îndeplinit cu deplin succes, dar întrebuinţând mijloace atât de puţin cavalereşti, că până şi stăpâna lui fu de părere că prea s'a întrecut cu gluma.

Intr'adevăr, venind în Italia, el făcu cunoştinţa Tarakanovei, reuşi să-i capete încrederea, se arătă amorezat de ea, îi promise sprijinul său necondiţionat în căpătarea tronului rusesc şi în cele din urmă îi ceru mâna şi deveni amantul ei. Dar în momentul când falsa principesă se credea mai aproape de realizarea visului său, perfidul curtezan o atrase la o serbare dată în onoarea ei pe vasul rus al amiralului Greig, ce staţiona în rada portului Livorno şi porunci să fie arestată şi transportată în fortăreaţa Sf. Petru şi Pavel din Saint-Petersburg. Aceeaş fortăreaţă, care puţine decenii în urmă a fost mormântul lui Alexe, fiul lui Petru cel Mare răsvrătit împotriva tatălui său, iar în zilele aceleiaş Ecaterine a ascuns taina marelui duce Ioan Antonovici, pretendent şi el la tronul Rusiei şi condamnat definitiv în urma complotului nereuşit al lui Mirovici.

Lovitura dată Tarakanovei fuse cu atât mai crudă, cu cât pare că ea a nutrit un sentiment serios pentru frumosul conte ce a pierdut-o. Aceasta s'a întâmplat în Mai, 1775.

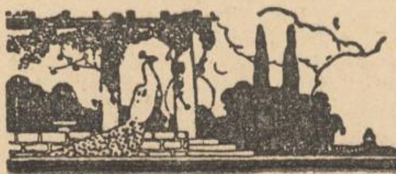
Cu sănătatea complect zdruncinată în urma acestor neaşteptate peripeţii, ea a fost supusă în închisoare unor îndelungate interogatorii, conduse de către feldmareşalul principe Golitzin, în decursul cărora a dat depoziţii contradictorii. Zdrobită de soartă şi de zidurile umede ale fortăreţei situată sub nivelul apelor Nevei, s'a stins de oftică la 4 Decembrie 1775, ascunzându-şi taina originei, chiar şi la spovedania din urmă. La înmormântarea ei nu s'a celebrat nici o slujbă religioasă.

Legenda despre moartea Tarakanovei în timpul inundaţiei din Petersburg în 1777, care a servit de subiect pentru un tablou al lui Flavitzki, ce a provocat mare vâlvă, nu a fost confirmată de cercetări.

Viaţa ei a servit de multe ori ca temă pentru romancieri. Cel mai documentat şi mai cunoscut este însă romanul lui G. P. Danilevski, intitulat „Principesa Tarakanova" şi scris pela 1885

M. M.

*) Celebru aventurier rus, simplu cazac depe Volga, care sub numele lui Petru al III-lea, bărbatul sugrumat al Ecaterinei II, ridicase împotriva împărătesei o jumătate din Rusia.

Mănăstire

Mănăstire dintre munţi,
Mănăstire din vechime,
Brazii veşnici şi căDrunţi,
Te privesc din înălţime.

Toci în preajma-ţi — toci şi'n munte
Brâu de sunete mărunte.
Clopotul din turn când geme,
Cheamă vreme — 'ngroapă vreme.
Poartă cântece şi rugi,
Printre stânci şi buturugi.
Peste turme, peste ani,
Peste codrul sunător,
Peste veac, peste ciobani,
Peste sufletele lor.

Fiarele din văgăuni,
Se opresc pe subt goruni,
Să asculte, cât de bine,
Zvonul clopotelor vine,
Ingânându-se în zare:
Unul mic, cu altul mare,
Şi prin linişte aleargă
Să se sfarme, să se spargă.

Mănăstire de subt cer,
Eşti zidită lângă nuc,
Nu de Domn, nu de boer,
Ci de-un ticălos haiduc.
Peste groapa lui, uitată,
Zace lespedea crăpată,
Slovele mâncate-au şters,
Inceputul unui vers.

Trec utreniile 'n şir,
Serile cu lungi vecernii,
Miezonopticele iernii,
Corbii peste cimitir,
Norii peste brazi şi stânci,
Vântul printre văi adânci.
Trec monahi bătrâni în cârji,
Fraţi, întunecoşi şi dârji,
Cântă unison litanii,
Picură domol metanii.
Flutură de ani de zile,
Sufletele printre file.
Candelele ard uitate,
Greaua lor singurătate.
Lin se iroseşte 'n sfeşnic,
Ceara zbuciumului veşnic...

Doamne! Tu-i auzi cum vin?
Cum se roagă?
Plâng?
Amin.

Vers trist

Vânt lin, mireazmă de tămâie, ţintirim sărman...
Femeia blondă-i moartă de un an.
Salcea se leagănă, frunza se clatină,
Printre flori i-au aprins lumânări, după datină
Lumânările s'au stins la jumătate,
Sufletul femeei a fost plin de păcate.
De asta poate, gogind, se usucă copacul
Şi-i pier în adâncul mănos rădăcinele.
Zădarnic popa cetind şi-a scos comănacul
Şi neamurile şi-au icnit suspinele.

Femeea moartă a stins lumânările,
Să nu-i aducă aminte cerul şi zările.
A irosit tămâia, după tinereţea ei, aprinsă,
Să nu-i trezească dragostea tristă şi 'nvinsă.
Alungatu-şi-a neamurile şi popa cu psalmii lui grei,
Să rămâie iar singură cu liniştea ei,
Printre bălăriile, prin care mişună gândacii
Şi se îngroapă sinucigaşii şi săracii.

Să rămâie, subt crucea cu numele ei scris,
La marginea ţintirimului, către câmpul deschis
Lângă zăplazul prin care nu numai odată,
Se strecoară, hoţeşte, câte-un băiat cu vre-o fată
Şi până seara târziu li s-aud şoptirile...

Să rămâie cu somnul, cu gâzele şi toate-amintirile.

Femeia blondă, care-a iubit dumbrăvile şi vântul
Işi amestecă inima demult cu pământul.
Printre visurile, peste soarta care nu se mai schimbă,
Veşnicia furnicile roşii le plimbă.
Căci unde stătu prea mâhnită şi prea era palidă mult,
Cineva chinul cu tot oftatul din piept i l-a zmult.
Şi cum îndeobşte bolnavii mor noaptea, şi ea
A murit pe când toată lumea dormea.

Ochii ei, lacrimi lungi către tâmplele slabe-au prelins,
Apoi pâlpâind şi mărindu-se ţintă de spaimă, s'au stins...

De-atunci, sufletul depănând singurătatea şi cazna,
In preajma mormântului ei umblă razna.
Paznicul spune şi vorba pe greu jurământ şi-o 'ntemee,
Că noaptea deacolo răzbate un plâns zugrumat de femee.

GEORGE LESNEA

Din volumul de poezii *Veac Tânăr*, care va apărea în curând.

Cum se poate ajunge la HOLLYWOOD

Puteţi afla din cartea

TAINELE CINEMATOGRAFULUI

PREŢUL 50 LEI la librării şi depozite de ziare

Editura „ADEVERUL"

Cum se filmează la HOLLYWOOD
Cum se trăeşte la HOLLYWOOD
Cum se fac bogăţii la HOLLYWOOD
Cum se fac căsătoriile la HOLLYWOOD
Cum se lansează vedetele la HOLLYWOOD
Cum se iubeşte la HOLLYWOOD
Cum lucrează un scenarist la HOLLYWOOD

O pagină de umor universal

I. WEINSTEIN

Umoristul Berl pe lumea cealaltă

A murit, cum îi stă bine unui umorist, cu surâsul pe buze.

Cei din casă — căci era împovărat cu o soție și cinci copilași — aproape să-și curme viața de durere; plânsetele lor ajungeau până la ceruri; iar cu cât plânsul lor creștea, cu atât mai liniștit era Berl umoristul. Da, își zicea el, dacă ar învia din nou, ar protesta energic în contra celor din casă, care fac atâta larmă.

Ce plâng ei atâta, par'că s'ar fi dărîmat pământul peste ei? Intâi, nu sunt singurul om care moare, iar al doilea, eu sunt nemuritor.

Dar oricât ar fi posibil unui umorist să vorbească după moarte, Berl a fost silit, sărmanul, să stea lungit, tăcut, ca o temă neterminată și s'asculte cum ai lui îi nimicesc nemurirea.

In drumul spre cimitir, Berl a tras cu urechea la ce se vorbea despre dânsul.

Acum, se gândi el, am cea mai bună ocazie să ascult adevărata părere ce o au oamenii despre mine, despre talentul meu, etc.

In adevăr, de obiceiu se povestesc numai lucruri bune despre un mort. Eu, însă, mi se pare că n'am nevoie de laude de prisos. Aș fi mulțumit dacă s'ar spune despre mine numai adevărul adevărat.

Și Berl începu să asculte ce vorbesc oamenii.

— A fost un tânăr cumsecade — spuse cineva.

— Mare noroc pe capul meu, gândi Berl, „un tânăr cumsecade" și-atâta tot; dar despre care mort nu se spune acelaș lucru?

— Cine a murit?, — întrebă un trecător.

— Un tată a cinci copii.

— Un om mai în vârstă?

— Nu, încă destul de tânăr.

— Sărmanii copii! De ce s'a grăbit să plece?

Berl cât pe ce să sară în sus de necaz.

— Ce adică, dacă am murit, gândea Berl, au vre-o pretenție? Ce le pasă lor câți copii am? Frumoase laude! „Un tată a cinci copii" mai mult nimic? Alte merite nu am? Am suferit, am scris opere pentru omenire și... „tată a cinci copii."

Dar s'a consolat repede. Ce poți pretinde dela niște oameni simpli? Ei cunosc așa de puțin literatura și mai cu seamă literatura umoristică. De sigur că colegii mei vor începe cu necroloage. S'ascult ce au să spună.

Abia se putea stăpâni; dorea să trăiască — i se părea că trăește — în momentul când colegii săi scriitori vor rosti cuvântările lor.

Dar deodată s'a făcut tăcere. A sosit momentul, gândi el, pe care-l aștept de mult; tovarășii mei încep să vorbească.

Cuvântările au început la groapă.

— Răposatul, începu cel mai vechiu prieten și coleg cuvântarea sa, a fost un om înzestrat, sau mai bine zis n'a fost atât de înzestrat, ci a avut o putere de muncă extraordinară. Acum putem spune adevărul, căci el, marele dispărut, pleacă în lumea dreptății. Muncea cu lacrimi amare la lucrările sale, nu ca alți scriitori care se așează la masă și într'un ceas îndrugă zeci de lucruri.

— Iubite Berl, în viață n'am știut să te prețuim. Stăteai nopți întregi la muncă, iar lumea credea că operele tale le-ai produs cu ușurință. Să se știe cel puțin acuma că ai căzut jertfă marelui tău talent care n'a putut fi îndeajuns prețuit. Să se știe cel puțin acolo în lumea dreptății ca să te prețuiască după meritele tale.

Soția lui Berl isbucni într'un plâns amar, sgomotos, și nu se știa ce anume a influențat atât de tare simțirea ei. Poate din pricină că Berl al ei n'a fost prea cunoscut în viață, sau pentrucă a muncit atât de greu când trăia, ca să moară sărac.

Berl deveni mai palid decât un mort adevărat, ascultând cuvântarea colegului său.

— N'ar fi fost mai drept, gândi dânsul, ca eu să fi făcut un necrolog colegului meu și nu el mie? L'aș fi plâns mai bine; ce mizerabil! ce suflet fals! Eu, spune colegul, am muncit din greu la scrierile mele umoristice. Cum nu-i este rușine să spună astfel de minciuni **în prezența mea?** Să fi așteptat cel puțin să fiu înmormântat.

Dar iată că se ridică un alt coleg.

— Mi se rupe inima privind cine zace aici. Domnilor, nu l-ați cunoscut și nici nu l-ați putut cunoaște, fiindcă dânsul stătea mult mai sus decât voi. A fost cel mai de seamă umorist. Dacă ar mai fi trăit, toată lumea l-ar fi cunoscut; a murit însă iubitul Berl lăsând omenirea întristată, căci cine o va mai face să râdă?

„Dormi, iubite prietene, împlinește cel puțin acuma somnul nopților pierdute căutând subiecte pentru scrierile tale. Să-ți fie țărâna ușoară ca hârtia subțire pe care scriai operele tale".

Fața lui Berl se crispă, zâmbetul său umoristic dispăru.

Berl se înfățișă la tribunalul înalților judecători.

Ingerul acuzator ținu o lungă cuvântare.

„Inaintea voastră, înalți judecători, stă un om care toată viața lui n'a făcut nici-un lucru bun. Zi și noapte mâzgălea hârtia, vărsa oceane de cerneală, nimicea munți de hârtie fără să aducă vre-un folos cuiva, de oarece nici-un gând serios nu se găsea în scrierile sale. Voia să facă pe oameni să râdă, pe când în realitate nu le producea decât supărări. Vă pot aduce aci mulți martori care au murit de plictiseală cetind scrierile lui Berl.

„Dar aceasta nu este încă totul; căci afară de asta n'a adus niciun folos nimănui, ci numai pagube. Mai întâi, a nenorocit pe femeia cu care s'a căsătorit, dând naștere și la cinci copilași pe care îi îndopa cu povestiri umoristice în loc de pâine; în al doilea rând, n'a luat în viața lui o scriere religioasă în mână; în al treilea rând a înșelat lumea și s'a înșelat pe sine însuși. Pe sine, închipuindu-și că are talent, iar pe alții, prezentându-se ca umorist, când la urma urmei n'avea nimic de-aface cu umorul.

„De aceia, rog să fie condamnat la iad".

Berl ascultă tot timpul, tremurând ca o frunză bătută de vânt. Nu se va găsi oare nici-un apărător pentru mine? Deodată se sculă îngerul apărător din oficiu și ținu o înflăcărată cuvântare susținând că Berl e un suflet curat.

Judecătorii supremi ascultară cele două cuvântări și luară un interogator lui Berl.

— Ce-ai făcut pe lumea cealaltă?

— N'am făcut din păcate nimica. Mă plimbam zile întregi fără lucru. La redacțiile unde trimiteam lucrările mele umoristice nici nu mi se răspundea, iar altă îndeletnicire afară de scris n'am învățat.

— De ce te-ai însurat, dacă știai că nu vei da soției o pâine?

— Am vrut să-mi asigur cel puțin o singură cetitoare a operelor mele și când colo nici ea nu le citea.

— De ce ți-ai închipuit că ai talent la scris?

— Fiindcă colegii mei spuneau, în absența mea, că sunt lipsit de talent, un om netrebnic, și atunci mi-am zis, dacă spun așa, ei cred tocmai contrariul, deci trebue să mă apuc de scris.

— De ce n'ai luat niciodată o scriere religioasă în mână?

— N'am avut timp pentru asta. Zi și noapte îmi băteam capul să găsesc un subiect, de oarece acolo, în lumea de jos, se petrece ceva grozav cu subiectele și în special cu cele umoristice; toți îți fură subiectul, și dacă găsești unul original într'un deceniu și-l prelucrezi, vin amicii și-ți scot ochii, învinuindu-te că nu-i al tău, că dacă ar fi al tău, n'ar fi original. Dacă scrii un lucru bun nu te crede că l-ai scris tu; scrii ceva mai slab, se spune că ai ucis talentul vre-unui străin, par'că nimeni nu se poate să aibă părerile sale personale. Și iată în ce fel de iad am trăit câteva zeci de ani. Și atunci e de mirare că am devenit umorist? Mi se pare că altul în locul meu ar fi mers și mai departe, s'ar fi făcut poate critic literar sau chiar poet.

Berl începu să plângă și se gândi că poate numai de astă dată cuvintele sale au fost crezute.

Judecătorii au chibzuit câteva minute și au dat următoarea sentință:

Cum Berl a trăit între **colegi scriitori**, a avut și soție și cinci copii, este absolvit de pedeapsă. In Iad nu poate fi primit, fiindcă acolo va pierde cu desăvârșire talentul său umoristic și poate să devină, ferească D-zeu, tragedian; în rai de asemenea nu poate fi primit, fiindcă acolo nu pricepe nimeni umorul. Pe de altă parte, trebue admis că Berl e din unele cauze vinovat, cum a arătat îngerul acuzator. De aceia, el trebue așezat într'o lume deosebită, între iad și rai, într'o cameră separată și obligat ca acolo să nu facă altceva decât să citească propriile sale scrieri umoristice.

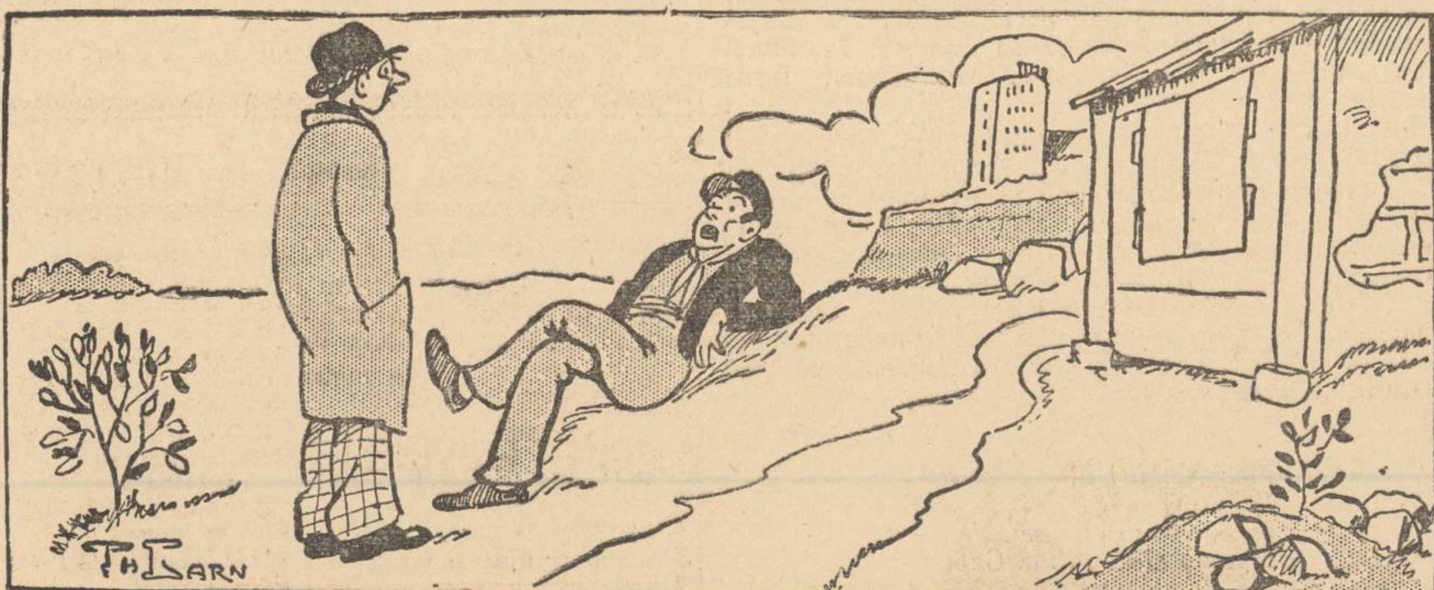
Peste trei zile numai, Berl a înaintat o petiție către judecătorii superiori ca să-l strămute mai bine în iad.

Din idiș de **I. NEGREANU**

Din volumul apărut în Editura „Unser Zeit" Chișinău

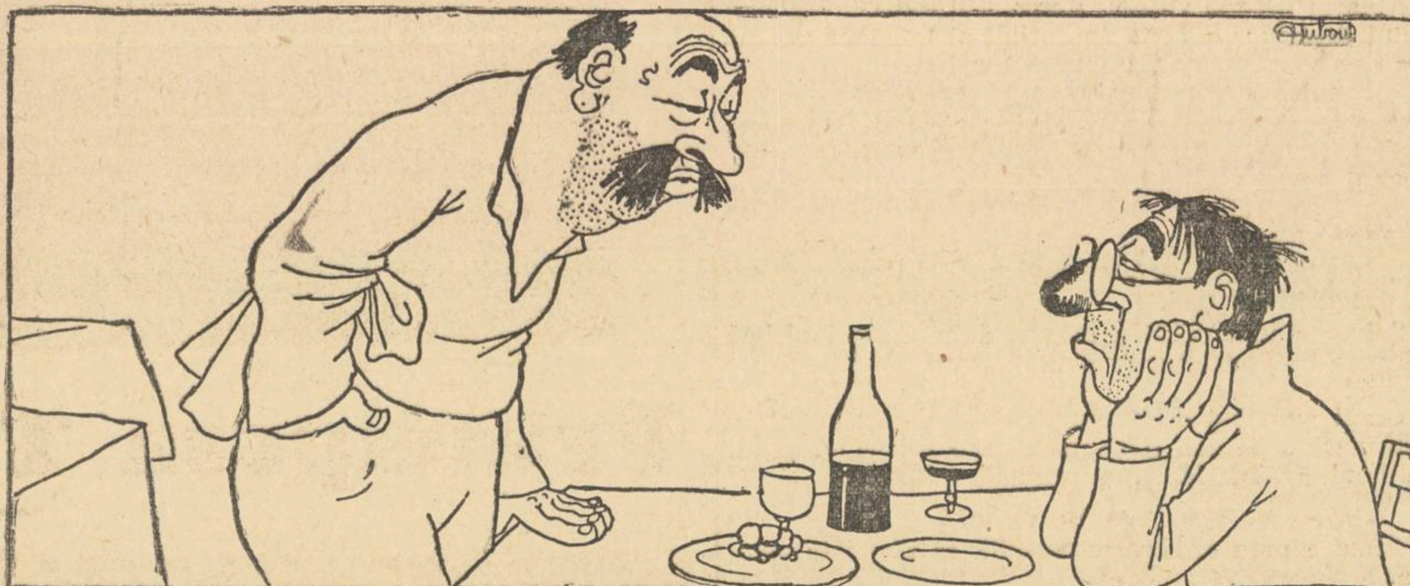
Citiți azi **Realitatea No. 209**
:: Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

CRITERIU

— Ai văzut cum a întinerit Jean?... Șterpelește ca la douăzeci de ani!..

GRIJI

— Cum aș vrea să fiu în locul dumitale, patroane ...
— Ehei! de-ai ști câte griji am eu...
— D'apoi eu! De două ceasuri mă tot întreb cum am să-mi plătesc masa...

VLADIMIR POLIANOV

Cavalerii

Nu se cunoșteau. Și precum vă poate călca un automobil sau puteți să vă înecați cu un os de pește, o întâmplare le-a îndreptat viața pentru câteva zile spre aceiași direcție.

Primul era Schmidt și purta șapca roșie a corporației naționale studențești „Vulturii albi". Pe lângă aceasta, fața lui mai purta și semnele câtorva sgârieturi prietenești și o lovitură în frunte, distincție cavalerească pentru vre-o insultă grea.

Pictorul sentimental din Stambul nu făcea parte din nici-o corporație. El își ascundea capul sub pălăria unui cetățean obișnuit, iar pe față i se revărsa fericirea liniștită a unui suflet bun. El era adversarul. Și devreme ce totul se întâmplase în prezența femeilor, era un adversar tare.

— Da!, — zise el și căută să exprime semnul exclamației.

Studentul neamț râdea cu indulgență.

— Da!, — strigă mai impunător artistul din Stambul, și când domnul cu semnele de spadă încercă să râdă din nou, îl cârpi.

Șapca roșie sbură pe dușumea, și afară de prezența femeilor, acesta era lucrul cel mai rău. Nu trebue să se uite că șapca unui membru din corporație e ceva simbolic. Poți lăsa să ți se cârpească o sută de palme, dar șapca să n'o lași din cap. Este onoarea corporației în joc...

Studentul neamț, cu un gest nervos, ridică șapca și scoase carta de vizită. Sângele îi năvăli în toate semnele de spadă de pe fața lui, iar în mână învârtea de pe acum spada cu care va pedepsi pe acest oriental îndrăzneț.

Turcul se pregătise pentru o nouă lovitură. Atunci îi explicară că aceasta nu intră în obiceiurile studențimii. Ii cerură adresa. Orientalul o dădu cu plăcere. Doar avea sufletul bun: îi era silă să se bată și pe cartă era notat doar numele; cu greu îl vor găsi ca să-l judece blestemații de șvabi.

Când domnul cu șapca roșie plecă, pictorul sentimental din Stambul declară cunoscuților că pot bea pe socoteala lui. Chiar el se întoarse acasă beat mort cu această ocazie. Dealtfel el mai avusese o astfel de ocazie, dar atunci palmei sale i-a urmat un pumn și totul s'a aranjat. Acum el era adevăratul învingător. Chiar în prezența femeilor. Nu putea uita cât de neobișnuit îi strânsese mâna Clara.

Turcul se culcă și visă pe Clara, palma și carta de vizită.

Se sculă să controleze dacă eventual acolo nu era notată și adresa, când cineva bătu la ușe.

Deschise ochii. Se luminase de mult. La ușă cineva bătea a doua oară.

— Intră!, murmură pictorul și se gândi că nu e deloc pregătit pentru vizita Clarei.

Privi spre ușă și tresări. Doi inși cu șepci roșii și cu panglici pestrițe la piept intrară în cameră. Pășiră spre el, bătură din tocuri și se înclinară ca două păpuși cu resort.

— Vă cerem scuze, ziseră ei, aproape în acelaș timp, — putem ieși până vă îmbrăcați.

— Mă rog! — murmură turcul, și arătă camera vecină.

Studenții cu șepci roșii și cu panglici trecură în cealaltă cameră, râzând semnificativ. Când după zece minute artistul din Stambul intră în cameră, tocurile se ciocniră din nou și studenții anunțară scopul vizitei.

— Bine, răspunse pictorul, — vă veți întâlni cu martorii mei și veți aranja totul, dacă e nevoie să mă bat pentru astfel de nimicuri.

Indată după aceia el începu să-și caute batista.

Studenții ciocniră din nou tocurile.

— Dacă d-voastră acceptați să cereți scuze după condițiunile pe care le va propune adversarul d-voastră...

Artistul șovăi. Sudoarea îi curgea pe frunte. Vârî mâna în buzunarul pantalonilor. Batista nu era nici acolo.

— Vasăzică refuzați?, — constatară martorii grăbiți.

Turcul parcă se deșteptă. Intredeschise gura. Evident căuta un cuvânt.

Șepcile roșii se plecară.

— Atunci vom căuta pe martorii d-voastră. Nu uitați; d-voastră alegeți armele — spadă, sabie grea, sau pistol.

Tocurile se ciocniră pentru ultima oară, din nou se înclinară șepcile și studenții plecară.

Pictorul din Stambul fugi după ei. Strigă. Se hotărâse. De fapt luase deciziunea încă după primele cuvinte ale martorilor. De ce să verse sânge de om? Va cere scuze.

Nu l-au auzit.

Se întoarse în cameră, murmurând ceva în turcește, pe urmă zise tare:

— Nu mai e nimic de făcut. Vrea omul să moară. Mă voi bate.

Și începu să se gândească la arme.

Spada îi părea o jucărie. Un fleac. Plesnește, șueră și doar sgârie fața. Dădu din mâini și deodată se apucă de cap. I se păru că cineva îl lovise. Stai, drace. Jucărie, jucărie, dar îți fărâmă măselele. Se apropie de oglindă. Nu era nimic. Aceasta dădu din nou mers gândurilor sale. Pentru un șvab o lovitură în dinți e nimica toată. Trebue ceva mai rău. Se gândi la pistol. Ridică mâna și îngălbeni. In oglindă văzu un pistol îndreptat spre el. Una-două, și începu să tremure. O mică gaură de metal îl privea cu ochiul unei fiare — trei... și... ...Se întoarse îngrozit să strige.

Pe neașteptate își aminti cuvântul fatal care în nemțeasca lui neînvățată trebuia să însemneze „scuze". Putea să îndrepte totul. La dracu aceste săbii și pistoale. Dacă dorește cu pumnii — să poftească. De ce să-l omor de-abinelea. Șvab, șvab, dar e om și el.

Își luă pălăria și porni spre ușă.

Aci îl întâmpină Clara, care îi strânsese așa de neobișnuit mâna aseară. Il amenință cu degetul și râse.

— A, mi se pare că ți-ai uitat promisiunea de-a mă conduce prin Berlin.

El se întoarse. Ea intră după el, îi înlănțui gâtul cu mâinile și îl sărută pe buzele uscate.

— Iată pedeapsa!

El se roși. Ridică capul și se uită la fată. Da, într'adevăr, își uitase făgăduiala. Se decise repede: pentru un adevărat cavaler este mai importantă datoria către femei, decât duelul.

Își pregăti valiza, și chiar în aceiași dimineață plecă cu aleasa inimii sale.

. . . .

Studentul german așteptă multă vreme răspunsul. Pășea nervos prin sala de scrimă a corporației și în fiecare clipă privea spre ușă. De două ori veniseră martorii aducând vești nefavorabile. N'au putut găsi a doua oară nici pe turc, nici pe prietenii lui.

Mâinile studentului se frământau într'un tremur răsboinic. Ochii-i însetați căutau pe adversar. Când pierdu răbdarea, luă o sabie grea și începu s'o mânuiască prin cameră. Dar asta nu era nimic. Atunci se opri în fața manechinului. Cu o lovitură îl străpunse, cu a doua îi tăie capul.

Dacă asta însemna o satisfacție pentru șapca lui roșie — nu știu...

Trad. de GHEORGHE IAZAGIEV

Comparații

Un Englez a cules toate comparațiile originale pe care le-a găsit în articole de ziar sau în cuvântările oratorilor, în cursul anului 1930.

E o colecție interesantă. Iată câteva probe:

— Se mișcă încet ca un melc la înmormântarea unui alt melc.

— Avea un caracter deschis, ca o farfurie.

— Spiritual ca avizul unui inspector fiscal.

— O gură încondeiată ca dâra unei lovituri de biciu.

— Ridicol și ciudat ca un elefant într'un coteț de găini.

— Insurătoarea, cași spânzurătoarea, nu-s poate atât de strașnice, după cum pare.

— Fără personalitate ca o coristă pe ecran.

— Deplasat ca un fluture într'o fabrică de munițiuni.

— Tusa ei amintea zgomotul obloanelor trase seara. — *D.*

ANECDOTE

Un scoțian cumpără la New-York dela un contrabandist de alcool o sticlă de whisky. Arătând-o unui prieten, acesta o miroase și-i spune: „Vars'o, e alcool metilic, din care poți să orbești".

A doua zi se întâlnește din nou cu prietenul care-l întreabă:

— Ce-ai făcut cu alcoolul?

— L'am vândut unchiului meu; e orb din tinerețe.

* * *

— Grozav e de înceată nevastă-mea.

— Da, răspunde prietenul, i-au trebuit 30 de ani ca să ajungă la vârsta de 23.

Cronica teatrală

— R. U. R. —

Teatrul Naţional a avut, în noua sa organizare, şi acest curaj să înfăţişeze publicului românesc o dramă utopică, o piesă de îndrăzneală aproape neegalată în teatrul modern, drama lui Carel Ciapek „R. U. R.".

Autorul descrie viitorul umanităţii după inventarea omului mecanic, *Robotul* insensibil şi îndemânatec, în stare să săvârşească orice muncă făcută până acum numai de fiinţele din carne şi oase.

Acţiunea se desfăşoară cu ingeniozitate în jurul „vieţii" acestor *roboţi*, care dobândesc, treptat, sentimente şi putere de raţionament, până la revolta finală împotriva oamenilor.

Umanitatea e pe cale să dispară: nu se mai nasc copii, roboţii stăpânesc pretutindeni. Cel din urmă om e în pragul sfârşitului.

Salvarea umanităţii e asigurată în această ultimă clipă prin dragostea neprevăzută a unui robot pentru o robotină.

Omul nu izbutise să creeze şi acest simţimânt în inima maşinii pe care o inventase. Dar ceiace n'a putut face omul, a făcut în clipa supremă natura...

* * *

Tema e prea celebral construită ca să poată emoţiona.

Sunt scene în care cei din urmă oameni trăesc clipe cumplite de groază, dar spectatorul nu poate crede în tragedia lor, nu poate lua parte la chinul care-i frământă.

Carel Ciapek

Lumea pricepe că totul se petrece de fapt în imaginaţie. Publicul urmăreşte cu interes însăilarea abilă a ipotezelor dramatice, însă nici-o singură secundă nu simte fiorul zguduirii reale.

Dar cea mai frumoasă calitate a acestui spectacol e că izbuteşte, printr'o închipuire aproape fără zăgaz, să concentreze, într'o succesiune de premize şi realităţi pur ştiinţifice, atenţiunea încordată a unor spectatori care nu cred în ceiace văd şi aud, dar ascultă câteva ceasuri, totul, cu respiraţia reţinută...

Meritul prezentării în româneşte a piesei lui Carel Ciapek, într'o versiune extrem de conştiincioasă, revine domnului F. Aderca. D-sa a tradus acum câţiva ani această operă după versiunea germană făcută chiar de autor, redând admirabil atmosfera şi ritmul originalului.

* * *

Drama „utopică şi colectivă" a lui Carel Ciapek s'a bucurat pe prima noastră scenă de o regie vrednică de reputaţia ei mondială.

Domnul Soare Z. Soare a fixat acţiunea într'un cadru de necesară extravaganţă, stilizând inteligent — cu contribuţia preţioasă a pictorului Feodorov — toate elementele decorului şi imprimând jocului artiştilor rigiditatea expresivă şi ritmica special solicitată de logica piesei.

Doamnele Marieta Sadova, Tantzi Benescu, Sonia Cluceru, domnii Pop Marţian, G. Calboreanu, Gr. Mărculescu, V. Antonescu, M. Gingulescu, Ulmeni, Anastasiad, H. Polizu şi A. Marius au pus vibraţie, convingere şi înţelegere în crearea unor personagii ce nu se întâlnesc prea des în lumea de dincolo de rampă. Li se cuvine, pentru aceasta, un elogiu sincer tuturora.

H. BLAZIAN

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No. 11 şi 12

CU URMATORUL SUMAR:

A. Frunză	*Viaţă fericită.*
Dr. S. Irimescu	*Tratamentul tuberculozei.*
Ion Pillat	*Adormind (versuri).*
Petre Comarnescu	*Spiritul american.*
Zoe Verbiceanu	*Casa cu minuni.*
Eug. Herovanu	*Viaţa şi Dreptul.*
George Lesnea	*Corbii (versuri).*
H. Sanielevici	*Supravieţuiri din mysterele dionysiace la ereticii din Basarabia.*
Spiridon Popescu	*La Frumuşiţa.*
Al. Graur	*Strigătele în romîneşte.*
Marco I. Barasch	*Legislaţia muncii în cadrul politicii sociale.*
M. Sevastos	*Cronica teatrală.*
Const. I. Vişoianu	*Cronica externă (Organizarea federativă a Europei).*
P. Nicanor & Co.	*Miscellanea (Sărbătorirea d-lui M. Sadoveanu. — Ravagiile obscurantismului. — Economie politică şi literatură. — Artă şi cenzură. — Imoralitate artistică?).*

Recenzii, Revista Revistelor, etc.

PREŢUL 60 LEI

Cât câştigă femeia în America

Dintr'o statistică a ministerului finanţelor din Washington reese că numărul persoanelor cu venit anual de peste un milion de dolari a atins anul trecut în Statele Unite cifra de 511, dintre care 28 sunt femei. Două din aceste prinţese ale dolarului — amândouă necăsătorite — au un venit anual de peste cinci milioane dolari. După altă statistică, publicată de „Banker's Magazine", 41 la sută din declaraţiile prezentate fiscului sunt făcute de femei. Părerea Europenilor că femeile înnoaţă în aur în America, ducând o viaţă de plăceri fără muncă, este complect greşită. Afară de rare excepţii, marea massă a femeilor munceşte din greu, făcând minuni de economie pentru a-şi echilibra veniturile destul de mediocre.

Organizând o anchetă în această chestiune, Universitatea din Michigan şi National Federation of Business and Proffessional Women's Clubs (Federaţia Cluburilor Femeilor Profesioniste) au adunat un vast şi interesant material; din miile de chestionare complectate de femei profesioniste, se vede că în medie profesionista americană câştigă numai 1548 de dolari pe an (aproximativ 5000 de lei pe săptămână). Vârsta medie a femeii profesioniste este de 37 de ani; recensământul oficial făcut în 1930 arată că numeroase fete câştigă de la 16 ani şi că multe femei îşi mai exercită profesia la 64 de ani. In medie, femeia americană munceşte pentru existenţă 14 ani. Din 4 femei, numai una poate scurta timpul acesta la 8 ani, în schimb una din ele trebue să muncească 22 ani.

Comparaţia cu venitul bărbatului cu cultură profesională echivalentă, arată că la categoria cu instrucţia primară, femeia are din punct de vedere profesional o situaţie egală cu a bărbatului, ajungând la vârsta de 40 de ani la un venit maxim de 1700 de dolari. Femeile cu cultură profesională superioară ajung la 45 de ani la o medie de 1800 de dolari, pe când bărbatul de cultură echivalentă ajunge până la 2800 de dolari pe an. Disproporţia este şi mai mare între bărbaţii şi femeile cu cultură universitară. Aci, femeia poate ajunge la 55 de ani, dacă e foarte energică şi muncitoare, la un venit de 2600 de dolari, pe când bărbaţii cu titluri universitare ajung la acest venit dela 26 de ani. Fără prea multă sforţare, bărbatul poate apoi atinge un venit anual maxim de 600 dolari.

Afirmaţia că majoritatea femeilor profesioniste ar munci numai din ambiţie, ca să dovedească o capacitate egală cu a bărbatului, sau numai din dorul de lux, este contrazisă în mod flagrant de constatarea că 40 la sută din aceste femei au de întreţinut unul sau mai mulţi membri ai familiei. De asemenea, credinţa că femeia, care are de condus şi menajul, şi-ar neglija profesiunea, fiind deci pusă în inferioritate faţă de bărbat, este desminţită de constatarea că tocmai femeile care au de susţinut familia, reuşesc să atingă un venit anual de 1647 de dolari, pe când cele care n'au pe nimeni de îngrijit nu ajung decât la media de 1492 de dolari. Nevoia de independenţă, care o caracterizează pe femeia americană, se traduce prin faptul că media de venit a femeilor cu profesiuni libere o întrece cu 500 de dolari pe an pe aceea a femeilor, de vârstă egală, care muncesc pentru contul altuia.

Faptul că femeia cu cultură superioară câştigă mai puţin decât bărbaţii de pe aceeaş treaptă se explică pe de o parte prin prejudecăţile, cari mai dăinuiesc şi în America contra femeii profesioniste, şi pe de altă parte prin aceea că femeia e mai desinteresată şi pune mai mult preţ, în exercitarea profesiunii, pe satisfacţiile morale, decât pe cele materiale. Ea alege de predilecţie meseria de institutoare sau de funcţionară, asigurându-şi astfel strictul necesar, şi întrebuinţând restul timpului pentru desăvârşirea culturii şi studiul problemelor generale, sociale. Femeia care se aventurează într'o carieră mai puţin încercată de sexul ei, are de luptat din greu cu concurenţa masculină şi nu-şi mai poate alcătui liber programul de viaţă cu îndeletniciri mai idealiste.

Bine ras bine dispus

DIAMOND

DE VÂNZARE PRETUTINDENI

REPR. GHALĂ A. SCHOR S.A. BUCUREŞTI STR. TUDOR VLADIMIRESCU 26

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 347

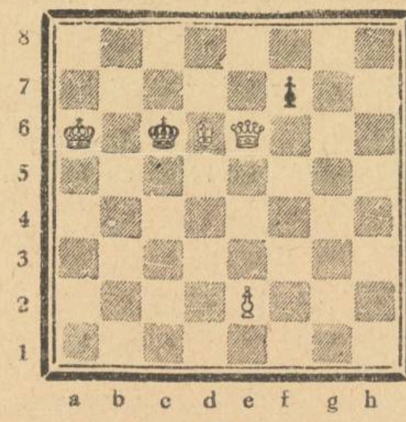
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „RDINCP U"

(inedită)

Negru:

Rc6, Pf7 (2).

Alb:

Ra6, Dé6, Nd6, Pé2 (4).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PARTIDA No. 153

Jucată la concursul internaţional din Hastings (Anglia) în ziua de 29 Decembrie 1929.

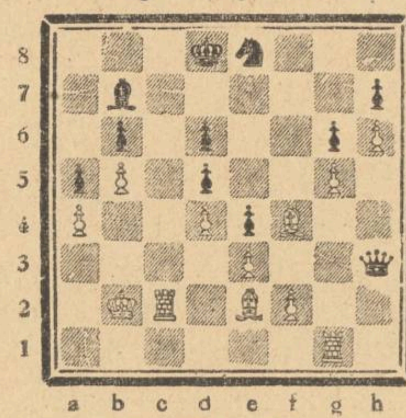
Alb: Sultan Khan **Negru: J. R. Capablanca**

Gambitul damei

1. Cg1—f3, Cg8—f6; 2. d2—d4, b7—b6; 3. c2—c4, Nc8—b7; 4. Cb1—c3, é7—é6; 5. a2-a3, d7—d5; 6. c4×d5, é6×d5; 7. Nc1—g5, Nf8 é7; 8. é2—é3, 0—0; 9. Nf1—d3, Cf6—é4; 10. Ng5—f4, Cb8-d7; 11. Dd1—c2, f7—f5? o greşală din neglijenţă în deschidere, aceasta slăbeşte puctul é6, care împreună cu slăbiciunea punctului c7 permite ameninţarea Cb5—c7 é6. Prin Cdf6!, negru şi ar fi asigurat un joc bun. 12. Cc3—b5!, Né7—d6; la c6, ar fi urmat Cc7 şi apoi Cé7. 13. Cb5×c6, n'ar fi fost bine C×c7, căci ar fi urmat N×f4, é×f, Tc8; Cé6, Dé7 etc cu avantaj pentru negru. 13....., c7×d6; pionii izolaţi de pe linia damei constitue o slăbiciune pentru negru. 14. h2—h4, spre a împiedeca contra-atacul g5, 14...., Ta8—c8; 15. Dc2—b3, Dd8—é7; 16. Cf3 d2, Cd7—f6; 17. Cd2×é4, f5×é4; 18. Nd3—é2, Tc8—c6; 19. g2—g4!, Tf8—c8; un sacrificiu de pion, spre a-şi desvolta jocul. 20. g4—g5, Cf6—é8; 21. Né2—g4, alb nu ia pionul, spre a nu da negrului posibilitatea de contra-atac, 21....., Tc6—c1+; 22. Ré1—d2, Tc8—c2+; schimbul celor două turnuri pentru damă se dovedeşte prin continuare că e în avantajul albului. Mai bine ar fi fost T×a1; T×a1, Tc4. 23. Db3×c2, Tc1×c2+; 24. Rd2×c2, Dé7—c7+; 25 Rc2—d2, Dc7—c4; 26. Ng4—é2, Dc4-b3; 27. Ta1—b1, Rg8—f7; 28. Th1—c1, Rf7—é7; 29. Tc1—c3, Db3—a4; 30. b2—b4!, ameninţă închiderea damei prin b5 urmat de Tb4. 30....., Da4—d7; 31. Tb1—c1, a7-a6; 32. Tc1—g1, Dd7—a4; 33. Tg1—c1, ameninţă câştigarea a două figuri pentru un turn prin Tc7+. 33....., Da4—d7; 34. h4—h5, Ré7—d8; 35. Tc1—c2, Dd7—h3; 36. Rd2—c1, Dh3—h4; 37. Ra1—b2, alb îşi aduce regele în siguranţă şi poate face aceasta fără nici un pericol; la D×f2 ar urma N×a6. 37....., Dh4—h3; 38. Tc2—c1, Dh3—h4; 39. Tc3—c2, Dh4—h2; 40 a3—a4, Dh3—h4; 41. Rb2—a3, Dh4—h3; 42. Nf4—g3, Dh3—f5; 43. Ng3—h4, g7—g6; la Rd7 ar fi urmat Tg1, iar la Dh3; g6+, D×h4, g×h şi h7—h8D. 44. h5—h6, Df5—d7; 45. b4—b5, a6—a5; 46 Nh4—g3, Dd7—f5; 47. Ng3—f4, Df5—h3; 48. Ra3—b2, Dh3—g2; 49, Rb2—b1, Dg2—h3; la D×f2, negru ar fi pierdut dama: D×f2; Nh5. Dh4: Th2. 50. Rb1—a1, Dh3—g2; 51. Ra1—b2, Dg2—h3; 52. Tc1—g1!, Nb7—c8;

Situaţia partidei după a 52-a mutare a albului

Negru: Capablanca.

Alb: Sultan Khan.

53. Tc2—c6, Dh3—h4; 54. Tg1—c1, Nc8—g4; 55. Né2—f1!, Dh4—h5; nici acum negru n'ar fi putut lua pionul din f2, căci ar urma: T6c2, Df3; Ng2, sau Dh4; Th2, sau Dg1, Tg2. 56. Tc1—é1, Dh5—h1; 57. Té1—c1, Dh1—h5; 58. Rb2—c3! pentru ca la Né2 să joace Rd2. 58...., Dh5—h4; 59. Nf4—g3! Dh4×g5; 60. Rc3—d2, Dg5—f5. Alb poate lăsa în linişte să i-se ia pionul din g şi h, căci prin T×b6 ar obţine un formidabil pion liber care ameninţă să înainteze spre a se preface în damă. 61. Tc6×b6, Rd8-é7; 62. Tb6—b7+, Ré7—é6; 63 b5—b6, Cé8—f6; 64. Nf1—b5, la Tcc7 ar fi urmat Df3!. 64....., Df5—f3; 65. Tb7—b8 şi negru abandonează.

ŞTIRI

Concursul internaţional de şah din Hastings (Anglia) s'a terminat cu următorul rezultat: Premiul I l-a obţinut Dr. Max Euwe cu 7 puncte, premiul II Capablanca cu 6½ puncte, premiul III Sultan Khan cu 6, premiul IV Michell cu 5 şi premiul V Yates cu 4½.

Urmează apoi Thomas cu 4, Winter cu 3½, Miss Mencic şi Tylor cu câte 3 şi Colle cu 2½.

In concursul secund rezultatul a fost: 1) Flohr 8 puncte, 2) Rellstab 6, 3) Noteboom şi Koltanowski câte 5½, Alexander 5, Baratz 4½, Jackson 3, Broadbent, Illingworth şi Norman câte 2½.

Numărul viitor (dublu) al „Revistei Române de Şah" va apare pela mijlocul lunei Februarie în 32 de pagini şi va fi consacrat în cea mai mare parte concursului pentru campionatul de şah al Capitalei.

Ing. L. LOEWENTON
R. I. NEGREANU

Curiozităţi

Posturile de telefon

La sfârşitul anului 1929 numărul posturilor de telefon din lumea întreagă se cifra la 34.400.000, iar în 1930 a sporit cu 1.750.000. La acest număr Europa participă cu circa 10 milioane, Asia cu 1¼ milioane, Africa are numai 224.000 de abonaţi. America de Nord circa 22 de milioane, America de Sud 542.000 şi în fine Australia 700.000. In medie, numărul abonaţilor la telefon creşte în Europa în fiecare an cu vre-o 770.000, adică cu 8,4%, pe când în America nu sporeşte decât cu vre-o 800.000, adică cu 3,9% pe an. America are 16,9 posturi la o sută de locuitori, iar Anglia numai 4,2. In Noua Zeelandă 50 la sută din telefoane sunt automate, revenind câte 10,8 posturi de fiecare sută de locuitori.

Un alter-ego al lui Johann Strauss

De curând a încetat din viaţă în vârstă de 77 de ani compozitorul german Oskar Fetras. De fapt se numea Faster: pseudonimul Fetras e o anagramă a numelui său.

Deşi s'a născut la Hamburg şi a trăit toată viaţa în Germania, el adora Viena şi muzica vieneză; în special îl divizina pe Johann Strauss, cu care semăna la fizic atât de bine, încât se inventaseră drept explicaţie felurite legende. Fetras însuşi spunea: „O să râdeţi de mine, dar sunt convins că semăn cu Strauss — pentrucă de la cea mai fragedă vârstă îi studiez cu neobosit entuziasm opera şi viaţa. Cu timpul, i-am luat fără să vreau expresia feţei şi ţinuta capului şi a corpului".

Când venea la Viena, Fetras cerceta şi lua note asupra locurilor pe unde umblase maestrul. Serile şi le petrecea în casa văduvei lui Johann Strauss. Aceasta îl privea cu simpatie şi-i admira cultul pentru fostul ei soţ. Se adunau acolo oaspeţi iluştri, între care pianistul Gruenfeld, şi se făcea muzică de Strauss. Fetras o cunoştea pe de rost. Era deajuns să i se arate două-trei măsuri, ca să spună imediat din ce operă, şi chiar de la ce pagină erau. Mergea atât de departe cu dragostea pentru Strauss, încât — vroind să viziteze locuinţa în care copilărise maestrul şi fiind refuzat de locatarul casei (de meserie dentist), — l'a pus să-i scoată o măsea sănătoasă, numai ca să poată intra în casă.

Iarăşi Tut-Ank-Amon

Howard Carter, — cunoscutul egiptolog însărcinat de lordul Carnarwon cu cercetarea mormintelor de la Luxor şi apoi cu a mormântului lui Tut-Ank-Amon, — înştiinţează că dela 15 Ianuarie 1931 accesul în mormânt este liber pentru toată lumea. N'a rămas acolo decât un singur sarcofag cu capac de sticlă, prin care se vede sicriul de aur cu trupul îmbălsămat al Faraonului. Toate celelalte sicrie cu mumii au fost transportate în muzeul din Cairo. După evacuarea tuturor obiectelor din încăperile mormântului, Carter a putut ciocăni pereţii, în căutarea nişelor, în care se ascundeau de obiceiu obiectele menite să alunge duhurile rele. S'a găsit astfel o făclie magică, o statuetă de lemn, însemnări despre Osiris şi alte lucruri foarte interesante pentru egiptologi. Asemenea obiecte se puneau în morminte ca să le apere de prăbuşire, să alunge hoţii, să prevină actele de răzbunare şi să ferească mumiile de profanare.

Al. Capone — actor de cinema...

Celebrul şef de bandiţi Al. Capone, în jurul căruia se face în ultimul timp atâta vâlvă, nu se mulţumeşte cu rolul de contrabandist de alcooluri, de fabricant de bere, de proprietar de cabareturi, etc. De curând el a amenajat pe vaporul de lux „Monte-Carlo", în largul oceanului, un bar pentru milionari, cu sală de joc, etc. Acum vrând să se facă actor de cinematograf, Capone a propus unei societăţi de filme să turneze — pe cheltuiala lui — un film în care să joace el rolul principal; beneficiile s'ar dona unei societăţi de binefacere, cu condiţia ca, în caz de succes, să se turneze un al doilea film, tot cu Capone în rolul principal, de astă dată atribuindu-i-se însă lui câştigul. Societatea a respins categoric oferta, sub motiv că menirea ei nu este nici să procure fonduri societăţilor de binefacere, nici să facă reclamă indivizilor de teapa lui Capone.

Ultimele noutăţi apărute la vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei Nr. 27, sub hotel Boulevard

în franceză

	LEI
Stefan Zweig: Iosef Fouché	130
Viollis: L'Inde contre les Anglais	78
Angelesco: La Technique Legislative	520
Bordeaux: Murder Party (roman)	98
Dr. Guéniot: Pour vivre cent ans	91
Goethe: Entretien avec le Chancelier de Mueller	137
Champoniere: La Bourgogne. Col. Beaux Pays	234
Champoniere: Genéve Col. Beaux Pays	195
Marion P.: Deux Russies	78
Daudet L.: Les Rythmes de l'Homme (cancer et malaises)	98
Gorki: La Fin des Artamanov	78
Dreyfus: La Téléphonie (etude technique)	68
Dr. Lhermitte: Le Sommeil	68
Dr. Castiglioni: Histoire de la Medecine	840
Lafond: Bolivar et la libération de L'Amerique du Sud	208
Vidil: Les Mutineries dela Marine Allemande	117
Rossier: Histoire Politique de l'Europe 1815-1919	195
Henry: L'abdication du Prince Cuza et l'avènement de la dynastie de Hohenzollern au trône de Roumanie	450

în germană

	LEI
Ehrenburg: 13 Pfeifen	140
Upton Sinclair: Leidweg der Liebe	280
Adrienne Thomas: Die Katrin wird soldat	160
Alfred Brehm: Auf. Forscherfahrt in Nord und Sud	240
Henry Ford: Und Trotzdem Vorwärtz	240

în engleză

	LEI
Weckes: Esmé's sons Tauchnitz edition	70
Fielding: The Wedding — Chest Mystery	70
Ashton:: Mackerel Sky	70
Ashton: Mackerel Sky	70

Se primesc abonamente la toate ziarele şi revistele străine şi române cu preţurile originale.

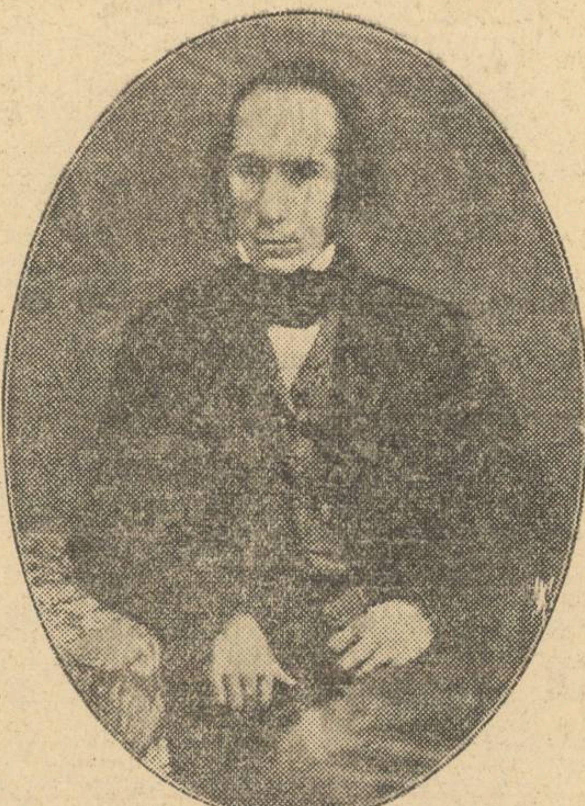
Comenzile pentru provincie se expediază şi contra ramburs.

Cărţi şi Reviste

ALEXANDRU MARCU: Conspiratori şi conspiraţii în epoca renaşterii politice a României. 1848-1877

Ed. „Aşezământul cultural Ion C. Brătianu" 1930. Bucureşti. Preţul 270 lei.

Deşi, după titlu, s'ar părea că avem aface cu o singură lature a vieţii noastre politice dintre anii 1848 şi 1877, volumul de aproape 400 de pagini al d-lui Alexandru Marcu este o amănunţită prezentare a celor mai de seamă evenimente politice ale acestei epoci. Ceva mai mult, ea nu se mărgineşte la fapte petrecute în ţările româneşti, ci cuprinde o largă îmbrăţişare a politicii europene, în măsura în care aceasta s'a răsfrânt şi asupra ţărilor noastre.

N. Bălcescu

Subiectul tratat de d. Alexandru Marcu intră în cadrul programului stabilit de „Aşezământul cultural Ion C. Brătianu", — epoca renaşterii politice a României, — şi, ca tot ce priveşte această epocă, e cât se poate de dificil. Dacă, pentru cunoaşterea istoriei noastre mai vechi, ne izbim de o cumplită lipsă de izvoare, cu cât ne apropiem de zilele noastre, cu atât ne copleşeşte mulţimea de informaţii. In cazul acesta, dificultatea nu mai rezidă în lipsa de material istoric, ci în utilizarea lui nimerită, în greutatea de discernământ.

D. Alexandru Marcu a ocolit toate dificultăţile cu o dibăcie care-i face cinste şi pe care nu şi-ar fi putut-o însuşi dacă nu avea îndărătul d-sale o frumoasă activitate de cercetător. Epuizând tot ce se poate închipui ca material de informaţie, — acte interne şi externe, dintre care câteva inedite, scrisori, manifeste, monografii mai vechi şi mai noi, — d-sa ne-a dat o desăvârşită imagine a celei mai de seamă faze din dezvoltarea noastră ca stat independent.

Epoca în care se desfăşură faptele prezentate de d. Alexandru Marcu începe odată cu înăbuşirea mişcărilor revoluţionare din 1848. Deşi fruntaşii acestei mişcări luară calea exilului, ei aveau motive temeinice să întrevadă un viitor plin de speranţe.

„Concomitenţa mişcărilor revoluţionare din întreaga Europă dovedeşte prin ea însăşi că planul de acţiune fusese unitar. Exponenţii noului crez se ştiau legaţi nu numai prin ideologia comună, dar şi prin acel spirit de solidaritate internaţională, datorită căruia aveau să susţină cu mai multă abnegaţie anii pribegiei, fără să se gândească o singură clipă la o complectă abdicare dela luptă". Ideile lui Mazzini începură a se bucura pretutindeni de un neobişnuit succes şi se dădu semnalul luptei pentru impunerea principiului de autodeterminare a naţionalităţilor. Interese comune îi strâng laolaltă pe Italieni, Români, Unguri, Poloni, Sârbi, Croaţi, Greci, care conspiră împotriva Austriei, Turciei şi Rusiei, şi plănuesc totodată o federalizare a diferitelor naţionalităţi independente. „Principiul naţionalităţii — afirma Carlo Cattaneo — provocat, exaltat de însăşi asuprirea militară care se străduește să-l nimicească, va dizolva întâmplătoarele împărăţii din Europa răsăriteană şi le va fărămiţa în federaţii de popoare libere. *Vom avea pace numai atunci când vom avea Statele-Unite ale Europei*".

Centrele cele mai de seamă ale Europei erau tot atâtea cuiburi de conspiratori. Astfel se întemeiase la Torino, în 1849, o societate secretă pentru alianţa italo-slavă, cu mandat de a pregăti înţelegerea dintre Unguri, Slavii de Sud, Români, Polonezi şi Italieni. In insula Corfu se semnalează o societate secretă — „La Grande Fratellanza" — din care făceau parte refugiaţi italieni şi greci, dar a căror zonă de acţiune cuprindea, pe lângă Nordul Italiei, provinciile europene din Turcia şi insulele Ionice, pe care le voiau anexate la Grecia. La Londra, N. Bălcescu aderase la propunerea de a se pregăti Confederaţia Orientală şi intrase în comitetul secret din care aveau să facă parte şi I. Ghica şi Golescu-Arăpilă. (Bălcescu pregătea chiar un proect de confederaţie a „Statelor-Unite ale Dunării", din care urmau să facă parte Ungurii, Românii şi Jugo-Slavii). Toate aceste iniţiative nu se puteau sustrage în nici un caz acţiunii lui Mazzini care, din Londra, izbutise să constitue, în vara anului 1850, un „Comitet central democratic european".

De o covârşitoare importanţă pentru întreaga această epocă e personalitatea contelui Cavour. Rolul său în desfăşurarea evenimentelor din Orient, în legătură directă cu istoria Principatelor, s'a dovedit hotărâtor. Convingerea sa era că politica italiană nu se poate desolidariza de cea orientală, danubiană în special, şi prin aceasta el se alătură la acţiunea lui Mazzini pe care mai târziu avea s'o sprijine şi Napoleon III.

Fără să fi izbutit în întregime, aceste mişcări au avut efecte imense. Italia şi-a văzut îndeplinită unitatea, iar Românii, Ungurii, Bulgarii, Sârbii şi Grecii îşi câştigară independenţa.

D. Alexandru Marcu a izbutit să înfăţişeze evoluţia acestor lupte făţişe şi clandestine cu o competenţă desăvârşită şi într'o formă ce te obligă să-i citeşti întreaga lucrare dintr'o dată. — *J. B.*

Benjamin Constant — pacifist

In ultimul număr al revistei „Europe" Jean Guéhenno consacră un interesant articol lui Benjamin Constant, dela moartea căruia s'au împlinit de curând o sută de ani.

Jean Guéhenno culege din opera lui Benjamin Constant (cunoscut mai mult prin romanul său „Adolphe") pasagii, idei, păreri, atitudini, care, deobicei, nu sunt menţionate în istoriile literare. Figura lui Benjamin Constant apare, astfel, într'o lumină nouă. Guéhenno observă că Benjamin Constant a fost destul de puţin preţuit până acum. Şi aceasta tocmai din pricina ideilor lui îndrăzneţe şi originale. Guéhenno pomeneşte, în special, de un eseu al lui Benjamin Constant, foarte puţin cunoscut: „Spiritul de cucerire şi uzurparea în raport cu civilizaţia europeană". Şi Guéhenno desprinde din acest eseu câteva pasagii, cuprinzând maxime care „nu sunt lipsite de oarecare actualitate".

Intr'adevăr, iată o definiţie a spiritului militar:

„Curajul orb şi supunerea fără inteligenţă... Unui militar tot ce nu este militar i se pare vulgar şi mediocru. Pentru militari legile sunt nişte subtilităţi inutile. Formele, nişte piedici insuportable. Ei preţuesc mai mult decât orice, în transacţii ca şi în război, rapiditatea nechibzuită. Unanimitatea li se pare tot atât de necesară în opinii ca şi uniforma la trupe. O părere contrarie părerii lor înseamnă pentru ei desordine; raţionamentul: revoltă; tribunalele: consilii de război; judecătorii: nişte soldaţi care trebue să respecte consemnul; acuzaţii: nişte duşmani şi desbaterile judiciare: bătălii".

Benjamin Constant

Alt pasaj despre guvernele naţionaliste şi despre imperialism:

„Iată un guvern care n'ar îndrăzni să spună poporului pe care îl conduce: Inainte! ca să cucerim lumea!... In schimb, acest guvern va vorbi despre independenţa naţională, despre onoarea naţională, despre rectificarea frontierelor, despre interesele comerciale, despre precauţiile pe care le dictează prudenţa... despre tot ce vreţi. *Pentrucă vocabularul ipocriziei şi al nedreptăţii este inepuizabil...* Unele guverne, când îşi trimet armatele să colinde lumea dela un pol la altul, vorbesc totuşi de apărarea căminului natal. Iţi vine să spui că numesc cămin natal toate locurile unde au dat foc..."

Şi încă un pasaj, în care Benjamin Constant descrie pe cei care susţin tendinţele imperialiste:

„Sunt printre noi mulţi scriitori, mereu în slujba sistemului dominant, veritabili mercenari, încă fără curaj, care nu se sfiesc să se retracteze oricând sunt siliţi s'o facă, pe care nici-o absurditate nu-i sperie, care caută pretutindeni o forţă ale cărei tendinţe le transformă în principii, care reproduc toate doctrinele, chiar cele mai opuse, şi al căror zel e atât de neobosit tocmai pentru că nu porneşte din convingere... Scopul lor e să redacteze fraze potrivite cu directivele zilei. Dela biuroul lor obscur ei ridică'n slavă când demagogia, când despotismul, când războiul, aruncând toate năpastele asupra umanităţii şi se mulţumesc să predice răul, pentrucă nu-l pot face".

Acestea au fost scrise acum mai bine de o sută de ani. Ele se aplică şi astăzi foarte bine. Cu drept cuvânt, Guéhenno vede în Benjamin Constant un precursor al europenismului şi al ideilor umanitariste şi pacifiste de astăzi. — *P.*

Două cărţi franceze despre România

Două profesoare din Franţa: d-ra J. Seurre, dela liceul Victor Hugo din Paris şi d-ra M. Vessereau dela liceul de fete din Rouen şi-au petrecut două veri întregi în ţara noastră. Au venit — întâia oară din curiozitate, iar a doua oară de dragul nostru — pe propria lor cheltuială, din modestele lor economii. Şi ele nu s'au mulţumit să culeagă impresii trecătoare. Ne-au cercetat locurile şi sufletele, şi din cercetarea lor amănunţită au ieşit două cărţi serios întocmite. „En Roumanie" se chiamă cartea d-rei J. Seurre, „Roumanie terre du dor" a d-rei M. Vessereau; amândouă tipărite într'o formă elegantă de „Presses Universitaires de France".

D-ra J. Seurre face o descriere a călătoriei sale prin ţară. Intrând pe drumul Dunării, vizitează Bucureştii, Sinaia, câteva oraşe din Transilvania, Vatra Dornei, mănăstirile Moldovei, Iaşii şi în sfârşit Constanţa. Pretudindeni a notat ce e mai caracteristic şi mai pitoresc, şi a căutat să pătrundă până în adâncul sufletului românesc.

D-ra M. Vessereau a strâns o serie de schiţe, în care partea descriptivă e mai redusă, acordând o deosebită atenţiune psihologiei poporului nostru. Sufletul românesc îi era însă familiar înainte de a veni în România căci îl cunoscuse şi îl admirase prin geniul muzical al lui Enescu şi prin arta lui Brâncuş.

Aceste lucrări sunt prea interesante ca să ne mărginim la o simplă pomenire a lor. Le vom consacra într'un număr viitor o analiză mai amănunţită. — *B.*

Tainele cinematografului

Prin extensiunea pe care au luat-o astăzi arta şi industria cinematografică, s'a făcut simţită şi la noi necesitatea unui studiu asupra lor. De aceia, e cât se poate de binevenită apariţia lucrării „Hollywood — Tainele cinematografului".

Aflăm din această carte tot ce contribue la pregătirea unui film: aranjarea studiourilor, turnarea filmelor, trucurile întrebuinţate de regisori, alegerea actorilor şi a figuranţilor, etc.

E interesantă originea „cetăţii cinematografului", Hollywood, care până acum 25 de ani fusese o mahala a oraşului Los Angeles, iar astăzi e sediul a şase din cele mai uriaşe întreprinderi de filme, cu numeroase studiouri.

Unul din cele mai senzaţionale capitole ale acestei cărţi e, fără îndoială, acela privitor la scenariu. Nu e tocmai uşor să imaginezi un subiect pentru un film. Intre scriitorul de scenarii şi nuvelist sau chiar dramaturg este o mare deosebire. Autorul scenariului trebue să aibă imaginaţie vizuală, adică să vadă cu ochii minţii filmul, proectat de mai 'nainte. Pentru a fi scenarist se cer calităţi speciale, se cere să fii de meserie. Indicaţiile pe care găsim în volumul „Hollywood — Tainele cinematografului" sunt un foarte bun îndrumător pentru cei care vor să-şi aproprieze această specialitate.

Plină de amănunte, ilustrată cu un mare număr de fotografii şi scrisă într'o formă vioaie, cartea aceasta e menită să aibă un rar succes de librărie.

RECENZII

Biblioteca şcoalei secundare: N. IORGA: Fiul cel pierdut. D. MUNTEANU RÂMNIC: Citirea elevilor în afară de clasă. Societăţile de lectură. Biblioteca şcoalei secundare. MAGDA NICOLAESCU IOAN: Mila de animale.

Toată această serie de publicaţii reprezintă „momentul de faţă" în mişcarea culturală din Ploeşti. Ploeştii este de alt-fel oraşul în care făclia credincioasă a culturii a ars mereu aruncând din vreme în vreme câte o flacără mai vie. După cenaclul lui I. Gherea, prezenţa sufletească a d-lui Iorga a continuat cu statornicie să menţie o orientare sufletească ce este a noastră a tuturor, a contimporanilor ca şi a generaţiilor mai tinere, conştientă sau inconştientă, mărturisită sau hulită.

Această orientare reese clar şi reliefat din drama pe care o publică Biblioteca şcoalei secundare: *Fiul cel pierdut.*

Fiul cel pierdut este fiul unui iconar, starostele breslei zugravilor, care moştenind talentul tatălui său, arde de dorinţa de a intra cât mai curând în breasla, adunările şi ucenicia zugravilor. Tatăl, stăpânit prea mult de tirania tradiţiei nu-l primeşte printre zugravi pentru că nu are încă vârsta. Mama, care-şi dă mai bine seama de firea copilului ei şi de primejdia care-l aşteaptă, dacă nu intră de tânăr pe calea cea dreaptă, stărueşte şi înfruntă încăpăţânarea bătrânului meşter, dar acesta rămâne neînduplecat.

In actul al doilea s'a împlinit ceia ce trebuia fatal să se 'mplinească, tânărul Luca a fugit de acasă şi a devenit parazitul şi subiectul de petrecere al unei şlehte de aşa zişi intelectuali, „boerime occidentală", care n'a adus din Paris de cât strălucirea unei false culturi superficiale şi un fals reprezentant francez al acesteia, care să reprezinte şi să le dea garanţia occidentalismului.

Bătrânul meşter se plânge de izolarea sufletească în care-şi sfârşeşte viaţa. Tovarăşii lui de altădată s'au ticăloşit, cât despre Luca, feciorul său, nici nu vrea să pomenească, atât de mare-i este durerea.

In timpul când bătrânul lipseşte de acasă soseşte la casa părintească Luca şi ceata sa de derbedei, care sunt un amestec de pretenţie ridiculă de modernism, cu bădăranie românească şi cinism vulgar de secătură franţuzească.

Femeile prin intuiţia iubirii lor, căci una este mamă, iar alta o tânără vară a lui Luca, ce a nădăjduit să-i fie soţie şi care-l dispreţuieşte pentru ticăloşia în care a căzut, încearcă să-l redobândească vieţii lui fireşti, în continuare cu tradiţia familiei şi a meşteşugului. Ceata cu care a venit în casa părintească îşi bate joc de tot ce a fost odată sfânt în sufletul lui Luca. El este adânc turburat regăsindu-se acolo unde tot sufletul lui îl chema; cu experienţa şi meşteşugul apusului el îşi simte acelaş suflet de iconar pe care l'a primit din moşi strămoşi. Dar pleacă dimpreună cu ceata lui de derbedei, căci momentul ispăşirii nu a sosit.

In actul al treilea aflăm că el a intrat calfă de iconar la dascălul din sat. Se reîntoarce în casa lor, primit de femei. In aşteptarea tatălui, complectează tabloul de familie pe care acesta îl începuse de mult şi din care lipsea tocmai fiul pierdut ce trebuia să se arate în pragul uşii şi ast-fel împăcarea dintre cele două generaţii se face deplin prin reintrarea celui tânăr în cadrul vieţii celor bătrâni.

Este în această piesă o limpede şi energică expresiune a idealului pe care profesorul Iorga l'a urmărit cu o statornicie neclintită: asimilarea civilizaţiei moderne în sufletul nostru naţional, prin o strânsă şi firească legătură cu aceia ce formează esenţialul său statornic în decursul veacurilor.

„Nebun e oricare om care nu e la locul său", zice Luca şi prin aceasta caracterizează Profesorul întreaga noastră civilizaţie suprapusă, dar nu asimilată. Critica sa e aspră, dar nădejdea într'o reîntoarcere a fiului pierdut nestrămutată.

Aceasta se dovedeşte prin toată acţiunea formidabilă pe toate terenurile pe care o desfăşoară Neculai Iorga şi care ori cât de multiplă şi de diversă ar fi prezintă aceiaşi orientare, aceiaşi preocupare: afirmarea originalităţii noastre naţionale sub forma civilizaţiei şi a progresului modern.

Nu este de mirare deci că printre cele dintâi publicaţii ale şcoalei moderne să se găsească această scurtă şi plină de semnificaţie piesă de teatru, acest simbol neîndoios al rătăcirii noastre culturale.

* * *

D. D. Munteanu Râmnic a fost toată viaţa sa un credincios şi stăruitor muncitor pe terenul culturii cu această orientare a marelui nostru dascăl. Ca şi domnul Iorga stăruinţele şi energia sa, talentul şi râvna lui le-a cheltuit pentru acest ideal. Educaţia poporului, o educaţie răbdătoare pe care nimic n'a descurajat'o şi nici o ispită n'a abătut'o din drumul său a fost ţinta vieţii d-lui Munteanu Râmnic. El a trăit această concepţie, cu credinţă, în viaţa lui de familie, în viaţa lui politică şi mai ales în viaţa lui de educator. O figură nobilă de om credincios idealului său şi perseverenţă împotriva oricăror greutăţi materiale şi morale, de a ţinea aprinsă făclia culturii naţionale şi a întreţine o mişcare sufletească, de a hrăni puterea ideii în amintirea vieţii de provincie şi materialismul unui oraş menit la aceasta prin felul său de viaţă.

Preocuparea d-lui Munteanu Râmnic urmând şi în aceasta pe maestrul şi modelul său a fost în special îndreptată asupra tineretului şcolar. In vremuri în care şcoala devine o adevărată fabrică de diplome şi dascălii din ce în ce mai mult profesionişti de cât educatori, el se zbate cu greutăţi neînchipuite pentru a creia o atmosferă de cultură şi educaţie intelectuală în teribilele sisteme de imobilizare şi omorâre a oricărei vieţi sufleteşti care e şcoala de câtva timp încoace.

Americanii socot cu drept cuvânt că în cultura unui om de astăzi trei părţi din cunoştinţe se datoresc cititului. De aceia în ţara lor se caută a se forma obiceiul cititului după metode şi orientări ştiinţifice şi prin alcătuirea unei biblioteci pentru copii care să cuprindă cărţi în legătură cu interesele de orice vârstă, deci cu cerinţele şi aptitudinile tipului lor naţional. Pentru fiecare vârstă există un stoc de cărţi potrivite scrise de autorii cei mai buni şi ales apoi dintre cele ce au fost citite mai mult de copii. La noi ştim cu toţii ce sunt bibliotecile şcolare şi cât sunt de frequentate! Cu atât mai mult trebuie să fim recunoscători d-lui Munteanu Râmnic care s'a condus în alcătuirea Bibliotecii pentru şcoala secundară de două criterii sigure şi eficace: 1) o orientare generală a lecturii spre a ne cunoaşte pe noi înşine ca viaţă sufletească naţională; 2) un caracter de realitate şi adevăr sufletesc scos din experienţa şi observările sale asupra intereselor copiilor. După aceste criterii, d. D. Munteanu Râmnic a început o muncă titanică, după un program pe care mânat de optimismul său nealterabil, de puterea sa de muncă neobişnuită, îl va aduce la executare până la ultimele limite ale posibilităţii. S'au cheltuit la noi sume enorme cu tipăritul cărţilor pentru bibliotecile noastre populare şi şcolare. Rezultatul îl cunoaştem. Am avea acum fără îndoială o literatură pentru copii din cele mai bogate, dacă pentru alcătuirea ei s'ar fi făcut apel la oameni cu credinţă şi cu ştiinţă. Date istorice însemnate au fost culese spre a stabili un punct de plecare nou pe un teren solid şi în continuarea efortului început altă dată, în stabilirea acestui program de lucru, s'au ales cărţi bune şi interesante pentru copii în direcţia urmărită prin dezvoltarea gustului de citit.

Din operele originale drama domnului profesor Iorga „Fiul pierdut" care să arunce o lumină revelatoare asupra defectului capital al civilizaţiei noastre actuale. Apoi s'au ales din literatura populară „snoave", atât de iubite de copii şi atât de aproape de genul de comic ce li se potriveşte şi care se înrudeşte atât de mult cu humorul sătenilor, izvor atât de pur al râsului de care copilul are atâta nevoie.

Apoi o traducere foarte nimerită e acea a paginilor lui Michelet din „Légendes démocratiques du Nord", Doamna Rosetti, evocarea unei eroice şi nobile figuri de femee română în cadrul epocii luptei pentru unitatea din 1848—49. Aceasta dă viaţă timpului trăit atât atunci şi înecat de obiceiu într'o goală şi sforăitoare frazeologie zisă naţionalistă. Foarte potrivite sunt şi celelalte traduceri din opera lui „Smiles" acel minunat evocator al creatorilor de energie care a fost tradus în toate limbile şi pasionat citit de tot tineretul. Dar mai ales se cerea o traducere bună a lui Jules Verne.

Ar fi de dorit să se pună la contribuţie şi literaturile germană şi engleză pentru copii şi tineret, mult mai bogate şi mai pline de interese potrivite fiecărei vârste de cât acea franceză, care pe acest teren a rămas ceva în urmă.

Iată una din realizările de care ar trebui să se preocupe o viitoare organizaţie a educaţiei poporului: încurajarea alcătuirii unei biblioteci, lucrată şi tipărită după un program pe baze de cunoaşterea intereselor copilului şi de selecţiune făcută în bibliotecele similare din diferite ţări.

Nu putem de cât să salutăm cu bucurie începutul făcut de D. Munteanu Râmnic şi să admirăm curajul cu care pleacă într'o întreprindere atât de formidabilă. Mai sunt, cum zice domnia-sa, şi dascăli care lucrează fără zgomot la realizarea unor idealuri care sunt vechi deşi veşnic noi!

* * *

Tot în jurul activităţii culturale din Ploeşti, în sfera sa de influenţă, este şi plăcuta, strălucitoarea şi inteligenta convorbire a doamnei Magda Nicolaescu-Ioan, ţinută la Universitatea populară pentru Societatea protecţiunii animalelor. Este departe de a fi ceia ce sunt de obiceiu conferinţele de propagandă. Spirit de observaţie, fineţă, vioiciune, convorbirea sa a fost ilustrarea minunată a acestui sentiment mult mai real şi mai profund de cât ni-l putem închipui, în desfăşurarea vremii. „Fraţii noştri inferiori" ne-au fost zugrăviţi de un condeiu măestru, în culori strălucitoare, pe un desemn precis de idei şi cunoştinţe variate, care dau vigoare şi putere de adevăr expunerii uşoare în aparenţă şi atât de seducătoare ca formă.

Dar publicul cunoaşte pe d-na Magda Nicolaescu-Ioan ca o esseistă de forţă, din notele sale de călătorie „Intre Nord şi Dunărea noastră" şi mai ales din frumoasa relatare asupra „Danemarcei", carte interesantă şi prin conţinut şi prin formă.

ISABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Copilul cu trei degete de aur

Un fiu de popă a visat că mătuşă-sa, în casa căreia locuia, a născut un copil cu trei degete de aur. Visul s'a împlinit, şi aşa s'a născut d. Mihail Dragomirescu cu trei degete de aur la piciorul stâng. O asemenea minune nu putea să fie reţinută şi „ori de câte ori scria d. Dragomirescu câte ceva, rubedeniile d-sale nu încetau să-i aducă aminte visul".

Confesiunea d-lui Dragomirescu apare astăzi, când maestrul îşi publică amintirile, ca o justificare a miraculosului său dar de a scrie. Dacă ar fi numai pentru atât şi încă ar avea dreptul la recunoştinţa noastră, dar d. Dragomirescu aduce în amintirile d-sale din copilărie o mulţime de elemente care să explice activitatea d-sale de mai târziu.

„Imi plăcea să mă joc, — istoriseşte d. Dragomirescu — toate jocurile posibile şi imposibile. In fiecare an scorneam câte un joc pe care apoi toţi băeţii din sat îl jucau".

Făcându-se mai mare, d. Dragomirescu avea să continue această deosebită slăbiciune la Institutul de literatură în şedinţele căruia scornea fel de fel de jocuri, pe care le jucau apoi toţi băeţii Institutului. In copilărie, d. Dragomirescu se juca „într'un an, de-a hoţii prin drumul plin de praf în amurgul serii; într'alţi ani, cu săgeţile în arcuş sau chiar în arbaletă înaintea vacilor ce se întorceau în sat; apoi poarca şi popicele, clincea şi petrecul, bicele şi arşicele". La Universitate, d-sa s'a jucat de-a literatura. In loc să lanseze săgeţi, s'a jucat de-a lansatul geniilor (I. Dragoslav, G. Gregorian, G. Talaz, etc.).

„Tată-meu voia să mă cuminţească; dar eu n'am înţeles de ce nu mă lăsa să mă joc, decât *mai târziu pe urmă*, când am ajuns la şcoli în Bucureşti. Odată tăiasem degetul cel mic lui văru-meu Gheorghe, băiatul părintelui Costache; altădată îi spărsesem capul; lui Vasile Dimian îi *rupsesem* cu o cărămidă doi dinţi; iar bietei mame îi rupeam inima totdeauna".

Remarcaţi acea plăcere sadică, acea patimă de a masacra pe care le manifestă *mai târziu pe urmă*, în scrisul său, criticul Dragomirescu.

„Degeaba mă sfinţeam eu Duminica la biserică. Degeaba îmi puneam biletele în buzunar, în care promiteam să o ascult. Degeaba, aducându-i anafora plângeam în sânul ei din pricina nebuniilor de peste săptămână. Degeaba..."

Incorigibil a fost, incorigibil a rămas! Şi dacă altădată nu i-au fost de nici un folos biletelele, biserica şi anafora, ce i-ar mai putea ajuta astăzi?

Trebue să ne plecăm totuşi în faţa continuităţii fatale a activităţii d-lui M. Dragomirescu. Până astăzi o socoteam ca făcând parte din domeniul comicului. De când şi-a publicat amintirile, ne simţim cuprinşi de un sentiment de groază şi de milă în faţa acestui caz tragic.

Dar destinul e câteodată nedrept. Domnul M. Dragomirescu plăteşte astăzi păcatele copilăriei sale. Aşa-i trebue! De ce i-a *rupt* dinţii lui Vasile Dimian? Cu ce am păcătuit însă noi?. — *X. Y.*

Stendhal

„Stendhal et le Beylisme" de Léon Blum. Studiul critic al d-lui Léon Blum despre Stendhal a apărut pentru întâia oară, în 1914, în „Revue de Paris".

Cărţile au, şi ele, soarta lor. Izbucnirea războiului a înăbuşit complect răsunetul, ce se cuvenea acestei lucrări de critică serioasă şi profundă, în lumea literară franceză. De aceia, după 16 ani, autorul se hotărî să-şi reediteze volumul care apare aproape ca o lucrare inedită.

Stendhal

Cu acest prilej, Marcel Prévost, care publicase manuscrisul d-lui Blum în „Revue de Paris", exclamă: „iată o dovadă frumoasă de vitalitatea lucrărilor coapte".

Academicianul francez îşi manifestă regretul — după ce a cetit pentru a treia oară studiul d-lui Blum — că leaderul social-democraţiei franceze a fost răpit literaturii de politică.

„Există în istoria literaturii personagii, — scrie Blum, — care derutează procedeele obişnuite ale criticii şi te îndeamnă să-i tratezi ca personagii de roman... Stendhal aparţine acestei categorii. Adevărata sa figură nu poate fi reconstituită decât parcurgând diferitele stadii succesive..."

Una din atracţiile caracteristice ale cărţii lui Blum, — observă Marcel Prévost, — este tocmai factura ei vioaie şi sprintenă, viziunea ei romanţată. Cu toate acestea, nimic care să semene cu teribilele „vieţi romanţate" de azi, nici măcar în capitolul biografic: dar ce artă iscusită de-a amesteca faptul istoric cu comentariul, atât de strâns încât comentariul devine parte integrantă din viaţa faptelor. Aceiaşi artă de-a povesti se manifestă în capitolul al doilea, care pune pe scenă personagiile lui Stendhal, şi în capitolul al cincilea care schiţează istoria Beylismului.

Capitolul al treilea e consacrat teoriilor lui Stendhal, iar al patrulea raporturilor dintre Stendhal şi şcoala romantică.

Recitind această carte — adaugă Marcel Prévost — mă întreb dacă nu suntem nedrepţi faţă de critica de „dinainte de războI". O parte din critica de azi are defectul de-a fi înveninată de profesorat şi de pontificat. Pedeapsă justă: nu mai are nici o influenţă asupra soartei cărţilor.

O carte nouă a lui Duhamel

„Géographie cordiale de l'Europe" de Georges Duhamel. Cartea n'a apărut încă, dar a apărut prefaţa în *„La revue de France"*.

Această prefaţă instructivă are un scop îndoit: explică titlul volumului care urmează să apară şi răspunde obiecţiunilor ce s'au făcut volumului apărut acum zece luni, relativ la America — *„Les scènes de la vie future"*.

De zece luni continuă neîntrerupt discuţia între partizanii Americii moderne şi partizanii civilizaţiei europene. Pentru Paul Morand sau pentru Georges Duhamel?

Cu privire la călătoria sa în America, Duhamel se explică:

„De ani de zile căutam un prilej favorabil pentru a exprima sentimentele mele relativ la anumite fenomene sau evenimente, anumite desvoltări şi deviaţiuni ale aşa zisei civilizaţiuni occidentale. Vroiam să scriu o lucrare despre cinematograf, fonograf, automobil, industria „raţionalizată", sport, asigurări, publicitate, diversele excese ale etatismului şi mai ştiu eu despre ce?... Vizitând o ţară în care toate aceste fenomene se manifestă întrucâtva în mod excesiv, soarta a precipitat lucrurile şi mi-a procurat modelul".

Inainte de războiu, ca student, Duhamel a străbătut ţările europene, sărac — coate rupte şi pungă anemică — şi s'a întors fericit şi bogat — bogat, fireşte, în impresii şi valori de ordin spiritual.

După restabilirea păcii — pace fantomă — iată-l iaraşi pe drumurile europene:

„Inseamnă aceasta a călători? Nu este oare pur şi simplu a trăi, a împlini, a face un lucru pentru care sunt născut? Vroiam să iubesc din nou această Europă crudă şi nebună, această lume în convulzii. Nu sunt un visător politic, un utopist de întruniri electorale. Nu am de gând să dau pradă chimerelor o viaţă consumată mai bine de jumătate; dar privesc lucrurile ca un medic care se întâlneşte pentru a mia oară cu moartea şi care înţelege toate semnele. Sunt convins că mari primejdii vor face sau desface Europa, că Europa nu are de ales, că va trebui să se declare sau să moară".

— Dar America?

— O dată, o singură dată, — răspunde Duhamel, — m'am întors din călătoriile mele cu sentimentul că n'am putut respira în voie.

„Geografia cordială" este deci concepută ca o urmare la „Scenele din viaţa viitorului"; nu e vorba de America, unde ţi se taie răsuflarea, ci de Europa, de vechea civilizaţie europeană în care vroim să trăim şi să respirăm în voie. Cartea promite să fie interesantă.

In memoria lui Mozart

La 27 Ianuarie 1931 împlinindu-se 175 de ani de la naşterea lui Mozart, ministerul educaţiei poporului din Berlin a dispus ca această zi să fie comemorată în chip solemn la toate şcolile din ţară.

La Salzburg, locul de naştere al genialului compozitor, arhiepiscopia organizează pentru ziua de 25 Ianuarie o slujbă solemnă în marele Dom, iar la 27 Ianuarie se vor aduna tot în Dom, la o serbare comemorativă, toate şcolile din Salzburg (vre-o zece mii de şcolari). Se vor executa cu acest prilej diferite bucăţi cu caracter religios de Mozart, pentru orgă şi orchestră.

Un nou premiu literar în Franţa

In Franţa se manifestă din ce în ce mai accentuat o mişcare literară poporanistă, care nu este exclusiv ţărănistă în senzul noţiunii noastre. *„Le populisme"* nu este o şcoală literară, ci mai mult o tendinţă pornită din rândurile criticei literare de-a îndruma pe romancierii moderni pe terenul observaţiei sociale şi a studiului diverselor clase şi profesiuni. Poporanismul francez năzueşte să reintroducă elementul social în literatură.

Pentru a marca această întoarcere la un realism veritabil şi a stimula în acest sens operele demne de interes, s'a înfiinţat un premiu al romanului poporanist — *„Prix du Roman Populiste"* — în valoare de 5.000 de franci, care va fi decernat anual, în Mai, unei cărţi editate de către un juriu din care fac parte: John Charpentier, Léon Deffoux, Georges Duhamel, Daniel Halévy, Edmond Jaloux, Robert Kemp, Frédéric Lefèvre, Léon Lemonnier, Gabriel Marcel, Pierre Mille, Robert Bourget — Pailleron, Antonine Coullet — Tessier, André Thérive.

Pentru 1931 se va ţine seamă de toate operele apărute până în Martie, fără limită retrospectivă. Juriul, compus în bună parte din critici de valoare, va asigura acestui premiu o strălucire deosebită, ceiace nu se poate afirma de toate celelate jurii şi premii. — *D.*

Bibliotecile

La biblioteca universităţii din Viena numărul volumelor sporeşte pe fiece an (anul trecut cu vreo 14.000), întrecând actualmente cifra de 1.000.000. Localul fiind neîncăpător şi numărul studenţilor săraci — siliţi să înveţe pe cărţile bibliotecii — sporind din cauza crizei în creştere, — studenţii trebue să-şi aştepte uneori rândul ore întregi. Ministerul Instrucţiunii a aprobat acum construirea unui al doilea local de bibliotecă, care se va amenaja după cele mai moderne cerinţe, pentruca studenţii să poată fi serviţi repede. Volumele mai importante, care se cer de zeci de ori pe zi, vor fi procurate în 5-6 exemplare, ca să nu mai fie aşteptate la rând.

Fericită ţară învinsă!...

Un premiu literar în Italia

Premiile literare în Italia sunt de dată cu totul recentă. Pentru întâia oară, în 1927, un grup de ziarişti, romancieri şi poeţi din Milano, a înfiinţat un premiu literar de 5.000 de lire, numit *„Bagutta"*, după numele bodegii unde se adunau.

In 1928, acest premiu a fost decernat lui G. B. Angioletti, actualul director al revistei *„Italia litteraria"*; în 1929 premiul a fost obţinut de către Giovanni Comisso, redactor la *„Corriere delá Sera"* şi, în 1930, de Vincenzi Cardarelli, romancier şi poet cunoscut.

Anul acesta *Premiul Bagutta* fost dat lui Gino Rocca pentru romanul său *„Cei din urmă vor fi cei dintăi"*.

Născut la Veneţia, Rocca trăeşte la Milano de vreo 20 de ani. El a scris câteva piese care au avut succes pe diferite scene italiene. Unul din volumele sale, *„l'Orage"*, a fost tradus în franţuzeşte. — *D.*

O statistică a cărţilor

Judecând un popor după producţia lui de cărţi, trebue să recunoaştem că gradul cel mai înalt de civilizaţie l'au atins Danezii. Proporţional cu numărul locuitorilor se tipăresc în Danemarca cele mai multe cărţi. Statistica comparativă expusă anul trecut la expoziţia din Stockholm arată că în anii 1926 şi 1927 s'au editat în Danemarca 9,38 cărţi la zece mii de locuitori. Locul al doilea îl ocupă Olanda cu 6,33 cărţi. Apoi vine Germania cu 4,81, Suedia cu 4,43 şi Norvegia cu 4,36. Anglia cu 2,92 rămâne mult în urma grupei germano-scandinave şi abia după Anglia vine Franţa cu 2,80, şi apoi imediat Belgia cu 2,73. Italia are 1,52, iar Spania 1,06 cărţi la zece mii de locuitori.

Curierul literar

„Noir et or" de André Thérive. Dacă prin acest titlu — scrie criticul dela „l'Oeuvre" despre volumul colegului său dela „Temps" — d. André Thérive a vrut să simbolizeze moartea şi gloria, trebue să recunoaştem că în cartea sa domină mai mult culoarea neagră.

D. André Thérive ne prezintă câţeva povestiri de război în genul *„Croix de bois"*. Trăsătura autobiografică lipseşte cu totul. Acţiunea acestor nuvele se desfăşoară într'o atmosferă de disperare cumplită. Durerea e impregnată în fiecare pagină. O durere fără compensaţie şi fără remediu.

Thérive filtrează prin temperamentul său artistic ceiace a văzut şi a auzit pe front, în vălmăşala luptelor. *„Noir et or"* este o operă sinceră de scriitor şi artist.

* * *

— Marea revistă rusească *„Sovremenia Zapiski"*, care apare la Paris, anunţă că în cursul anului c. va publica amintirile fiicei lui Tolstoi, Alexandra L. Tolstoi, despre tatăl ei. Deasemenea, revista va începe în curând publicarea Amintirilor lui Şaliapin.

* * *

— Cunoscutul istoric italian Farrero anunţă publicarea unui studiu despre *„Ultimele războaie"*, în care analizează influenţa războiului asupra vieţii politice şi sociale.

— *„Dostojewski in Deutschland"* de Th. Kampmann este o încercare critică de a trece în revistă şi clasă întreaga literatură din Germania privitoare la marele scriitor rus. Acest studiu despre interpretarea şi critica operelor lui Dostoiewski este un aport folositor care înlesneşte mult cercetările relative la problema: Europa şi Rusia.

„Alarmruf aus Oesterreich" cu subtitlul *„Ein Blick hinter die Kulissen der Reaktion"* este lucrarea anonimă a unui înalt funcţionar austriac care ştie ce se petrece în culisele reacţionare şi de aceia scoate un strigăt de alarmă pentru a preveni destrămarea şi dispariţia complectă a ţării sale.

Broşura editată de „Verlag der Societätsdruckerei in Frankfurt a. M." conţine multe date şi material politic interesant. Autorul ajunge la concluzia că „Austria nu poate fi mai mult decât un intermediar leal între Europa Centrală şi cea de Sud. Dacă se menţine în acest rol, poate fi de folos operei de pacificare a Europei.

Dacă, se lasă, însă, ademenită de divergenţele europene şi porneşte pe calea aventurilor politice, va cădea jertfă egoismului şi năzuinţelor străine. Va pierde libertatea de-a dispune de soarta ei şi va dispare ca stat independent".

Mărunte

— Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului literar" — manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc. — a se adresa numai Joi, Vineri şi Sâmbătă 4—5.

— Duminică 1 Februarie are loc, în foyerul teatrului „Maria Ventura", deschiderea expoziţiei pictorului *Hrandt Avakian.*

— Un grup de actori germani s'au asociat la Paris, pentru a juca în limba maternă piese originale nemţeşti. Ei vor să dea Germanilor din Paris putinţa de a păstra contactul sufletesc cu patria, iar Francezilor ocazia de a cunoaşte operele dramatice mai importante ale Germanilor. S'a mai constituit de curând un Sindicat al actorilor şi muzicanţilor germani din Paris, care va organiza în capitala Franţei spectacole de comedii şi operete nemţeşti.

— „Liga drepturilor omului" din Geneva a decernat scriitorului german Ludwig Renn premiul internaţional al literaturii contra războiului, pentru romanul său *„Nachkrieg"*. — *D.*

Reparaţiile

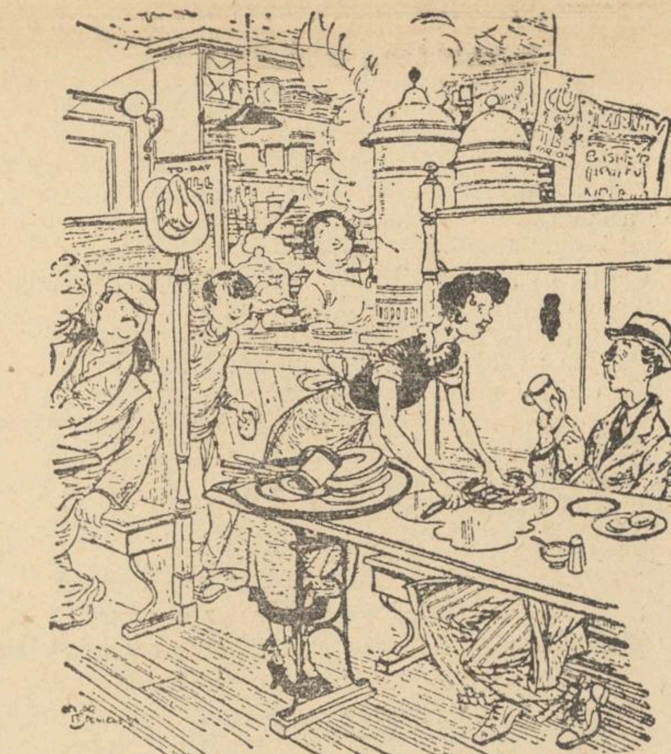
Directorul garajului. — Cât a plătit clientul acesta?
Mecanicul. — Cinci sute de franci.
— Şi ce-avea maşina?
— Nu mai avea benzină...

Perspectiva

Amatorul: — E mai frumos, privit mai de departe.
Pictoriţa: — Caşi d-ta...

La cafenea

— Ce 'nseamnă asta? Văd o muscă în ceaşcă...
— Nu ştiu!... Eu sunt chelneriţă, nu ghicitoare!...

Naufragiu

— Să aşteptăm altă barcă. N'am deloc chef să rămân pe-o insulă cu mutrele astea.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X.-SERIA II-a.-No 531

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 8 Februarie 1931

BIBLIOTECA CENTRALA ... Sibiu

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

In memoria lui Dostoievski

De vreme ce asupra furtunosului scriitor rus D-l Serge Persky a publicat o carte de proporțiile și importanța descriptivă a volumului „La vie et l'oeuvre de Dostoievski", este derizorie orice încercare a unui literator străin de țara și de limba acestor doi autori, de-a născoci motivele unui articol, cu amplitudine documentate în studiul apărut la Paris (Payot. 1924). Când se vorbește de oxigen se cercetează literatura lui și nu se adaogă nimic și mai puțin se imaginează.

Fiu al unui chirurg militar, Dostoievski s'a născut la 21 Octombrie 1821, în apartamentul unui spital din Moscova, ocupat de funcțiunea de medic a tatălui. O viață care începe în atmosfera unui spital și lâncezește în umbra lui până la adolescență, are un început nefericit. Salariul de sărăcie al medicului, îngreuiat de o familie numeroasă, temperamentul violent al tatălui și firea maladivă a viitorului scriitor se înscenează pentru un spectacol dramatic. La 17 ani murindu-i muma, o femee cu oarecare literatură, tânărul Fedor e internat într'o școală echivalentă cu Politechnica, unde regimul de mizerie materială, complicat cu mizeria morală, aplica severitatea unei discipline menită să sfărâme pe individ, în forma curentă a pedepsei corporale. „La regimentul nobilimei, scrie un martor care își primea educația la institutul militarizat, de inginerie, pentru o simplă greșală în exerciții, școlarii erau bătuți cu biciul până ce, pe jumătate morți, erau scoși din manej pe cearceaf".

La 18 ani îi moare tatăl iar la 22 de ani Dostoievski isprăvindu-și studiile, ia gradul de ofițer inginer la Petrograd. După un an, el demisionează, motivând că „serviciul îl scârbește ca și cartofii". El pierde la jocul de cărți, care îl pasionează și face tot ce poate ca să n'aibă niciodată o singură rublă în buzunar. Dostoievski are 23 de ani și plin de datorii cere intervenția diplomatică a fratelui său Mihail pe lângă rudele din Moscova, ca să poată fi păcălite să-i trimită 500 de ruble. El lucrează la un roman pe care îl modifică de zeci de ori, hărțuit între nădejde și îndoială până în 1845 când apare prima lui carte *Bieții oameni,* cu un zgomot care întrece toate succesele visate.

Elita rusească avea ca și elitele occidentale cercurile ei literare, cu totul ignorate și până azi în România, unde domină clubul politic. Prințul Odoievsky roagă pe scriitor să-l onoreze cu o vizită și contele Sollogub își zmulge părul de ciudă că prințul i-a luat-o înainte. Vanitatea firească a scriitorului devine nesuferită și Turgheneff i-o ațâță și i-o exesperează. In 1846, scriitorul are 25 de ani: el cere bani fratelui, care îi trimite. Al doilea succes vine cu povestirea *Nopțile Albe.* Următoarele două lucrări literare, *Dublul* și *Gazda,* sunt egale cu două falimente succesive, din care scriitorul scapă începând să publice romanul *Netocica Nezvanowa,* rămas neisprăvit. Starea lui bolnăvicioasă se agravează progresiv, în tovărășia unui suflet chinuit de spaimă și descurajare.

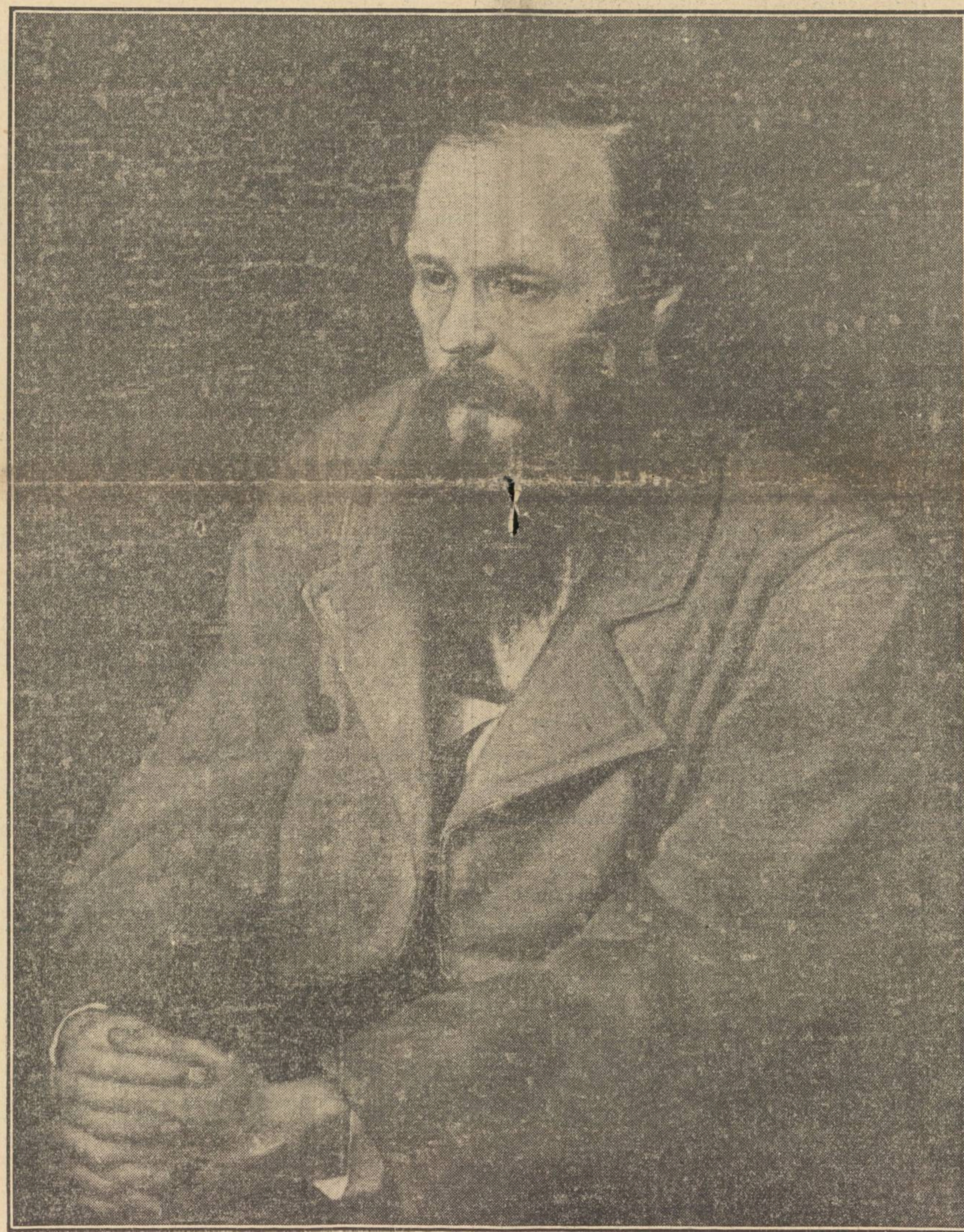
In 1849 e arestat și ținut opt luni la regimul celular: fără să cam știe de ce, poate din pricină că sensibilitatea lui și mila lui creștină se mișcaseră la speranța că țăranii ruși, robii Imperiului, puteau să fi emancipați. El fusese arestat dimpreună cu membrii unui cerc aproape politic, la denunțarea unui agent. Comisia de anchetă trimise afacerea la o comisie de judecată, prezidată de un general, generalul Perovsky, care, din lipsă de dovezi, voia să achite pe toți acuzații. Neputându-se admite o achitare, o altă instanță îi osândi la moarte. In momentul execuției, când trebuia să se dea comanda de „Foc!", Țarul le-a schimbat osânda la moarte cu patru ani de muncă silnică, urmați de încorporarea în trupele siberiene. Să cităm textual, din actul de acuzare al scriitorului: „A hrănit planuri criminale, a răspândit o scrisoare a literatului Belinsky, plină de expresii lipsite de respectul față de Biserica ortodoxă și de înaltele autorități; a răspândit scrieri revoluționare, tipărite cu o mică mașină litografică... etc.".

Până la Tobolsk, Dostoievski, care avea o criză pe zi a cunoscutei lui maladii, a fost transportat în sanie. Pe un frig de 40 de grade și cu lanțuri de picioare, de la Tobolsk a făcut drumul pe jos până la punctul destinat, laolaltă cu bandiții și asasinii, trecând prin toate închisorile infecte ale orașelor străbătute de convoi și alegându-se din virmuiala promiscuității cu o bubare veninoasă a obrajilor și a gurii. Cei patru ani de muncă silnică au intrat în *Amintirile din Casa Morților.* In Martie 1854 Dostoievski părăsește pușcăria, înrolat în al șaptelea batalion siberian cu reședința în Semipalatinsk. Misticismul lui s'a cristalizat și el crede că a meritat osânda, din bunăvoința lui Dumnezeu de a-l pune în situația să afle „esențialul".

In 1857 se căsătorește la Kusneț. In 1859 serviciul militar e terminat: scriitorul are 38 de ani și a mai scris două povestiri proaste: *Visul Unchiului meu* și *Satul Stepancikowo.* Starea sănătății lui e gravă: epilepsia este manifestă și diagnosticată exact. El cere Împăratului Alexandru al II-lea, dreptul de a se întoarce acasă: „Sunt însurat și soția mea are un copil căruia trebuie să-i port de grije". In 1860 scriitorul se poate stabili la Petrograd, supraveghiat de poliție până la finele vieții. In 1861 el înființează *Vremia,* revistă lunară și trăiește perioda de mari reforme sociale, datorite țarului Alexandru al II-lea: liberarea robilor, libertatea graiului, a scrisului și a gândirii. Revista dură doi ani, condusă de fostul condamnat și de fratele lui, Mihail, atingând cifra de 5.000 de abonați — și publică un nou roman.

Anul 1862 e câștigat în călătorii de sănătate. Dostoievski vizitează Parisul, Londra, Colonia, Düsseldorful, Mainzul, Baselul, Geneva, Lucerna, Turinul, Genua, Livorno, Florența. Revista dispare din pricina unui articol divers interpretat în 1863, când scriitorul face o doua călătorie de trei luni în Europa, câștigând 11.000 de franci la Paris, la ruletă. Rezultat, un roman: *Jucătorul.*

In 1863 activitatea i se divide între apariția neregulată a unei noi publicații *Epoca,* și întreita moarte a soției lui ftizice, a fratelui său asociat și a prietenului și colaboratorului celui mai bun Grigorief. Noua revistă dispare, autorul ei e plin de datorii. Creditorii vor să-l aresteze și el fuge în 1865 în străinătate, unde rămâne cinci luni și în această epocă atroce a existenții lui, el izbutește să scrie, printr'o sforțare fenomenală, romanul lui de căpetenie: *Crimă și Pedeapsă,* și zămislește pe Raskolnikof. In 1867 el se căsătorește cu stenografa lui, Anna Grigorievna. E o soție care îl iubește, o bună gospodină și o femee practică. Mulțumită ei se plătesc din datoriile lui și ale fratelui decedat. O serie de povestiri remarcabile: *O istorie urîtă, Krokodil, Dulcea, Inimă slabă, Micul Viteaz.*

Dostoievski

Din 1876 până în 1871 soții trăiesc în străinătate, Dostoevski sacrificând ultimele lăscăi vechei lui patimi de jucător. Opere: *Idiotul* (1868), *Vecinicul Bărbat* (1869), *Posedații* (1870). Și... doi copii. Apoi, o povestire: *Memoriile unui subsol.*

In 1871 soții Dostoievski se întorc la Petrograd, unde începe o epocă bună pentru scriitor. 1875: *Adolescentul.* Prim redactor la ziarului *Cetățeanul.* Redactor al revistei lunare *Jurnalul unui Scriitor.* 1880: *Frații Karamazof.* Apogeu.

28 Ianuar 1881: moartea lui Dostoievski — orele 8.30 seara.

Un mușuroi cât pumnul se ivise în capătul grădinii și în mușuroi a călcat copita leneșă a bivoliței trecătoare. Și au ieșit, ca o lavă neagră, din mușuroi, ca o spumă de păcură agitată, râuri de miliarde de furnici. Și purtându-și fiecare firul ei de substanță, au pornit pe două drumuri paralele și s'au mutat, furnicile, dincolo de grădină, în ceruri...

Așa s'ar înfățișa, într'un fel, viața torențială a tragicului Rus.

T. ARGHEZI

La moartea lui Dostoievski

Cum l-au judecat contemporanii lui

Au trecut 50 de ani de la moartea lui Dostoievski. Deși recunoscut ca scriitor de geniu dela primele pagini pe care le-a scris — pagini cetite în manuscris, într'o noapte, de marele critic Belinski — totuși importanța și profunzimea operei marelui scriitor abea au fost întrezărite de contemporanii săi ruși; restul lumii abea că a auzit de numele lui.

A fost nevoie de un sfert de secol ca Rușii să pătrundă în desișurile creațiunii celui mai mare geniu al lor național; europenilor le-a trebuit aproape o jumătate de secol ca să-și croiască un drum în tainițele lui Dostoievski.

S'a scris mult, foarte mult, despre opera și viața lui, dar nu există nici până în ziua de azi un studiu obiectiv și o biografie complectă a lui Dostoievski. Explorarea acestui geniu rămâne rezervată, pentru multă vreme încă, generațiilor viitoare. Pentru a pătrunde în adâncimile acestui ocean sunt necesare submarine de-o construcție specială. Abea acum câtva timp s'a făcut, de pildă, descoperirea, cu ajutorul teoriilor lui Freud, că faimoasa sa nuvelă „Hozeaica" (Gospodina) atât de neînțeleasă și de stranie, nu reprezintă altceva decât realitatea văzută prin prizma unui vis.

Pentru a arăta cât de puțin și-au dat seamă contemporanii lui — în specie partizanii lui din dreapta — de valoarea covârșitoare a operei lui Dostoievski, reproducem mai jos, cu titlul de document literar și istoric, articolul apărut la moartea lui în revista, „Rus" *(1881), organul slavianofilismului și misticismului moscovit. — F. D.*

* * *

Moartea lui Dostoievski este pentru societatea noastră un adevărat eveniment — un eveniment sufletesc, moral și spiritual. Sunt clipe în viața individuală și a colectivității, când, deodată, apare în lumină tot ce nu se vede, tezaurul ascuns al sufletului; când ceiace n'am așteptat și n'am bănuit se ridică din adâncimile inconștientului; când adevărul uitat sau disprețuit se zmuncește puternic și se liberează pentru un moment din rețeaua de minciuni și viclenii. A reține această clipă, a o fixa în conștiință, a face din ea o treaptă — înseamnă un pas înainte... Dar nu întotdeauna se întâmplă așa și de aceia suntem nevoiți să așteptăm evenimente nouă și lovituri zguduitoare...

Această izbucnire unanimă de doliu și de simpatie față de defunct are o semnificație adâncă· Dela Țar până la ultimul student — toți au plecat pios capul. Nimănui nu i s'au făcut **astfel** de funeralii — Petersburgul n'a mai văzut așa ceva. Toată această manifestare sinceră de sentimente, recunoaștere, stimă — sinceră, fiindcă n'a fost pregătită — din partea reprezentanților statului, bisericii și societății fără deosebire de partid și orientare, și mai cu seamă din partea tineretului universitar, — are un înțeles mare.

Intr'adevăr pe cine și pentru ce l'au slăvit societatea și tineretul din Petersburg cu atâta entuziasm sincer și dezinteresat? Și numai la Petersburg și numai acum? Pentruce și cine a stârnit, cu opt luni în urmă, o furtună de aprobări cu prilejul sărbătoririi lui Pușkin la adunarea literară din Moscova? Am numit, atunci, cuvântarea lui Dostoievski și impresia pe care a făcut-o — un „eveniment". Dar acest eveniment a fost întrecut de revărsarea imensă de durere și de dragoste la știrea morții scriitorului, când întreaga lui figură și operă au apărut în lumina fulgerătoare a desnodământului fatal.

Pe cine l'a slăvit și pentru ce, întreaga lume intelectuală a orașului? Pe propovăduitorul doctrinelor politice străine? Pe partizanul unor anumite instituții civile și de stat din Occident? Pe „liberalul" în sensul cum se servește presa noastră de acest cuvnt, — care, dacă nu direct, cel puțin în imagini artistice, printre rânduri și cu aluzii, a făcut să se înțeleagă simpatiile sale?

Dar nimeni n'a combătut mai hotărât și mai energic decât Dostoevski, liberalismul intelectualilor ruși, considerând că trebue să se lupte contra lui „atâta timp cât ține condeiul în mână" — după cum s'a exprimat în „Insemnările" sale la 1880.

Dar ni se va răspunde, că azi nu mai există occidentaliști **(zapadniki)** puri și înverșunați, ca înainte. Liberalii de formație nouă doresc forme de libertate politică după chipul și gustul rusesc și că Dostoevski nu era străin de această orientare. Cine, însă, nu știe că aceasta nu era pentru Dostoevski o chestiune de formă externă, ci o problemă a spiritului; că în sufletul lui era dușmanul oricărei libertăți formale politice, care ar fi întărit puterea și importanța intelectualilor noștri cu orientare europeană, falșificând desvoltarea firească a poporului rus, individualitatea și libertatea desvoltării sale sufletești. In genere, nu l'au preocupat mai de loc formele politice ale statului; nu vedea în ele răul principal, nici salvarea. Intr'un cuvânt: convingerile politice ale poporului rus, erau convingerile sale. (sic!).

Cine a fost slăvit, întrebăm din nou: un socialist, un social-democrat? Da, dacă vreți, a fost socialist, întrucât Evanghelia poate fi socotită ca o operă de doctrină socialistă! dar nu în înțelesul școalei social-democrate germane, ci în sensul propriilor sale vorbe din „Insemnările" de la 1881: „socialismul poporului rus — scrie Dostoevski — nu constă în forme mecanice: el crede, la urma urmei, că va fi mântuit prin **unirea universală în numele lui Christos**... Iată socialismul nostru rusesc! Dar, Domnilor Europeni ai noștri, voi râdeți de această idee a înaltei uniuni „bisericești", de care e pătruns poporul nostru!"... In urma acestui citat, credem de prisos să mai punem întrebarea, dacă Dostoevski a fost partizanul **pozitivismului, materialismului** sau altor învățături analoage?!...

Ce deci a plăcut tuturor din Dostoevski, mai cu seamă tineretului? Atacurile îndrăznețe împotriva ocârmuirii, protestele înveninate contra „ordinei stabilite", satira rea și usturătoare contra regimului civil, propovăduirea artistică a humorului caustic? Nici umbra unei atari atitudini nu se află în operele lui — fiindcă în inima acestui fost ocnaș n'a fost nici urmă de amărăciune sau ură; fiindcă n'a propovăduit decât dragoste, credință și adevăr. El a îndemnat la răbdare și zmerenie; în operele lui artistice a blagoslovit suferința și ispășirea ca singurele mijloace de purificare și renaștere a omului.

— Fie și așa — ni se va răspunde — dar tocmai compătimirea lui față de cei „înjosiți și umiliți", față de cei mici și disprețuiți, atitudinea lui umanitară i-a câștigat toate inimile...

— Fără îndoială, dar cu alt rezultat decât acela obținut de ceilalți poeți „umanitari".

Cu privire la deosebirea, mai exact: divergența dintre aceste rezultate, nu trebue să ne înșelăm. Cine le amestecă, cine-l pune pe Dostoevski pe aceiași treaptă cu scriitorii noștri din lagărul negațiunii, — e sau de rea credință sau nu înțelege nimic.

Dostoevski urmărește cu totul altceva. Ideia exterioară a egalității sociale se topea și dispărea pentru el în ideia superioară a **frăției creștine.** Acești înjosiți, acești umiliți, acești disprețuiți — sânt frații noștri întru Chris-

(Continuare în pag. II-a)

tos; în bordeele lor întunecoase intră, ca şi altă dată, Christos, ocolind pe cei mândri şi bogaţi. Nu dispreţui — ne repetă Dostoevski din prima până la ultima pagină scrisă de el — nu dispreţui nici pe cel umilit, nici pe cel rău, nici chiar pe asasin, fiindcă tot universul nu preţueşte cât un suflet omenesc. Fiindcă fiecare suflet a fost răscumpărat scump — prin crucea şi sângele Mântuitorului. Fiindcă nu există suflet în care scânteia divină să nu poată aprinde focul purificator.

Iată tema favorită a scriitorului care a trăit atâţia ani printre răufăcători şi care totuşi a ştiut să recunoască omul, fratele, pe Dumnezeu...

Iată pe care scriitor l'a slăvit în mod unanim întreaga societate şi tineretul însufleţit de instinctele cele mai curate şi mai nobile. Prinosul de dragoste şi recunoştinţă n'a fost adus nici materialistului, nici pozitivistului, nici socialistului, nici umanitaristului — ci scriitorului **mistic**; curagiosului (căci în vremurile noastre trebue curaj pentru orice) şi neînduplecatului propovăduitor în numele lui Dumnezeu...

Trad. din ruseşte de **F. D.**

ANDRÉ GIDE

Cincizeci de ani dela moartea lui Dostoievski

Dostoievski şi sufletul rus

O trăsătură caracteristică în opera lui Dostoievski: credinţa în menirea deosebită a poporului rus.

Această credinţă o găsim la mulţi scriitori ruşi; ea devine convingere activă şi dureroasă la Dostoievski şi marea lui pornire împotriva lui Turgheniev era provocată de faptul că nu regăsea şi la el acest simţimânt, că Turgheniev era prea europenizat.

In discursul asupra lui Puşkin, Dostoievski afirmă că Puşkin în plină perioadă de imitaţie din Byron şi Chenier, a găsit deodată ceiace Dostoievski numeşte *tonul rusesc* „un ton nou şi sincer".

Occidentalul are tendinţa de a privi ca o trăsătură de caracter faptul de a nu uita o jignire, de a nu ierta. Şi caută să nu fie niciodată vinovat; dar dacă este totuşi vinovat, tot ce i se poate întâmpla mai rău, după părerea lui, e să fie silit să recunoască această vină. Rusul dinpotrivă e totdeauna gata să-şi mărturisească păcatele — şi chiar în faţa duşmanilor — el nu se dă 'n lături să se umilească, să se acuze.

Vă amintiţi de acea extraordinară scenă din *Idiotul*, în casa Nastasiei Filipovna: cineva propune ca joc de societate, ca fiecare din cei de faţă să mărturisească fapta cea mai murdară din viaţa lui; şi ceiace e de mirare e că propunerea n'a fost respinsă şi toţi s'au spovedit cu mai mult sau mai puţină sinceritate, dar aproape fără nici o ruşine.

Dar e o nuanţă: dacă zmerenia deschide porţile paradisului, omul umilit cade în infern. Smerenia presupune o voinţă în această direcţie şi aminteşte cuvântul Evangheliei: „Cel ce se va zmeri se va 'nălţa". Umilitul, din potrivă, are sufletul murdărit, diformat, vestejit; el suferă ca de o leziune morală, greu de vindecat. Nu există cred nici o deformare sau deviare de caracter — şi de-aceia multe din personagiile lui Dostoiewski par atât de neliniştite şi bolnăvicios bizare — care să nu-şi aibe origina în vre-o umilire iniţială.

Umiliţi şi ofensaţi e titlul uneia din cărţile lui de început şi opera lui, totdeauna şi în întregime e torturată de această ideie că umilirea degradează în vreme ce zmerenia sfinţeşte. Raiul, aşa cum îl visează şi ni-l descrie Alioşa Karamazov, e o lume în care nu vor mai fi nici umiliţi nici ofensaţi.

Cea mai ciudată, cea mai spăimântătoare figură din romanele lui e teribilul Stavroghin din *Posedaţii*. Vom găsi explicaţia şi cheia caracterului lui demoniac, atât de deosebit la întâia vedere de toţi ceilalţi, în câteva fraze ale cărţii:

„Nicolae Vsevolodovici Stavroghin (povesteşte cineva) ducea pe vremea aceia la Petersburg *o viaţă ironică*, dacă se poate spune astfel, şi nu găsesc alte cuvinte; nu făcea nimic şi-şi bătea joc de orice".

Şi mama lui Stavroghin exclamă:

„Nu, e ceva mai mult aci decât o ciudăţenie oarecare; aşi îndrăzni să spun: ceva sfânt. Fiul meu e un om mândru, *al cărui orgoliu a fost rănit de timpuriu* şi care a ajuns să ducă această viaţă, atât de bine numită de dumneata *ironică*". Şi mai departe: „Dacă Nicolae ar fi avut pe lângă el un om liniştit, *mare în zmerenia lui*, ar fi scăpat poate de diavolul ironiei".

Se'ntâmplă ca anumite personagii din Dostoievski, temperamente adânc viciate de umilinţi, să găsească un fel de plăcere, de satisfacţie în decăderea lor, oricât ar fi de insuportabilă. Căci dacă zmerenia e o renunţare la orgoliu, umilirea suferită duce la o fortificare a orgoliului. Tot astfel excesul de ură e numai o altă faţă a iubirii.

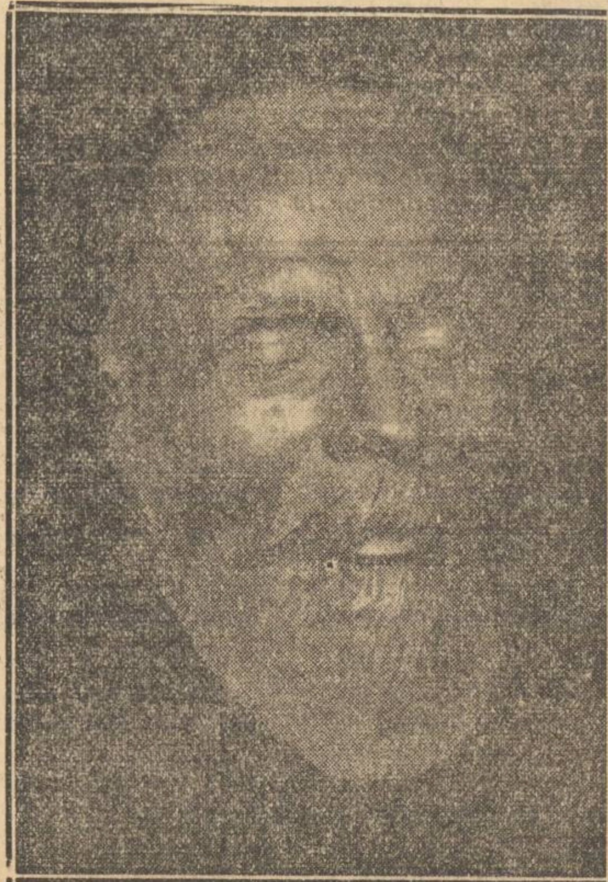
Fireşte, adevărurile psihologice îi par totdeauna lui Dostoievski ceiace sunt în realitate: adevăruri individuale. Ca romancier (căci Dostoievski, nu e câtuşi de puţin un teoretician) se fereşte de generalizări. Rămâne ca noi, dacă voim, să extragem adevărurile din cărţile lui. Bunăoară această lege: că omul care a fost umilit, va căuta să umilească la rândul lui.

* * *

Cu toată extraordinarea bogăţie a comediei lui omeneşti, personagiile lui Dostoievski se grupează, se mişcă pe un singur plan: al umilinţei şi orgoliului; plan care ne dezorientează şi care nu ne apare dintr'odată pentru motivul că nu astfel suntem obicinuiţi să ierarhizăm omenirea. In admirabilele romane ale lui Dickens bunăoară, sunt jenat de naivitatea *scării lui de valori*, ca să întrebuinţez expresia lui Nietzsche. Mi se pare când citesc unul din romanele lui Dickens, că am înaintea ochilor „Judecata din urmă" de *Angelico*: deoparte aleşii, de cealaltă osândiţii. Cumpăna care-i cântăreşte pe toţi, ca într'un basso-relief egiptean, nu ţine seamă decât de marea sau mica lor bunătate. Celor buni raiul; celor răi, iadul. Dickens e de părerea poporului şi epocei lui. Se întâmplă ca cei noi să prospere şi cei buni să fie sacrificaţi: e ruşinea acestei vieţi pământeşti şi a societăţii noastre. Toate romanele lui vor să ne arate valoarea deosebită a calităţilor inimii. Am ales pe Dickens drept pildă pentrucă între marii romancieri pe care-i cunoaştem e singurul cu o clasificare atât de simplă — şi ceiace-l face de altfel atât de popular. Şi la Dostoievski găsim o astfel de clasificare; mai puţin evidentă, fireşte, tot atât de simplă dar care mi se pare mult mai semnificativă: nu după bunătatea lor mai mare sau mai mică pot fi ierarhizate personagiile lui, după calităţile de inimă, ci după orgoliul lor. Dostoievski ne înfăţişează deoparte umiliţi (şi unii duc umilinţa până la abjecţie) de altă parte orgolioşi (şi unii duc orgoliul până la crimă). Cei din urmă vor fi de obicei înzestraţi cu însuşiri intelectuale. Ii vom vedea chinuiţi de demonul orgoliului şi îngrijoraţi de nobleţea gesturilor. Femeile lui îndeosebi, mai mult decât bărbaţii, sunt pururea îndemnate, mişcate din consideraţii de orgoliu (vezi sora lui Rascolnicov, apoi Nastasia Filipovna şi Aglaia Epancin din *Idiotul*, Elisabeta Nicolaevna din *Posedaţii* şi Ecaterina Ivanovna din *Fraţii Karamazov*).

Dar printr'o răsturnare pe care îndrăznesc s'o numesc evanghelică, cei mai abjecţi sunt mai aproape de împărăţia domnului, într'atât opera lui Dostoievski e dominată de preceptele evanghelice. Vedem deoparte renunţarea de sine, părăsirea de sine; de altă parte afirmarea personalităţii, „voinţa de putere", exagerarea nobleţii şi trebue să băgăm de seamă că această „voinţă de putere" în romanele lui Dostoievski duce todeauna la faliment.

Paul Souday m'a acuzat că sacrific pe Balzac lui Dostoiewski. Nu ştiu dacă trebue să protestez. Admiraţia mea pentru Dostoievski e foarte vie; dar nu cred să mă orbească într'atât încât să nu mai deosibesc nuanţele. Sunt gata să recunosc că personagiile lui Balzac

Masca lui Dostoievski

sunt mai variate decât ale lui Dostoievski. Totuşi Dostoievski ajunge la regiuni mult mai adânci şi atinge puncte mult mai importante ca oricare alt romancier; dar se poate spune că personagiile lui sunt tăiate din aceiaşi stofă. Orgoliul şi umilinţa rămân resorturile tainice ale faptelor lor.

In Balzac (ca de altfel în toată societatea occidentală) intră doi factori în joc care n'au aproape niciun rol în opera lui Dostoievski; primul, inteligenţa; al doilea, voinţa.

Nu vreau să spun că în operele lui Balzac voinţa duce todeauna pe om spre bine şi că toţi oamenii lui de voinţă sunt plini de virtuţi; totuşi mulţi din eroii lui ajung la virtute prin voinţă şi biruesc prin perseverenţă, inteligenţă, hotărâre. Să ne gândim la David Lichard, Bianchon, Joseph Brideau, Daniel d'Artez... şi s'ar mai putea cita alţi douăzeci.

In toată opera lui Dostoievski n'avem un singur *om mare*. Totuşi admirabilul părinte Zosima din *Karamazov*, veţi zice... Da, e figura cea mai nobilă descrisă de marele romancier rus. Părintele Zosima nu e totuşi un om mare în ochii lumii. E un sfânt, nu un erou. El ajunge la sfinţenie numai renunţând la voinţă, neţinând seamă de inteligenţă. In opera lui Dostoievski, caşi în Evanghelie, împărăţia cerurilor aparţine săracilor cu duhul. Ceiace se împotriveşte, după el, iubirii nu e ura cât activitatea creerului. Dacă cercetez personagiile de voinţă pe care mi le prezintă Dostoievski, bag de seamă că sunt toate, fiinţe teribile. Priviţi la Rascolnicov, întâiul pe listă, ambiţios mărunt la început, care ar voi să fie Napoleon şi care n'ajunge decât să ucidă o cămătăreasă şi o fată. Iată pe Stavroghin, pe Petre Stepanovici, pe Ivan Karamazov, pe eroul din *Adolescentul* (singurul din personagiile lui Dostoievski care trăeşte de la început c'o idee fixă: să devie un Rotschild; şi ca o batjocură, nu e în toată opera lui Dostoievski o fiinţă mai fără energie, mai dominată de oricine). Voinţa eroilor lui, toată inteligenţa lor îi aruncă'n iad; şi dacă cercetez ce rol joacă inteligenţa în romanele lui Dostoievski, bag de seamă că e todeauna un rol demoniac. Personagiile lui cele mai periculoase sunt înzestrate cu intelect.

Nu vreau să spun numai că voinţa şi inteligenţa personagiilor lui Dostoievski sunt în slujba răului; dar că şi atunci când se străduesc în direcţia binelui, virtutea la care ajung e o virtute de orgoliu, care duce la pierzare. Eroii lui Dostoievski nu intră în împărăţia domnului decât renunţând la inteligenţă, abdicând de la voinţă, renunţând la sine.

Se poate spune şi despre Balzac într'o anumită măsură că e un scriitor creştin. Dar numai confruntând cele două etici, a romancierului rus şi a romancierului francez ne dăm seama cât se deosibeşte catolicismul unuia de doctrina pur evanghelică a celuilalt. Putem spune că opera lui Balzac a luat fiinţă din contactul Evangheliei cu spiritul latin, iar opera lui Dostoievski din contactul Evangheliei cu budismul, cu spiritul asiatic.

W.

Feodor Mihailovici Dostoievski

Din „Spovedania lui Stavroghin"

Eu, Nicolae Stavroghin, ofiţer în retragere trăiam în 188... la Petersburg şi mă dam desfrânării, care nu-mi făcea nici o plăcere. O bună bucată de vreme am avut trei domicilii. Locuiam într'unul, mobilat, cu pensiune şi serviciu; pe vremea aceia Maria Lebiadkin, azi soţia mea legitimă, locuia în aceiaşi clădire. Celelalte locuinţe mi le închiriam cu luna pentru intrigile mele. Intr'una primeam o doamnă care mă iubea, în alta o slujnică şi am fost o bună bucată de vreme preocupat foarte de planul de a le face să se întâlnească la mine, metresa şi servitoarea. Cunoscându-le firea, aşteptam de la această farsă o vie satisfacţie. Pregătind cu luare-aminte întâlnirea, trebuia să mă duc mai adesea la una din locuinţe, care se afla într'o clădire mare din strada Gorocovaia. Aci venea slujnica. Aveam numai o cameră în etajul 4, închiriată de la oameni săraci, ruşi. Ei locuiau în odaia învecinată, atât de înghesuiţi că uşa de la mijloc era todeauna întredeschisă, şi era ceiace voiam. Bărbatul lucra într'un biurou şi pleca dis-de-dimineaţă spre a se întoarce noaptea târziu. Soţia, o femeie ca de patruzeci de ani care croia şi cosea cearceafuri, pleca şi ea adesea ca să ducă lucrul. Rămâneam singur cu fata lor, care avea înfăţişarea unui copil. Ii ziceau Matrioşa. Mă-sa o iubea dar o bătea adesea şi, după obiceiul lor, îi striga înjurături groaznice. Fetiţa avea grijă de odaia mea, şi punea ordine înapoia paravanului. Am uitat numărul casei. Am cercetat şi am aflat că vechea clădire a fost dărâmată şi pe locul ei şi al altora se ridică acum un vast imobil nou. Am uitat şi numele proprietarilor mei (poate că nu-l ştiam nici atunci). Imi aduc aminte că femeii i se zicea Stepanida (dacă nu mă'nşel) Mihailovna. Pe el, nu mai mi-aduc aminte cum. Era prin luna Iunie.

Intr'o zi mi-a dispărut briceagul de pe masă. N'aveam nevoe de el şi sta pe masă. M'am plâns proprietăresei fără să bănuesc c'are să-şi bată fata. Tocmai o certase pentru o bucată de şifon, pierdut, crezând că-l ascunsese fata. O şi trăsese de păr. Când s'a găsit bucata de şifon, uitată sub o faţă de masă, copila n'a rostit un cuvânt de răzbunare, privind cu ochi mari în tăcere. Atunci am observat pentru întâia oară cu luare aminte chipul fetiţei. Era de un blond şters şi pătată de pistrui; aerul obicinuit dar chipul copilăresc extraordinar de blând. Mamei nu-i plăcu tăcerea fetei care fusese bătută pe nedrept, şi-o ameninţă cu pumnul fără s'o bată. Intâmplarea cu briceagul venea la timp. Intr'adevăr eram numai noi trei şi afară de fată nimeni nu umbla după paravan. Mama, furioasă c'o bătuse întâia oară pe nedrept, se aruncă pe târn, zmulse câteva vergi şi bătu fata până la sânge, sub ochii mei, deşi copila avea doisprezece ani. Matrioşa n'a ţipat probabil pentrucă eram de faţă, dar la fiecare lovitură hohotea în chip ciudat. Plânse apoi un ceas întreg.

Dar mai înainte iată ce se întâmplase: în clipa în care proprietăreasa se aruncase pe târn, pentru a zmulge câteva vergi, găsii briceagul pe pat unde căzuse depe masă. Imi dete numaidecât în gând să nu spun nimic, tocmai ca s'o bată. Hotărârea a fost instantanee; în astfel de momente, abea îmi trag sufletul.

Ori de câte ori m'am aflat, în cursul existenţei, într'o situaţie cu deosebire ruşinoasă, excesiv umilitoare, mârşavă şi pe de-asupra ridicolă, mi-a iscat o mânie fără margini, o voluptate de necrezut. In clipa crimei e ca şi cum ţi-ar fi viaţa în pericol. Dacă aşi fi furat ceva aşi fi simţit la făptuirea jafului, până la beţie, conştiinţa adâncimii ticăloşiei mele. Nu-mi plăcea ticăloşia (aci raţiunea mi-era cu desăvârşire sănătoasă) dar gustam voluptatea provenind dintr'o conştiinţă chinuită de josnicia ei. Când am primit o palmă (şi am fost pălmuit de două ori în viaţa mea) am simţit aceleaşi senzaţii, cu toată furia mea teribilă. Dar dacă-mi reţin mania, plăcerea întrece tot ceiace mi-aşi putea închipui. N'am vorbit de toate acestea nimănui, nici măcar în aluzie, şi le-am ţinut ascunse ca o ruşine, ca o infamie.

Bătaia terminată, mi-am pus briceagul în buzunar fără a rosti un cuvânt şi am plecat. Apoi l'am aruncat în stradă. Au trecut două zile. Fetiţa după ce plânsese mult, a devenit şi mai tăcută, n'avea nici o mânie împotrivă-mi, sunt sigur. De altfel îi era ruşine că fusese pedepsită în felul acela în faţa mea. In răstimpul celor două zile mi-am pus întrebarea: „Să las totul baltă şi să renunţ la planul proectat?" Cam pe vremea aceia am voit să mă sinucid din nepăsare; de altfel nu ştiu de ce. Deci în răstimpul celor două zile (căci trebuia să aştept ca fetiţa să uite) spre a mai uita visul obsedant sau numai spre a mai râde, am comis un furt într'una din casele unde locuiam. A fost singurul furt din viaţa mea.

Peste trei zile am revenit în strada Gorocovaia. Mama se pregătea să plece cu un pachet, soţul ca de obicei nu era acasă; am rămas singuri, eu şi Matrioşa. Ferestrele erau deschise. Casa era locuită de meseriaşi şi toată ziua la toate etajele se auzeau lovituri de ciocan şi cântece. Matrioşa, în odaia ei, cu spatele la mine, şedea şi lucra ceva cu igliţa. Apoi începu să fredoneze, încet. Scosei ceasul şi mă uitai: era două. Inima începu să-mi bată. Mă ridicai şi mă apropiai de ea cu paşi înnăbuşiţi. Pe fereastră, în vase de lut, un tufiş de muşcate şi soarele înflăcărase toate petalele. Mă aşezai încet jos, lângă ea. Fata tresări, se'nfricoşă, se ridică dintr'odată. Ii luai mâna şi i-o sărutai încet; o silii să se aşeze la loc şi începui s'o privesc în ochi. Faptul că-i sărutasem mâna o făcu să râdă ca un copil, dar numai o clipă căci se ridică din nou impetuos şi cuprinsă de-o teamă atât de mare încât un spasm îi trecu peste obraz. Mă privea cu ochi nemişcaţi de spaimă şi buzele începură a se strânge a plâns; dar nu ţipă.

Ii mai sărutai odată mâna şi o luai pe genunchi. Ea întoarse deodată capul în altă parte şi surâse, caşicum ar fi resimţit ruşine, cu'n surâs crispat. Chipul îi era înflăcărat tot de ruşine. Ii şoptii ceva, ca un om beat. Apoi se 'ntâmplă ceva atât de ciudat că nu voi uita niciodată şi rămăsei uluit; fetiţa îmi cuprinse grumajii cu braţele ei şi începu să mă sărute cu frenezie. Chipul ei, extaz pur. Era să mă ridic să plec, atât mă simţii de dezgustat, din pricina milei care-mi fu de ea.

Când totul se isprăvi, fata rămase nedumerită. N'o mai desmierdam. Ea mă privea surâzând timid. Fizionomia ei, deodată, mi se păru stupidă. Turburarea ei creştea clipă cu clipă. Işi acoperi faţa cu mâinile, se întoarse cu faţa la perete şi rămase astfel, nemişcată. Mi-era teamă să nu se sperie din nou ca adineaori şi fără a rosti un cuvânt eşii din casă.

In aceiaşi noapte scandal cu bătaie la cabaret. Dimineaţa, la celălalt domiciliu unde mă dusese Lebiadchin, m'am întrebat: „A spus cuiva?" A fost un minut de frică adevărată, deşi nu prea puternică. In strada Gorocovaia am întâlnit fata jos, în vestibul. Se'ntorcea de la băcănie unde cumpărase cicoare. Zărindu-mă, a fugit cu iuţeala unei săgeţi şi urcă scările cuprinsă de teroare. Sus, mama bătea fata pentrucă fugise „să-şi frângă gâtul". Aşa dar deocamdată, totul era în linişte. Fata se ascunse undeva şi n'am mai văzut'o tot timpul cât am stat acasă. După o oră, plecai.

Spre seară îmi fu din nou frică, dar mult mai puternic. Puteam nega. Dar era de vre-un folos? Vedeam ocna. In odaia mea în noaptea aceia urâi fata în asemenea chip încât hotărâi s'o ucid. O uram mai cu seamă din pricina surâsului ei. Un dispreţ amestecat cu'n desgust imens se iscă în mine din pricină că atunci se întorsese către perete şi-şi acoperise faţa cu mâinile. Dimineaţa, cuprins de friguri, teama din nou mă tortură, dar nu mai uram fetiţa. Băgai de seamă că frica alungă ura şi simţimântul răzbunării cu desăvârşire.

A doua zi am primit vizita Ninei Savelievna, acea slujnică de care am pomenit şi care mă aşteptase în odaia mea mai bine de o oră, stând de vorbă cu proprietăreasa. In colţul odăii zări pe Matrioşa. Sta în picioare nemişcată; privind la mama ei şi la Nina Savelievna. Când intrai în odaie fetiţa nu s'a mai ascuns şi n'a fugit. Mi s'a părut mai slabă şi în friguri. Dezmierdai pe Nina şi închisei uşa de la mijloc, ceiace nu se mai întâmplase de mult, astfel că Nina a plecat cu totul încântată. Am condus'o chiar eu şi două zile n'am mai pus piciorul în strada Gorocovaia. Mă săturasem. Aveam de gând să las odaia şi să plec din Petersburg.

Dar găsii proprietăreasa neliniştită şi foarte abătută: Matrioşa era bolnavă de trei zile iar noaptea avea friguri şi delira. Visa „grozăvii" şi tot spunea „c'a ucis pe Domnul". I-am spus să aducă un medic în socoteala mea, dar a răspuns că va trece.

De altfel fetiţa era în clipa aceia la băcănie. Am plecat şi m'am întors după amiază. Acasă nu era nimeni afară de Matrioşa. Era culcată în odaia lor în patul mamei şi băgai de seamă că mă priveşte. Ferestrele erau deschise. Era cald. M'am aşezat pe divan. Imi făcea plăcere să nu spun Matrioşei nici un cuvânt, dar s'o fac să lâncezească, nu ştiu de ce. Am aşteptat o oră, apoi am auzit-o dându-se jos din pat. Paşi repezi. Se ivi în pragul camerei. Sta locului privindu-mă fără a rosti un cuvânt. Chip descărnat. Capul îi ardea în friguri.

Ochii fetei măriţi mă priveau fix, cu o curiozitate stupidă, mi s'a părut. Eu stam jos privind'o şi nu mă clinteam. Deodată simţii din nou c'o urăsc. Dar băgai numai decât de seamă că nu-i mai era teamă de mine. Nu, nu delira. Ridică de câteva ori capul în spre mine, cum fac oamenii de rând când învinuesc grav pe cineva şi deodată ridică împotrivă-mi pumnul mic şi mă ameninţă din locul unde se afla. La început gestul mi s'a părut ridicol, dar nu l'am putut suporta. Pe chipul ei era o astfel de disperare că nu era de închipuit pe obrazul unui copil. Mă ridicai şi mă'ndreptai spre ea, cu spaimă. Incercai să-i vorbesc încet şi cu voce mângâetoare, dar vedeam bine că nu va înţelege. Deodată îşi ascunse faţa în mâini ca atunci, se depărtă şi se opri lângă fereastră cu spatele spre mine. Intrai din nou în odaia mea şi mă aşezai şi eu la fereastră. Nu izbutesc să'nţeleg de ce n'am plecat în clipa aceia, dece stam locului de parcă aşteptam ceva. Auzii din nou paşii ei repezi. Fata ieşi din odae şi porni pe săliţa de lemn. Dădui fuga la uşă, o deschisei şi mai avui vreme s'o văd pe Matrioşa intrând într'o odaie mică, un fel de cotineaţă, lângă latrină. Inchisei uşa şi reluai locul la fereastră. După o vreme, mă uitai la ceas: trecuseră douăzeci de minute.

Matrioşa în seara acelei zile a fost găsită spânzurată. — *W.*

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

Romane franceze

Blaise Cendrars: Rhum (L'aventure de Jean Galmot); *Eugène Dabit:* Petit-Louis; *Jean Giono* (autorul lui „Colline", „Un de Baumugnes"), a scris un nou roman: Regain; *Jean Cassou:* Comme une grande image; — *Maurice Bedel:* Philippine (o extrem de amuzantă satiră a Italiei fasciste); — *Giraudoux:* Aventures de Jérôme Bardini; *Claude Aveline:* Madame Maillart — Fin de Madame Maillart.

Istorice — Memorii — Esseuri

Emil Ludvig: Trois Titans: Michel Ange, Beethoven, Rembrandt; — *Edmond Rossier:* Histoire politique de l'Europe 1815—1919; — *Fairfax Downey:* Soliman le Magnifique; — *Chamberlain:* Moeurs et coutumes du Japon; *Alex. Haggerty-Krappe:* Mythologie universelle; (indienne, iranienne, arménienne, slave, baltique, germanique, celtique, italique, grecque, sémitique, egyptienne, africaine, océaniennes, chinoise, etc., etc.). — *Léon Daudet:* La femme et l'amour; *F. Sieburg:* Dieu est-il Français? — Péguy-Frazer: La pensée de Charles Péguy; *Raymond Poincaré:* Volumele, 6: Les tranchées şi 7: Guerre de Siège; *Bülow:* Mémoires I—II.

O carte mare

James Joyce: Ulysse (cartea veacului) — un volum de 870 pagini, format în quarto: lei 600.

Premiul Nobel

Lewis Sinclair: Babitt în englezeşte sau în traducere franceză sau germană.

Romane germane de succes.

Cel mai interesant roman german din anul acesta: *Adrienne Thomas:* Die Kathrin wird Soldat (broşat 160 legat 240). Amintim: *Georg Fink:* Mich hungert şi Hast du dich verlaufen.

Librăria „Hasefer" expediază în provincie contra unui acont, restul ramburs socotind marca 40 şi francul 6—6.50—7 lei.

COZONACI FRUMOŞI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Urmarea la „Fraţii Karamazov"

O scrisoare inedită a lui Dostoievski

Se credea că cercetătorii lui Dostoievski cunosc tot ce a eşit din pana lui. Norocul m'a favorizat însă, să aflu, în imensa arhivă a lui Alexis Suvorin, o scrisoare autografă a marelui scriitor rus. Ea datează din anul 1878 şi are următorul cuprins:

„M'am gândit multă vreme la ultima noastră convorbire şi aşi voi să mai stărui asupra ideilor pe care le-am exprimat atunci. Am vorbit despre una din cele mai impresionante manifestări ale vieţii ruseşti şi anume despre mişcarea revoluţionară de care e ameninţat ţarul. Atitudinea mea faţă de această mişcare are două feţe: pe de o parte, nu tăgăduesc câtuşi de puţin măreţia ideilor pe care le nutresc revoluţionarii; pe de altă parte, condamn orice fel de acţiune teroristă. Imi imaginez că mi s'ar întâmpla să surprind pe stradă doi oameni dintre care unul i-ar spune celuilalt: „Am aşezat în palatul ţarului o maşină infernală". Mărturisesc cinstit că nu m'aşi duce în goană la palat ca să dau de veste că se va produce o explozie. Nici măcar poliţistului care mi-ar eşi în cale nu i-aşi reclama pe cei doi oameni, deşi ştiu că au pus la cale o crimă. S'ar putea ca hotărârea de a nu-i reclama să aibă ca fond teama de a nu apărea ca denunţător. Parcă văd că aşi fi supus unui interogator şi mi s'ar făgădui şi o recompensă. Pe de altă parte, aşi putea fi uşor luat drept un complice al criminalilor hotărât să-şi trădeze tovarăşii. S'ar ceti în ziare că Dostoievski i-a trădat pe atentatori. Niciodată nu mi-ar ierta liberalii noştri o asemenea faptă; m'ar urî de moarte. Mă gândesc că există o poliţie care să păzească lumea de răufăcători. Aşi putea spune multe împotriva cârmuirii; dar nu se cade, pentrucă la noi cel mai important lucru e să păstrezi pentru tine cât poţi mai multe. De aceia nu ştie nimeni cum să se comporte în cele mai grele situaţii.

Psihologia revoluţionarilor mă interesează într'o măsură foarte mare. Mă gândesc să scriu un roman nou, o continuare a „Fraţilor Karamazov", în care să analizez problema mişcărilor revoluţionare. Eroul acestui roman va fi Alioşa Karamazov. El se duce la mânăstire pentru că vrea să găsească adevărul. Dar şi revoluţionarii caută, în felul lor, adevărul. In această osteneală de a găsi adevărul se întâlnesc, prin urmare, revoluţionari şi călugări. Revoluţionarii noştri au într'înşii ceva din martirii creştini de care vorbeşte istoria. Ei sunt fanatici şi-s gata oricând să moară pentru ideile lor. Ideia de căpetenie a revoluţionarilor e să statornicească fericirea omenirii prin introducerea unui sistem social nou. Alioşa, care umblă în căutarea adevărului, n'o să-l găsească nici la mânăstire. Il caută mai departe şi află căi noi care, la urmă îl vor conduce la acei fanatici ai adevărului care sunt revoluţionarii. De dragul unei idei, Alioşa, un veritabil Karamazov, va merge atât de departe încât să pună la cale o crimă politică. Crima politică îi apare ca o faptă necesară spre a ferici omenirea. Această concepţie îl îndeamnă să comită crima. Nu şi-a spus Rascolnikov acelaşi lucru înainte de a se duce să ucidă? Şi el a fost mânat spre crimă de o idee. In chipul acesta, Alioşa, — în aparenţă tot atât de naiv şi in realitate un om cuvios, — va deveni şi el în ochii societăţii un criminal. Alioşa va fi condamnat la moarte şi va muri liniştit şi fericit ca un martir al ideii sale.

Am meditat mult asupra acestui subiect şi am o vie dorinţă să-l scriu în această formă".

Această scrisoare e cu atât mai interesantă cu cât Dostoievski îşi exprimă pentru întâia oară sentimentele faţă de mişcarea revoluţionară rusă, care pe vremea când scria el, ameninţa serios imperiul. Spre regretul nostru, planul său de-a scrie o urmare a romanului „Fraţii Karamazov" n'a fost îndeplinit. S'ar putea totuşi să se afle pe undeva, prin ungherele necercetate ale arhivelor, însemnări privitoare la această operă concepută în linii mari.

DR. A.

Dostoevski despre Siberia şi Biserică

La 28 Ianuarie s'au împlinit 50 de ani dela moartea lui Dostoievski. Cu acest prilej, un pictor rus, foarte cunoscut pe vremuri, istoriseşte convorbirile avute odinioară cu marele scriitor. Vorbind despre Siberia, Dostoievski spunea:

„Siberia e pepiniera celor mai distinşi oameni ai Rusiei. Anii petrecuţi acolo la munca silnică, în cele mai cumplite chinuri, mi-au deschis ochii asupra suferinţelor omenirii. Pare paradoxal, dar eu îi sunt recunoscător soartei pentru această şcoală a suferinţii, care mi-a otrăvit creerul şi simţirea. Siberia face să ţi se nască în minte întrebări grozave, neînduratoare: Unde-i adevărul? Pentruce toată suferinţa şi mizeria? In fiecare seară mă culcam bolnav şi mă zbuciumam ore întregi până să adorm. Mă trezeam în zori, istovit şi zdruncinat".

A doua oară pictorul l'a întâlnit pe Dostoievski pe Nevskii Prospect, cu şase luni înainte de moartea scriitorului.

Discutând cu aprindere, s'au apropiat amândoi de catedrala Maicii Domnului. Intrebat unde se duce, Dostoievski zise: „Mă duc să mă închin. Dar nu în biserica asta. Aici nu găsesc atmosfera care-mi trebue. Biserica asta e prea luxoasă, e mai mult un monument de artă decât o casă de rugăciune. Şi apoi nu e mult de când în faţa acestor ziduri sfinte, tineretul nostru (studenţii) a fost bătut în chip josnic şi mişelesc de poliţie şi de jandarmerie. Asta n'o pot uita. Nu, mai bine într'o bisericuţă simplă, cu lumânări sărăcăcioase, unde domneşte liniştea şi pacea".

Bernard Shaw „negustor"

Fabricantul de filme germano-american Laemmle ş-a propus de curând lui Bernard Shaw să-i filmeze piesele de teatru. Inainte vreme Shaw nu putea suferi cinematograful, dar de când cu filmul vorbitor şi-a schimbat părerea. L'a lăsat deci pe Laemmle să vorbească. „Domnule Shaw, puteţi fi liniştit, avem faţă de Dvs. cele mai serioase intenţii; noi cei de la Hollywood apreciem arta şi ne simţim solidari cu artiştii". Şi pe tonul acesta continuă el multă vreme, căutând să-l convingă pe Shaw că fabricanţii de filme nu sunt simpli industriaşi, ci artişti şi poeţi. In cele din urmă Shaw îi răspunse cu sarcasm:

— „In cazul acesta te osteneşti de prisos, domnule Laemmle, o să fie greu să ne înţelegem, pentrucă trebue să ştii că eu... fac negustorie".

PLASTICA

Plein-air-ul are în pictura noastră un reprezentant credincios şi cu remarcabile însuşiri: pe domnul *S. Mützner*. D-sa şi-a canalizat preocupările plastice în sensul adâncirii problemelor de culoare. In *plein-air*, valorile cromatice dobândesc vibraţia cea mai accentuată, intensitatea picturală cea mai expresivă. E însă un teren prea alunecos şi cu prea multe riscuri. De-aceia, artiştii noştri îl ocolesc cu prevedere.

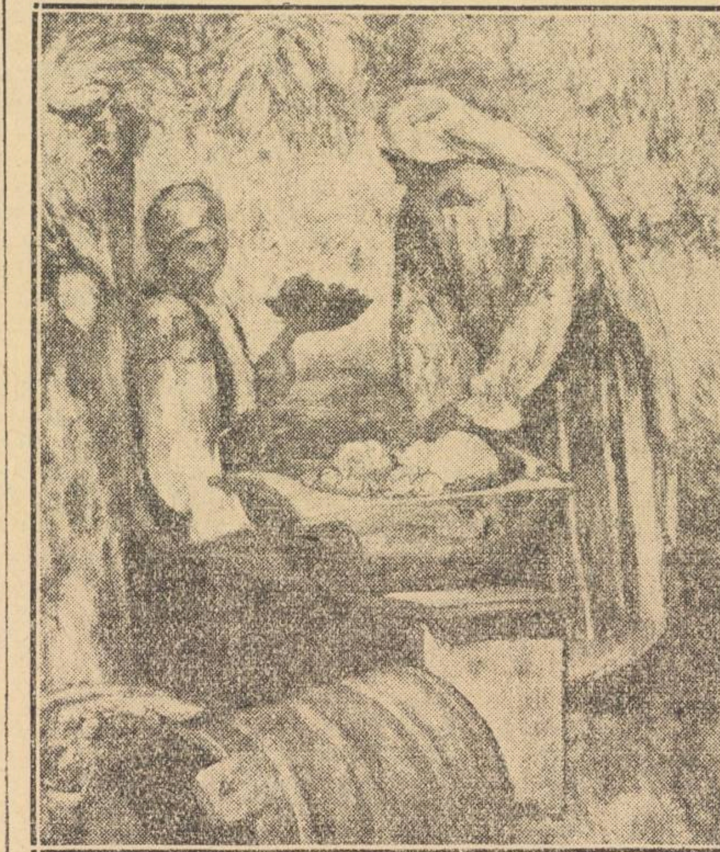
S. Mützner — Compoziţie

Experienţa impresionistă a domnului Mützner nu e deloc ispititoare: publicul n'o înţelege, iar critica îşi cumpăneşte cu şovăiri nejustificate aprecierea favorabilă.

Strădania aceasta ar merita totuşi o încurajare mai largă. Domnul Mützner e un artist al nuanţelor. Şi pictura e în primul rând culoare. Acordând culorii însemnătatea ce trebue să ocupe în ierarhia elementelor de expresivitate plastică, artistul acesta desăvârşeşte o armonie unică între primitivitatea naturii şi interpretarea picturală.

Luky Galaction-Zambra — Panou decorativ

S. Mützner — Compoziţie

Atitudinea contemplativă convine în deosebi temperamentului domnului Mützner. Pânzele d-sale traduc pentru noi viziuni ce nu depăşesc cadrul firesc al motivelor. Tema e construită cromatic şi subzistă ca atare. Linia şi forma sunt rezolvate delaolaltă în culoare. Fiecare operă apare, astfel, finită, închisă în sine, ca o frază melodioasă şi de sine stătătoare într'o compoziţie muzicală.

Ritmul acesta atât de personal nu e întrerupt în pictura domnului Mützner decât pentru a pune în evidenţă noui resurse de sensibilitate coloristică, în tablourile cu flori, în câteva interioare şi în portrete. Lucrările acestea sunt tot atât de egale şi de bogate în nuanţe ca şi peisajul în aer liber.

O singură obiecţiune am avea de ridicat: domnul Mützner nu pare să reacţioneze prea temeinic pentruca ceiace face astăzi calitatea picturii d-sale să nu devină manieră.

Şi tot atât de puţin se preocupă şi doamna *Luky Galaction-Zambra* de neajunsul ce reprezintă şi pentru lucrările d-sale integrarea într'o anumită formulă. De data aceasta maniera care ameninţă să copleşească înfăpturile artistice e decorativul.

Doamna Luky Galaction-Zambra utilizează procedeul decorativ chiar în compoziţiile care necesită o interpretare mai caldă.

Acolo însă unde artista străbate cu mai multă simţire subiectul, acolo unde motivul evocă o mai profundă rezonanţă lăuntrică, se vădesc însuşiri mult mai personale de technică şi de stil.

Factura generală a lucrărilor expuse menţine această caracteristică statornică a celor două drumuri pe care merge pictura doamnei Zambra.

O conciliere a tendinţelor ce pot deveni contradictorii e posibilă, fireşte, numai dacă intenţia artistei nu e să se specializeze în compoziţia decorativă. Pentru asemenea înfăptuiri, expoziţia actuală e însă o chezăşie neîndoelnică de izbândă.

Preferinţa pentru pitoresc se generalizează aproape în lucrările expuse de domnul *Zamphiropol-Dall* (alături de doamna Zambra) în sala Caselor Naţionale din pasajul English.

Luky Galaction-Zambra — Peisaj

Aspectele atrăgătoare prin ele însele, comunicative, redate cu meşteşug, au în expoziţia domnului Zamphiropol-Dall calităţi nouă de sugestie. Totul însă temperat, pus în armonie strictă cu modestia mijloacelor de expresie.

Materialul nu e niciodată forţat, pentru a înlocui cu stridenţe ceiace gândul sau simţământul pictorului n'a putut sau n'a vrut să descopere în paletă.

Zamphiropol-Dall — Peisaj

Pentru această rară onestitate artistică, expoziţia domnului Zamphiropol-Dall merită să fie cercetată.

Nici pictura domnului *Hrandt Avachian* nu pune şi nu rezolvă cine ştie ce grave probleme de artă. Pe un plan mijlociu de realizări, d-sa ne dă prilejul să apreciem, în ulei, acuarelă şi desen colorat, o sensibilitate plastică mult făgăduitoare.

Dacă şi culoarea va dobândi siguranţa stilistică a graficei, lucrările domnului Hrandt Avachian vor contribui deopotrivă la afirmarea hotărîtoare a unui talent interesant şi viu.

Luky Galaction-Zambra — Jeana d'Arc

Expoziţia pe care d-sa a organizat-o în foyerul Teatrului Maria Ventura îndreptăţeşte cele mai frumoase nădejdi.

H. BLAZIAN

Muzica

Audiam un piţigoiu pe-o plantă,
Un greer sau un fluer primitiv,
Eram străin de muzica savantă
Cu note prinse fix pe portativ.

Dar prin fiorul vocii tale pline,
Prin armoniile ce-ai zmuls la pian, —
Se înălţase muzica în mine,
Cum ies din valuri creste de mărgean.

Iar azi când pleci atâta de departe,
Rămân doar cântecele care plâng;
Şi eu la pian — culcat pe clape moarte —
Ascult ecourile cum se stâng...

YACASSA

Creionări

Bătrânii merg încet şi vorbesc încet, să nu-şi trezească amintirile.

*

Când ochii nu dovedesc să vadă tot ce avem de văzut, pentru ce să-i mai întrebuinţăm şi la plâns?

*

Viaţa este o glumă sinistră a morţii.

*

Mi-e milă de copacii care stau toată viaţa în gări, pe marginea peroanelor, privind trecând trenuri după trenuri.

Mi-e milă de ei pentrucă nu pot să plece.

*

Prin faţa mea trece un invalid care seamănă cu un scaun.

*

Când vedem o floare naturală frumoasă, spunem că pare artificială; iar când vedem o floare artificială frumoasă, spunem că pare naturală.

*

Trupul este plumb în aripile sufletului.

*

Când trecem dincolo de viaţă, închidem ochii, să nu vedem moartea.

D. N. TEODORESCU

Din Literatura Persană

— Omar Khayyam —

Mi se spune: „Khayyam, nu mai bea! „Răspund: Când beau, aud ceeace spun trandafirii, lalelele şi iasomiile. Aud chiar ceeace nu-mi poate spune iubita".

* * *

La ce te gândeşti, prietene? Te gândeşti la străbunii tăi? Sunt pulbere înfrăţită cu pulberea. Te gândeşti la meritele lor? Priveşte-mă cum surâd. Ia această cană şi să bem, ascultând nepăsători marea linişte a Universului.

* * *

Aurora a umplut cupa cerului cu trandafiri. In aerul de cristal picură cântecul celei din urmă privighetori. Mirosul vinului e mai uşor. Şi când te gândeşti că în clipele acestea sunt smintiţi care se gândesc la glorie, la onoruri! Ce mătăsoase sunt cosiţele tale, iubito!

* * *

Prietene, nu-ţi mai face nici un plan pentru ziua de mâine. Ştii oare măcar dacă vei putea să sfârşeşti fraza pe care-ai început-o? Mâine, vom fi poate departe de acest caravan-serai, şi deja asemănători acelor care-au dispărut acum şapte mii de ani.

* * *

Sunt ani de când tinereţea-mi s'a dus să întâlnească pe cei ce-au murit. O, primăvară a vieţei mele, tu eşti acuma unde sunt primăverile trecute! O, tinereţea mea, te-ai dus fără să-mi dau sama! Te-ai dus cum se topeşte în fiecare zi dulceaţa primăverii!

* * *

Frate, fii cu sufletul deschis la toate parfumurile, la toate colorile, la toate cântările. Desmiardă toate femeile, şi repetă-ţi că viaţa este scurtă şi că 'ncurând te vei întoarce în pământ, chiar dacă ai fi apa fântânei Zemzem sau a fluviului Selzebil.

* * *

A te gândi aici pe pământ la pace: nebunie. A crede în odihna veşnică; nebunie. După ce vei muri, somnul îţi va fi scurt şi vei renaşte într'un mănunchiu de iarbă care va fi călcată în picioare sau într'o floare pe care soarele o va veşteji.

* * *

Mă 'ntreb ce stăpânesc într'adevăr. Mă 'ntreb ce-mi va supravieţui. Viaţa noastră e scurtă ca un incendiu. Flacări pe care trecătorul le uită, cenuşe pe care vântul o spulberă: un om a trăit.

* * *

Credinţă şi îndoială, eroare şi adevăr, nu sunt decât vorbe tot aşa de goale ca un glob de spumă. Multicolor sau spălăcit, acest glob e imaginea vieţei tale.

* * *

Ascultă acest mare secret: Când întâia auroră lumină lumea, Adam nu mai era decât o îndurerată fiinţă, care implora noaptea, care implora Moartea.

* * *

Luna Ramazanului a sosit. Mâine soarele va scălda un oraş tăcut. Vinurile vor dormi în ulcioarele lor şi tinerele fete în umbra boschetelor.

* * *

N'am cerut să trăesc. Mă forţez să primesc fără uimire şi fără mânie tot ceeace viaţa mi-aduce. Voi pleca fără să fi întrebat pe cineva despre straniul meu popas pe acest pământ.

* * *

Noapte. Tăcere. Nici o creangă nu se mişcă, gândul-mi somnolează. Unui trandafir, icoana splendoarei tale efemere, i-a căzut una din petale.

Unde eşti în această clipă, tu care mi-ai întins cupa şi pe care te chem încă? Desigur că nici un trandafir nu se scutură lângă acela căruia îi stingi setea, şi desigur că eşti lipsită de amara fericire cu care ştiam să te cuceresc.

* * *

Vom cădea pe drumul Dragostei. Destinul ne va călca în picioare. O, copilă, o cupa mea fermecătoare, scoală-te şi întinde-mi buzele, până când nu voi fi ţărână!

Traducere de AL. T. STAMATIAD

Amorul dintre Chateaubriand şi Charlotte Yves

In Anglia la Bungay în Suffolk.

Puţin izolată de centru, se află locuinţa preotului John Ives, o locuinţă liniştită şi confortabilă înconjurată de o grădină îngrijită.

Nimic aparte în calmul acestui peisagiu şi totuşi aici a simţit Vicontele François-René de Chateaubriand cea mai adevărată dragoste pentru Charlotte Ives, fiica preotului, atunci când se simţea mai trist şi mai părăsit în exilul său, departe de Franţa. Dragostea lui a fost neturburată de ideea obsedantă de mai târziu când se întreba plin de grijă, dacă succesul său nu se datoreşte talentului, poziţiei sociale, etc.

Charlotte Ives a ştiut să-l iubească atunci când era străin, părăsit, aproape fără nume. A ştiut să-l iubească pentru el însuşi. Amintirea asta nu-l va părăsi toată viaţi şi cititorul operelor sale o va simţi adesea.

Atunci când Chateaubriand a iubit pe Charlotte, pela 1795, aceasta avea vârsta de 15 ani, fiind născută la 9 Martie 1780 „vârsta Julietei". Amintirea acestei asemănări are sens dacă ne gândim că apropierea lor s'a făcut sub influenţa artei italiene şi a clasicilor englezi.

Mică, brună, vioaie şi cu ochii strălucitori, ochi pe care i-a păstrat până la o vârstă înaintată, Charlotte a început iubirea ei printr'o vie admiraţie, pe care o avea pentru melancolicul emigrant, profesorul ei de limba franceză. Acesta, în vârstă de 27 ani, cu sufletul încărcat de nostalgia ţării sale, cu o dispoziţie adesea schimbătoare, în urma unei serii de decepţii, s'a simţit fericit în fata unei iubiri nevinovate. Acesta a fost începutul dragostei lor, iar obişnuinţa a făcut apoi restul.

Apropierea lor a fost mult favorizată şi de boala lui Chateaubriand datorită unui accident de călărie.

Nostalgia Bretonului e presărată cu momente de adevărată poezie sub farmecul tinerei fete. Sprijinit de pianul, pe care Charlotte cântă, el o ascultă în tăcere.

Amintirea acestor clipe îl face probabil să scrie undeva pe o bucată de hârtie, „cântând cu o voce care mă înebuneşte şi care îmi face rău".

„Doi ani de fericire, doi ani de delir"... cum scrie însuşi Chateaubriand fără să termine fraza — timp în care pare că a uitat căsătoria sa legitimă cu Celeste Buisson. Această căsătorie de altfel contează prea puţin în viaţa lui, căsătorie făcută în grabă, care aproape îi dă dreptul să se considere desfăcut de orice legătură sentimentală.

Dar nu această disimulare îl face s'o ţină pe Charlotte în credinţa unui eventual mariaj, neîndrăznind să i-o distrugă, ci mai cu seamă starea sănătăţii lui. Era ftizic. Cu multă indulgenţă, un doctor îi mai dă doi ani de viaţă.

Pentru Charlotte boala n'ar fi o piedică, ea îi dă să înţeleagă în exaltarea ei că e gata să-i împărtăşească viaţa. Aici urmează o luptă puternică în sufletul lui Chateaubriand. Conştient de boala lui, îşi dă perfect seama de tot ce va trebui să urmeze — o viaţă tristă, în care va fi veşnic chinuit de boală şi de teama de a pierde pe Charlotte, pe care o vedea tânără şi plină de sănătate. Din timpul acesta de sbucium sufletesc au rămas multe foi de hârtie acoperite de scrisu-i nervos, care trădează starea lui de spirit. In timpul acesta se pare că a fost bruscat şi sfârşitul idilei lor prin intervenţia d-nei Ives. Aceasta îi spune clar că starea lui n'ar putea constitui o piedică pentru căsătoria cu fata ei, la care Chateaubriand răspunde printr'o scrisoare că e însurat de patru ani, argument mult mai uşor înţeles de familia Ives. Biata Charlotte nu va rămâne decât cu foile acoperite de scrisul iubitului ei, pe când acesta va păstra toată viaţa amintirea şi regretul unei dragoste neisbutite. Nu va uita timpul petrecut departe, în Anglia nici atunci când va deveni idolul preferat al admiraţiei feminine.

Charlotte se mărită mult mai târziu, la 7 Aprilie 1806 cu un ofiţer de marină cu 20 ani mai bătrân ca ea. Din această căsătorie tânăra d-nă Sutton avu trei fii.

Anii trec şi-l regăsim în 1822 pe Cheateaubriand, melancolicul exilat din 1795, ambasador al lui Ludovic XVIII la Curtea lui Saint-James. In această calitate acceptă să asiste la reuniunea anuală a „Royal Literary Fuud". Adunarea e prezidată de ducele de York, iar Chateaubriand ia loc între el şi George Canning, om de litere şi personagiu foarte important. La desert Canning închină în sănătatea străinilor care onorează societatea, salutând cu deosebită atenţie pe ambasadorul Franţei. Jurnalul „Times" nu întârzie să dea toate relaţiile asupra acestei sărbătoriri. Vestea merge departe, până la Suffolk, unde familia Ives află de soarta şi de succesul profesorului de franceză de altădată, de atenţia şi admiraţia deosebită arătată ambasadorului Franţei de către George Canning. Intâmplarea face ca fiul cel mai mare al familiei Sutton, Samuel, să dorească să plece în India. Numai Chateaubriand ar putea face aceasta, intervenind pe lângă Canning şi atunci Charlotte, cu spiritul ei hotărât, nu şi fără oarecare emoţie, se decide să plece la Londra întovărăşită de fiul ei, Samuel. Intrevederea în prezenţa fiului ei este extrem de emoţionantă. D-na Sutton are aceiaşi ochi strălucitori, iar anii n'au schimbat nimic din armonia fiinţei ei.

Timpurile de altădată par că revin, cu mai multă rezervă, cu multă melancolie. Tocmai în acest timp Chateaubriand e veşnic turburat de gelozie şi de reaua dispoziţie a marilor sale prietene pariziene: D-na Duras şi D-na Récamier.

Din nou Chateaubriand e tentat de o dragoste simplă, sinceră, pe care şi-o reface din amintirile sale dragi. Visurile îl copleşesc, îl izolează complect de viaţa mondenă de până atunci. Charlotte părăseşte Londra, recomandând din nou pe fiul său sprijinului lui Chateaubriand. Nu ştim dacă acesta a pus multă căldură în recomandarea fiului d-lui Sutton; cert e că vizita Charlottei la Londra n'a rămas fără să fie comentată.

Un an după această întâlnire la Londra, d-na Sutton trimite o scrisoare lungă lui Chateaubriand reamintindu-i dorinţa fiului ei, lucru ce pare să contrarieze pe acesta. Rezultatul este că scrisoarea rămâne fără răspuns. A doua scrisoare datată 14 Iunie 1825 deranjează din nou pe marele om, care — deşi nu mai era la minister şi deci nu mai era absorbit de grijile imperiului, are aceiaşi soartă. Scrisoarea ce urmează, a mamei care ţine neapărat să-şi vadă fiul preferat acolo unde dorea, e plină de grija şi scuzele ei pentru deranjamentul ce pricinueşte omului de stat.

Scrisoarea e terminată cu o frază, care încearcă stângaci să fie străbătută de o emoţie mai personală:

„Adio, milord! Fii fericit, — aceasta-i adânca şi sincera mea dorinţă.

Supusă şi devotată'".

Charlotte Sutton

E clară răceala şi plictiseala fostului profesor pentru eleva lui, acum în 1824. Cu aceiaşi indiferenţă şi rea voinţă sunt primiţi apoi în 1825 cei doi bărbaţi, tatăl şi fiul, cari veneau să-i aducă o scrisoare din partea vechei sale inspiratoare.

Cine ştie dacă mai târziu Chateaubriand, îmbătrânind, n'a întrebuinţat pentru o altă femee rândurile scrise sub influenţa Charlottei şi inspirate de ea. Anumiţi biografi nu se sfiesc s'o afirme.

Din fericire Charlotte pare că n'a bănuit nici odată această slăbiciune a lui Chateaubriand, care s'ar putea crede adeverită printr'un pasaj din „Memoriile" marelui scriitor.

Cadâna

Din „sonetele Balcicului"

Cum stă, pe vârf de dealuri, o cadână
Şi cată nemişcată înspre mare
Invăluită 'n straie negre pare
Că-i Intristarea, pe ţinut stăpână.

Din depărtare valuri îi îngână
Duioase cântece făr' de 'ncetare
Dar faţa ei întunecată n'are
Decât privirea-i stranie, păgână...

... De unde ai venit aci, femeie ?
Din ce ţinut ? Şi ce copil descheie
La sânul tău vestmântul prea cernit ?

Sau poate Timpul te-a desvăluit ?
— Icoana zilelor de mult plecate
Nu mai cunoşti a clipei voluptate ! —

ALEXANDRINA CRACIUN FOSTINI

Excelenta revistă

Realitatea Ilustrată

care apare odată pe săptămână, Miercuri, şi-a asigurat legături constante cu toate agenţiile literare din Occident, precum şi un SERVICIU SPECIAL DE FOTO-REPORTAGII DIN ŢARĂ ŞI STRAINATATE, IN EXCLUSIVITATE. Revista va fi tipărită în viitor pe hârtie specială, velină şi chromo, cu ilustraţii în cinci culori şi va cuprinde O SERIE INTREAGĂ DE RUBRICI NOI, INTERESAND DEOPOTRIVA TOATE CATEGORIILE DE CITITORI. „REALITATEA ILUSTRATĂ" va publica în fiecare număr romane de senzaţie, nuvele de puternică acţiune, schiţe delicioase şi într'un supliment special intitulat

Realitatea zâmbeşte

16 pagini de humor, jocuri distractive de cele mai variate genuri, sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii, curier special al redacţiei pentru cititori, reportagii fotografice inedite şi senzaţionale, rubrici de ştiinţă popularizată, anchete în lumea teatrului şi cinematografului, literatură românească şi străină în cele mai variate stiluri şi subiecte, etc., CONCURSURI CU TOTUL ORIGINALE, DOTATE CU PREMII DE MARE VALOARE vor fi date spre deslegare cititorilor.

Realitatea Ilustrată va continua să rămână cea mai bună revistă din ţară. Cu tot răsunătoru-i succes, cu toate sacrificiile şi numărul paginilor simţitor sporit, preţul va continua să rămână acelaş. Lei 10 exemplarul

Cronica cinematografică

Fals!

Este clar că unul din lucrurile cele mai triste de pe acest pământ este bătrâneţea. Şi se numeşte bărâneţe acea moarte specială, moarte nu fizică ci sufletească, o oprire pe loc, imposibilitatea de invenţie şi o repetare indefinită a aceloraş lucruri.

Şi nicăiri un asemenea jalnic spectacol nu e mai vizibil ca în încercările de artă neisbutită. Artă şi tinereţe sunt două noţiuni strâns conjugate. Artă însamnă în primul rând invenţie, înnoire de procedee, evoluţie, progres. In artă a merge înainte este obligatoriu, şi a sta pe loc e egal cu a merge înapoi.

In cinematograf, artă recentă, care subt ochii noştri s'a născut şi tot subt ochii noştri se formează, adăogându-şi procedee nouă şi lepădându-le pe cele care, invechindu-se, au devenit clişeu, — în cinematograf avem foarte des acea dureroasă impresiune de învechit şi de îmbătrânire. Şi filmul „Un roman periculos", reprezentat de curând în Bucureşti, este un exemplu tipic în această privinţă.

* * *

Vedetele aci sunt Betty Aman şi un actor mai în vârstă, al cărui nume l'am uitat. Cititorul îşi aduce aminte de minunata creaţiune a frumoasei Betty Aman în „Asfalt" (Ufa). Juca rolul unei tinere cocote clasa I, care la începutul filmului e prinsă furând (şi furând foarte ingenios) un briliant. Bijutierul chiamă pe primul sergent de stradă care trecea prin faţa prăvăliei, şi care urma să o ducă la secţie. De aci toată drama. Căci sergentul este un băetan de 18 ani, şi deci până la urmă nu o duce la poliţie, ci acasă.

Felul cum Betty Aman a jucat toate acestea i-au atras — şi deplin justificat — o reală celebritate. Ceiace a determinat pe alţi regisori să utilizeze într'un alt film diversele invenţiuni de joc care făcuseră succesul lui „Asfalt". Intr'adevăr, în tot timpul cât Betty Aman lucrează în „Roman periculos" avem impresia că regisorul îi spune: „adu-ţi aminte cum făceai în „Asfalt". „Incearcă să faci la fel". Şi, în chipul acesta asistăm la transportarea, fără nici o noimă, a trucurilor din „Asfalt" în noul film.

In „Asfalt" Betty Aman are două momente artistice culminante, pe care e nevoie să le reamintim.

Tânărul sergent şi cocota se găsesc acasă la aceasta din urmă, subt pretextul de a-şi lua hârtiile de identitate. Doamna se face că nu găseşte ce-i trebue, pentru a câştiga timp. Sergentul se impacientează şi se decide să cheme câtiva vecini pentru a o lua pe sus. Ea se aşează în faţa uşii, disperată. El o dă brutal la o parte. Ea nu se lasă, şi atunci el o îmbrânceşte. Iat-o pe jos, svârlită la doi metri, pe covor. Când vede că sergentul se porneşte şi vrea să iasă, ea ţâşneşte ca un proectil, şi îi sare de gât, dar nu aşa cum se face de obiceiu, ci în felul oarecum în care un animal se suie în pom. Se acaţă de sergent astfel încât genunchii ei sunt la nivelul umerilor lui, iar capul ei domină cu un cap pe al lui.

Interesant în această mică acrobaţie este faptul că eroina trece direct dela poziţia orizontală la poziţia specială de care am vorbit, fără a mai trece prin poziţia intermediară verticală. Ceiace dă acestei scene ceva înaripat. Avem viziunea omului preistoric care, urmărit de duşman, cu frica morţii pe faţă, sboară în primul copac care îi iese în cale.

Deasemeni remarcabil este ce se întâmplă imediat după aceia. „Urcată în om" ca în pom, tânăra doamnă, în această poziţie foarte strategică, ia capul duşmanului în mâinile sale şi-i aplică un ştiinţific sărut pe gură, sărut complect şi metodic, dela stânga la dreapta.

Regisorul filmului de dăunăzi („Un roman periculos") şi-a amintit de succesul lui Betty Aman din „Asfalt". Simţim că, în tot decursul turnării filmului, i-a spus necontenit: „Fă exact ca în Asfalt". Şi într'adevăr: o vedem pe Betty Aman suindu-se în domnul din film exact ca în „Asfalt". Pe urmă, după ce se prăvălesc pe o sofa, o vedem sărutându-l exact ca în „Asfalt", cu aceleaşi gesturi devenite parcă profesionale.

De cât, — aci nu se mai potriveşte de loc. Căci eroul din acest film nu mai e un adolescent frumuşel, ci un om bătrân, foarte puţin seducător, mai degrabă caraghios, şi cu cioc. Acest personaj îi propusese eroinei că va fura banii din casă (era cassier central la o mare bancă) şi că va fugi cu ea. Atunci fata spune: „Cum? Eşti în stare să furi pentru mine?" Şi o bucurie copilărească o cuprinde, bucurie care o face să-i sară de gât. Inţelegeţi că în asemenea împrejurări se sare de gât în cu totul alt chip. N'aş putea spune precis cum, dar în tot cazul sigur altfel. Decât,— ce vreţi? Trucul din „Asfalt" avusese succes. Filmul dăduse reţetă importantă. Aşa dar a fost găsit că e rentabil să se transporte tale quale, şi fără nici-o rezervă, „gag"-ul din filmul comercialmente deja probat.

Pe urmă, din ce în ce mai înduioşată de sacrificiul acestui om, şi din ce în ce mai entuziasmată la gândul că va începe „o viaţă nouă", „departe de mocirla morală în care trăise până atunci" (este o frumuseţe ca verosimilitate!), — eroina începe să-l sărute pe casier aşa cum spuneam mai sus. Ceiace e direct grotesc. Iată ceva care ar fi putut fi cenzurat pentru indecenţă gratuită, pentru spectacolul fals artisticeşte pe care îl oferă. O fată frumoasă sărutând o buză lată şi flască împrejmuită din toate părţile cu păr, sărutând-o în chip ca să zic aşa „analitic", bucată cu bucată, avansând încet centimetru pătrat după centimentru pătrat, oprindu-şi intermitent buzele ei pe ale lui, şi la fiecare staţie lăsând să se vadă drumul deja parcurs şi rămas acum ca o şosea desfundată, părăsită şi dezolată. Grotesc şi fals. Şi toate astea pentru că actriţa avea ordin să „facă exact ca în „Asfalt".

Actorul care interpretează rolul bătrânului casier nu este nici el mai prejos în ce priveşte acest sistem de a folosi fără discernământ reţete cinematografice puizate din alte filme de succes.

Aci regisorul s'a servit de succesele lui Emil Jannings. Actorul şi-a construit exact capul artistului german în creaţiile sale obicinuite, — ştiţi, povestea omului de treabă, tată de familie, gospodar eminent şi slujbaş ireproşabil, care din pricina unei simple femei uşoare abandonează carieră, cămin, patrie şi încă alte câteva lucruri pe deasupra. Este „poncif"-ul din „Varieté", din „Ispitele trupului", din „Profesor Rath", etc., etc. Actorul nostru tot timpul parcă ar primi ordin dela operator: „Rog surâdeţi gen Jannings"; „rog luaţi aerul naiv, caraghios şi înduioşător de amorez de 50 de ani", etc. etc...

Şi este iarăşi, dela un capăt la altul al filmului, grotesc şi fals.

Insfârşit, ca orice imitaţie nedibace, ne dă acea penibilă impresiune de lucru învechit, de lucru mort, de clişeu fără viaţă; un sentiment întristător de bătrâneţe artistică.

* * *

Sunt multe filme care au rulat în ultimul timp şi care merita a fi analizate. „Astfel e Nimic nou pe frontul de vest", „The dawn patrol", „The Song of my heart". Primul merită o menţiune specială, din multe puncte de vedere. E probabil cel mai bun film de războiu (şi ştiţi că filmele cu războiu nu sunt propriu zis puţine). „The Song of my heart" („Cântecul inimii mele") este remarcabil pentru felul discret cum joacă actorii, pentru peisagiile sale neasemănat de frumoase, pentru interioarele pline de atmosferă, şi pentru un fel de delicateţă suavă care străbate filmul de la un cap la altul. Are ceva de „roman englezesc", ceva original, lilial şi tandru, ca în „novel"-ele specific britanice. E chiar foarte agreabil ca o producţie pur americană (e realizată de casa „Fox") să fie aşa de „unamerican", în înţelesul cel bun al cuvântului.

De altfel vom reveni asupra acestui film, între altele pentru partea cântată. Joacă într'însul marele tenor John Mc. Cormick, proprietarul unei voci totodată enormă şi delicat nuanţată; este iarăşi un prilej de plăcută surprindere. Profesionistul tenor nu are nimic de tenor în jocul său cinematografic, nici-unul din accentele acelea insuportabil retorice ale colegilor săi de meserie.

D. I. SUCHIANU

„Aş vrea să ştiu"

I. VALLE — Loco

Ce tendinţă are romanul „Crimă şi pedeapsă" de Dostoievski?

Romanul „Crimă şi pedeapsă" (Raskolnikof) de Dostoievski, este în primul rând o operă de genială analiză psihologică, a sentimentului remuşcării şi ispăşirii, în care desfăşurarea situaţiilor nu este câtuş de puţin forţată şi subordonată unei teze sau tendinţe voite.

Intreaga atmosferă a romanului este înfăţişată cu o admirabilă obiectivitate şi în acelaş timp cu o intuiţie atât de pătrunzătoare încât unele stări sufleteşti ale eroului romanului par a fi trăite de însuş autorul.

De-altfel, Dostoievski, care suferea necontenit de atacuri de epilepsie, susţinea — fapt extrem de ciudat şi preţios ca document psihologic — că în urma acestor crize, trăeşte exact starea sufletească, grea şi apăsătoare a unui criminal, chinuit de remuşcare. Cazul nu e unic în literatură. Şi Gustave Flaubert afirmă că a *trăit* scena otrăvirii cu arsenic a eroinei romanului său „Madame Bovary" şi că zile întregi după ce scrisese aceste pagini, *simţia* încă gustul arsenicului în gură.

In ceeace priveşte pe Dostoievski, cercetările din timpul din urmă au descoperit în viaţa lui o taină gravă, asasinatul unei fetiţe, făptuit în prima lui tinereţe. Această obsesie avea să-l urmărească toată viaţa. Şi constitue poate origina misticismului pravoslavnic creştin, care străbate toate operele sale. Dealtfel, opera sa postumă „Spovedania lui Stavroghin" desvălue, sub o formă prea puţin deghizată, acest groaznic păcat al tinereţei sale sbuciumate.

De aci accentul de profundă sinceritate şi de pulsaţie profundă a vieţei, pe care o are Raskolnikof, înrudit sufleteşte cu Dostoievski.

Eroul romanului pare a voi să încerce asupra lui teoria nitzscheană a supraomului: pentru realizarea unui ideal mai de seamă omul superior poate jertfi chiar şi viaţa oamenilor de rând. Ca dovadă, cazul lui Napoleon I, care nu şovăia să trimeată la moarte masse întregi de oameni nevinovaţi, pentru înfăptuirea proectelor sale grandioase, şi totuşi nu se simţea frământat de cea mai uşoară urmă de remuşcare.

In admiraţia pentru Bonaparte, Raskolnikof încearcă în mic acelaş gest, dar sucombă în această experienţă. Conchide că s'a înşelat asupra sa: nu e un „ales", ci o biată făptură slabă şi de rând. Ceeace se degajă în fond din tot romanul lui Dostoievski este mai ales imperativul moral al decalogului biblic: „Să nu ucizi", poruncă dumnezeiască ce se răzbună oridecâte ori e nesocotită. Această tendinţă, pe care o regăsim de altfel şi în „Puterea Intunericului" a lui Tolstoi, constitue o trăsătură caracteristică a sufletului rus.

V. I. LUPEA — Focşani

Ce se inţelege prin celula fotoelectrică?

Celula fotoelectrică, supranumită în mod popular şi „ochiul electric", este un organ, care permite transformarea variaţiilor de intensitate luminoasă în curenţi electrici. Cu alte cuvinte, realizează o transformare a energiei luminoase în energie electrică. Esenţial, o celulă fotoelectrică se compune dintr'un tub de sticlă cu vid în interior, în care se găseşte un strat dintr'un metal alcalin (sodiu, postasiu) depus pe pereţi şi un al doilea electrod metalic. Razele de lumină, atingând această pojghiţă metalică, dau naştere unui curent, care străbate celula şi trece în circuitul ei.

Razele nu trebue neapărat să aparţie spectrului vizibil; ele pot fi chiar invizibile pentru ochii noştri (raze infraroşii şi ultraviolete) şi reuşesc totuşi să impresioneze „ochiul electric".

Aplicaţiile celulei fotoelectrice sunt foarte numeroase în timpul din urmă, atât în ştiinţă, cât şi în technică.

Numeroase dispozitive de semnalizare şi avertisoare automate sunt bazate pe principiul transformării impulsurilor luminoase în impulsuri electrice, graţie celulei fotoelectrice, a cărei mare calitate este fidelitatea şi totala lipsă de inerţie cu care urmează variaţiunile cele mai rapide. Cele mai senzaţionale invenţiuni realizate cu ajutorul acestui preţios organ al electricităţii moderne sunt: filmul sonor şi televiziunea (transmisiunea la distanţă a imaginilor mişcătoare).

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

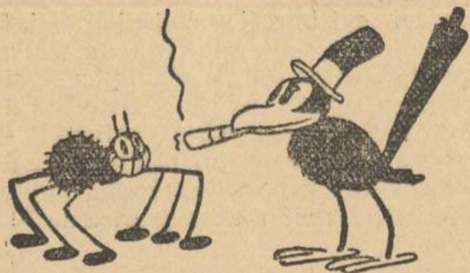
de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis. Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul.

Desenuri animate sonore

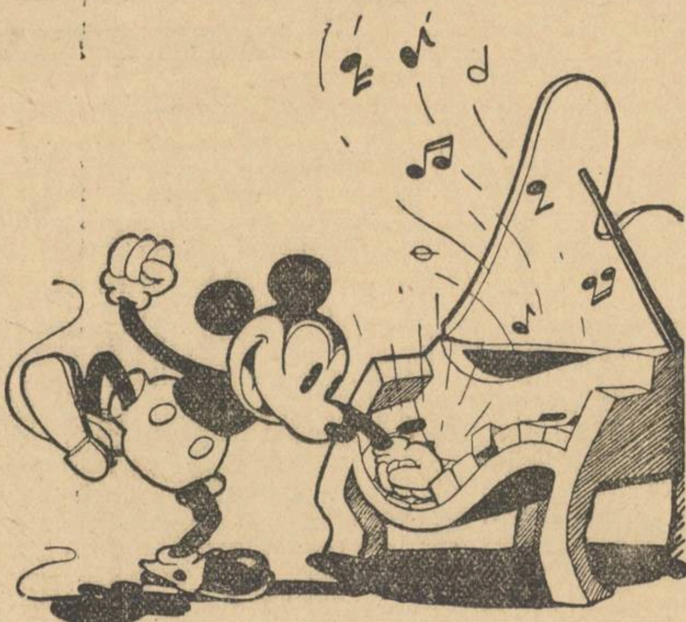
Pentru cincisprezece minute de vis şi de frenezie muzicală, cea mai precisă şi mai anevoioasă activitate tehnică, cincisprezece mii de desenuri diferite efectuate în taina studiourilor de către specialişti care stăpânesc în aceiaşi măsură simţul formei, al ritmului şi al mecanicei create de cinematograful sonor. Să compui un scenariu de desenuri animate sonore, să creezi personajele, să desenezi mai întâi decorul atât de variat şi atât de schimbător al acţiunii, să dai apoi viaţă personajelor care să se desfăşure în cadrul ales; mişcări create cu ajutorul desenului, descompunerea în mii de faze, acompaniamentul muzical, fotografierea imaginilor şi înregistrarea sunetelor cu grija permanentă şi minuţioasă a cadenţei particulare ca şi a cadenţei generale care să ne înfăţişeze într'un elan vijelios aventurile extraordinare ale şoarecelui Mickey sau ale broscoiului Flip.

Se ştie precis că pentru un film de circa două sute de metri e nevoie câteodată să se execute 6000 de desenuri şi vre-o 7—8000 de fotografii. Pentru câteva minute de veselie, o trudă de ceasuri, de zile, de luni. Desenul animat sonor: imagine a îndârjirii tehnicei în drumul către perfecţiune, exemplu de severă şi admirabilă constrângere a omului pentru a creea ceva care, pornind de

la dânsul, să-l depăşească; şi totodată miracolul unei opere obţinute cu atâta trudă, dar care pare să fie izbucnirea irezistibilă a unui izvor de poezie şi de vis. Tocmai în aceasta, — spre deosebire de „producţiile" făcute în pripă, în vederea unui josnic şi imediat interes negustoresc, — se află acel element al miraculosului modern pe care numai cinematograful îl poate exprima întreg.

După cum se ştie, invenţia desenului animat se datoreşte unui francez, Emile Cohl, care l-a inaugurat acum douăzeci de ani la casa de filme Gaumont, fără să urmărească alt scop decât acela al publicităţii. In Franţa însă, nu s'a dat prea mare importanţă acestei invenţii şi nu se poate cita nici un desen francez de cinema care să se poată compara cu Mickey sau Flip, — care ne vin din America, — cu filmele care acolo se numesc „cartoons" sau „tal kartoons". Producţia franceză se reduce la cele câteva sketchuri animate, amuzante câteodată, dar totdeauna vulgare, care se proectează pe ecran în antractele cinematografelor. Şi în cazul acesta se pare că industria cinematografică franceză ignorează comorile cinematografului descoperite rând pe rând de alţii. Ne vine să credem că visul, fantezia, imaginaţia nu se potrivesc cu „geniul francez" despre care un ministru, prieten al artelor, spunea că se îndreaptă mai mult spre logică şi elocvenţă... Mickey şi Flip, prin salturile lor, prin dansurile şi arabescurile lor, prin strigătele şi ritmul lor, au pus capăt elocvenţei.

In sfârşit avem filme fără vedete omeneşti, care să cânte şi să vorbească.

Toate desenurile animate sonore au ca personaje numai animale: şoareci, iepuri, pisici, broaşte, şi în chipul acesta ele ne transportă în atmosfera frumoasă şi curată a basmelor, pătrunzând cu naivitate bogatul mister al vieţii animale şi prelungindu-l.

Omul, fireşte, e prea greoiu, prea rigid, prea urât, ca să ia parte la această viaţă care nu e decât vis ritmic; e necesară supleţa naturală, graţia instinctivă, mişcările neprevăzute şi niciodată disciplinate ale animalului. Din fericire n'o să vedem niciodată desenuri animate în care să „joace" oamenii. Dar, după cum basmul crea animale fantastice şi dădea viaţă sirenelor şi inorogului, tot aşa schimbă desenul animat forma primă a unui şoarece sau a unei broaşte, deformând mustăţile, urechile, labele, corpul, spre a ne da creaţiuni noi care sunt ceiace e arta faţă de natură.

Lui Ub Iwerks, un desenator american, îi datorăm crearea lui Mickey-Mous, şoricelul care dă viaţă şi voioşie pânzei albe şi posomorâte, cu „Mickey meloman", „Mickey virtuos", „Mickey agricultor", „Mickey mecanic" şi acel prodigios „Dans macabru" care te ţine într'o nesfârşită înlănţuire de surprize. Şi ceiace constitue meritul lui „Mickey" e tocmai această necontenită senzaţie de surpriză pe care o aduce fiecare imagine, o adevărată minune plastică şi sonoră a desenului; parcă

s'ar desfăşura un nesfârşit şirag de asemenea minuni, una mai ingenioasă decât cealaltă.

Viziune burlescă, într'o delicioasă dezordine, a vieţii omeneşti, a mişcării, a liniilor noastre obişnuite, a cadrului şi decorului existenţei noastre: copaci, case, drumuri, ape, mobile, piane, instrumentele şi uneltele cele mai prozaice, transformate şi trăind o viaţă barocă spre a participa la aventura magică a unei creaturi imaginare.

După Mickey şi Silly Symphonies, îl putem aminti pe Flip broscoiul, care a venit de asemenea din America şi are aceleaşi succese ca şi „străbunul" său Mickey. In Germania şi în Rusia se lucrează intens în acest domeniu şi se creează mereu alte motive şi alţi eroi ai desenului animat, luaţi din lumea dobitoacelor. La Moscova, bunăoară, au fost prinse de cinematograful sonor cărţile cu poveşti pentru copii, şi baronul Münchausen poate fi văzut pe ecran cum îşi joacă şi îşi cântă singur aventurile pe care cartea le povesteşte numai.

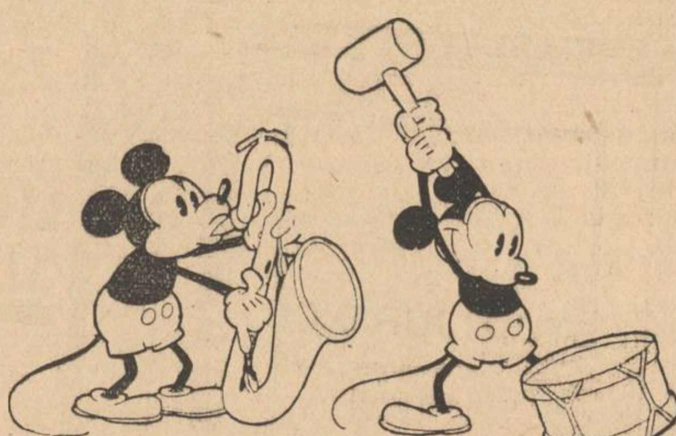

Acolo, aceste minuni de ingeniozităţi servesc şi scopuri educative, iar copiii care urmăresc povestea „Făţarnicului" pot vedea „Aerul şi apa, bunii noştri prieteni", desen animat, „cultural".

Dar admirabila cucerire a desenului animat sonor e că a ştiut să dea sunetului o viaţă proprie, că, prin reuşita sa, a dovedit păcatul unui procedeu care n'ar putea servi sunetul sau cuvântul decât prin însoţirea anostă a imaginii: dialogul filmului vorbitor sută la sută, sau, bunăoară, sgomotul paşilor unei persoane care scoboară pe scară. Fără îndoială că, dacă n'ar fi decât atât (şi sunt mulţi care o cred), cinematograful sonor n'a contribuit cu nimic la progresul cinematografului. Desenul animat sonor îşi are viaţa plastică şi viaţa acustică proprie, şi aceasta e cea mai bogată combinaţie de efecte cu adevărat noi obţinute cu ajutorul sunetului. Când Mickey umblă, aleargă, sare, cade, plânge, râde, noi nu auzim sgomotul material al mişcărilor sale fizice, ci echivalentul în domeniul sonor, cum spunea şi Serge Eisenstein vorbind de Mickey:

„Ceiace e interesant în aceste filme e că sunetul nu e utilizat ca un element naturalist. Pentru un gest sau pentru o scenă plastică se caută echivalentul sonor, cu alte cuvinte nu sunetul care le însoţeşte în realitate, ci echivalentul din domeniul acustic.

In teatrul japonez, scenele de „harakiri" sunt ilustrate prin sunete care corespund celor văzute prin reacţiunea emoţională şi sentimentală pe care ne-o provoacă. Acelaşi lucru îl întâlnim la filmele cu Mickey, în care acompaniamentul sonor e alcătuit dintr'o asociaţie sau dintr'o echivalenţă pură".

Desenul animat e cea mai sigură şi, în orice caz, cea mai desăvârşită cucerire a cinematografului sonor.

GEORGES ALTMAN

TUNKELER

Să te însori!.. Să nu te însori!..

Eram singur în odaia mea de lucru, când am auzit zbârnâind soneria. Am auzit apoi paşii servitoarei care s'a dus să deschidă uşa anticamerei şi apoi am auzit pe cineva intrând. Ceva mai târziu am auzit că pălăria tare a noului venit s'a rostogolit de câteva ori pe podea, nevoind cu nici un chip să rămână atârnată pe cuier, că i-a căzut bastonul producând un zgomot ciudat şi că din galoşi se revărsau cascade de apă pe podea. Când totul s'a liniştit uşa camerei mele s'a deschis încetişor şi a intrat un om cu o faţă osoasă, lunguiaţă şi nerasă; un ramolit îmbrăcat cu o vestă albă nu tocmai curată, cu un frac vechi demodat, ale cărui reveruri de mătase erau complect distruse; şi cu un guler scrobit întors pe dos.

A făcut mai întâi o plecăciune până la pământ.

— Bună ziua!

— Bună ziua, — i-am răspuns. Cu ce vă pot servi?

— Vă uitaţi la mine degeaba, — începu el. — D-voastră nu mă cunoaşteţi. Eu însă vă cunosc. Vorba aceia: „Pe popă îl cunoaşte tot satul, dar el nu-i cunoaşte pe toţi". De aceia, vă rog să mă ertaţi, dacă vă răpesc puţin timp. Am venit la d-voastră pentru un sfat.

— Luaţi loc, — i-am zis eu, arătându-i un scaun. — Ce sfat anume?

— Aş dori să ştiu ce părere aveţi despre însurătoare. Sunteţi un om cu idei pozitiviste, aveţi o practică temeinică în ale vieţei şi, mai cu seamă, sunteţi dotat cu o rară inteligenţă şi o cunoaştere adâncă a sufletului omenesc. De aceia aş dori să mă sfătuiţi dacă un om ca mine trebue să se însoare sau nu. După cum mă vedeţi, sunt un flăcău între 23 şi 49 de ani, un burlac. Mă ocup cu misitia şi în special cu scrisul. Dar să nu credeţi că fac literatură, critică sau gazetărie, când zic că mă ocup cu scrisul, ci pur şi simplu îi învăţ pe copii să scrie: fie fraze, fie scrisori, fie aşa numai ca să-şi deprindă mâna cu scrisul. Câştiguri mari nu rezultă de aici, însă pentru un burlac ca mine e destul. Cât îi trebue unui om ca să aibă cu ce trăi modest? Cheltuitor nu sunt. Locuiesc într'o mansardă. Mă hrănesc cu ce am. Stomacul n'are doar ferestre. Nimeni nu vede, nimeni nu ştie. Nu-i aşa?... De însurătoare însă mi-e frică. Când ai nevastă, e cu totul altceva. Unei neveste trebuie să-i dai mâncăruri alese, îmbrăcăminte luxoasă, giuvaericale şi câte altele. Dacă mi se întâmplă vreodată să n'am ce mânca, — rabd. Insă, dacă unei femei îi e foame, capătă imediat dureri de măsele, începe să plângă, să înjure, încât îţi vine să-ţi iei lumea în cap. Intr'un astfel de caz trebue să alergi, să răscoleşti pământul şi să găseşti ceva. Vă întreb deci şi vă rog să-mi răspundeţi scurt şi cuprinzător: Am eu dreptul să mă însor sau nu? Mi se pare că nu. Aşa-i că nu?

— Eu cred tot aşa: că n'aveţi dreptul să vă însuraţi atâta timp cât nu sunteţi destul de pregătit pentru însurătoare.

— Nepregătit pentru însurătoare, ziceţi d-voastră? Când o să fiu pregătiti pentru însurătoare? Şi adică de ce nu sunt acuma pregătit pentru însurătoare? Şi apoi unde aţi văzut d-voastră un flăcău pregătit pentru însurătoare? Când ţi-ai luat nevastă, ştii că ţi-ai luat o greutate mare pe capul tău, devii un om cu totul schimbat, munceşti cu mai multă râvnă şi la un moment dat te trezeşti un mare bogătaş. Dar dota aţi uitat-o? Dacă ţi se dă zestre, devii dintr'o dată chiabur. Nu e aşa? Şi chiar dacă, ferească Dumnezeu! n'o să am nici dotă, nici afaceri, va fi cum scrie în biblie: „Omului şi animalului îi ajută Dumnezeu", adică Dumnezeu ajută soţului şi soţiei... Mă rog, unde scrie că e mai bine să ai bani fără nevastă, decât nevastă fără bani? Pe lângă asta, devii un om în adevăratul înţeles al cuvântului. Trebue să ştii că, atâta timp cât eşti flăcău fiecare îţi zice „tu"; când însă te însori, ţi se zice „dumneavoastră". Chiar mie mi-a spus într'o zi un evreu bătrân: „Spune-mi, Ioşe Beer, (aşa mă cheamă) mai eşti flăcău, sau sunteţi însurat?" Inţelegeţi? E la mintea oricui că, faţă de un om însurat, trebue să ai respect, deoarece prin dânsul trăesc o mulţime de oameni. De pildă: Un muzicant e un om sau nu? Un peţitor e un om sau nu? Ei trebuie să trăiască? Dece să nu le ajut să-şi câştige o bucată de pâine? Vezi dar că, însurându-mă, încep să trăiască prin mine o sumedenie de oameni: un muzicant, un peţitor, un chelner, un bucătar, un rabin, un ceauş, un cantor, şi, cu ajutorul Domnului, la fiecare nouă luni: o moaşă, o bonă, şi câţi alţii. Părerea mea este că, dacă un om vrea să se bucure de oarecare respect şi onoare, trebue să se însoare.

— Eu cred tot aşa, că, pentru respect şi onoare, un om trebue să se însoare.

— Aşa dar trebue să mă însor. Un lucru însă e prost, că apoi nu mai poţi îndrepta ceiace ai făcut. Vă întreb atunci şi vă rog să-mi răspundeţi. La ce am nevoe de acest jug? Eu nu vreau să fiu vândut. Imi place libertatea, vreau să fiu slobod.

Ce-mi lipseşte mie dacă sunt liber ca o păsărică care sboară unde o duce pofta inimei? Dacă vreodată n'am ce mânca, rabd singur, dar singur. Dacă n'am unde dormi, mă duc la un azil, dar singur. Dar dacă pe capul tău mai ai o altă fiinţă şi fiinţa aceia are şi ea cap, are şi ea voinţă, şi cere, — trebuie să urmeze atunci o poveste urîtă, dar urîtă de tot. Eu cred că un om ca mine, cu convingerile mele şi cu libertatea mea, nu trebue să se însoare. Cum credeţi d-voastră?

— Eu cred tot aşa, că având asemenea convingeri şi simţul libertăţii, d-voastră nu trebue să vă însuraţi.

— „Libertate" ziceţi dumneavoastră? Prea multă libertate credeţi că prinde bine? Şi dacă voi fugi, voi juca şi voi cânta până am să mă satur, voi putea zice că am urmărit în viaţa mea vre-un scop? D-voastră, ca om inteligent şi umblat în lume, nu ţineţi atâta la scop; totuşi sunteţi căsătorit cu scopul de a forma o familie. Nu ştiu, n'am fost niciodată însurat, dar înţeleg că un copil trebuie să fie un lucru foarte bun. Căci atunci când un copil se joacă, râde, te mângâie, îţi trec toate durerile. Pe mine mă mângâie doar frizerul când mă rade.

Apoi, unui om căsătorit are cine-i să-i ducă dorul, cine să-l aştepte. Eu, când sosesc de undeva, nu sunt aşteptat decât de birjar.

Când Dumnezeu binecuvântează o căsătorie cu nişte copii drăgălaşi, îmbujoraţi, frumoşi, copii cu care te joci, care se ghemuesc lângă tine, cu care te culci şi cu care dormi atât de dulce, eşti cu adevărat fericit. Ce-mi trebuie mai mult în viaţa asta atât de scurtă?

Ca să vedeţi mai bine fericirea unei căsătorii, să luaţi o fotografie de familie şi veţi vedea tot norocul acestei vieţi: Bărbatul la mijloc, soţia lângă dânsul, copiii în jurul lor, toţi strălucitori ca şapte sori. E atâta fericire într'un asemenea tablou, încât nici nu te mai saturi privindu-l!

Spuneţi şi d-voastră, n'ar trebui să mă însor special pentru copii? Mai ales pentru copii...

— „Desigur, desigur! Trebue să vă însuraţi. Copiii sunt lucru mare.

— „Copii" ziceţi dumneavoastră? Da! E bine să ai. Insă cu anumită măsură. Puteţi dumneavoastră să mă asiguraţi că soţia mea nu va fi însărcinată în fiecare an, cu doi, cu trei sau chiar cu patru gemeni? Se întâmplă şi asta. Chiar eu am cetit într'un ziar că o femeie, undeva, într'un sat, în Australia, a născut patru gemeni. Adică dece să nu se întâmple aceasta şi la mine? In plus ce-mi trebuie mie tot tărăboiul cu moaşe, chelnăriţe, bone, leagăne, faşe şi petici?... Şi ce am să mă fac dacă între copii nu va fi nici un băiat, ci numai şi numai fete, în aşa fel că toată casa va fi plină de fete? Eu cu o fată, nevasta cu o fată, o fată cu o fată, o fată cu încă o fată şi o fată singură? Dumneavoastră cred că ştiţi ce înseamnă fetele în casa omului, pe aceste timpuri de scumpete şi de lux! Mai vin apoi la rând durerea dinţilor şi a măselelor, constipaţie, diareie... Ptiu! Ptiu! Imi trebuesc mie toate astea? De muncă silnică şi de nopţi nedormite duc eu lipsă? Nu! Nu! Mai am timp. Cum credeţi d-voastră?

— Eu cred tot aşa că mai aveţi destul timp să vă însuraţi, — i-am răspuns eu atât de zăpăcit, încât nici nu mi-am mai dat seama de ceiace i-am mai spus mai înainte.

— Aşa-i? Mai am timp, — începu din nou musafirul meu. Căsătoria e un lucru foarte serios. Toată viaţa trebue să te gândeşti la ea, — zic mulţi filozofi. Se pune atunci întrebarea: Dacă toată viaţa am să mă gândesc la asta, când am să mă 'nsor? Oare peste câţiva ani n'or să înceapă şi fetele să se gândească dacă se cade să se mărite cu mine? Imi închipui că o asemenea situaţie nu-mi va plăcea deloc. V'am spus doară, eu sunt un flăcău între 23 şi 49 de ani. Până acum mai mergea. Dar acum mă întreabă lumea: „Ioşe Beer, de ce nu te însori? Dar peste câţiva ani or să zică: „Ioşe Beer dece nu te-ai însurat?"

Pe cine pot lua atunci? O bătrână? O să tuşească ea, şi eu nu. O tânără? O să tuşesc eu, şi ea nu. După câte înţeleg, într'o căsătorie trebue să fie armonie. Cu alte cuvinte, amândoi soţii trebue să tuşească în acelaşi timp şi la fel... De voi avea şi copii la vârsta aceia, nu voi avea puterea să le dau adevărata educaţie. Să fiu eu aşa sănătos, cât de drepţi au fost învăţaţii noştri când au zis: „Până la 20 de ani aşteaptă Dumnezeu ca un tânăr să se însoare, şi dacă nu se însoară, vai de capul şi de ciolanele sale. Eu cred că nu mai am ce aştepta. Trebue să mă însor, să-mi trăesc restul vieţii, să văd crescând copiii, nepoţii, strănepoţii şi să fiu tată, bunic şi străbunic. Cum spunea unul: „Fiică dragă, spune fiicei tale, ca să spună fiicei sale, că fiica fiicei sale plânge". Ce fericit era omul acela! Ce fericire am eu? Trăesc singur ca un câine. Aceasta înseamnă fericire? Trebuie să mă însor şi pace bună. Cum credeţi d-voastră?

— Eu cred tot aşa că trebue să vă însuraţi şi pace bună, — răspunsei eu plictisit şi înfuriat în acelaş timp.

— Pace bună! — îmi răspunse de astă dată musafirul meu, oarecum supărat. D-voastră puteţi spune foarte uşor aşa ceva când, cu subvenţii din toate părţile v'aţi asigurat existenţa. Dar grija câştigului meu aţi uitat-o? Dar durerea ce o prinuiesc greşelile fiilor când sunt mari, aţi uitat-o? Dar o femeie, o pacoste, aţi uitat-o? Căci ce este o femeie dacă nu o pacoste şi un chin zilnic? Dar nopţile nedormite? Dar bătaia de cap? Dar bătaia de inimă, spaima, bolile, durerea de dinţi şi de măsele, constipaţia, diareea, servitoarea cu bucătărie separată şi cu soldaţi, hărmălaia, gălăgia? La ce-mi trebuiesc mie toate acestea? Ce vă pasă dacă sunt flăcău? Câştigaţi ceva dacă eu am să mă însor? Nu! Atunci ce vă pasă dacă sunt flăcău? Cu ce vă stinghereşte burlăcia mea? Să fie al dracului. Eu nu mă însor şi pace bună. Ce ziceţi d-voastră cu logica d-voastră pozitivistă?

— Eu cred tot aşa că nu trebuie să vă însuraţi încă.

— Da, zic şi eu, nu trebue să mă însor încă. Ce să mă fac însă cu singurătatea în care trăesc? Puteţi d-voastră pricepe cât de singur e un flăcău? Să-ţi mănânci singur pâinea, nu e acesta cel mai mare blestem din lume?... Unde e femeia, e şi binecuvântarea pâinii. Şi cine trăieşte fără de nevastă pe pământ, nu ştie pentruce mai trăeşte. Aşa a zis cineva, şi a avut perfectă dreptate. Aşa este. Pentru mine, durerea e încă de suportat. In realitate mai pierd câteva ceasuri în societate. Peste câţiva ani nu mă mai primeşte tineretul. Toţi din generaţia mea s'au însurat de mult, au idei învechite.. Eu sunt încă flăcău, aşadar tânăr... Peste câţiva ani însă, voi fi bătrân şi slăbit. Voi fi părăsit. Voi trăi singur, fără nici un ajutor. Nu va fi cine să-mi aducă măcar un pahar cu apă, cine să-mi pună muştar când răcesc. Eu cred că mai ales pentru asta, trebue, omul să se însoare. Căci o femeie, la bătrânete, devine un prieten, un tovarăş, care-şi împarte cu tine bucuriile şi durerile, o mamă, o soră, o bună gospodină. Iţi coase un ciorap, îţi dă cămăşi curate când te duci la bae. Dacă capeţi reumatism te unge cu oţet aromatic, dacă ai o umflătură sau un abces, îţi pregăteşte o alifie cu miere; ai dureri de pântece, îţi pune comprese calde; ai junghiuri îţi pune muştar, strănuţi, îţi zice: „să fii sănătos" şi te trage de ureche zicându-ţi: „ajutorul tău l-am aşteptat, Doamne! Şi dacă mai dă Dumnezeu, şi are nevasta familie, nu mai sunt deloc singur. Familia nu mai poate după mine. Fiecare leşină de dragul meu. Toţi îmi dau cadouri... Doamne! Doamne! Ce de daruri capătă un om însurat. Intâi darul de logodnă: un inel, fireşte, şi un ceas de buzunar; darul de nuntă: linguri şi furculiţe de argint, mari şi mici, plus un deşteptător. Aşa, tot anul, daruri mai mărunte din partea familiei: unuia i-a fătat vaca, îmi aduce o oală de lapte acru. Altul topeşte grăsime, îmi aduce câteva jumări şi fiecare aduce: un ficat de viţel, un buric de cocoş, un gât de găină umplut, o aripioară de pui, puţină grăsime de gâscă. Şi se aduce, şi se aduce fără de sfârşit. Şi familia are rude şi rudele acelea au alte rude şi ele la rândul lor au...

— Insuraţi-vă! Aţi auzit ce v-am spus? Să vă însuraţi. Trebue să vă însuraţi... Să-vă- în-su-raţi... Da... da... Tre-bu-e să vă în-su-raţi...

— Trebue să mă însor? Trebue? Aţi auzit de un buric de cocoş, de un ficat de viţel, de un gât umplut şi de o familie din partea nevestei. Atâta e pentru d-voastră

(Continuare în pag. VI-a)

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

baza însurătoarei mele? Cu ce puteți să mă asigurați că nu va veni la mine, așa din senin, socrul cu un cancer la gât, că va zăcea în patul meu ca un prinț și eu să fiu nevoit să chem doctori, profesori, să facă consilii?... Cu ce puteți să mă asigurați că nu va veni la mine o mătușă de-a nevestei, (eu n'am familie) sau cine știe ce altă rudă săracă, în poziție, ca să nască la mine? Cred că știți ce înseamnă o naștere în casa omului. Sau cu ce-mi puteți garanta că într'o bună zi nu va veni la mine o nepoată a nevestei ca s'o mărit eu? Și cu ce mă puteți asigura că nu va veni la mine o soacră? De buba asta neagră ați uitat? Nu știu, n'am avut încă niciodată o soacră, dar din auzite știu că asta e cea mai groaznică făptură depe pământ. Ei bine, puteți să mă asigurați că nu voi suferi de nimic din toate acestea? Nu? Atunci cu ce drept îmi ziceți că trebue să mă însor?

— Atunci, nu vă însurați.

— Dacă n'am să mă însor, sunt contra legilor omenești... N'o să cunosc niciodată calda viață familiară, nici plăcutele zile de sărbători. Nu va fi casă care să mă primească. Voi muri ca un câine, undeva lângă un gard. Cine o să mă plângă?

Și unde mai vedeți un bărbat fără soție? Unii se însoară de două sau de trei ori, sau trăesc cu două și trei femei dintr'odată, eu să nu mă însor nici măcar cu una? Ce vreți? Să fiu împotriva legilor omenești? Nu-s și eu un om din carne și oase, ca toți ceilalți oameni? Dece să fac teorii filozofice? Trebuie să mă însor și pace bună.

— Și eu tot așa cred, că trebuie să-ți iei o femeie care...

— Care să-mi arunce vorbe ca dintr'un sac fără fund? Nu știu, cum te simți când vorbește o femeie. N'am fost niciodată însurat, dar din auzite și din cetite știu că, dacă o femeie începe să vorbească, e o nenorocire. Ți se face rău. Vorbește, și simți că leșini... Vorbește, și simți că mori... Vorbește mereu... vorbește... vor...

— Atunci, nu vă însurați.

— Dar totuși, poate să tacă. Un om nu-i mașină. Vorbește cât vorbește și la un moment dat tace.

— Atunci, însurați-vă.

— Și dacă o femeie tace, credeți că e bine de tot? Nu m'am însurat niciodată. Nici n'am trăit cu vre-o femeie. Dar îmi dau bine seama că dacă o femeie tace, e mai rău... Ai voi atunci să vorbească, să înjure. Numai să auzi un glas de om...

Și ce am să fac, dacă n'are să mă iubească, dacă va ține la mine ca la un păianjen și are să facă să râdă lumea de mine ca de un netrebnic, căruia să i se cânte: „O nevastă pentru altul și pentru tine un iad".

— Nu vă însurați.

— Și poate mă va iubi.

— Insurați-vă.

— Și dacă femeia te iubește crezi dumneata că e bine de tot? Nu știu; n'am fost niciodată însurat. Insă știu că nu există pe lume ceva mai plicticos decât o femeie care te iubește prea mult, care nu mai poate de dragul tău, care nu te scapă o clipă din ochi, care se învârtește în jurul tău ca o mâță și care ți se uită mereu în gură, ca și cum ar fi acolo un cinematograf?

— Nu vă însurați! Nu vă însurați.

— Dar cu singurătatea, ce mă fac? Cu bătrânețea care se apropie cu pași repezi? Ce am să mă fac când voi deveni bătrân și slab, slab și bolnav, bolnav și singur, singur și părăsit, părăsit și...

— Insurați-vă. Ați auzit ce v'am spus? Să vă însurați! Să-vă-în-su-rați!

— Dar vaccinul, inima, o soacră, diareia, consti....

— Nu vă însurați!

— Dar viața, țelul, scopul? Muștar cine să-mi puie când voi...

— Insurați-vă.

— Și...

— Nu vă însurați! Ba da! Nu! Da! Ba nu! Ba da! însurați-vă! Nu vă însurați! Nu, nu! Da, da!

Sângele mi s'a urcat în cap. Mi-am pierdut judecata. Nu mai îmi dădeam seama de cele ce vorbesc, nici de cele ce fac. Am sărit asupra vizitatorului meu și am început să-i îndes palme și pumni peste cap, peste spate, unde nimeream, strigându-i în acelaș timp:

— Să vă însurați! Ați auzit ce v'am spus? să vă însurați, uite aici în fața mea, imediat, să vă însurați...

Noroc că nevasta mea, atrasă de răcnetele mele, a sărit între noi și ne-a despărțit. Altfel, cine știe ce nenorocire s'ar fi întâmplat.

Eu am căzut pe scaun abea răsuflând, pe când musafirul meu își așeza hainele pe care i le deranjasem. Apoi ca și cum nimic nu i s'ar fi întâmplat s'a întors spre mine și mi-a zis:

— Vasăzică, maestre, azi n'am putut să capăt un sfat dela d-voastră. Sunteți cam nervos, dar n'are aface. Asta nu mă împiedică să vă mai vizitez în chestiunea aceasta altădată. La revedere deci.

Și eși

Trad. de MAUR SĂVENEANU

ANECDOTE

Muzica și Bachus!

Despre dirijorul și compozitorul Oskar Nebdal, care s'a sinucis de curând, se povestește următoarea anecdotă:

Ajuns în fruntea Operei din Pressburg, Nebdal a insistat mult pe lângă un cunoscut critic vienez să vie să-i vadă noile înscenări, ca să scrie apoi o dare de seamă despre ele.

Intâmpinându-l la gară, îl duse mai întâi la o berărie elegantă, unde ținu să-i demonstreze superioritatea berei cehoslovace. Seara ei au mers la un restaurant, care deasemenea avea bere bună. Fiindcă în seara aceea nu dirija, Nedbal nu era grăbit. Din bere în bere ajunseră la Operă tocmai la sfârșitul reprezentației.

Pentru a doua zi dimineața, proectaseră o plimbare; dar din cauza vremei proaste, debarcară dela început într'o berărie, iar seara supeul dela restaurantul Pilsen se prelungi până la miezul nopții.

Criticul părăsi deci orașul fără a fi fost la Operă.

Peste câteva săptămâni, Nedbal — venind la Viena, — se întâlni pe stradă cu amicul său și-i spuse: „Acuma trebue neapărat să vii la Pressburg; am pentru tine ceva strașnic... nemaipomenit... o bere cum n'ai băut de când ești".

Opera Română

Deschiderea stagiunii 1931 cu Boris Godunov

In fața unei săli dintre cele mai bogate a avut loc la Teatrul Liric, în seara de 30 Ianuarie, reprezentația festivă de deschidere a Operei Române.

Sub bagheta maestră a d-lui Georgescu am asistat la un spectacol interesant al lui Boris Godunov, capo d'opera lui Mussorgsky.

Toată psihologia rusească este redată de acest mare compozitor.

D-l Folescu, fără a fi făcut ceiace se chiamă o creațiune, a reușit să se distingă în acest greu și mare rol.

Mi s'a părut mai puțin în voce ca de obiceiu. In scena ultimului act, d. Folescu a exprimat cu o putere dramatică puțin obișnuită criza intolerabilă a Țarului nebun, iar d. Georgescu sublinia cu orchestra atmosfera de teroare și de milă, ce se degajează din ultimele scene ale operei.

Admirabil ca totdeauna d. Niculescu-Basu în rolul scurt al călugărului Varlam.

D-na Snejina totdeauna bine în rolurile ce i se încredințează, iar d. Rabega a redat rolul lui Dimitrie cât se poate de onorabil.

Celelalte roluri au fost ținute de artiștii Operei ca: d-nii Chicideanu, Secăreanu, Oprișan, Algazi, etc.

Cele trei roluri importante din operă aparțin vocilor de bărbați: rolul lui Boris, Pimen și al lui Varlam.

Punerea în scenă a fost modificată pe ici pe colo. Nu știm cui i se datorește faptul că în actul V, primul tablou nu dă deloc impresia unei curți de mânăstire. Poporul este massat pe un spațiu prea redus, ceiace dă impresia mai mult a unei săli de așteptare de clasa III-a. Incoronarea în biserică a fost reușită — deoarece decorul era de bun gust. Lipseau clopotele Kremlinului și piața roșie, unde țarul ia contact cu poporul. Prea era aproape poporul de țar în catedrală și aceasta nu corespundea cu realitatea.

In scena din pădurea de la Krony, mișcarea revoluționară este bine redată. Când apare Dimitrie, în fruntea armatei poloneze, precedată de preoți catolici, te aștepți să-l vezi pe fostul țar călare. A fost o decepție. Țarul pretendent pe jos, fără suită și cu câțiva figuranți, care prin trecerea lor prin fundul scenei simulau armata poloneză! Acestui tablou ar trebui să i se acorde mai multă importanță și mai multă figurație, altfel efectul este redus și e păcat.

Căci Boris Godunov reprezintă geniul operei ruse, interesantă din toate punctele de vedere și poate de actualitate azi mai mult ca oricând.

Muzica rusă are ceva în ea de la care s'a inspirat și marele compozitor francez Debussy, iar d. Georgescu a dovedit pe deplin că este tot atât de bun șef de orchestră simfonică pe cât este de bun șef de orchestră de operă. Aceasta nu este puțin lucru: este chiar o calitate rară, în cât merită să fie relevată.

I. PAL

Curiozități

André Maurois și d-na Lindbergh

André Maurois, care a ținut un curs de literatură la Universitatea din New-York, s'a întors daunăzi la Paris. Una din audientele cele mai sârguincioase ale scriitorului francez a fost soția celebrului aviator american Lindbergh.

— D-na Lindbergh știe destul de bine franțuzește, a spus Maurois unui colaborator al ziarului „Paris-Midi". Am fost plăcut impresionat, când am aflat că cunoaște bine literatura franceză. In deosebi, îi place Proust, despre care m'am ocupat în ultimele conferințe.

— Dar... soțul ei? — întrebă ziaristul francez.

— Nu-i niciodată acasă. Veșnic e pe drumuri, mai exact în văzduh. Familia Lindbergh trăește într'o casă mică, care stă în câmp deschis, la o depărtare de vreo două ore cu automobilul de New-York. Odată m'au invitat la ceai. La întrebarea mea cum pot să-i găsesc, d-na Lindbergh a răspuns: „O, e foarte simplu. Când ai să zărești o casă lângă care stă un avion să știi că e casa noastră".

Lindbergh ține lângă locuința lui întotdeauna un avion gata de plecare. — *D.*

Despăgubire

La expoziția păcii, organizată la Haga de Liga Națiunilor, s'au expus între altele, numeroase relicve dela conferința din 1925, trimise de comuna Locarno. Condeiul istoric cu care s'a iscălit pactul de la Locarno s'a pierdut însă pe drum; din fericire comitetul expoziției asigurase toate obiectele nu numai contra pierderii din timpul expoziției, ci și contra aceleia din timpul transportului. Tratativele cu societatea de asigurare au durat până acum câteva zile, când comuna Locarno a obținut în fine o despăgubire de circa 350.000 lei.

Sechestrare

Unul din cei mai bogați prinți ai Indiei, fostul Maharadjah din Indore, s'a căsătorit acum câtva timp cu frumoasa Nancy Miller din Washington. Pentru ca liniștea și fericirea casnică să nu-i fie turburată, prințul a închis într'o încăpere secretă a palatului — sub cea mai severă pază — pe fosta lui prietenă, cântăreața de operă Sowkairai Rajkurpar. Cântăreața indiană l'a dat acum în judecată, cerând o despăgubire de 70 de mii de dolari.

Descoperire

In altarul bisericii din Pistoja (Italia), construit în secolul al 17-lea, sunt niște fresce care — examinate de aproape — s'au dovedit a data din secolul al 13-lea și al 14-lea. Despre una din ele cunoscătorii declară în unanimitate că este dela mijlocul secolului al 14-lea. Această frescă cuprinde trei portrete: sub unul din ele se citește cuvântul „Dante", sub altul cuvântul „Petrarca". Dar chiar fără aceste indicațiuni, cei doi mari poeți sunt lesne de recunoscut. Este însă cert că Dante n'a pozat personal și că tabloul a fost făcut la vre-o 30 de ani după moartea lui. Poetul e înfățișat în anii tinereții. Fresca fiind în stare foarte proastă, restaurarea ei va fi destul de anevoioasă.

HAPLEA în STRĂINĂTATE
Cea mai amuzantă carte pentru copii
de MOȘ NAE
Prețul 50 lei

HEINRICH LHOTZKY
ȘTII SĂ-ȚI CREȘTI COPIII?
Traducere de A. TOMA
Ed. „Adeverul", S. A., București

CĂRȚI DE SUCCES

C. MANOLACHE
ICONIȚA ZORINEI
Prețul 50 lei
EDITURA „ADEVERUL" S.A. BUCUREȘTI

DOCUMENTARI ȘI LAMURIRI POLITICE
C. STERE
400 pagini 120 lei

UPTON SINCLAIR
CATACLISMUL
Traducere de D-A MIBASHAN
roman din anul 2000
200 pagini 70 lei
EDITURA „ADEVERUL" S.A. BUCUREȘTI

A DOUA CĂLĂTORIE ÎN LUMEA BASMELOR
Prețul 120 Lei

CLAUDE ANET
Drama din Mayerling
Traducere de Bogdan Varvara
Noui lămuriri în istoricul dramei, sub forma celui mai pasionant roman.
EDITURA „ADEVERUL" S.A. BUCUREȘTI
Prețul 70 lei

Magazinul
Unica publicațiune de acest gen din țară
132 pagini, pe hârtie cretată și velină

L. TOLSTOI
POVESTIRI PENTRU COPII

I. NEGREANU
STUDII JURIDICE
PRECEDATE DE O SCRISOARE A D-LUI C. HAMANGIU
CONSILIER LA ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE
Prețul 160 lei

H. SANIELEVICI
LITERATURA ȘI ȘTIINȚĂ
Cu 20 ilustrațiuni
400 pagini 120 lei
Editura „ADEVERUL" S.A.

HOLLYWOOD
Minunat ilustrat în culori
Prețul 50 lei

Pentru a lămuri un plagiat

Se știe că o lucrare recentă a d-lui **G. Cardaș**, anume Tratat **de bibliografie** a fost arătatîn presă ca un servil plagiat, fiind pus pe două coloane convingătoare cu Manuel **du Répertoire bibliographique universel**, Bruxelles, 1905 (prescurtat) și 1907.

350

nu figurează în volum.
Depozitarii nu trebuesc însemnați.
Ambele însemnări ale editurii și tipografiei se compun pentru fiecare din ele din numele firmei.
Firma este numele ce se dă casei de editură sau de tipografie, firma sa comercială, de exemplu: Socec & C-ia, Hachette & C-ie, Cartea Românească.
Se întâmplă adesea ca opera să aibă trecut pe ea, pe lângă firmă, și un nume propriu pentru a califica o singură și aceeași

Prin compararea acelui Tratat cu un manuscris care cuprinde cursul despre biblioteci ținut în 1925—26 la Școala superioară de arhivistică și paleografie din București de răposatul Al. Sadi-Ionescu, s'a dovedit că d. Cardaș plagiase pe acest fost bibliotecar-ajutor al Academiei Române. Sadi-Ionescu tradusese instrucțiile din Manualul Institutului internațional de bibliografie de la Bruxelles, le adnotase și le adaptase stărilor de la noi. Nimic mai firesc și mai corect pentru un bibliotecar, despre care probitatea sa recunoscută nu îngăduia nici cea mai mică îndoială că s'ar fi gândit să publice această lucrare drept operă a sa.

D. Cardaș are curajul să răspundă, punând la îndoială existența acestui autograf păstrat la Arhivele statului. Ca să recunoască și d-sa însuși evidența, reproduc în fotografie de pe chiar manuscrisul lui Sadi-Ionescu un pasagiu (p. 350—352), care a trecut aproape intact în Tratatul d-lui Cardaș (p. 35—36).

Dovada este făcută, nu-i așa? D. Cardaș doar cunoaște scrisul lui Sadi-Ionescu!

Dacă d. Cardaș n'a văzut acest autograf al lui Sadi-Ionescu, după cum singur o mărturisește în răspunsul ce-mi dă, atunci va fi luat acest pasagiu și altele, atâtea, din alt manuscris al lui Sadi-Ionescu. Acest alt manuscris exista la Biblioteca Academiei Române și, când am scris eu articolul, toată lumea de-acolo, întrebată de mine, mi-a spus că dispăruse de mult.

Abia acum, în răspunsul său, d. Cardaș aduce știrea cea nouă și îmbucurătoare că manuscrisul a fost depus de d-sa la d. prof. I. Bianu. Va să zică: manuscrisul „rătăcit" atâta vreme, e regăsit tocmai de d. Cardaș. D-sa mai uită să precizeze și data când a fost depus. Ori, sunt informat că aceasta s'a întâmplat (ce coincidență!) chiar în ziua publicării articolului meu sau chiar după, — în orice caz abia de câteva zile.

351

casă, de exemplu
Maison Saint-Joseph, H. Vanderschel; Ancora, Alcalay & Calafateanu. In acest caz facem deosebire între operele române și cele străine. Pentru cărțile străine numele propriu singur trebue notat, felul firmei nefiind decât o informație. Pentru cărțile române trebuesc notate numele firmei și numele propriu. Aceasta o facem ca să înlesnim pe cei ce se vor ocupa cu istoricul editurei și tipografiei românești.
Alteori se găsește, pe lângă numele actual al casei, și vechiul

Că manuscrisul regăsit nu va fi identic cu Tratatul d-lui Cardaș, se poate. Dar atunci există altă redacție, mai apropiată, a aceleiși lucrări a lui Sadi-Ionescu, pe care d. Cardaș a plagiat-o. Să sperăm că se va găsi și această redacție.

De altfel, în această privință, toți așteptăm rezultatele anchetei începute la Academie și, cunoscând pe Președintele ei, care cu sacrificiul unei vieți întregi a adunat și păstrat comorile din Biblioteca Academiei, nu ne îndoim un moment că măsurile vor fi luate cu toată rigoarea necesară.

Se mai plânge d. Cardaș că-i contest originalitatea unor opere pe care numai le anunță. Firește că da, fiindcă aceste opere se potrivesc a fi tocmai cele rămase, măcar ca material brut, în hârtiile lui Sadi-Ionescu, atât de sumar inventariate de d. Cardaș, deși le avea — sau tocmai de aceea! — de amar de vreme în grija exclusivă a sa.

Odată stabilit „respectul" d-sale de proprietatea altuia, la ce alt ne-am fi putut aștepta?

Cu privire la clasificare, repet: ea nu e limpede nicăieri. La „Bibliografii individuale" de care amintește d. Cardaș, sunt trecute și câteva bio-bibliografii literare. Dacă le admiți aci, numărul lor e covârșitor mai mare—și care mai e atunci distincția față nu numai de lucrările pur bibliografice, dar și față de studiile literare în genere?

In sfârșit, d. Cardaș, ca probă de cât e de bine informat chiar pentru vremea de după moartea lui Sadi-Ionescu, ține să mă convingă de faptul c'ași fi scris o lucrare în colaborare cu d-na Maria Lipăneanu-Mușlea. Ar fi să mă împăunez cu munca altuia. Lucrările purtau același titlu și se continuau una pe alta, dar ele au fost strict personale.

Intr'un singur an al Dacoromaniei din Cluj, în al cincilea, am făcut aceiași muncă bibliografică în colaborare cu d. R. Paul și aici, invers, informația sigură a d-lui Cardaș îmi dă numai mie întreaga paternitate.

Trec peste lunga listă de contribuții bibliografice, pe care „entuziasmul tinereții" și „răbdarea" „firească" și „înăscută" a d-lui Cardaș le făgăduește culturii române. Mi se pare totuși vrednic de subliniat culmea anunțării și acum, după plagiatul atât de evident dovedit, a unui **Curs de bibliografie românească**, în care, spune d-sa, „voi expune pe larg și documentat ceeace am schițat numai în „Tratatul" publicat acum, cu scop de popularizare". Adică: a popularizat plagiatul, așa că o publicare viitoare a unui alt manuscris al lui Sadi-Ionescu va fi bine primită!

352

nume, de exemplu: Carol Göbl succesor I. St. Rasidescu; A. Arnot Braeckman, Ad. Hoste successeur. In acest caz, pentru motivele arătate mai sus, vechiul nume se lasă la o parte pentru cărțile străine, nu însă și pentru cele române, când vor figura ambele în notiță.
Dacă editorul sau tipograful este o societate, se întâmplă din cauza socială, ca să se adauge numele directorului sau al administratorului. Acest nume nu se introduce în notița bibliografică.

N'am avut invidie, cu atât mai puțin ură contra d-lui Cardaș. Din potrivă, am ținut să colaboreze în secția bibliologică a Institutului social, în care lucram și eu. Când am fost invitat de un coleg să scriu o recenzie asupra Tratatului d-lui Cardaș, am refuzat, știind că n'am nici un lucru bun de spus. Ba m'am preocupat un timp să înlesnesc publicarea unor lucrări ale d-lui Cardaș, care intervenise la mine pentru aceasta.

Numai când m'am convins că Tratatul publicat e un odios plagiat, am socotit o datorie să intervin, fiind succesorul lui Sadi-Ionescu la școala de pe lângă Arhivele Statului.

D. Cardaș a crezut nimerit să braveze cu un răspuns insolit. Mai bine și-ar fi făcut un cinstit examen de conștiință, și-ar fi recunoscut greșala — și-am fi putut astfel toți cei care-l cunoaștem să ne bucurăm de începutul refacerii sale morale.

N. GEORGESCU-TISTU

A apărut NOU
MOARTEA LUI Olivier Bécaille
Cheful dela Coqueville
de EMILE ZOLA
Traducere cu autorizația autorului de
CONST GRAUR în Biblioteca Dimineața
No 132 — 112 pagini
Prețul 10 Lei

Citiți azi Realitatea No. 210
:: Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Recapitulări*)

Ce e oarecum „dincolo" de tablou, e superior tabloului —, adică: sufletul pictorului, al generației, al patriei, al clasei sale.

Valoarea „adevărată" a poemului e printre rânduri, „dincolo" de poem, în adâncurile sufletului, de exemplu în Inconscient, cum spune o formulă de descântec filosofic din vremile moderne. In Inconscient sunt capitalizate bogățiile misterioase, biologice și sociale... In sfârșit, dincolo de opera de artă e — tendința. Și tendința e ceva superior operei. Se zice, de exemplu: opera e ceva scurt și îngust, e suprafață, înveliș, ornament, jucărie. Fondul, adâncimea, înțelesul, miezul, sunt înăuntru, dedesubt; sunt așa dar — superioare. Și se impune să zicem la plural: înțelesuri, miezuri, substraturi — tot mai înăuntru și mai înăuntru — ca ouăle de lemn colorat incapsulate unul în altul. Căutătorul de miezuri se oprește după gust și interese, cu inocentă încredere că apucă, în sfârșit, miezul în sine — miez religios, moral, politic, social, economic, fiziologic, etnologic, sexualistic — nu putem voi doar să scriem o listă complectă a punctelor de perfectă odihnă teleologică.

Kant și Hegel — cu atât mai mult alții mai mici — au hotărît că poezia e superioară celorlalte arte. Rațiunea acestei superiorități nu interesează aici (de altfel, acea rațiune nu e decât o preferință personală, de cărturari cu geniu abstract, foarte nevinovat deghizată în adevăr de principiu); cazul e prețios numai ca dovadă a trebuinței de a stabili cumva raporturi de superioritate între lucruri ce par înrudite: între arte, una trebuie negreșit să fie superioară alteia, și una singură, tuturor celorlalte. Cazul e prețios încă, și pentrucă în el se constată un interesant aier de familie al filosofiei filosofilor cu filosofia populară, în privința artei cel puțin. Și uneia și celeilalte filosofii le este nefamiliară, dacă nu supărătoare, ideia că ierarhizarea aceasta nepotolită ar putea fi un simplu obicei rău. Presupunerea că lucruri, stări și activități, ar putea fi înțelese și valorificate fără a fi puse pe trepte de merit una față de alta, face, probabil, impresia unei erezii aducătoare de groaznică dezordine în domeniul gândirii mai întâi; apoi și în principiile de purtare. Este hotărât, că ideile teoretice cași valorile, trebuie să stea rînduite frumos și fix, ca îngerii, arhanghelii, heruvimii, sfinții, în ierarhia cerească, sau ca dregătorii și curtenii într'o veche monarhie orientală.

Pare neadmisibilă sau scandaloasă presupunerea că în stările fundamentale ale spiritului — religie, filosofie, știință, artă, morală — și în toată seria realizărilor infinit diverse, ar putea să existe cumva o radicală disparitate, și că spiritului această disparitate i-ar fi o normală și indispensabilă condiție de putere fecundă. Dar așa ceva nu se admite: sistematicele piramide de idei și scopuri, ar fi în primejdie de gravă degradare: ceea ce se crede a fi o datorie și o operație suprem serioasă a spiritului ar apărea atunci ca un joc al unei gândiri primitive.

* * *

In limba noastră există o minunată prefacere de înțeles: *uitare* a ajuns să însemne *privire* — adică vedere în sens deosebit de plin al cuvântului. Adică, a vedea bine, cu ochii trupului chiar, a vedea și nimic mai mult, implică a uita de sine — a se uita. In un cuvânt al limbii noastre e cuprinsă cea mai superbă definiție a contemplării.

De mult a ajuns populară observația că, în contemplare, individul se uită pe sine. Vorba consacrată în publicul românesc, spune: emoția estetică e impersonală; și aceasta se înțelege, elementar și obișnuit, astfel: în fața frumuseții, omul se uită pe sine ca ființă practică. Există însă un alt înțeles al „uitării de sine", înțeles ce nu pare încă a fi fost popularizat, și care se referă nu numai la individul contemplator, ci — și mai mult încă — la ceeace trebuie să numim: obiect estetic. Anume: obiectul estetic e construit prin un fel de izolare. El se naște nu numai din uitarea intereselor noastre practice, ci și din acea a raporturilor cu diverse date ale experienței, cu care elementele constitutive ale obiectului sunt altminteri legate. Incetăm adică de a ști ce a fost înainte, de a întreba sau a prooroci ce va fi după, sau — pentru a complecta metafora, care nu e, de altfel, în totul o metaforă — ce se găsește în jurul impresiilor care formează obiectul estetic. Orice explicare, orice prevedere, e atunci suspendată: și intervenirea unei explicații sau prevederi, înseamnă începutul distrugerii obiectului estetic. Asemene intervenție este, în acest punct, o greșală de principiu; este, prin excelență, păcatul prostului gust, al radicalei nepriceperi estetice. De aici se poate înțelege, că în natura proprie a obiectului estetic e implicată întreruperea goanei din scop în scop. Experiența estetică e negarea deplină a teleologiei comune. Obiectul estetic stă în afară de orice trebuință de a fi comparat, sau derivat, sau înlocuit. El nu anunță, nu promite, nu aduce aminte, nu cere, nu evoluează; ci este o scăpărare, sau serii de sclipiri care se impun prin sine, nu se dublează cu înțelesuri *de după*, sau *mai presus de* ele. — Și nu numai *le temps ne fait rien à l'affaire*, cum zice Alceste; ci nimic din ce a fost, va veni, sau stă prinprejurul obiectului estetic, nu are aface cu natura și configurația unui asemene obiect. El nu se poate completa, nici scuza cu ajutorul vre unei înrudiri oarecare. El este o reușită, și o surpriză, ce se impune prin ea însăși.

In teleologia comună, lucrurile se înaltă și se înjosesc, evolutiv, dupăcum inima care filosofează e optimistă sau pesimistă. — Clasic exemplu a dat Schopenhauer în *Metafizica dragostii sexuale*, caz ilustru de brodare inteligentă pe o inepție de pesimism popular. Schopenhauer dorește și crede a degrada toată erotica civilizatului, denunțând cu scrâșniri și ironii teribile, că, sub tot luxul amorului se ascunde trebuința de perpetuare a vieții, — operație prealabil condamnată prin o strașnică polemică împotriva realității totale. Dupăcum numai un imbecil, stricat de carte, ar fi în stare, într'o mărturisire de dragoste, să pomenească femeii de „Geniul speciei" și de blestemul procreării, tot astfel numai un individ cu o sensibilitate estetică prea obtuză, poate crede că dă „viață", sau „adâncime", sau o „superioritate" oarecare obiectului estetic descoperind și enunțând așa numite antecedente psihologice sau filosofice ale unui asemenea obiect.

Omul are latitudinea de a revoluționa seriile teleologice cele mai bine consacrate. Civilizatul a izbutit, de exemplu, să desfacă erotica de procreare, să obție din ea o artă liberă de orice scopuri. Este o simplă copilărie filosofică și populară, a crede că farmecul eroticei, astfel eliberate, poate fi compromis ori nimicit prin invocarea evoluționismului amar din *Metafizica dragostii sexuale*, o înțelepciune care, cu drept cuvânt, nu mai e valabilă decât în o literatură din cele mai banale. Și este o confuzie tipică, filosofică și populară, a crede că frumusețea unei femei, ca frumusețe, este câtuși de puțin dependentă de eventualele și discutabilele sale origini fiziologice, istorice sau metafizice. Ințelegerea frumuseții nu are mai mult de așteptat dela diversele genealogii evoluționiste ce i s'au propus, decât ar avea de așteptat înțelegerea persoanei și carierei lui Bismarck dela cunoașterea științifică a organelor genitale ale părinților săi, presupunând că acestea ar fi accesibile încă unui studiu riguros.

* * *

Sunt stări de suflet bizare, în care lucrurile ne apar ca niște valori nesigure. E ca o criză în cursul normal al realității sensibile; și, uneori ideile chiar, generalizările și credințele care, în deobște, ne slujesc de orientare și refugiu, încep a se discredita în intimitatea imediată a spiritului. Impresiile au un accent nehotărât: aci am zice că dorim să dureze, aci am zice că nu avem ce face cu ele, că nimic nu avem de așteptat dela dânsele; aci simțim că lucrurile ne părăsesc pe noi, aci, că noi le respingem. Fenomenul se poate observa bine în timpul agoniei vreunei afecțiuni ce ne-a legat lungă vreme de un om, de o ideie, de un loc sau de o meserie. Pentru individul sănătos, asemenea criză anunță o înoire a sufletului și a spiritului, salutară și fecundă. Am amintit aceste stări de suflet, fiindcă ele ne dau, cum cred, un bun punct de plecare pentru înțelegerea stărilor pe care trebuie să le numim estetice: în reflecție, acele stări de ciudată dezinteresare fac *repoussoir* acelora de minunată atenție din care e formată contemplarea.

Starea estetică apare ca o surprindere delicată. Impresiile sensibile și imaginile sunt proaspete, ușor stranii și imediat captivante. Sunt astfel, încât nu dorim a întreprinde nimic asupra lor: ne sunt deajuns așa cum se oferă, având aerul că-și sunt ele singure de ajuns. Se impun cu un fel de blândețe energică; se întipăresc cu un fel de abilitate, cu un tact în care simțim parcă forța unei fatalități misterios binevoitoare. In starea aceasta nu întrebăm fenomenele despre felul lor de a exista, nici dacă se vor repeta, nu le raportăm la trecut sau la viitor, nu vrem să știm cât vor dura. Nu căutăm a le deriva, nici a prezice despre ele; nu le descoperim analogii, nici nu stabilim, în ele, identități. Și mai cu seamă nu ne privește întrebarea, dacă impresiile sunt cumva simboale, ale vre-unei alte existențe, care ar fi permanentă și fixa, și ne-ar consola de mobilitatea impresiilor imediate. In asemene clipe, impresiile și imaginile constituie obiecte estetice, și aici se va observa îndată că obiectele estetice sunt o lume deadreptul opusă aceleia, unde stăpânește teleologia comună.

Starea estetică este o pauză; e în afară de cercul goanei și al așteptărilor existenței obișnuite.

Un galoș vechiu și scorțos de noroi sau un pantof proaspăt de mătase, o zdreanță plină de pete sau o albă pană de struț, mărturisirea de dragoste a celui mai gingaș erou din Racine sau o obscenitate de cârciumă de pe malul Dunării, sunt deopotrivă calificate a exista ca obiecte estetice, oricât de scandalos ar fi contrastul între ele, judecate după sentimentele vieții curente. Și omul pentru care un creion, un scaun, o ușă, două replice între mahalagioaice, o mutră de hamal somnoros, o umbră pe un trotuar, nu au putere de a exista eventual ca obiecte estetice, ci rămân totdeauna individual neglijabile, astfel cum le consideră viața practică, acel om niciodată nu va fi cunoscut experiența estetică.

* * *

Impresiile și imaginile, le trăim în grupe de actualități discontinue, și aceasta are loc cu atât mai mult când ele ni se oferă cu superioara vivacitate și independență a obiectivului estetic: cuprinsul spiritului este atunci format, nu din *evoluții*, ci din *mutațiuni*. Numai că, în jocul caleidoscopic care e starea estetică, nu se pune întrebarea teoretică, a înrudirii unei figuri cu altele; nici întrebarea practică, despre superioritatea uneia asupra alteia.

In atitudinea practică, impresii și imagini sunt semnale pentru orientarea judecății și a voinței; atunci imaginea, ca atare, rămâne numai ocazie, sau câteodată chiar pretext, pentru desfășurarea întrebărilor: care e originea impresiilor și imaginilor — dacă au să se repete — dacă se ascunde ceva îndărătul lor — sau cum o impresie ori imagine nu e decât transformarea unei alteia? Aceste întrebări se nasc neapărat însă, în o conștiință unde impresiile și imaginile nu sunt, în ele însele, interesante. Așa gânditorii și oamenii practici, la care experiența estetică e, firește, neglijabilă sau nulă, au inventat, de exemplu, că starea estetică, consistă în a descoperi unitatea în varietate; sau în a lua, cu ocazia unor forme trecătoare, cunoștință de ideile eterne și perfecte; sau a-și umfla sufletul de simpatie socială. Toate aceste formule înseamnă uzurpări, confuzii, sau sofisme ale atitudinii practice care se amestecă în ceea ce-i este ei esențial străin.

Cercetarea acestor uzurpări, confuzii și sofisme care, eventual, se prezintă organizate în principii, discipline și direcții, mi-a solicitat totdeauna intens curiozitatea, și, în chipuri și ocazii diverse, am strâns exemple spre ilustrarea lor.

PAUL ZARIFOPOL

*) Vezi Adevărul Literar No. 530.

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Filosofia istoriei

Cartea d-lui N. Bagdasar

Volumul nou apărut al d-lui N. Bagdasar, intitulat „Filosofia contemporană a istoriei" (ed. Soc. Rom. de filosofie, 1930), — ne introduce într'un domeniu de cercetare aproape virgin la noi.

Dl. N. Bagdasar ne aduce un real serviciu cultural, atrăgându-ne atenția asupra pozițiunilor pe care le-a cucerit până acum în Franța (studiul asupra lui Adrien Naville) și Germania, aprofundarea problemelor pe care filosofia istoriei ca filosofie, le cercetează, (studiile asupra lui Wilhelm Dilthey, Wilhelm Windelband, Heinrich Rickert, Georg Simmel, Oswald Spengler).

Interesul nostru se oprește însă mai mult asupra unei alte laturi a lucrării d-lui N. Bagdasar, anume asupra valorii ei strict științifice. Iau firește aci cuvântul științific în înțeles de atitudine, de metodă de cercetare. In această privință, lucrarea d-lui N. Bagdasar se prezintă într'adevăr cu numeroase calități. Nu discut metoda folosită de d-sa în primul capitol al volumului, o introducere istorică prea liniară și fără orizonturi teoretice, asupra diverselor încercări de explicare a istoriei, cuprinse în diferitele sisteme filosofice. Introducerea începe din antichitate și merge până în zilele noastre, adică până la W. Dilthey, primul mare filosof al istoriei, cu care dl. N. Bagdasar își începe dealtminteri expunerea. Mă opresc numai asupra metodei și atitudinilor d-lui N. Bagdasar din celelalte capitole enunțate mai sus. Aci, totul este expus sobru, clar, liniștit, cu preocuparea impresionant obiectivă de a reda cât mai exact concepția fiecăruia dintre filosofii studiați, chiar și atunci când autorul pare a avea unele preferințe (pentru Heinrich Rickert, de pildă). Avem din această pricină impresia maturității cu care d-l N. Bagdasar își stăpânește întreaga tematică a lucrării. De aci în acelaș timp, impresia desăvârșirii pe care ți-o lasă cartea d-sale la sfârșitul lecturii. Trebue de aceia să conchidem că avem de a face cu o lucrare cu totul serioasă, elaborată și gândită îndelung, — cu o lucrare, care poate intra în categoria acelora cari pot pune temeinic și științific, începuturile disciplinei filosofiei istoriei și la noi.

Intreaga lucrare este străbătută de tendința de a lămuri în primul rând obiectul istoriei, sau de a precisa deosebirea dintre științele fisice, care de pildă după W. Dilthey sunt explicative și cele ale spiritului, care sunt tot după W. Dilthey, întemeiate pe trăire, pe înțelegere. (Verstehen). Istoria intră în categoria acestora din urmă. Iar în ce privește obiectul istoriei: el este fenomenul unic, singular, individual, care a existat o singură dată (A. D. Xenopol vorbește de succesiunea în serie a faptelor istorice). Așadar faptul istoric este un fenomen ce nu se repetă și care nu ne dă posibilitatea să-l fixăm printr'o lege oarecare, așa cum putem face cu fenomenele lumii fizice, de ex. De aci poate și tendința filosofilor istoriei de a cuprinde faptul istoric înlăuntrul fenomenelor de valoare. Fenomenul istoric dat o singură dată își are o semnificație, un sens (progres intelectual, evoluție), o valabilitate proprie, este valabil (Windelband, Rickert). Aceasta, fiindcă — după Windelband de pildă, în centrul istoriei stă omul. Nici un fenomen nu poate avea caracterul istoric, decât dacă este pus în legătură cu omul. Trebue totuș să se noteze că după acești filosofi, fenomenele de valoare nu sunt norme morale, de pildă (aprobăm prin ele sau dezaprobăm, trecutul). Aceste valori au un caracter teoretic. După acești filosofi, faptele trecute omenești, trebuesc puse pentru a le găsi o semnificație, numai în legătură cu valorile universal recunoscute ca valabile. Așadar va fi întotdeauna in filosofia istoriei vorba de valori umane, de valori pe care omul le realizează neîncetat în tendința lui de a se libera de cătușele valorilor generațiilor trecute.

Conchidem deci de aci că punând pe om în centrul istoriei, acești filosofi extind, în domeniul istoriei, faptul copernikan al lui Kant. Totul este văzut prin prisma activității sau funcționalității rațiunii. Deaceea primordial în cercetarea filosofiei istoriei, nu este atât aprecierea faptului istoric, luat în sine și în unicitatea lui, ci punctul de vedere al metodologiei istoriei. Acesta este esențial. Așadar considerarea lucrurilor se face într'un plan logic. H. Rickert lămurește precis aceasta când spune că problema fundamentală a filosofiei stă în cunoașterea lucrurilor, iar filosofia istoriei ar fi logica științei istoriei.

Cine cunoaște cât de puțin kantianismul și neo-kantianismul școalei badice, reprezentate atât de strălucit de către Windelband și Rickert, nu va rămâne surprins de aceste idei. Ele sunt kantiene și dovedesc caracterul transcendental al preocupărilor acestor doi filosofi Ele s'ar rezuma la ideea kantiană: cum este mai ales posibil să stăpânim logic realitatea empirică. Și depinde de acest punct logic de vedere, ca să considerăm realitatea ca natură, atunci când o privim sub specia generalului, — și să vedem că realitatea este istoric atunci când o privim sub specia particularului. Acest particular este însă întotdeauna o valoare. Un fapt are o valoare (de ex. încoronarea lui Napoleon).

Această valoare n'are cu toate acestea în concepția filosofiei istoriei care ne preocupă, să spunem în concepția lui H. Rickert, nici un caracter ontologic. Acesta este un caracter irelevant pentru ea. Ea este numai valabilă. „Natura pe care o prezintă înțelesul logic al unei judecăți, îl prezintă și valorile istorice" (ceeace nu este tocmai clar exprimat, vezi N. Bagdasar pag. 73). Ea are un caracter pur și simplu teoretic, este ireală. D-l N. Bagdasar ne citează după H. Rickert: „Das Reale (faptul istoric adică), wird verstanden insofern und soweit es. „Träger" eines irrealen Sinnes ist" (pag. 96). Intocmai ca la un tablou, unde ceeace este înțeles nu este pânza sau cadrul lui, ci semnificația lui artistică.

D-l N. Bagdasar spune: „Realitatea nu este aci decât simplu suport al valabilului ireal. La fel stau lucrurile și cu trecutul, care constitue obiectul istoriei: el se compune din elemente corporale, sufletești și ireale. Din trei factori complect deosebiți și ceeace este înțeles este factorul ireal" (pag. 97).

D-l N. Bagdasar este atât de pătruns de valabilitatea acestor adevăruri, încât face din ele un fundament al criticei pe care d-sa încearcă să o aducă filosifiei istoriei lui Windelband. D-l N. Bagdasar merge așadar în direcția indicată de H. Rickert. Mărturisesc că este în multe privințe drumul cel mai bun.

Consider cu toate acestea că este exagerat să se vadă o „irealitate" în valorile sau semnificațiile ce faptele istoriei le au pentru noi. Orice valoare nu poate fi gândită fără o existență la care se raportă, întocmai cum orice existență își are o semnificație pentru noi, de îndată ce facem o judecată asupră-i. Un alt neokantian și încă unul din cei mai bine pregătiți în ce privește cunoașterea filosofiei lui Kant, profesorul A. Liebert, a arătat aceasta cu destulă claritate în cartea sa „Das Problem der Geltung". El a mai lămurit însă că pentru kantiani accentul în ce privește explicările filosofice, nu cade asupra existenții ci asupra „cunoașterii" acestei existențe. Adică asupra valorii în sine a cunoașterii. Așadar asupra cunoașterii privită din punctul de vedere al funcționalității logice a rațiunii noastre. Este aci un punct de vedere. Aceasta nu poate duce în nici un caz la afirmarea caracterului de irealitate a valorilor. Dacă am voi, am putea spune că valorile nu au o realitate existențială în sens ontologic, ci una transcendentală, dar a cărei esență întocmai ca și esența existenții, poate să fie studiată. Altminteri, a considera valorile ca irealități, este tot una cu a le considera ca ficțiuni. Și atunci riscăm să cădem în fictionalismul unui H. Vaihinger, de pildă. Ceeace fără îndoială că neokantienii din școala badică nu o voesc.

Recunosc că asupra acestei chestiuni se poate face o mare discuție filosofică, pasionantă pentru specialiști. Am voit deaceia să arăt numai oarecum unele perspective critice, privitoare la filosofia istoriei a lui H. Rickert însuși, și necesare poate pentru problematica în genere a kantianismului. Cred că orice kantianism, sub orice formă s'ar prezenta el, se oprește la mijlocul drumului dacă se mulțumește numai cu explicarea posibilităților logice și metodologice ale științei. Aceasta este atât de adevărat, încât filosofia contimporană influențată atât de adânc de gândirea fenomenologică a lui Husserl, se preocupă tocmai de studiul esenței ideilor la care kantianismul s'a oprit. Ideea ideilor sau esența ideilor, este obiect de cercetare continuă pentru această filosofie.

Cu aceasta am depășit însă cadrul filosofiei istoriei, în care se mișcă calm lucrarea d-lui N. Bagdasar. Nu este totuș mai puțin adevărat că d. N. Bagdasar voește să fixeze nu numai obiectul filosofiei istoriei, ci să precizeze și limitele și normele metodologice ale acestei științe. Ea intră deaceia larg în discuția problemelor de logică și de epistemologie, în legătură cu filosofia istoriei. Așa că o oprire a mea asupra problemei, se impunea tocmai pentru a fixa, cum am făcut, conținutul și limitele cărții d-lui N. Bagdasar.

Mai departe: d-l N. Bagdasar nu vede în istorie o știință normativă. Așa dar pentru d-sa istoria este numai „Geschichte nach rückwärts". Pentru unii ea este totuș „Geschichte nach vorwärts". Dacă nu mă înșel, expresiunea este a lui Nietzsche. Oricum, avem aci o idee discutabilă.

Cu privire la Oswald Spengler: D-l Bagdasar ne-a făcut o expunere excelentă a concepției istorice a lui O. Spengler, cuprinsă în cartea sa astăzi celebră: „Der Untergang des Abendlandes". Referitor totuș la critica ce se poate aduce morfologismului liniar și pseudo-goethian din această lucrare, îmi permit să indic critica pe care H. Friedmann o face acestei morfologii, în marele său sistem: „Die Welt der Formen, System eines morfologischen Idealismus" (pag. 61-66, ed. 1930).

Cu aceste câteva observări n'am vroit să scad fără îndoială cu nimic, valoarea excepțională a lucrării d-lui N. Bagdasar. Am manifestat prin aceasta dorința ce ași fi avut ca d-l N. Bagdsar să-și fi precizat în introducere perspectivele sale filosofice, sau am manifestat poate mai mult dorința de a vedea apărut mai curând volumul al treilea din „filosofia contimporană a istoriei". Mai mult decât expunerea filosofiilor gânditorilor de care se ocupă d-l N. Bagdasar, mă preocupă chestiunile de problematică și de dialectică ale unei discipline. Pentru că acestea merg în adâncimea lucrurilor. Realizările sistematice sunt deaceea mai puțin interesante. Felul cum este pusă problematica unei discipline, este întotdeauna de cel mai mare interes. Deaceea am insistat asupra lucrului. Am însă convingerea că d-l N. Bagdasar, înarmat cu erudiția sa și cu seriozitatea cu care studiază problemele filosofice, va îndeplini într'adevăr promisiunea ce ne face în prefața primului volum, de a ne da în volumul al treilea „o lucrare de sinteză și o încercare pe cât posibil originală de a interpreta faptele trecute și de a deslega problemele fundamentale ale filosofiei istoriei". Conținutul primului volum al d-lui N. Bagdasar, este pentru mine temeiul cel mai sigur al înfăptuirii acestei promisiuni.

I. BRUCĂR

Femeia de azi

Femei singure

Un articol asupra femeilor singure, pe ton destul de slab de anchetă, publicat într'o gazetă pariziană, a fost deajuns ca să provoace o avalanșă de răspunsuri.

Subiectul, abundent tratat literar, era aproape nou pentru anchete de presă. Redactorul a spicuit doar pasagii din câteva scrisori. Erau revendicări, soluții, doleanțe, reproșuri, și mai ales confesiuni tragice.

Femeia singură, creatură suspectă, personagiul sacrificat în toate piesele de teatru ale vieții, vagabonda din marginea drumurilor, obișnuită să întâmpine mereu ostilitate, ironie sau indiferență, uită deodată realitatea la micul semn de interes ce i se arată. Speranțe și gratitudini s'au îndreptat ca înaintea unui salvator asupra redactorului, cam jenat, căci știa că ancheta lui, ca toate anchetele, nu era decât un subiect de articol.

Răsunetul ei a arătat doar că vremurile se schimbă mai ușor ca oamenii. In epoca acută a emancipării feminine, e descurajator să constați că femeia a rămas acelaș lucru slab, minte dezorientată, întrebând pe alții cu ce și-ar ocupa zilele, suflet-liană chiar la caracterele mai tari, tinzând să se înalțe nu ca să stea drept, dar ca să găsească mai lesne de ce se agăța.

Paradisul fericirii aspre de a fi singur, nouă nu ni se deschide. Nici o femee nu s'a făcut până acuma pustnic.

Totuș, relativa singurătate a femeilor singure exagerează. Revendicarea celei mai mari nefericiri pentru femeia care trăește fără familie, e enormă. Atâtea femei sunt singure și printre cele măritate, sau care au un cămin populat, care n'au poate nici un moment de solitudine fizică. Lumea e plină de femei singure și desigur de bărbați singuri. Contopire sufletească între două ființe omenești, mai mult decât în scăpărarea unui schimb de-o clipă, nu poate fi.

Poate că soluția cea mai bună a fost a unei corespondente care asigura că femeile sunt nefericite numai din cauză că nu fac, cum se spune azi, educație fizică. Cinci ore pe zi între trapez, rachetă și bazinul de înnot ar ajunge să distrugă ideea celei mai negre dintre nefericiri.

Căci, într'adevăr, ideea e cel puțin jumătate din nefericire. Păcat că doamna în chestiune adăoga și adresa școlii de educație fizică pe care, din întâmplare, o dirija.

Mai practice, unele corespondente comunicau semnalmentele lor fizice și casnice, excelente firește, alte scrisori erau deadreptul anunciuri de căsătorie. Ce oază de iluzii a rămas în pietrișul vieții, singurătatea.

Dar domnul André Lang, incomodat de atâta hârtie de cetit, covârșit de chestiunea care abia acum i se revela atât de vastă, și cu o vagă presimțire rea în fața atâtor oferte de dragoste legitimă, — a suspendat discuția.

„Te iubesc"

O statistică mai interesantă și inedită, ar fi aceea care ar stabili de câte ori se întrebuințează într'un an, în emisfera civilizată, fraza „te iubesc".

In literatură, răsfoirea ar merge repede. Sunt în genere numai perifraze, ocoluri întortochiate împrejurul celor două vorbe de care autorul își ferește proza cu aceeaș teamă superstițioasă cu care poporul evită să pronunțe unele expresii știute că atrag năpasta.

In teatrul de scenă și de ecran, unde dragostea e obligatorie, exclamația ei nu poate fi mereu suprimată. E însă treaba actorului s'o rostească șters sau declamator, în orice caz fără convingere, colorând-o dacă se poate cu o nuanță comică.

Intrebuințarea lui „te iubesc" în viața reală, ar forma statisticei partea cea mai scurtă.

S'a repetat, demonstrat, verificat, de către psihologi, fisiologi, sociologi, că amorul în viața modernă nu mai e altceva decât o amăgire reciprocă, atracție fără sentimentalitate, o camaraderie voioasă, încât cineva care descopere în el sentimentul acesta, în felul vechi, grav și absolut, se simte jenat, se teme să nu pară ciudat, ca un om care ar pretinde să meargă călare pe stradă, prins în sensul unic al șirurilor de automobile turtite asemănător și închise mecanic de toate părțile.

Presupunerea, că măcar celalt se conformează tipului comun, gâtue cele două cuvinte ale inimii pe care o obsesie atavică le cere totuș rostite, le înlocuește atunci cu o glumă, un sărut, un cadou sau, din nebăgare de seamă, cu o lacrimă, iute renegată: „mi-a dat ceva în ochi".

Statistica ar mai găsi ceva de adunat doar în fărașul șansonetelor de-un sezon. Un disc din acestea, în ritmul ariei ușoare, încerca în cinci limbi exlamația pusă la index: I love you, Ich liebe dich, Te amo, etc... căutându-i rezonanța cum ar căuta cineva disperat un *la* pe cinci piane dezacordate.

Talente spontanee

Ca să devie cineva stea de cinematograf, se zice că e suficient să aibă noroc. Insă, de cum a devenit stea, capătă ca printr'o grație divină, toate talentele și toate elasticitățile de corp și de inteligență.

Starurile și chiar sub-starurile nu se dau îndărăt dela cea mai primejdioasă acrobație, toți au pilotat măcar odată un aeroplan, au turnat un accident groaznic de automobil, au dansat orice joc modern sau clasic, cu cuțite în gură sau fără, iar acum, de când cu filmul sonor, toți știu să cânte și să vorbească în diferite „versiuni".

Charlie Chaplin, pe care îl știam numai actor, regisor și divorțat cu scandal, a compus singur partitura muzicală a filmului, celebru înainte de a fi gata: *Luminile orașului*, iar versurile părților cântate sunt tot de el.

Greta Garbo, care în cinci ani de când stă la Hollywood, n'a putut învăța englezește, a vorbit totuși în limba aceasta, însușită subit în două filme și acum în al treilea cu titlul parcă predestinat: *Inspiration*.

Se cere versiune franceză la vre-un film? El se turnează la Berlin, cu regisor german și cu singura concesie a unei vedete pariziene, care și ea e româncă: Elvira Popescu.

In lagărul german al „Frontului de Vest", toți soldații sunt americani îmbrăcați nemețește și vorbind nemțește, bineînțeles atât cât se cere în film. Nimeni nu-și permite luxul unui cuvânt mai mult. Căci bieții actori, pe lângă atotputernicia lor trucată de studio, mai sunt nevoiți să mănânce, să doarmă și să-și organizeze celebritatea pe ruinele sperate ale gloriilor confraților.

Moda

E încă iarnă, timpul când, în studio-urile marilor croitorii pariziene, juriul de pictori, modeliști și inovatori discută și elaborează modelele de... vară. Fără să existe o bună înțelegere între diferitele firme, și fără nici un spionaj organizat între ele, moda, ca și cum ar fi în aer, va lansa o nouă și identică siluetă feminină și aproape identice alcătuiri de croială și garnitură.

Modelele de primăvară sunt gata și probabil zilele trecute a avut loc prezentarea lor, nu în fața publicului, numai ceeace s'ar chema repetiția generală, momentul emoționant când noile combinații, abia scoase de sub ac și foarfece, defilează pe trupurile mlădioase ale manechinelor, prin fața reprezentanților caselor de modă din toate capitalele lumii, — personagii dificile, cunoscătoare și profesional rigide, care vin să admire puțin și să lase bani mulți.

Printre ei se strecoară fraudulos groaza marilor croitori: trimișii clandestini ai caselor de a doua mână, deghizați în cumpărători, sau și în manechine, în realitate veniți să copieze, pentru ca apoi să execute și să lanseze în acelaș timp și cu prețuri pe jumătate, modelele inovate de alții.

Noutățile de primăvară n'au sosit decisive la noi. De altfel, cu un Martie atât de regulat nesigur, nici nu ne grăbim. Tot ce se poate ști este disgrația definitivă a pardesiului pe care numai timpul ploios îl va mai pune pe umerii femeilor, sub forma acelor taftale și gabardine cauciucate, în nuanțe care înseninează pentru o clipă strada. Tailleur-ul va domni. Jacheta trei-sferturi, cu revere largi, blănite, va face repede loc tailleurului scurt, ajustat, clasic, din stofa unie care a lăsat departe twed-ul, prețuit încă la costumele de călătorie.

Dar e încă iarnă. Suntem în sezonul balurilor mascate. La spectacolul acesta, moda stă pe delături. Schițele care se află în revistele de modă servesc, sau ar trebui să servească, numai ca să sugere modelul personal, inedit și inimitabil, excentric sau nu, surprinzător neapărat.

Balul mascat este, în totalitatea lui, surpriză. Când surpriza, iar nu numai deghizamentul, va fi recunoscută ca o condiție de participare, vor dispărea costumele din seria „de închiriat" precum și clientela, indezirabilă într'un bal ales, a costumaților la garderobă.

ALICE GABRIELESCU

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 347

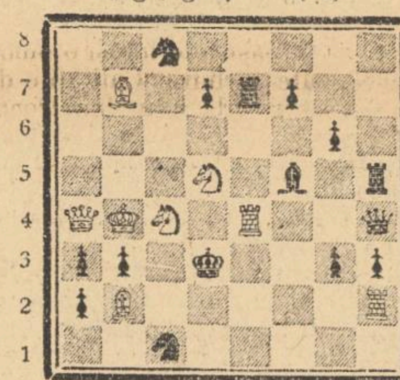
— *Din concursul nostru de probleme* —

Mottto: „Benoni"

(inedită)

Negru:

Rd3, Dh4, Té7 și h5, Cc1 și c8, Nf5, Pa2, a3, b3, d7, f7, g3, g6 și h3 (15).

Alb:

Rb4, Da4, Té4 și h2, Cc4 și d5, Nb2 și b7 (8).

Alb joacă și face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 153

Jucată in match la Semmering în ziua de 21 Ianuarie 1931.

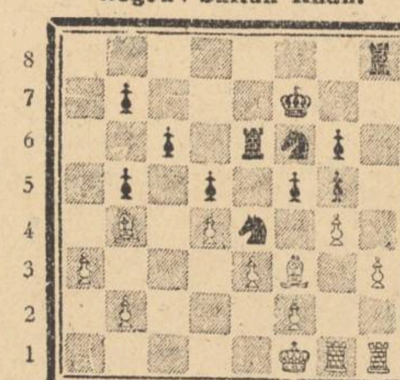
Alb: Dr. S. Tartakover — **Negru: Sultan Khan**

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. g2—g3, d7—d5; 3. Cg1—f3, c7—c6; 4. Nf1—g2, Nc8—f5; 5. Cf3—h4, Nf5—g6; 6. 0—0, é7—é6; 7. Cb1—d2, Nf8—é7; 8. Ch4×g6, h7×g6; 9. c2—c4, Cb8—d7; 10. Dd1—b3, Dd8—b6; 11. Db3×b6, a7×b6; 12. Tf1—d1, Né7—b4; 13. c4×d5, é6×d5; 14. a2—a3, 0—0; 15. Ta1—b1, Nb4×d2; 16. Nc1×d2, Tf8—é8; 17. Rg1—f1, b6—b5; 18. Nd2—b4, g6—g5!; 19. h2—h3, Cf6—é4; 20. Ng2—f3, g7—g6; 21. Rf1—g2 Rg8—g7; 22. é2—é3, f7—f5; 23. Td1—h1!, Té8—é6; 24 Tb1—g1, Rg7—f7; mai bine ar fi fost asigurarea unui contra-atac prin b6 urmat de c5. 25. g3—g4!, Ta8—h8; 26. Rg2—f1, Cd7—f6; greșală decisivă, căci pierde un

Situația partidei după a 26-a mutare a negrului

Negru: Sultan Khan.

Alb: Dr. Tartakover.

pion. 27. g4×f5, g6×f5; 28. Nf3×é4, Cf6×é4; 29. f2—f3!, Cé4—f6; 30. Tg1×g5, Té6×é3; 31. Tg5—f5, Rf7—g6; prin această mutare negru intră într'o rețea de mat. Mai multă rezistență ar fi opus prin Ré6. 32. Tf5—f4, Rg6—g5; 33. Nb4—d6!, Té3—é6; 34. Th1—g1+, Rg5—h5; 35. Tf4—f5+, Rh5—h6; sau Rh4; Ng3+, R×h3; Tg5! și apoi mat prin Th1. 36. Nd6—f4+, Rh6—h7; 37. Nf4—é5, Th8—f8; 38. Tf5—f4 și negru abandonează.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cărţi şi Reviste

V. DEMETRIUS: Dragoste neîmpărtăşită (Nuvele) Ed. „Cultura Românească", Bucureşti
ION DONGOROZI: Ancheta (Nuvele) Ed. „Scrisul Românesc", Craiova

D. V. Demetrius, un scriitor al cărui nume e bine cunoscut de toţi literaţii adevăraţi, este de o modestie delicată — ceiace nu e un avantaj pentru vremurile în care trăim. Talentul său fecund ne-a dat cinci volume de versuri; el se poate socoti printre primii noştri romancieri cu „Tinereţa Casandrei" apărută în 1912, după care a venit „Oraşul Bucuriei" cu urmarea sa „Matei Dumbărău", apoi — la scurte intervale — „Păcatul Rabinului", „Domnul deputat", „Domnul Colonel", „Unchiul Năstase şi nepotul Nicodin", „Vieţi zdrobite", şi lucrarea sa ultimă „Monahul Damian" — roman încununat de Societatea scriitorilor români cu marele premiu C. A. Rosetti.

Afară de aceasta mai multe volume de nuvele şi traduceri, care toate dovedesc puterea de muncă, bogăţia invenţiei şi a imaginaţiei, vocaţia pasionată pentru literatură a autorului.

Volumul de faţă este ediţia a doua revăzută a unui volum de nuvele apărut mai de mult.

In el găsim însuşirile esenţiale ale scrisului d-lui V. Demetrius. El zugrăveşte mai ales viaţa celor umili, cu minuţiozitatea de detalii a naturaliştilor; dar câmpul său de observaţie ia amploare prin puterea sentimentului de simpatie şi puterea de înţelegere a suferinţelor celor pe care-i descrie şi deşteaptă interesul prin darul său de a povesti. Dacă modestia sa nu i-a îngăduit o reputaţie în raport cu valoarea şi volumul operei sale, aceste daruri în schimb i-au atras interesul şi aprecierea opiniei publice — căci, fără îndoială, d. V. Demetrius este dintre cei mai citiţi autori.

In nuvelele din acest volum este aceiaşi concepţie despre viaţă din toată opera sa, concepţia de viaţă a naturaliştilor şi ea se manifestă în redarea realităţii crude, nedrepte şi nelogice, dar calitatea emotivă a sufletului d-lui V. Demetrius se răsfrânge asupra soartei nemiloase într'o dulce lumină de milă îngăduitoare, subt scrisul de humor binevoitor cu care autorul priveşte această realitate impusă observaţiei sale de luciditatea minţii.

Nuvelele din acest volum mai mult plăcute de cât zguduitoare, se caracterizează prin alte calităţi decât prin vigoarea şi puterea tăioasă a sarcasmului şi criticii sociale din volumul *„Cântăreaţa"* premiat de Academia Română.

* * *

Nuvelele d-lui Ion Dongorozi au acelaşi ton de veselă şi amuzantă caracterologie de moravuri pe care i-o cunoaştem din celelate volume, cu figuri fin caricaturate şi situaţii pline de humor, care sub aspectul lor de bonomie ascund adese o feroce critică socială. „Costel" din Ajun de Sf. Nicolae este, de pildă, un delicios Poulbot, pe când galeria din „Ancheta" în seria sa de epizoade savuroase, este în acelaş timp un album de sângeroase picturi de moravuri, păstrând totuşi o bună dispoziţie pe care nimic n'o poate turbura. Calităţile de humorist şi de pictor de moravuri ale d-lui Ion Dongorozi se afirmă de la un volum la altul, cu elanul unei fantezii care ştie să uzeze de burlesc ascuţindu-l cu ceva donquichotism, şi dându-i astfel putere irezistibilă de comic uman, provocând în acelaşi timp critica, indignarea şi râsul nestăpânit.

I. SADOVEANU

Reînvierea lui Homer

In lucrarea lui Victor Bérard *„Reînvierea lui Homer"*, — spune d. A. Albert-Petit în „La Revue de Paris" (Ianuar), — acesta pare reînviat.

După 40 ani de studiu şi după 12 volume, Victor Bérard a epuizat domeniul lucrurilor cunoscute. Erudiţia lui a părut la început paradoxală. Incetul cu încetul însă, ea a parvenit să se impună. Intrebarea este întrucât a isbutit el din punct de vedere istoric.

Odiseia, căci de ea se ocupă mai de aproape autorul, nu e o poemă datorită imaginaţiei. Aici toate vechile călătorii sunt animate sau mai curând dramatizate. Sunt descrieri ale coastelor marine şi este redat felul cum se orientau navigatorii — descrieri obiective, cărora poemele homerice le-au dat viaţă. Opera poetică a durat nu prin valoarea sa documentară, ci prin valoarea sa literară.

Victor Bérard îşi propune să cerceteze tocmai partea concretă, inspiratoarea poemelor.

Grecii din epoca lui Homer nu cunoşteau Mediterana decât dela Fenicieni, primii care au străbătut-o, dovadă numele greceşti care sunt — toate — traduceri de nume feniciene. Ei vorbeau de *Oenotria*, dar n'o puteau situa exact pe hartă. Victor Bérard o arată fără multă ezitare. Aceasta n'o face de departe, în cabinetul său de lucru. El a văzut totul, a refăcut călătoria lui Ulise. Metodă practică şi sănătoasă de a nu considera, înainte de verificare, un lucru ca bun.

Homer nu e un primitiv: e din secolul al IX-lea. Nu e un precursor. Are mai mulţi înaintaşi, care au creat limba, au fixat genul, în care el a dat o operă de valoare. Din cele trei părţi ce compun Odisea, una e datorită poetului şi anume „Povestirile la Alkinoos". Aventurile lui Ulise sunt dramatice. El se reîntoarce singur, dupăce şi-a pierdut tovarăşii şi corăbiile.

„Călătoria lui Telemac", al doilea episod din trilogie, e mult mai puţin original. Cât priveşte *„Răzbunarea lui Ulise"*, ea e cu totul artificială. Se simte scriitorul cu mai multă rutină.

Herodot situează pe Homer cu patru secole înaintea lui, pela mijlocul secolului IX. Cam la aceiaşi epocă ajunge şi Victor Bérard. Aşa se explică limba convenţională, aproape artificială, care nu se vorbeşte nicăeri şi care e înţeleasă peste tot. Ea este dintr'un timp când diversele dialecte se învecinau, se amestecau.

Litoralul Asiei mici în sec. IX corespunde perfect acestei condiţii. Coloniile sunt numeroase, de origini diverse, în relaţii constante. Cu siguranţă că aici s'au născu poemele homeriene.

Lisa Duncan

La teatrul des Champs Elysée, unul din cele mai frumoase teatre din Paris, — spune „La Revue des Deux Mondes", — spectatorul de azi asistă la o seară de dans, o feerie, care pare că i-a încântat ochii şi acum douăzeci de ani. In mintea lui se precizează clar un nume: Isadora.

Dar astăzi nu e Isadora, e Lisa Ducan, fiica adoptivă, eleva şi rivala ei. In adevăr anumite atitudini, o parte din costume sunt datorite profesoarei neuitate. Paşii aceia aproape aerieni din *„Orfeu"* de *Glück* sunt ai Isadorei. Totuşi, restul e al Lisei.

Dansul cu adevărat dionisiac al marei Duncan, inspiratoarea lui *Rodin* şi *Bourdelle*, era cu totul fizic.

In dansul Lisei e o nouă fineţă, o viaţă interioară intensă. La ea nici o urmă de sensualitate, — şi asta ar putea fi considerat ca partea ei slabă. Dansul ei exprimă numai sentiment şi asta-i este originalitatea.

Câtă tinereţe e în dansul ei!

Incontestabil ea nu este făcută pentru *„Inceputul după amiezii unui faun"*. E prea intelectuală, prea castă. Faunul interpretat de ea e prea uşor: pare că e înaripat.

In preludiul lui *Debussy*, ea nu va parveni să steargă amintirea lui Nijinski, adevăratul faun.

Publicul inteligent şi cunoscător, un public format din tot ce are mai bun Parisul, nu s'a înşelat. Intreaga sală a ovaţionat îndelung „Jocul cu mingea" de Schubert şi „Frumoasa Dunăre albastră" de J. Strauss. Aici au regăsit-o pe Lisa Duucan şi numai pe ea.

„Jocul cu mingea" de Schubert. Câtă tinereţe! In faţa ochilor ai tinereţea însăşi. E greu să exprimi prin cuvinte toată strălucirea, toată armonia suplă şi ondulată a dansului. Lisa apare împodobită cu o tinereţă eternă. E cu mult mai tânără decât cea mai tânără dintre elevele ei. Micile detalii, gesturile sale nu fac decât să-ţi deştepte imagini înviorătoare. Fără să vrei, gândul îţi fuge la Leopardi, la cele mai frumoase versuri italiene, care cântă tinereţea şi primăvara.

In „Frumoasa Dunăre Albastră" Lisa ştie să dea o notă nouă dansului ei tânăr. O toaletă de tul alb, împodobită cu panglici albastre, o evocare îndrăzneaţă a frumosului fluviu, produce o vie admiraţie.

Ce bine ştie Lisa să facă paşi mărunţi pe loc şi să valseze cu un cavaler imaginar. Toţi ochii sunt aţintiţi asupra micului rond de lumină prin care trece o întreagă gamă de culori şi atunci când orchestra încetează şi perdelele se închid, aplauze fără sfârşit recheamă pe dansatoare, care reîncepe de cele mai multe ori aceiaşi armonie vieneză, care încântă şi satisface.

O carte care a avut o ediţie de 95.000 exemplare

După Aldous Kuxley, Henri Hackett are cel mai mare succes de librărie al anului în America şi Anglia, cu volumul său „Henric al VIII-lea". Deşi subiectul a fost tratat într'o extraordinară mulţime de cărţi în decursul timpului, irlandezul Hackett l'a tratat fără nici una din reticenţele şi prejudecăţile cu care l-a învăluit misticismul britanic în alte cărţi. In fiecare din cele şase capitole în care e vorba de câte una din cele şase soţii ale acestui rege poligam, autorul îl atacă, printr'o documentare precisă şi completă, arătându-l în cruda şi necruţătoarea lumină a adevărului istoric şi dărâmând legenda oficială creiată la Cambridge şi Oxford. Francis Hackett păstrează în tratarea subiectului său tradiţia lui Shakey, care nu are nimic din ceiace se chiamă biografia romanţată în Franţa. Volumul începe cu o mare frescă redată în linii mari şi culori impresionante. Apoi din notele şi documentele adunate, autorul construeşte personagiul şi întreg anturajul său, transportând pe cititor în sufletul lor şi al epocii, dând astfel viaţă istoriei fără a eşi din adevărul ei. Astfel, alături de Henric al VIII-lea şi de soţiile lui, avem o întreagă galerie de oameni însemnaţi ai epocii şi mai ales întregul grup de oameni de cugetare ca Erasme, Thomas Moore, care singuri sunt scutiţi de sarcasmul cu care sunt ridiculizaţi atât papistaşii cât şi reformaţii. Ceiace impresionează este puterea de imaginaţie istorică a lui Francis Hackett care-i permite să reconstruiască trecutul cu atâta putere de viaţă şi aparenţă de adevăr, apoi suflul tineresc şi plin de ardoare cu care expunerea e desfăşurată şi care ţine locul lipsurilor din compoziţia şi tratarea subiectului. Iar stilul prezintă un curios amestec de cuvinte arhaice şi *argot* modern, dându-i o culoare şi o seducţiune care explică în parte succesul acestei cărţi în vulg, după cum documentarea şi calităţile istorice explică succesul în lumea literelor. — *I.*

Dantela iarăşi la modă...

Odată cu revenirea modei feminine la bunul simţ şi la gust, adică la rochiile lungi pentru ceai şi seară — spune „La Revue des Deux Mondes" în ultimu-i număr, — iată că reînvie tot ceiace constitue graţia femeii: ceafa masculinizată s'a întâlnit cu coafura *à la victime*, care a urmat Thermidorului; se poartă din nou părul, buclele, părul fals, perucile şi — cine ştie — poate mâne să reapară aşa numitele *„Suivez-moi, jeune homme"*.

Cu toate acestea nu vedem revenind cocul, care nu-şi găseşte iertare în ochii elegantelor noastre. In timp ce *Mustafa Kemal*, cu toată furia bătrânilor credincioşi, scoate voalurile *„Desamăgitelor"*, frumoasele noastre libere îşi pun iarăşi voalete, semn de sclavie. In sfârşit se anunţă marea ofensivă a manşonului. Timpurile fiind grele, şi zibelina fiind din cale afară de scumpă, nimeni nu se gândeşte să ne readucă manşonul de acum douăzeci de ani, mare cât o căciulă a grenadirilor din gardă.

Revăd încă, cam pela 1910 pe *Jean-Louis Forain*, în salonul unui prieten punându-şi în cap manşonul unei frumoase doamne. Semăna leit cu *căpitanul Coignet*. Ca şi manşonul mamelor noastre, pe timpul trăsurilor, manşonul din 1931 se face mic de tot pentru a putea fi admis să-şi reia locul de cinste în mâinile mici ale Parizienelor.

Cine s'ar fi gândit acum doi ani, privind frmuseţile noastre masculinizate, să vadă reînviind epoca voaletei. (Oh! primele sărutări prin voaletă! a spus cred Fr. Coppée) epoca manşonului, atât de minunat, când iarna în timpul plimbării, tânărul Romeo din 1900 îşi încălzea degetele îngheţate în manşonul Julietei. Iată-l însfârşit regăsit manşonul acela minuscul din vison, lutru, astrahan pentru după amiază, din hermină sau din sinşila pentru seară.

Dar pentru ca femeea să redevină cu adevărat femee, ne lipsea desigur dantela. Sărmană dantelă aşa de părăsită, aşa de dispreţuită, aşa de puţin sportivă. Şi iată că, la rândul său, dantela îşi reia drepturile.

Deoarece maşina a vulgarizat dantela colorată, n'a rămas decât rochia neagră care se mai poartă. Dar, vorbind ca spiritualul *Pierre Weber*, au rămas *„dessous"*-urile rochiei. Iată această rochie extrem de simplă din voal negru, cu colţuri ascuţite care îi împodobesc partea de jos foarte largă — şi tocmai în aceasta se arată gustul fin. E deajuns ca doamna care poartă această frumoasă tualetă, să pună picior peste picior şi vei zări deodată la înălţimea pulpelor, o spumă de dantelă fină, neagră.

Poezia sugestivă a acestei ţesături ca pânza de păianjen!

Pe lângă voalul de mireasă, adăogând perdelele şi lingeria de masă, aveţi singurele întrebuinţări ale dantelei în momentul de faţă.

Aceste lucruri erau deajuns pentru a îndemna pe un conservator ingenios cum este d. *Clouzot* să facă la muzeul *Galliera* o expoziţie de dantelă modernă.

Aici predomină dantelele de maşină, cele mai multe în culori. Intre altele se găseşte un voal de tul alb brodat cu argint, trimis de către d. *Paul Marescot*, şi care e în spiritul tradiţiei, foarte familiare în timpul Directoratului şi Consulatului.

Acolo unde vizitatoarele se vor opri mai mult timp, va fi în sala consacrată colecţiei Alfred Lescure. Acolo, sunt reprezentate prin adevărate minuni, patru secole de dantelă, voaluri, gulere englezc, veştminte preoţesti franceze din timpul Regalităţii, mâneci Ludovic XV din Valencienne; „perne" din timpul primului Imperiu şi batiste romantice, care au şters ochii Eleonorei şi ai Leliei.

Dacă mâne dantela îşi va regăsi splendoarea de altădată, vor trebui felicitaţi mai mult dantelarii de odinioară, decât proprietarii meşteşugurilor mecanice de azi.

Ultimele noutăţi apărute la vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei Nr. 27, sub hotel Boulevard

Thomas Mann: Altesse Royale (ediţie ilustrată)	Lei 350
Dumar Barton: Bernadotte 1763—1844	„ 195
Selfridge: L'apologie du Commerce	„ 162
Le bombardament de Scarborough et le combat du Dogger	„ 130
Albert Londres: Pêcheurs de Perles (reportages)	„ 98
Poiret Paul: En habillant l'epoque	„ 117
Pierre Dominique: Qui mais Moscou (enquêtes)	„ 98
Marechal Pétain: La Bataille de Verdun	„ 98
Baring: Princesse Blanche (roman)	„ 156
Ludwig Renn: Après-guerre	„ 78
Tinayre: L'Ennemie intime (roman)	„ 78
Tritby: Bouboule Dame de la III-eme république	„ 78
Privat: Le Mystérieux assassinat de Mrs Wilson	„ 78
Louise Bastien: Le Prince Noir (poésies) dedicate lui Enescu	„ 120
Petrasco: La reforme agraire Roumaine et les reclamations Hongroises	„ 200
Lebey: Disques et Pellicules (souvenirs)	„ 98
Lampel: Jeunnesse trahie (roman)	„ 98
M-me Bonfante: Savants et artisans de la revolution industrielle	„ 78
de la Porte: Le Club des 612 (quelques figures parlamentaire,	„ 78
Beracha: Rationalisation et Révolution	„ 98
Gaston Riou: Europe, ma patrie	„ 78
Gaston Riou: S'unir ou mourir	„ 78
Contesse Léon Tolstoi: Journal	„ 78
Dr. Récamier: L'âme de l'Exilé (le Duc d'Orleans)	„ 117

Se primesc abonamente pentru toate ziarele şi revistele române şi străine cu preţurile originale.

Comenzile pentru provincie se expediază şi contra ramburs

Citiţi azi: LECTURA No. 313

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

MARCEL PREVOST

Membru al Academiei Franceze

DOMNIŞOARA TARTUFFE

Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

RECENZII

JEAN GIRAUDOUX: Aventures de Jérôme Bardini (Emile Paul)

Dintre scriitorii contemporani ai Franţei, Jean Giraudoux este o apariţie de basm. E un fel de Făt-Frumos al imaginaţiei romanţate, al stilului, al imaginii.

Romanele lui Giraudoux n'au cu pământul şi cu realitatea nici un contact direct, ca umbrele norilor care umblă pe pământ. Faptele sunt despoiate de tot ce au material printr'o admirabilă subtilitate de imaginaţie ca printr'un procedeu chimic care ar face să dispară lucrurile şi în locul lor să rămâe un contur de fum, vag şi mobil.

In romanele lui este acea tonalitate şi acea optică specială pe care o au amorezaţii: toate realităţile au o tentă de pastel, fără existenţă violentă şi imperativă, ca ceva care se poate înlătura, care-i pe cale de a dispărea.

Giraudoux are astfel în fiecare din operele sale şi în Aventurile lui Jerome Bardini mai mult ca în oricare alta, o admosferă de poezie fără eclipse, o delicateţă de sentimente în armonie perfectă cu această admosferă. Numai uneori, ca 'n acele simfonii sbuciumate în care orchestraţia este brusc oprită pentru a se reîncepe o altă temă, sentimentul condensat şi impregnat de melancolie, este deodată tăiat de o trăsătură de humor, de un salt nebun şi curios în imaginaţie, de o puerilitate vroită şi amuzantă ca un desemn. Giraudoux trece astfel fără transiţie dela emoţie la surâs ca o femeie care iubeşte:

„La lune était à son plein... Cet astre qui semble si souvent en France ecorné, aminci *par l'avarice et l'esprit économe*, jamais Bardini ne l'avait vu, non seulement aussi rond, mais aussi bombé. La lune semblait vraiment pleine, *sur le point de donner à la nuit la nouvelle jeune lune*"

In context acest pasagiu face parte dintr'un plan plin de emoţie tăcută; iar trăsăturile de humor, jocul de copil fără legi al imaginaţiei, nu s'a putut stăpâni să întrerupă emoţia cu un salt, cu o ironie.

Giraudoux însă are puterea de a creia o astfel de atmosferă, şi o lume în care totul este posibil, şi apare normal ca într'o poveste în care cele mai minunate lucruri sunt date ca aevea.

Cu o temă cu totul distinctă în acest roman Giraudoux aduce aminte mai mult ca oricând de „Le grand Maulnes".

Acelaş joc liric, aceiaş artă a irealului în care eroii sunt ca apariţiile din vis, pe care nu-i putem reţine dar care ne urmăresc multă vreme.

Din atmosfera romanului lui Giraudoux ieşi cu regret, aşa precum cu regret te deştepţi dintr'un vis frumos; intri în realitate cu stângăcie şi amărăciune; cu nostalgia după o ţară şi o viaţă de basm în care ai trăit şi pe care ai cunoscut-o, — şi rămâi veşnic cu dorinţa de a te reîntoarce de îndată ce vei scăpa de realitate. Giraudoux se poate reciti cum se recitesc poemele care-ţi plac.

Dacă Giraudoux ar fi creiat lumea, dacă ar fi fost el Dumnezeu, totul ar fi fost altfel; şi oamenii mai buni, şi tristeţa lor mai plină de emoţie, mai amplă şi aproape ca o necesitate plăcută a sufletului lor, şi peisajul şi pământul ar fi putut să samene cu ceeace a fost odată paradisul.

Tema din aventurile lui Bardini este evadarea totală a omului, şi imposibilitatea acestei evadări.

Tema este din tratatul quasi-clinic al intelectualului post-belic. Face parte din neliniştea creiată de depresiunea de după războiu. E una din foile răvăşite de curentul ca un sul de metal pornit de lovitura de tun.

Jaloux o constată mai ales în perioada 1918—1930, şi crede că o poate limita aici.

Stările de suflet au totuşi legi mai puţin fixe şi o repulsie ostilă pentru cifrele prea rotunde. Nu, nevoia de evadare, şi tema aceasta literară va mai face carieră şi după această vârstă de 12 ani. Poate chiar acum ajunge la adolescenţă.

Suntem într'o epocă de totală prefacere socială, de schimbare radicală a unui concept social. Stăm între două concepţii colectiviste: cea sovietică dela Răsărit şi cea americană dela Apus. Subt această presiune, individul cu dor atavic de libertate moştenit din vremea sălbătăciei lui, adică organic şi adânc înrădăcinat, va mai avea să se sbată, să reacţioneze, să caute cel puţin dezrobirea ideală a individului, evadarea şi izolarea lui desăvârşită.

Revolta, tonul de polemică, ironia şi aproape insulta lui Duhamel din „Scènes dela vie future", sunt o altă formă a aceleiaşi teme, sunt apărarea aceluiaş individualism, presimţirea încercării oricărei lipse de evadare, scufundarea în massă, în număr, în Marele Arhimede.

Desigur tema din romanul plin al lui Giraudoux nu este aşa de simplă şi de unilaterală. Ea cuprinde totodată nu numai gestul nebun al evadării pentru a se simţi singur, dar şi evadarea din cotidian, din gestul standardizat, din viaţa program pe care o duce fiecare om cu foarte mici deosebiri, şi apoi, constatarea tragică a neputinţii de a te evada, şi... întoarcerea la cotidian, la tradiţie, la valorile arhicunoscute.

„L'homme qui vous libérera de l'homme ne viendra plus".

* * *

In aventurile lui Jérôme Bardini sunt trei capitole, şi cinci evadări: — E evadarea lui Bardini care se salvează din cotidianul vieţii impusă de căsnicie cu caracter de prelungire în eternitate prin repetiţie şi convenţional preconstituit; e evadarea lui Stephy, femeia „à la page" de astăzi în care dezorientarea de viaţă are în substrat aceiaş dorinţă de evadare şi mai ales de noutate, schimbare şi prefacere; e iarăş evadarea lui Bardini de lângă această Stephy, evadare neconsumată căci Stephy pleacă înaintea lui, dar totuşi o desăvârşită evadare psihică precum ar fi o crimă săvârşită dar neisbutită; e evadarea copilului Jack care-i poate cea mai veridică şi mai integrală, fiindcă e mai instinctivă, mai lipsită de intelectualism, mai organică, mai asemănătoare cu izolarea şi fuga de oameni şi de lume a unei sălbătăciuni; — şi în fine iarăş evadarea lui Bardini dela acest copil care creiase un fel de evadare în doi.

Copilul fără nume depe malul Niagarei, denumit numai convenţional Jack, ca şi cum i s'ar fi dat o denumire simbolică, este cea mai proeminentă şi mai adevărată creaţie din acest roman, şi poate din opera lui Giraudoux.

E acolo toată poezia plină de inspiraţie, de tandreţă şi de mândrie a copilului vagabond pe care societatea vrea să-l înregimenteze şi care se sbate şi fuge, scăpând de arcanul aruncat după el ca altă dată la noi după cei ce trebuiau luaţi la recrutare.

* * *

Dar frumuseţea cu totul deosebită a acestui roman nu stă nici în legenda faptelor, nici într'o concepţie. Acestea se impun, nu ştiu cum, cu discreţie, ca o dorinţă a noastră proprie, ca o reminiscenţă dintr'o altă viaţă, ca un regret după o normă de trai pe care am fi vroit să o adoptăm şi am părăsit-o din laşitate sau din lipsă de personalitate. Mai presus de toate această frumuseţe o simţi în acea atmosferă unică de poezie şi de ireal pe care azi numai Giraudoux o are şi care ne încântă.

Cine trece prin lumea lui Giraudoux se întoarce. E în aerul şi în lumina ei ceva de farmec şi de vrăjitorie, ceva din ceeace trebue să aibă poveştile pentru oameni mari.

DEMOSTENE BOTEZ

INSEMNĂRI

Concursul „Adevărului Literar"

In ziua de 1 Februar s'a întrunit juriul însărcinat cu cercetarea lucrărilor trimise de elevele şi elevii ultimei clase de liceu şi a decernat premiile.

Rezultatul concursului s'a dat cu întârziere din pricină că s'a primit un foarte mare număr de manuscrise, care au fost citite pe rând de toţi membrii juriului — juriul întrunindu-se la urmă şi recitind bucăţile meritorii.

Juriul a fost format de d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; C. Botez, profesor, inspector secundar pentru Limba Română; şi M. Sevastos, publicist.

Manuscrisele alese de juriu în ordinea premierii vor fi publicate în „Adevĕrul Literar".

Premiaţii sunt rugaţi a-şi trimite adresa la administraţia noastră.

In numărul viitor vom publica „Autobiografie" de d-ra Zoica Darie din cl. VII a Liceului „Principesa Elena" din Braşov, care a obţinut premiul I.

Reproducem procesul-verbal al juriului:

Proces verbal

Subsemnaţii întrunindu-ne astăzi 1 Februar, a.c. şi cercetând lucrările trimise „Adevĕrului Literar" pentru concursul publicat, am ales spre a fi premiate următoarele trei lucrări:

PREMIUL I de 5000 lei: „Autobiografie" de d-ra Zoica Darie, cl. VII Liceul „Principesa Elena" din Braşov;

PREMIUL II de 3000 lei: „Schiţe" de d. Adrian Melinescu, cl. VII, Liceul „Anastasescu", din Roşiorii-de-Vede; şi

PREMIUL III de 2000 lei: „O taină" de d. Mircea M. Pădurăleanu, cl. VII, liceul „Al. Hasdeu" din Buzău.

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal.

JEAN BART, C. BOTEZ, M. SEVASTOS

D. Paul Zarifopol a făcut opinie separată în privinţa premiului I, pentru care d-sa a recomandat bucata „Binschi" de d. Matei G. Ionescu, cl. VII Liceul „Sf. Sava" din Bucureşti (bucată care va apărea într'un număr viitor al „Adevĕrului Literar").

Juriul nu s'a oprit la această bucată pentru faptul că ea nu îndeplineşte condiţiile concursului.

I. Morţun

A avut loc deunăzi reprezentaţia de retragere a d-lui I. Morţun dela Teatrul Naţional. S'a jucat „Omul şi mârţoaga" de d. G. Cipian. O asistenţă aleasă, discursuri, daruri şi decoraţii.

Eşirea la pensie a d-lui Morţun nu-i în acelaş timp şi o eşire din teatru. D-sa este în plină vigoare artistică şi va apărea, cu aceiaşi putere de creaţie, pe scena teatrelor particulare.

I. Morţun

Această aranjare a drepturilor la pensie are mai mult caracterul unei eliberări. Actorul unui Teatru Naţional are mânile legate. Trebue să joace ceiace i se ordonă şi cum i se ordonă. Iar când comandantul şi cu aghiotanţii lui nu se pricep în teatru, — meseria de actor devine un supliciu.

Artistul, terorizat de directorul actual şi de cel care poate veni, trebue veşnic să stea cu pălăria în mână — şi cu ochii la sfinţii din calendar pentru felicitări. De la o vreme începe să-l agaseze această situaţie.Vrea să-şi recapete libertatea. Să salute pe cine vrea — şi pe cine nu... să-l ocolească.

Pensia dă funcţionarului deplina libertate.

Pentru această libertate pe care a căpătat-o d. Morţun — noi îl felicităm din tot sufletul, fiind siguri că creaţiile ce va face de acum înainte vor fi încă şi mai bune... deoarece artistul nu va mai simţi la gât cuile întoarse ale zgardei de care putea zmunci înainte orice regizor capricios. — *Ad. Lit.*

Contesa de Noailles şi Marcel Proust

Contesa de Noailles, — care a primit acum de curând cravata Legiunii de Onoare, fiind prima femeie căreia i se acordă această distincţie, — publică în ultimul număr din „L'Illustration" prefaţa la corespondenţa ei cu Marcel Proust, în curs de tipărire. Sunt amintiri care datează de un sfert de secol, dintr'o vreme când Proust nu era încă autorul romanelor care aveau să-l facă celebru mai târziu. Viitorul autor al „Căutării timpului pierdut" nu era cunoscut decât ca strălucit „causeur", om de lume şi om de spirit. „Am cunoscut pe Marcel Proust — scrie doamna de Noailles — pe vremea când minunata lui inteligenţă, tandreţa lui discretă şi veşnic trează, conversaţia lui sclipitoare de entusiasm, de observaţie şi de malitiozitate, erau proprietatea exclusivă a prietenilor lui". D-na de Noailles evocă, în rânduri luminoase, figura lui Proust, felul lui de a vorbi, „devotamentul lui pentru operele inteligenţii", „plenitudinea lui sufletească, care a făcut cinstea şi fericirea unei epoci mai curate şi mai înflăcărate decât aceea care i-a urmat".

D-na de Noailles vorbeşte cu voluptate şi regret de această epocă de dinainte de război, mai puţin materialistă, mai prielnică reveriei şi plăcerilor subtile ale spiritului decât vremurile de astăzi. Este o lume, astăzi aproape dispărută, lumea din Parisul de acum un sfert de secol, lumea din „Du côté de chez Swann" şi din „A l'ombre des jeunes filles en fleur".

D-na de Noailles aminteşte de influenţa pe care conversaţiile cu Marcel Proust au avut-o asupra operii sale poetice... „Prietenia lui admirabilă m'a influenţat, m'a modificat, aşa cum singură poate influenţa o nobilă dragoste a cuvântului scris". Şi mai departe: „Marcel Proust e singurul om care m'a făcut să schimb un vers sau să suprim o strofă".

Toată această prefaţă este scrisă cu o delicateţă şi o fineţă care aparţin exclusiv d-nei de Noailles. Regăsim pe poeta din „Le coeur innombrable", din „Eblouissement", şi din celelalte volume de poeme care au aşezat-o pe d-na de Noailles printre cei mai mari poeţi ai Franţei contemporane, alături de Francis Jammes şi Paul Valéry. — *P.*

Mareşalul Pétain la Academia franceză

Mareşalul Pétain a fost ales membru al Academiei franceze, ca succesor al lui Joffre. După discursul mareşalului, sobru şi rapid, Paul Valéry a rostit discursul de primire. A fost un discurs puţin obişnuit. Elogiul lui Pétain ar fi putut uşor deveni prilej de fraze răsunătoare şi de patetism patriotic. Nimic din toate acestea. Făcând elogiul lui Pétain, Valéry a făcut elogiul soldatului francez şi deloc elogiul războiului; şi, vorbind despre război, a ştiut cu o temerară sinceritate să judece, limpede şi sec, atrocităţile lui. Din discursul lui Valéry se desprinde un orgolios pesimism, pesimismul omului lucid pe care nu ajung să-l înşele aparenţele. Valery a ştiut să spună în acest discurs, lucruri crude şi adevărate — neaşteptate într'o cuvântare academică şi încă la recepţia unui mareşal:

„Să nu creadă nimeni că un nou război ar putea aduce vre-un bine şi ar îndulci soarta rasei umane.

„Se pare totuş că experienţa de până acum nu este suficientă. Sunt oameni care îşi pun nădejdea într'o reluare a măcelului. Aceştia găsesc că n'au fost destule mizerii şi decepţii, că n'au fost destule ruine şi destule lacrimi, destui mutilaţi şi orbi, destule văduve şi destui orfani...

„Ce stranie epocă!... sau, mai degrabă, ce stranii spirite sunt spiritele responsabile de asemenea gânduri!... Cu deplină conştiinţă, cu deplină luciditate, în prezenţa unor amintiri atât de cumplite, în preajma atâtor nenumărate morminte, de-abia ieşiţi din groaznica încercare de acum câţiva ani, alături de laboratoarele unde enigmele cancerului şi ale tuberculozei sunt cercetate cu atâta pasiune, mai sunt oameni care se pot încă gândi să încerce încăodată jocul teribil al morţii...

„Nu s'ar spune oare că omenirea, cât e de lucidă şi de raţională, incapabilă să-şi jertfească impulsiunile pentru cunoaşterea urilor şi durerilor ei, se poartă tot aşa ca un roiu de absurde şi mizerabile insecte, atrase irezistibil de flacără?"

Sunt vorbe adânci şi frumoase. Ele dovedesc, rostite în asemenea loc şi împrejurare, un nobil curaj şi o rară independentă de gândire din partea celui care le-a rostit. — *P.*

Presa sovietică

Institutul berlinez care se ocupă cu studiul ziaristicei a început publicarea unei colecţii de monografii despre ziare şi ziarişti din toate ţările.

Primul volum din această colecţie interesantă este consacrat presei sovietice.

Autorul, Arthur Just, fost corespondent al ziarului „*Koelnische Zeitung*", la Moscova, a adunat cu multă sârguinţă şi obiectivitate o cantitate enormă de fapte şi material statistic; tabele, placate, cifre de tiraj, scheme de difuziune a ziarelor şi chiar o listă comparativă a preţurilor pentru inserate a ziarelor burgheze „*Novoe Vremea*", „*Russkoe Slovo*", „*Reci*" şi a ziarelor sovietice „*Izvetia*" şi *Pravda*".

Arthur Just n'a adunat numai cifre şi documente tipărite despre presa sovietică, dar a avut prilejul să studieze, la faţa locului, organizarea ziarelor ruseşti şi răspândirea lor.

Cartea lui Just este o patologie a presei. In dosul paravanului de maculatură oficială se ascunde toată viaţa anormală a Rusiei sovietice. Din punct de vedere politic, ziarele sovietice sunt buletinele guvernului.

In 1913 la Moscova au apărut 59 de ziare, la Petrograd — 119 şi în provincie 631. Acum apar la Moscova — 36, la Leningrad — 13 şi în provincie — 7319.

Planul de cinci ani prevede pentru anul 1934 numai 675 de ziare provinciale; în schimb tirajul lor urmează să fie sporit dela 556.000 la 19.705.000. In momentul actual, „*Izvestia*" are un tiraj de 197.000, „*Raboceia Gazeta*" — 90.000 şi „Pravda" — 80.000,

Situaţia ziaristului sovietic nu diferă de aceia a oricărui alt funcţionar. Just aduce multe documente şi observaţii interesante cu privire la această temă din care decurge, în primul rând, că nici un guvern nu e în stare să editeze ziare. In acest caz: ziarele nu sunt ziare, iar ziariştii nu sunt ziarişti. — *D.*

Baudelaire în italieneşte

Cetim în „Journal des Débats":

Literatura franceză continuă să fie studiată în Italia de spirite excelente. Am primit dăunăzi într'o colecţie clasică un *Molière* de d. Picco care dă dovadă de cea mai perfectă cunoaştere a marelui nostru comic. Azi, primim din Sicilia, de la d. Salvatore Alonzo, o traducere complectă a poeziilor lui Baudelaire, „*Fleurs du mal*", însoţită de un comentar asupra fiecărei poezii, pentru uzul cetitorului italian. D. Alonzo ne-a mai dat în 1927 o traducere în versuri — „*La Princesse lointaine*", de Edmond Rostand. Ambele traduceri relevă un scriitor iscusit şi sensibil şi un bun cunoscător al poeziei franceze.

Un esseist englez: Bertrand Russel

Scrierele lui Bertrand Russel sunt foarte preţuite în Anglia şi destul de cunoscute şi de gustate şi în Germania. El poate fi privit ca reprezentantul noului humanism despre care se vorbeşte azi pretutindeni, dar mai ales în America. Fără sistem şi pedanterie, B. Russel expune într'o formă briliantă şi vioaie o concepţie despre lume, care îmbrăţişează problemele cele mai diverse, de la problema de logică până la problemele practice ale vieţii sociale ridicate de vremurile noastre. El este însă şi un specialist, un matematician care a creiat un sistem de logică matematică de o mare valoare ca lucrare de specialist. In tot cazul personalitatea lui Russel în amestecul ei de pregătire şi lucrări de specialist, de filosofie şi neohumanism, este un tip al viitorului, un aspect nou al cugetătorului modern.

Scepticismul său nu e radical, ci activ, creator, înviorător, rezultând ca o expresiune a experienţelor de viaţă şi de cugetare a autorului.

Subiectele esseurilor sunt Visele şi Faptele, superstiţiile ştiinţei, filosofia contimporană şi unele manifestaţii de ordin politic. In toate aceste domenii scepticismul nu este o atitudine negativă şi distrugătoare, ci mai mult o atitudine bogată în urmări folositoare, singura care îngăduie creaţiunea. E adevăratul drum între dogma şi libertatea spirituală. Opera lui Russel este o adevărată educaţie pentru o omenire viitoare creatoare şi spirituală. —*I.*

Marcel Prévost

Unul din cele mai cunoscute nume şi unul din cei mai citiţi romancieri ai literaturii contimporane franceze, — datorită mai ales frivolităţii elegante a celor mai multe din subiectele volumelor lui.

S'a născut la 1862 la Paris, şi şi-a făcut prima educaţie la un institut de iesuiţi, apoi a urmat şcoala politechnică, a fost până în 1891 funcţionar la fabrica de tutun din Lille şi a trăit de atunci în Paris ca literat şi cronicar mult preţuit al jurnalului „Figaro". In 1887 a debutat cu romanul său psihologic „Scorpionul", tras din experienţa făcută în anii trăiţi la iesuiţi. A urmat o serie de romane şi povestiri în care ne desvăluie — cu o spirituală ironie şi fină observaţie, dar şi cu o indulgenţă ce merge prea departe, — viaţa intimă şi mentalitatea unor femei şi fete moderne. Citām câteva cunoscute titluri în acest gen: „Verişoara Laura", „Scrisori de femei", „Demi-virginele", „Grădina secretă", etc.

Dela o vreme însă sensualul scriitor pare a se fi cuminţit, şi în cele două romane ce au urmat apoi sub titlul „Fecioarele tari", precum şi în „Scrisori către Françoise", el părăseşte problemele pur erotice şi tratează cu o vădită seriozitate morală, situaţia fetei de sine stătătoare, din punctul de vedere psihologic şi social.

Această „cuminţire" desigur, şi bine 'nţeles scânteetorul lui talent, i-au înlesnit primirea în sânul Academiei franceze.

In noul său număr apărut — 313, — excelenta publicaţiune „Lectura, — floarea literaturilor străine", care păşeşte cu acest număr în anul al 7-lea, ne aduce în traducere impresionantul mic roman „D-şoara Tartuffe" de Prévost.

Mărunte

— A apărut în editura librăriei Socec din Oradea „Ochii Boschetelor" roman de d. Alexandru Viţianu. Un volum de 100 de pagini, frumos tipărit.

Asupra acestei ultime lucrări a d-lui Alexandru Viţianu, autorul „Fericilor nebănuite", „Pe alături de viaţă", „Bacante", „Veva", vom reveni.

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No. 11 şi 12

CU URMATORUL SUMAR:

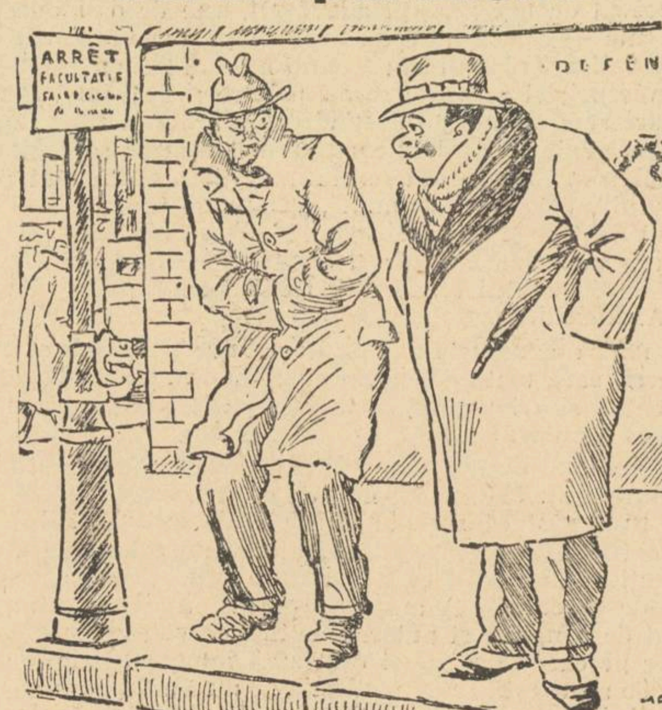
A. Frunză	*Viaţă fericită.*
Dr. S. Irimescu	*Tratamentul tuberculozei.*
Ion Pillat	*Adormind (versuri).*
Petre Comarnescu	*Spiritul american.*
Zoe Verbiceanu	*Casa cu minuni.*
Eug. Herovanu	*Viaţa şi Dreptul.*
George Lesnea	*Corbii (versuri).*
H. Sanielevici	*Supravieţuiri din mysterele dionysiace la ereticii din Basarabia.*
Spiridon Popescu	*La Frumuşiţa.*
Al. Graur	*Strigătele în romîneşte.*
Marco I. Barasch	*Legislaţia muncii în cadrul politicii sociale.*
M. Sevastos	*Cronica teatrală.*
Const. I. Vişoianu	*Cronica externă (Organizarea federativă a Europei).*
P. Nicanor & Co.	*Miscellanea (Sărbătorirea d-lui M. Sadoveanu. — Ravagiile obscurantismului. — Economie politică şi literatură. — Artă şi cenzură. — Imoralitate artistică?).*

Recenzii, Revista Revistelor, etc.

PREŢUL 60 LEI

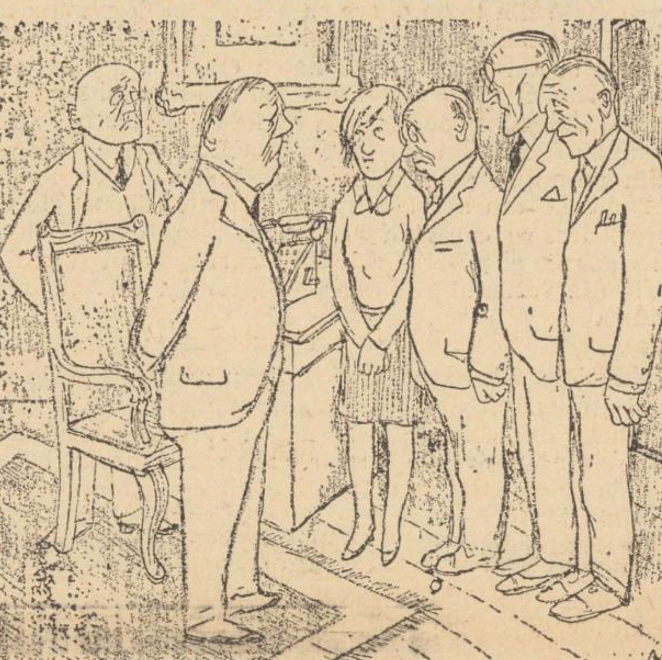
COZONACI FRUMOŞI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Geruri pariziene

Francezul (emigrantului rus): — Trebue să-ţi facă plăcere gerul, Monsieur. Asta aduce aminte de Rusia....

Reduceri de salar

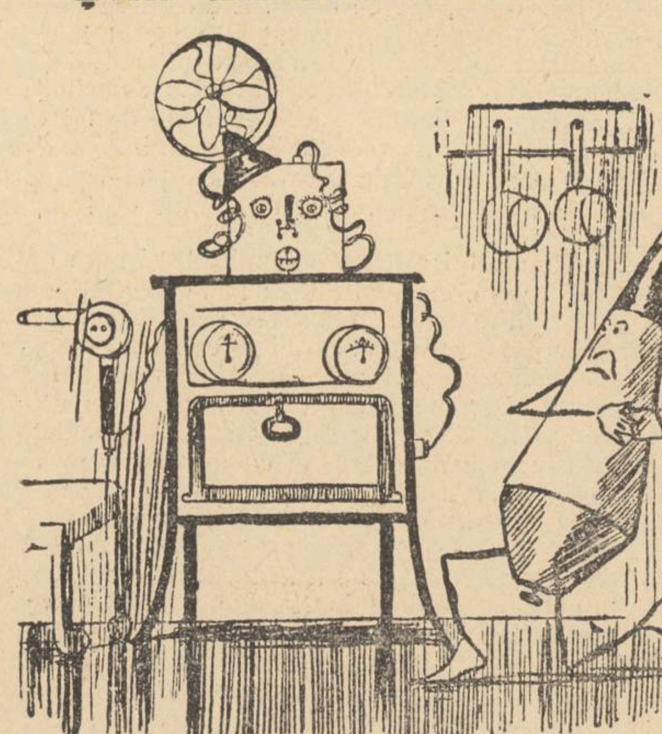
Patronul: — In schimbul reducerilor de salar, — vă anunţ că veţi avea onoarea de a colabora la ridicarea industriei germane. *(Simplicisimus)*

Amorul romantic

Bucătăreasa şi pompierul.

Şi... amorul modern

Bucătăreasa electrică şi stingătorul de incendii. *(Copyright S. D. A. A.).*

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X.-SERIA II-a.-No 532

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 15 Februarie 1931

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888–1897
CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

Concursul „Adevĕrului Literar"

Autobiografie

Nu mă gândesc niciodată, de bună-voe la viața mea. La dreptul vorbind, nici nu prea am la ce mă gândi. Cu toate astea, trecutul se desfăşoară neîntrerupt în mine; câteodată, abia îl simt alunecând, vag, depărtat. Alteori însă, mă învălue. Atunci mă adâncesc în negura lui şi caut cu desnădejde: mă caut pe mine. Şi nu pot să mă găsesc.

Eu, eu cea de azi nu sunt nicăeri. Sau sunt poate aşa de risipită prin mine, aşa de amestecată cu cea care am fost şi cu cea care voi fi, că nu pot să mă cuprind. Simt totdeauna că-mi scapă ceva. Ce, nu ştiu. Parcă m'aşi uita într'o sută de oglinzi deodată; fiecare îmi arată altă faţă. Fiecare are ceva din mine; nici una nu sunt eu.

Uneori îmi pare că am trăit o mie de ani şi că am fost mereu aceiaşi. Nu ştiu însă cum se face, că în mine, în cei din jurul meu, găsesc urma altor „euri". „Euri" cu totul deosebite de mine, cea de acum. Am trecut de la una la cealaltă fără să-mi dau seama. Am văzut la un moment dat că sunt alta, dar n'am putut să găsesc care e deosebirea între mine, cea de eri şi cea de azi. Şi nici o legătură. Viaţa mea de atunci e viaţa unui om care a trăit în mine. Când a murit, un altul i-a luat locul. A murit şi ăsta şi au venit alţii şi alţii. Fiecare a trăit cum a vrut. Şi trebue să admit că viaţa lor e viaţa mea; o viaţă banală şi goală din calea căreia s'au ferit evenimentele.

Au fost oare întâmplări în viaţa mea?

Prima „eu" de care îmi aduc aminte e destul de ştearsă: o fetiţă acoperită până sub bărbie cu o plapomă de mătase bleu. Am aflat că pe vremea aceia fusesem bolnavă de pneumonie, ori scarlatină, (nu mai ştiu bine ce).

Ceilalţi mai cunosc şi alte „euri" pe care eu asta de acum, nu le-am apucat. Unul în scutece; altul râzând cu hohot pentru prima oară, în faţa unui cerceluş înflorit; altul cu pantofi albi şi cu rochiţă de broderie... şi câte şi mai câte....

Am trăit pe urmă, ca orice copil obişnuit. N'am fost nici prea rea, nici prea bună. Am spart păpuşi, am căzut într'o pivniţă, mi-am julit nasul, m'a muşcat un câine, m'am certat cu copiii, am şterpelit zahărul din cutii şi am mâncat bătae. Am avut gâlci, pojar, anghină; m'am molipsit de râe de la o pisică şi 'n timpul războiului m'am umplut de păduchi de la soldaţi.

N'am făcut nici o „ispravă" în stil mare; aşi fi putut să fiu mult mai cuminte, sau mult mai rea. N'am fost. Am avut o copilărie searbădă, de care nu mă leagă aproape nimic.

Parcă n'aşi fi trecut eu prin ea, ci ar fi trecut ea pe lângă mine. De altfel, toată viaţa mea îmi face aceiaşi impresie: că am privit-o numai, de după un perete de sticlă, cum se scurge în jurul meu. Niciodată n'am trăit cu toată fiinţa. Mereu a rămas în mine ceva nemulţumit, ceva nerealizat. Poate că tocmai ce a fost mai bun.

A venit şi şcoala şi nici asta n'a fost un eveniment. Mi-aduc aminte că în prima zi am plâns; nu de emoţie, sau de bucurie, ci pentrucă tata m'a lăsat câteva clipe singură.

Am învăţat, cred, în primii ani, pur şi simplu pentrucă venisem la şcoală cu ideia că voi fi o şcolăriţă bună. Pe urmă am făcut-o, nici eu singură nu ştiu de ce; poate din ambiţie, poate din deprindere; ori cine ştie, poate din laşitate. N'am avut niciodată curajul să mă prezint cu lecţia necitită.

Am schimbat vre-o trei şcoli. Am stat un an într'un pension; am mâncat prost, am îndurat frigul şi m'am bătut cu ploşniţele. Am cunoscut tot felul de colege: unele m'au simpatizat, altele m'au invidiat. Nici una nu m'a iubit; nici una nu m'a urât.

Dintre profesoare, câteva s'au aplecat cu atenţie şi poate cu dragoste, asupra mea. Altele au trecut indiferente. Unele m'au nedreptăţit, cu altele m'am certat.

Am luat premii, am fost la „Tinerimea română" am făcut o excursie în Bucovina şi am stat pe urmă o lună în pat, bolnavă de friguri din cauza oboselii. Eu, cea de atunci, oi fi avut bucurii, supărări. Niciodată însă aşa de puternice ca să-mi lase ceva în suflet. Acuma, viaţa mea de şcolăriţă îmi pare aşa de banală, aşa de plicticioasă, aşa de lipsită de orice urmă de individualitate, că nici nu merită s'o povestesc. Nici n'am ce povesti. Atâţia ani la rând s'au întâmplat aceleaşi lucruri, aşa cum după fiecare vacanţă de Paşte sau de Crăciun, urma compoziţia cu invariabila temă: „Cum am petrecut sărbătorile".

Noroc că simultan cu eleva au mai trăit în mine şi alte „eu". Cred că fără ele n'aşi fi putut suporta atâta monotonie. Aşa, între zece şi treisprezece, ori paisprezece ani, aveam idei foarte bune despre fizicul meu (ironie cu atât mai amară, cu cât asta a fost epoca când lăsam cel mai mult de dorit, tocmai ca fizic). Incetul cu încetul m'am deprins însă cu ideia că am nasul cârn, ochii spălăciţi şi dinţii încălecaţi şi în ziua când am auzit şoptindu-se:

— „Vai, tare-i urâţică, sărăcuţa" nu mi-a mai făcut nici o impresie.

Tot pe vremea aceia mă duceam la grădina publică la serbări cu „bătăi cu flori, serpentine, tombolă, poştă americană şi alte mari surprize"; am primit cărţi poştale ilustrate (prima era acoperită cu ţiplă şi purta în fiecare colţ o literă din numele expeditorului); am vândut flori şi odată am fost premiată pentru un costum naţional.

Mi-au făcut curte nişte studenţi şi un băiat de liceu, cu o jumătate de metru mai mic ca mine. Şi am avut şi eu un album (nu chiar „cu scoarţe violete") plin de versuri şi de iscălituri, în care cineva scrisese: „A iubi, înseamnă a suferi; deaceia, foarte puţini ştiu să iubească" sau aşa ceva. (A iubi şi a suferi era subliniat cu cerneală roşie).

A avut un sfârşit destul de trist, caetul meu. O servitoare l'a scăpat într'un lighean cu apă. Mi l'a adus leşinat şi moale ca o cârpă, cu foile acoperite de desenuri fanteziste în tot felul de cerneluri. Nici măcar n'am plâns. Era atâta timp de când nu-l mai luasem în mână.

Il mai am şi acuma, cu scrisori vechi, cu jurnale începute, cu carneţele pline de versuri proaste, cu panglicuţe şi cordele, închise toate la un loc, într'un dulap pe care-l deschid din Crăciun în Paşte, când mă duc pe acasă. Intre foile lui găsesc o „eu" romantică, sentimentală şi prostuţă, un fel de litografie trasă în mii şi mii de exemplare şi răspândită din belşug pe toată suprafaţa globului.

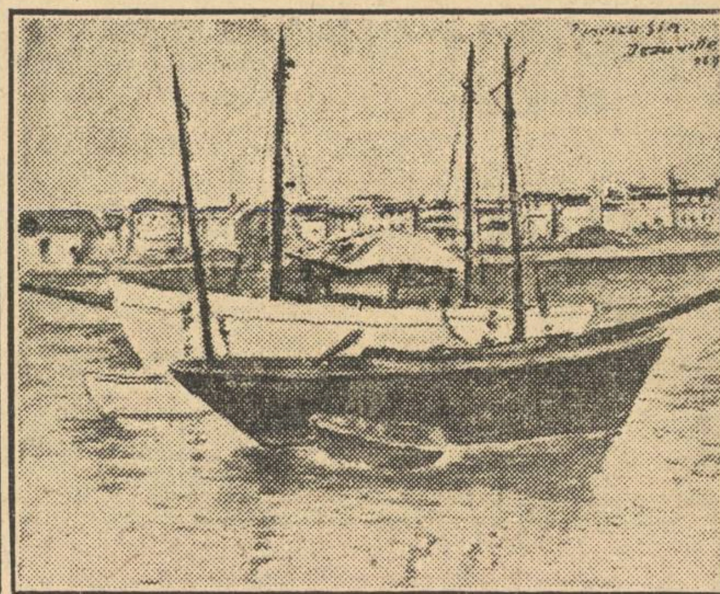
Acuma, de trei ani, sunt aproape singură. Nu pot să spun că în timpul ăsta am învăţat să mă cunosc. Am putut însă să-mi dau seama de celelalte „eu". Şi am învăţat să fiu sinceră. Incolo, mi-i viaţa tot aşa de goală şi de fără rost ca şi înnainte. Cine ştie, poate dacă n'ar fi fost popasul ăsta aşa de lung de boală şi de singurătate, nu m'aşi fi gândit niciodată la lucrurile astea.

N'am trăit. Sunt făcută pentru altă viaţă. Imi simt sufletul aşa de plin, aşa de bogat, ca un strugure. Şi n'aşi vrea să mă risipesc aşa, în fărâmături.

De ce n'are nimeni, nimeni, nevoe de mine?

ZOICA DARIE

Iulie. Râşnov

Ionescu-Sin — In port

G. Nichita — Pe plajă

Mascarada [1]

de IONEL TEODOREANU

Desprins de pe apele albe de spumă, până pe la miezul nopţii foşnetul mării cutreerase uliţele târgului, evocând zbuciumul unei castelane cu trenă lungă de mătăsuri arhaice, captivă în palatul şi 'n durerea ei. Apoi treptat, în locul spumelor, culoare de spumă fusese numai lumina lunii; valurile, în răstimpuri tot mai sporite, avură cadenţa oftărilor după plîns, pornite din adâncul unui vast piept omenesc; până când, peste întinsa tăcere a mării ud potolite, — greerii, cosaşii, şi toate gângăniile vibratile ale arşiţelor verii, îşi iuţiră tremurătoarele şi ascuţitele cântări, prefirându-şi-le până'n licărirea puzderiilor de constelaţii.

Şi luminile lunii se clădiră nebulos pe fundurile întunecate ale Mării Negre — în argint albastru şi 'n opal fumuriu — ca mănăstirile în văile de umbră ale munţilor de brad.

* * *

Oprit pe marginea falezei, omul se proecta pe zarea solemnă, aşa cum venise din răsboiu: încovoiat, parcă mergând mereu prin tranşee, şi c'un picior de lemn. Indărătul lui, uşa maghernitei de scânduri era dată 'n lături a pustiu, ca la mort. Nici nu deshămase calul dela căruţă, căluţul de munte, care-şi scutura mereu mărgelele din jurul gâtului, lovind cu o copită măruntă pământul străin şi sterp al coastei de mare. Cânele, lipit de roata căruţii, îşi privea stăpânul.

Deşi trupu-i împietrise la marginea râpei, gândul morţii nu trecu prin mintea invalidului. Ii venea să sudue, să sudue cu fiecare bătae a inimii, cum crapă ceru'n fulgere; — să sudue şi să sfarme pământul cu viaţa lui rea, ca pe-o sticlă de otravă după ce-ai deşertat-o.

Venise tocmai dela Constanţa, cu căruţa plină de marfă acolo cumpărată, fără să îndemne calul, lăsându-l în voe, la pas; cu inima plină de bucurie, lăsând-o şi pe ea în voe, la galop: îşi cruţa calul, inima nu. Calului îi cumpărase şirag lung de mărgele albastre, — cum poartă la gât măgăruşii Turcilor — să se fuduleascâ şi el, când s'or întoarce în satul lor de munte. Pe câne-l ospătase cu carne grasă de berbec dobrogean. Lui îşi cumpărase un tutun de-a doua şi o foiţă de lux.

— Mă fraţilor, — le spusese el la plecarea din Constanţa, adresându-se calului, cânelui şi lui; se 'ntorc trei boeri, mă, să ne zică Turcii: săru' mâna!

Incepuse ziua cu bine. Când pornise spre Constanţa — în zorii zorilor, odată cu apusul leneş al lunii —, nevastă-sa, în cămaşă de noapte, albă şi moale ca apusul lunii, se lipise de el în pragul uşei, îl sărutase *ea* — zi mare, cu roş însemnată în calendarul inimii — şi-i răsucise musteaţa lui spălăcită şi surită de vrâstă şi necazuri, cu degetele ei albe de cucoană. De bucurie luase şi căţelul în căruţă alături de el. Plecase cântând un cântec oltenesc de dragoste haiducească, pe care-l uitase poate de pe când era flăcău, şi care-i aducea pe buza arsă de acum gustul de frunză strânsă 'n dinţi, al vremii de atunci.

Işi iubea nevasta ca pe-o ibovnică. El beteag, stors în tranşee şi în lagăre bulgăreşti; ea... când o vedea, clipea ca'n soare, şi nu-i venea să creadă că-i a lui, iar când se despărţea de ea, gândea că ea e într'un cântec auzit la beţie şi într'o scripcă de lăutar turbat, nu stăpână şi aevea femee în gospodăria lor.

Adusese în căruţă marfă colorată şi dulce pentru copiii plajei, şi găteli pentru femei: piepteni, oglingioare cu harap dinţat, basmale turceşti, şiraguri de scoici sidefii şi crini de mare, brăţări de celuloid, trâmbiţi de carton, cârâitori de Moşi, ţignale, muzicuţe, pachete de ciocolată, acadele, covrigi înşiraţi pe sfoară, alune americane, zahăr de ghiaţă, roşcove, turtă dulce, cărţi poştale ilustrate, găleţi şi lopăţele, corăbioare de lemn, evantalii, pantalonaşi de bae, scufe de hârtie colorată, bonete de cauciuc... Şi mai aducea — asta însă nu mai era marfă, ci dar aşezat în buzunarul dela piept, alături cu livretul de demobilizare, cu certificatul de reformă, cu actul de împroprietărire şi cu inima —, o salbă de mărgean roşu pentru femeia lui, pentru grumazul ei alb şi gras ca duda albă, pe care şi-l ferea de bătaia soarelui c'o maramă de borangic.

Nu fusese vorbă între ei să-l aştepte pe şosea, fiindcă nici ea, nici el, nu puteau şti ceasul întoarcerii dela Constanţa. Dar inima lui socotise... de! el venea cu salbă de mărgean, parcă nu cumpărată, ci culeasă bob cu bob, din inima lui.

Nu-l aşteptase.

Pe faleză, nimeni.

Il apucase un dor de femeia lui — şi era doar la câţiva paşi de ea — caşicum nu ar fi venit spre casă, ci ar fi plecat din nou la războiu; şi se vede că şi calul simţise ce fierbea în sufletul lui, căci luase deodată trapul, în timp ce căţelul se pornise să latre vesel.

Uşa închisă, — nu dată 'n lături, cum s'aştepta.

Fereastra şi ea închisă.

Nu-l aştepta?

Nu!

Oftase.

Adormise, săraca! Femee tânără, copil, de! Se ferecase 'n maghernită, de frică! Copil, de!

Zâmbise zbârcit.

Coborîse din căruţă. Pocit mai sună pasul când izbucnirea inimii vrea paşi de bărbat, s'o poarte, şi când piciorul e de lemn!

In faţa uşii scosese salba de mărgean. O simţea în braţele lui, cum te năpădeşte dogoarea focului mare înainte de-a-l vedea; şi degetele care se pregăteau să-i petreacă pe după gât găteala roşie, pâlpâiau ca flăcările 'n vânt de mare.

Bătuse 'n uşă, chemând-o cu glas scăzut, părându-i rău că-i strică somnul, temându-se şi să n'o sperie, şi minunându-se mereu că 'ntre un om şi fericire poate să nu fie decât o uşă.

— Eu sunt, Mario, auzi? eu...

Aşteptase, — tânăr ca răsărit din pământ de primăvară.

Iar bătuse, ridicând glasul:

— Mario...

Şchiopătase spre fereastra beată de lună. Privise.

Din spatele lui, căţelul lătrase a străin. Intoarse capul.

— Ce-i, mă grecoteiule?

„Grecoteiul" era un fel de picolo al aşa zisei bodegi de pe faleză: adolescent scurs din drojdia Balcanului, de vre-o şaisprezece ani puhavi, cu buze groase, şolduri de mueruşcă şi ochi de codoş timpuriu.

Răsărise deodată, ca îngerii poveştilor, în izmene, cu o chee 'n mână, cam întinzând-o spre invalid, în timp ce ochii cladestini mai mult râdeau decât se temeau, ocolind mereu privirea fâţişă.

— Ce-i, grecule? zi....

Glasul răsunase aspru, răguşit deodată, ca lătratul câinilor în care coace turba.

Grecul făcuse un pas îndărăt, întinzând şi mai tare mâna cu cheia, dar cu fereală, de parcă s'ar fi temut să nu-i explodeze în mână. Ochii invalidului se opriseră asupra cheii, uitându-l pe grec; până când, din cheia întinsă, gândul pornise — glonte — lovindu-l drept în inimă: nu era *o chee*, ci cheia uşii îndărătul căreia dormea Maria.

— Grecule!....

Şiragul de mărgean scrâşnise în pumnul încleştat.

— ... unde-i cucoana? ai?

(Continuare în pag. II-a)

[1]) Din volumul *„Iarbă"*, care va apărea de Paşti la „Cartea Românească".

Singurătăţi

In locul unde m'am oprit,
Nu-i nici apus, nici răsărit...

Pun mâna streşină la frunte,
Să văd în zare-un vârf de munt

O blândă linie de deal,
Un râu subţire de metal,

Un sat subt soarele-amorţit, —
Un început, ori un sfârşit.

Dar zarea-i împânzită 'n fum
Şi dincolo de ea — tot drum...

Ce-a fost în urmă, nu mai ştiu.
Şi înaintea mea — pustiu.

Când mă opresc în loc s'ascult,
Aud doar glasu-mi de demult

Şi paşii mei din adâncime,
Pe care nu-i aşteaptă nime....

Imi face semne, ca o mână,
O cruce neagră de fântână,

Şi-un plop cu prăfuite zale
Mi-aruncă umbra 'ngustă 'n cale...

Şi alţii vor veni mereu
Pe-acelaşi drum, pe drumul meu,

Pe care-a mai trecut cândva
Şi umbra lor, şi umbra mea.

Dar n'au lăsat în urma lor
Decât cenuşa paşilor,

Pe unde-mi las, pentru străini,
Viaţa sfâşiată 'n spini.

OTILIA CAZIMIR

El îi spunea „Maria" nevesti-sa; dar între liftele de Greci, Turci şi Bulgari, îi spunea „cucoana" c'o mocnită sfidare în glas.

— A fudzit, dom' Tudorică...

— Mă! tunase glasul invalidului.

Trupul în izmene al grecului pâlpâise a fugă. Avusese un zâmbet gras, un fel de iahnie de zâmbet pe faţa lui untdelemnie, şi-o clipire piezişă, în timp ce bărbia i se guşase 'n piept.

— ... cu domnisoru Miltiadi.

„Domnisoru Miltiadi" era băiatul cel mare — cu bicicletă, inel şi unghie lungă la degetul cel mic —, al patronului bodegei.

Din pumnul deschis, ca dintr'o rană, şiragul de mărgean căzuse roşu.

Grecul fugise, lepădând la piciorul invalidului cheia magherniţei pustiite de mânile unei femei tinere.

Niciodată nu-i mai deşert pământul în ochii durerii unui om de munte, decât atunci când în zare nu-i nici sat cu luciri de clopotniţă, nici Troiţă de răscruce, nici stâncă, nici brad, nici frunză, nici fulger dulce de apă curgătoare, — ci apă, tot apă amară ca lacrima bărbatului, drum lung, lat şi adânc de apă sură, pe care copita calului şi pasul omului nu pot răsuna, şi ale cărui morminte n'au cruci.

* * *

Răsucise gros, ţigară după ţigară, fumându-le până când îşi frigea buzele sugând delaolaltă cu ultimul fum, şi arsura mucului aprins.

Curând isprăvise tutunul. Căutase altă arsură, mai adâncă: vin, rachiu, rom. N'avea. Decând o luase pe Maria se lăsase de năravul întărit pe front, — ca să-i dea ei, pentru găteli, banii pe care i-ar fi înghiţit beţia.

Işi frecă degetele mânilor, apăsat, unele de altele, răsucind, cu gândul fulgerat în degete, când o ţigară, când un gât alb de femee, când o viaţă de om dusă dracului.

Palmele-i zvâcniră 'n iad

— Ducă-se.

Se uită la cal — mărgele mureşti, hm! —; la câne — câine! —; la căruţă — marfă boerească? de ce? pentru cine? —; la magherniţă nu îndrăznea să se mai uite, acolo era patul gol; — ş'apoi, ca în biserica satului de munte, îşi ridică ochii spre bolta cu sfinţii şi Dumnezeul bisericilor.

Ardea de-asupra mării şi-a pământului, învăluit în borangicul lunii, cerul unei nopţi de vară, cu stele mari şi aţâţate ca sfârcul sânilor de fată mare când sângele fierbinte-al vrâstei începe să le coacă şerpuirea trupului furnicându-le în sâni, de cheamă ca pe-albine la floarea cu mireazmă tare, mânile cutremurate — ale bărbatului.

Zvârli cuvântul preacurviei, greu şi mârşav — pe care nu 'ndrăznise să-l arunce în femeia lui —, spre stele.

Da.

Stea, femee, cer, ori viaţă, — tot una. Innoadă-le pe toate 'ntr'un cuvânt, şi scuipă-l din gură.

Aşa-l momise şi Maria, cu fecioria ei albă la trup şi sânii ei arzând în sfârcurile şfichiuite, ca stelele nopţii de vară.

Şi după ce zvârli ocara biblică în stele, scuipă pământul umbrei lui betege.

Şchiopârc — şchiopârc, cu buza răsucită de desgust, şi cu spinarea aplecată, se îndreptă înspre căruţă.

Vin, nu.

Tutun, nu.

Feme...

Oftă adânc scuipând din nou, că iar i s'adunase 'n suflet cuvântu 'n care innodase laolaltă cerul, stelele, femeia şi cu viaţa.

Muncă dar, drept vin, femee şi tutun, şi drept otravă, când n'o ai. Incepu să descarce marfa cumpărată, aducând-o teancuri, în maghernița luminată numai de luna în declin. Veninoasă lumină! Vânăt-albă, leneşă, galeşă şi parcă uneori umflată de câte-un suspin, ca trupul fără saţ al femeilor când râvnesc dragoste şi prin somn, încolăcindu-se şerpeşte în faptele visului.

Adună laolaltă pachetele; începu să le desfacă, orânduind marfa, cu mişcări când răstite şi zmuncite, când abătute, pe rafturi şi tejghea. Atâtea culori vesele, de parcă 'mpodobea un pom de Crăciun pentru copii... pentru copii morţi.

Până când nu mai avu nici ce despacheta, nici ce rândui, — decât iar sufletul

Vin, nu.

Tutun, nu.

Femee...

Se lăsă pe scaunul dela tejghea

Apusul lunii părăsi cerul c'un fel de foşnet luminos ca al rochiei mireselor; pământul fu mai singur: se'nnegri.

Il apucă deodată un dor de nevastă-sa, atât de-adânc şi atât de cald, că parcă îi arase-un plug tot sufletul, stârnind mirosul ţărnelor de primăvară.

Intoarse capul. Patul gol albea prin umbră.

Afară, Calea Laptelui atârna moartă printre stele, ca o piele de şarpe atunci lepădată.

* * *

Dimineaţa se deştepta cu piuit de rândunele şi glasuri de copii: zvonuri primăvăratece într'un văzduh de zori fragezi ca o ploae pe alb de liliac înflorit.

Marea-şi întindea, vast argintii, stepele brumoase. Treptat, aburii turtiţi pe mare se umflară, se desprinseră unii de alţii, se clătinară şi alunecară, într'o forfoteală galeşă, ca hulubii guşaţi şi rotaţi când se adună'n zori de zi pe-acoperişul caselor; apoi aburii se destrămară nebuloşi, rărindu-se, subţiindu-se, topindu-se, lăsând s'apară şi să râdă albastrul matinal al mării, scânteetor şi proaspăt, cu rouă'n el, cu floare de lavandă, de cicoare, cu-albăstrele, cu zorele şi cu ochi albaştri de copil deschişi într'un surâs de deşteptare.

Şi dimineaţa răsturnă deavalma peste mare şi pământ, panerul cerului, cu toporaşi, cu rândunele şi cu portocalele soarelui răsărit.

* * *

Toată lumea care cobora spre plajă, trecea prin dreptul magherniţei din marginea falezei.

Dintâi intră o rândunică, şi eşi deadreptul în albastrul cerului care o aştepta la uşă.

Apoi veni o fetiţă măruntă, cu pelerină şcolară deasupra albastrului costum de bae. Intră zglobie şi vorbăreaţă, cu viaţa ei de zurgălău de sanie.

— Domnu Tudorică...

— ...

Se opri. Scăzu glasul. Şi vorbi numai pentru ea, în şoaptă, ca la urechea unei păpuşi.

— Domnu Tudorică doarme.

Clipi, zâmbind unui gând şi bunătăţilor de pe tejghea, colorate de lumina soarelui violent.

Domnul Tudorică adormise cu capul pe tejghea, — ca Zmăul din poveste, gândi fetiţa, cutezând să'ntindă mâna şi să ia o carte poştală ilustrată, pe cea de deasupra. Oftă, şovăi, iar oftă — Zmăul dormea, dar tot Zmău era — şi grămădi banii, mut, peste teancul de cărţi poştale de lângă somnul zmeesc.

Zmău! Zmău! Domnu Tudorică. Ce zmău? om ca toţi oamenii.

Şi binişor, cu inima 'nmiită de bătăi ca un cireş de inimoare roşii, — luă un pachet de ciocolată şi eşi în vârfuri din povestea cu Zmăul adormit.

Afară, lângă uşă, căţelul invalidului făcea sluj cu ochii la fetiţă. Toţi copiii coloniilor şcolare şi toată clientela matură a invalidului, îi cunoşteau căţelul: amestec ordinar de basset cu corcitură de fox, ţinând coada mereu bârligată, scund, turtit, lat în şale, cu picioarele cam strâmbe, c'o pată neagră pe-un ochi, buzat şi-un colţ eşit afară ca la rinoceri. Strănuta des ca pisicile, rămânând hlizit după strănut, într'un fel de extaz ca cei care prizează tabac. Cine se uita la el, râdea. Un fel de măscărici, de August-cel-Prost al patrupezilor. Aştepta pe toţi clienţii la eşire, făcându-le un sluj slugarnic, cu capul dat pe-o ureche şi lăbuţele din faţă agitate ca mânile toboşarilor.

Ionel Teodoreanu

Cerşea, speculând ilaritatea pe care-o provoca. Căpăta uneori resturi de chiflă, de turtă dulce, coji de măr, de topatan: mânca orice, ca porcul. S'alegea uneori şi cu câte-un picior: nu muşca, şi mulţi vizitatori înţelegeau să se răsbune pentru spaima pe care le-o dăduse colţul lui rânjit răsboinic, înainte de a-l cunoaşte şi de-a-l dispreţui.

Javră umilă, câne ratat.

Fetiţa însă nu-i dădu nimic, fiindcă furase ciocolată şi parcă-i era ruşine de ochii vii — javra avea ochii expresivi ai câinilor deprinşi să se uite mult la oameni, parodiindu-i oarecum, mimetic —; dar parcă mai puternică decât ruşinea de câne, era ciuda împotriva ochilor lui, care prefăcuseră povestea născocită cu Zmăul adormit, într'un furt de ciocolată dela invalid.

— Marş, tu!

O luă la fugă, ajungând tocmai pe plajă cârdul de fete, din care se furişase clandestin.

Ş'acolo, în nisip, culcată pe burtă, cu cerul gurii căptuşit cu ciocolată fondantă, începu să scrie, urmărind c'un vârf de limbă cafenie conturul literelor:

„Draga mea mamae, mai trimite-mi nişte bani dacă vrei să iţ scriu în fiecare zi cum vrei mata, fiindcă Domnu Tudorică vinde f. f. f. scump cărţile poştale, toţi plajiştii spun că face speculă, şi nu îmi ajung banii..."

IONEL TEODOREANU

(Sfârşitul în No. viitor)

Anecdote despre Tolstoi

Un epizod nostim din viaţa lui Tolstoi este următorul: Intr'o zi Tolstoi avu idea să facă iaz de peşte dintr'o baltă din apropierea conacului. Expunându-şi cu înflăcărare la masă proectele, Cercov, — un bun prieten al scriitorului şi vegetarian ca şi dânsul, — îl privi ţintă spunând: „Şi ce-o să faci cu peştii?". Tolstoi înghiţi în sec, iar copiii strigară bătând din palme: „Tata s'a roşit". Şi 'n adevăr Tolstoi se făcuse roşu ca focul.

* * *

La Moscova, voind să asiste la premierea unei piese, Tolstoi s'a dus la teatru cu cojocul lui vechiu în spate, cu cizme de pâslă în picioare şi cu o căciulă ruptă în cap. Portarul nu l'a lăsat cu nici un preţ să intre, zicându-i că teatrul e pentru oameni distinşi şi că mojicii n'au ce căuta acolo. Nefiind de faţă nici un cunoscut, Tolstoi trebui să renunţe şi să se ducă acasă.

* * *

Un ţăran din Jasnaia Poliana spunea după moartea filozofului: „Era o vulpe şireată, boerul nostru. Mie mi-a spus odată că nu mai are deloc avere, că a dăruit tot, că s'a făcut muncitor şi trăeşte din muncă. Dar când mă duceam dimineaţa la lucru, îl vedeam alergând prin iarba udă dela marginea pădurii şi privind cu băgare de seamă copacii, ca să vadă dacă nu i se furase lemne".

Spunându-i-se că Tolstoi făcea plimbările numai din motive de higienă, ţăranul răspunse: „Lasă că cunosc eu mofturile astea boereşti. Dacă-i vorba de sănătate, de ce se uita cu atâta luare aminte la pădure şi alerga prin iarba udă? Nu, nu, boerul număra lemnele".

Broasca şi Armăsarul

O broască mică, lâng'o ferărie,
Privea un armăsar
Ce aştepta să vie
Bătrânul potcovar,
Să-i pună iar potcoave mari, frumoase,
In locul celor vechi şi roase.

Şi cum stătea, şi cum privea,
In mintea ei zicea:
— „Eu nu sunt mare cum e armăsarul,
„Dar pot să rog şi eu ferarul
„Ca să mă potcovească;
„Şi punga mea o să'i plătească
„Şi pentru fier şi pentru potcovit —
„Să fie omul mulţumit".

Zâmbind, bătrânul potcovar,
S'a apucat de muncă iar,
Şi i-a bătut, în tălpile de piele,
Potcoave şi caiele.
A suferit, sărmana, ca un sfânt
Şi n'a rostit, nici-un cuvânt, —
Căci doar dorinţa ei a fost
Ca să se potcovească fără rost.

Dar când să sară, micul dobitoc,
Potcoavele nu l'au lăsat
Şi a rămas crucificat, —
Să stea de-apururea pe loc.

* * *

Să nu te duci ca broasca în ispită
Şi să te potcoveşti când n'ai copită.

ALEX. GH. DOINARU

Rudolf Herzog

Rudolf Herzog s'a născut la 6 Decembrie 1869 la Barmen, în Renania, provincie însorită şi plină de viaţă

Familia îl destinase să fie technician chimist în industria culorilor, înfloritoare în acea provincie. Dar altele erau culorile care trăiau în sufletul lui şi el se depărtă de lumea afacerilor.

Incă tânăr fiind, aproape copil, dete la iveală împreună cu fratele său şi cu doi prieteni, o culegere de poezii. De aci încolo îşi petrece viaţa într'un mediu de artişti pictori, şi scrie despre artă.

La douăzeci de ani se consacră cu totul literaturii şi pleacă la Berlin să-şi facă drum în lumea scrisului. La 1899 ajunge să preia conducerea foiletonului ziarului „Berliner Neuesten Nachrichten".

La începutul anului 1892 scoase primul său roman „Frau Kunst", după care urmează diverse piese de teatru, poezii epice şi drame.

Anul 1903 aduce o schimbare în soarta poetului. Graţie succesului obţinut de romanul său „Der Graf von Gleichen" se poate da cu totul literaturii pure, părăsind critica. In această vreme îşi găseşte el şi tonul potrivit al operei sale, pe linia dintre romantism şi realism, dintre realitate şi fantezie, dintre ideal şi viaţă.

In felul acesta el se apropie de spiritul antichităţii eline.

„Romanele lui „Die vom Niederhein", „Das Lebenslied", „Die Wiskottens", „Der Abenteurer", „Hanseaten", mărturisesc aceasta. Deasemenea cele două drame „Die Condottieri", „Auf Nissenskoog".

In numărul recent al „Lecturii, — floarea literaturilor streine" se poate gusta în româneşte înălţătoarea lui nuvelă „A doua Primăvară", care face parte din minunata colecţie „Der alten Sehnsucht Lied". Ea arată întrepătrunderea dintre realitate şi ideal realizată la un nivel artistic ridicat.

A apărut NOU

MOARTEA LUI Olivier Bécaille

Cheful dela Coqueville

de EMILE ZOLA

Traducere cu autorizaţia autorului de

CONST GRAUR în Biblioteca Dimineaţa

No 132 — 112 pagin

Preţul 10 Lei

Citiţi azi:

LECTURA No. 314

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

RUDOLF HERZOG

A DOUA PRIMAVARA

Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

Sofia[1)]

— M'am avântat în luptă, domnule Maior, să răsbun femeia pe care o tortura duşmanul în tranşeele din faţa Năneştilor. Am luat-o orbeşte înainte... am lovit în stânga şi'n dreapta până m'am văzut înconjurat de vre-o douăzeci-treizeci de inşi, bine'nţeles m'au prins! eu nu băgasem de seamă că ai noştri s'au retras, mi-a scânteiat odată în minte, ca şi când mi-ar fi spus cineva: „Alexandre, nu se poate!" Arma mi-o luase; m'am aplecat, m'am vârât cu capul printre ei şi p'aci ţi-e drumul!... Noapte-noapte, întuneric-întuneric... în cine să tragă? şi ei erau răvăşiţi ca şi-ai noştri; dacă ar fi tras după mine, s'ar fi împuşcat între ei. Eu, şontâc... şontâc... mă căzneam să-mi ajung camarazii, să vă spun însă drept, habar n'aveam încotro o apucasem: către ai noştri? către inamic?... nu vedeam nimic, m'am orientat doar după focul dela Draga, dar aşa orientare... Dumnealor — arătând spre cei doi captivi, — împreună cu un alt camarad al lor, m'au prins.

In timpul acesta sodaţi din toate companiile se îngrămădeau să-l asculte.

— Ce era să fac? m'a prins, m'a prins... dar mi-era necaz că tocmai comandantul plutonului trei, adică eu, să fie prins, aşa, pe nepusă masă! nu-mi venea la socoteală, am scrăşnit din dinţi şi mi-am zis: „Ce-o fi, o fi, mama-măsei de viaţă, Alexandre! n'ai să trăeşti o mie de ani!" M'am repezit la unul dintre ei, i-am smuncit arma, am prins-o sdravăn în mâinile mele şi, pac! cu patul armei, una în capul aceluia care mă înţepase cu baioneta, uite ici — arătând în coapsa dreaptă, — tot piciorul ăsta cu boclucul! dar asta ştiţi... aşa electric... şi căzu la pământ; ăştia doi îngheţase cu armele în mâini.

Se lumina de ziuă când am vrut să-i otânjesc şi pe ei, dar aceştia au lăsat arma din mână şi bâlbâiau ceva rugători, din care am înţeles că mă rugau să-mi fac milă de ei. M'am înmuiat că, de... sunt şi eu om şi am inimă, le-am făcut semn să se întoarcă cu faţa spre frontul nostru, celălalt se sbătea în agonie, mi-a fost milă de el, i-am mai aplicat o lovitură sdravănă în cap, că prea se chinuia şi şontâc-şontâc am ajuns cu ăştia la tranşeea părăsită de ruşi, în care se afla o companie de vânători. Aci un domn ofiţer mai şmecher, a vrut să mi-i ia să-i trimeată dumnealui la regimentul său, iar pe mine să mă oprească la compania sa. Ei! îşi şi găsise omul... i-am spus scurt: „domnule Locotenent, dumneata să-ţi vezi de misiunea dumitale şi pe mine să mă laşi să plec, cu prada mea, la batalionul meu, că altfel fac moarte de om!

S'a uitat la mine lung şi după ce m'a trimes în... mama, mi-a spus cu un ton batjocoritor: „Marş de-aici!" După ce-am ieşit din tranşee, i-am strigat şi eu: „Mulţumesc, domnule locotenent, pentru bunele aprecieri". M'a mai înjurat odată, dar eu mi-am văzut de drum. M'am oprit cu prietenii mei — bavarezii ăştia — după un dâmb, am desfăcut sacul de merinde, am tăiat cutia cu fasole conservată, am rupt pâinea în trei părţi şi-am mâncat cu toţii, ca trei prieteni, care ne cunoşteam de multă vreme. După ce-am sfârşit masa, fraţii bavarezi au scos din sacii lor de merinde nişte pachete cu ţigări de foi — uite de ăstea — dacă vreţi, poftiţi şi dumneavoastră una! — ne-am aprins câte una şi pâc! pâc! am plecat la drum... Ei spuneau una... eu spuneam alta... ce spuneam eu nu'nţelegeau ei, ce spuneau ei nu pricepeam eu... şi... ne-am înţeles de minune!...

Am uitat să vă spun că şi-au împărţit „trabucurile" cu mine în mod cinstit. Mai poftiţi una! domnului căpitan nu-i dau, fiindcă nu fumează...

1) Fragment din romanul „Sofia" al d-lui Hieronim Popa, ce a apărut de curând în editura „Eminescu".

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No. 11 şi 12

CU URMATORUL SUMAR:

A. Frunză	*Viaţă fericită.*
Dr. S. Irimescu	*Tratamentul tuberculozei.*
Ion Pillat	*Adormind (versuri).*
Petre Comarnescu	*Spiritul american.*
Zoe Verbiceanu	*Casa cu minuni.*
Eug. Herovanu	*Viaţa şi Dreptul.*
George Lesnea	*Corbii (versuri).*
H. Sanielevici	*Supravieţuiri din mysterele dionysiace la ereticii din Basarabia.*
Spiridon Popescu	*La Frumuşiţa.*
Al. Graur	*Strigătele în romîneşte.*
Marco I. Barasch	*Legislaţia muncii în cadrul politicii sociale.*
M. Sevastos	*Cronica teatrală.*
Const. I. Vişoianu	*Cronica externă (Organizarea federativă a Europei).*
P. Nicanor & Co.	*Miscellanea (Sărbătorirea d-lui M. Sadoveanu. — Ravagiile obscurantismului. — Economie politică şi literatură. — Artă şi cenzură. — Imoralitate artistică?).*

Recenzii, Revista Revistelor, etc.

PREŢUL 60 LEI

GRATUIT primeşte orcine

„REALITATEA ZAMBEŞTTE"

16 pagini de umor, cu minunate desene şi caricaturi ca supliment la excelenta revistă

REALITATEA ILUSTRATA

De vânzare pretutindeni. Preţul 10 lei

COZONACI FRUMOSI FAINA DE AUR HERDAN

PLASTICA

După cinci ani dela ultima sa expoziție, pictorul *G. Nichita* — care a păstrat în tot acest timp contactul cu publicul numai prin tablourile expuse la Saloanele Oficiale — prezintă la Ateneul Român cincizeci de pânze nouă.

Ceiace ni se pare cu adevărat impresionant în această manifestare e puternicul sentiment de ansamblu ce se degajează din atmosfera expoziției.

Ne-am obișnuit să fim întâmpinați în manifestările tineretului de revărsarea declamatorie, nesinceră, a cromurilor violente.

Aci, dimpotrivă, forma, neturmentată de nici-o influență morbidă, e îmbrăcată într'o tonalitate caldă, discretă. Gândul nu literarizează tema, ci e subordonat sentimentului.

Resursele poetice ale pictorului, țâșnite dintr'o profundă sensibilitate artistică, dau lucrărilor sale o însuflețire cromatică deosebită, care amintește în oarecare măsură pe Luchian, unul dintre artiștii noștri care au trăit cel mai intens culoarea.

Domnul Nichita are toate însușirile necesare pentru a se apropia de ceiace a făcut marele său înaintaș și pentru a continua strădaniile lui.

Personalismul exagerat e o maladie tot atât de primejdioasă ca și mania imitației, ca și lipsa totală de personalitate.

Corneliu Michăilescu ***Fecioara Mărilor***

Urmând marile exemple ale Renașterii — când un Lionardo da Vinci n'a făcut decât să desvolte mijloacele moștenite dela Verocchio, când Rafael Sanzio, crescut la școala lui Perugino, a adoptat atât subiectele cât și coloritul maestrului său, dând totuși atâta grație și originalitate interpretării proprii, — pictorul Nichita nu trebue să se sfiască a continua pe Luchian.

Nu condamnăm pe cei ce-și imită profesorul sau colegii decât atunci când nu-și trec prin sufletul lor formula sau tehnica împrumutată.

G. Nichita ***Zi de vară***

Rămânând credincios modernismului său echilibrat, domnul Nichita ne încredințează că temperamentul nu-i îngădue să reediteze pueril și mecanic o operă uitată. D-sa folosește numai învățămintele unor eforturi întrerupte prea de vreme.

G. Nichita ***Reculegere***

* * *

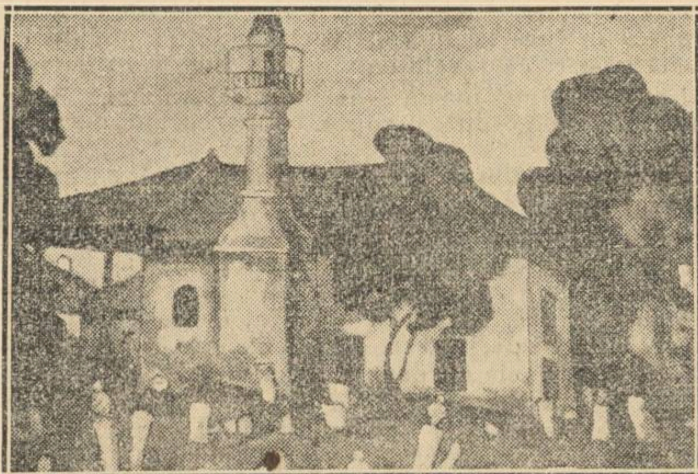
Pe alt plan și într'o înțelegere cu totul deosebită se situează pictura d-lui *Corneliu Michăilescu.*

Lucrările prezentate de d-sa într'un asamblu destul de omogen în sala Hasefer, sunt menite să nedumerească oarecum pe vizitatorul care nu s'a prea obișnuit să frecventeze manifestările de avant-gardă.

G. Nichita ***Tătăroaică***

Fruntaș dintre cei mai calificați ai artei nouă, d-nul Corneliu Michăilescu înfățișează compoziții ingenioase, spirituale, abstractizări și disocieri stilizate ale formei și materiei.

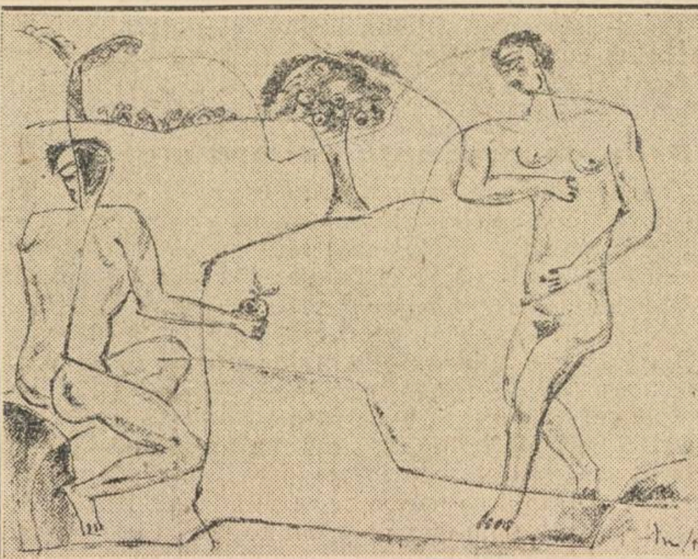
G. Nichita ***Mangalia***

Fondul poetic și conținutul intelectual al lucrărilor apar aci contopite într'o construcție plină de grație, intens pătrunsă de sensibilitate.

Invenția decorativă taie și multiplică planurile, desface obiectul din coheziunea entității sale fizice, îl leagă de calități și atribute abstracte, îl desprinde din el însuși, din ființa lui materială primitivă, spre a-l reda unei ambiante nouă.

Astfel, în loc să se umanizeze, pictura aceasta, în primitivismul ei conceptual, se teoretizează, devine manifest.

Aplaudând personala concepție de artă a domnului Corneliu Michăilescu, îl vedem însă izolat în atitudinea d-sale față de viață.

Corneliu Michăilescu ***Adam și Eva***

Tendința aceasta către singularizare, numai pentru ecourile pe care le trezește într'o anumită pătură snobă dela noi, n'o putem recomanda fără rezerve.

Arta trebue să se adreseze mai mult sufletului și abia în al doilea rând minții.

Și ceiace alcătuește infirmitatea iremediabilă a unor astfel de manifestări, este faptul că nu izbutesc aproape deloc să emoționeze.

„Trăim, spune domnul Michăilescu, o perioadă în care acuitatea sensibilității și agerimea spiritului se traduc prin pronunțate sentimente de neliniște, prin vagi aspirațiuni, elanuri, rețineri, neobosite răscoliri în ascunzișurile sufletești, din care noutatea isvorăște ca o necesitate de primenire sufletească, de afirmare a prisosului de forțe morale care cer dreptul lor de materializare".

E foarte prețioasă și adânc edificatoare această mărturisire. Căutarea noutății de expresie, ca reacțiune împotriva rutinei, a deprinderii profesionale, a virtuozității, cuprinde, neîndoelnic, o forță în slujba căreia imaginația poate realiza opere de neașteptată valoare. Nu știm, însă, dacă lucrul acesta este oricând cu putință, fără o contribuție mai generoasă a sentimentului.

H. BLAZIAN

O întâlnire

Tatăl meu a fost ani mulți înalt slujbaș în Rusia, mama mea era de origine rusă, așa că educația mi-am făcut-o în Petersburg. A fost o durere pentru mine părăsirea bruscă a țării ce îmi devenise a doua patrie spre a mă întoarce în țara mea natală.

Au trecut ani. După sfârșitul marelui război, am privit cu inima îndurerată prăbușirea Imperiului rusesc, am văzut moartea atâtor camarazi căzuți jertfă măcelului sau bolșevicilor, pe când alții, pierduți pentru noi, erau împrăștiați pe întreaga suprafață a globului și își târau viața în plină mizerie.

După război, petrecui împreună cu soția mea o toamnă la Paris. Pe când hoinăream într'una din zile pe străzi, cineva mă chemă pe nume; întorcându-mă recunoscui, deși după atâta timp, în frumosul și zveltul șofer pe camaradul meu de școală de altă dată. Ce bucurie această revedere neașteptată! Intrebări și iar întrebări și povestiri cărora însă le puse capăt ceasornicul turnului apropiat prin sunetele lui poruncitoare. — „Doamne!" strigă Sergiu, „sunt după cum vezi șofer și aceasta cere înainte de toate să fii punctual mai ales că am un client care plătește princiar și nu trebue lăsat să aștepte. Dar faceți-mi plăcerea și veniți într'o seară la masă la noi, căci și eu sunt un soț fericit, soția mea are un rentabil salon de mode și se va bucura să vă cunoască. Iată adresa mea", îmi zise „La revedere", se aruncă în mașină și dispăru.

Am fost prea curioși să vedem ce va fi această seară? Eram cu grijă pentru toalete, căci nu puteam bănui cum este un dineu la un șofer și la o modistă. Așa îmbrăcați cum eram nu puteam merge, căci s'ar fi putut crede că eram destul de gătiți pentru situațiunea modestă a celor ce ne invitase, iar în toalete de seară ne sfiam să mergem, ca să nu-i înjosim prin eleganța noastră. In cele din urmă îmi îmbrăcai haina mea de cutavaj, iar soția mea o rochie simplă de stradă, și amândoi, mulțumiți de a fi găsit, cu mult tact soluția cea mai potrivită, sunam la ora 8 seara la etajul III al unei frumoase case. Un servitor ne deschise și ne conduse, speriați, într'un salon aranjat cu mult gust, în care ne aștepta o mică societate de doamne în toalete de seară decoltate, și domnii în smoking. Credeam că intrăm în pământ, așa de mici burghezi ne simțeam în acest cerc elegant. Doamna casei, o brunetă fermecătoare, ne făcu o primire foarte amabilă, ne recomandă ca prieteni buni ai soțului ei și ne invită îndată la masă, deoarece șoferul ei soț, cum îi zicea, întârzie întotdeauna. In sufragerie altă surpriză: masa era frumos împodobită cu flori, porcelan și cristale fine iar mâncarea minunată. La friptură sosi și stăpânul în uniforma lui, salută pe toată lumea zâmbind și scuzându-se pentru întârziere, mâncă cu poftă și ne spuse multe cu haz.

Multe din anii trecuți îmi veneau acum în minte: în fața mea se afla acelaș Sergiu Uskoff, ceva mai copt dar cu aceiași vervă tânără, optimist și fără griji, care în urmă cu zece ani, ca fiu răsfățat de părinți bogați, împrăștia în jurul său znoave vesele, ale căror isprăvi minunate și duioase trecând din gură în gură îi câștigau inimile tuturora. Șampania strălucia ca perlele în paharele noastre pe care le ridicam pentru frumosul trecut, pentru atâția camarazi, pentru revederea noastră.

După terminarea ospățului, Sergiu mă invită în fumoarul lui, îmi oferi țigarete și începu să povestească. Desfășură înaintea mea una din multele istorisiri despre acei scăpați ca prin minune din ghiarele otrăvite ale bolșevicilor și în care unii au pierit în mizerie, pe când alții plini de viață și de curaj ca prietenul meu, sfidând soarta au răzbătut în mod fericit. — „Da, îmi iubesc meseria pe care după atâtea alte încercări mi-am ales-o" încheie el povestirea sa. „Desigur vremurile sunt când mai bune când mai rele, dar câștigul este mulțumitor.

In timpul din urmă am condus prin castelele de pe Loire o Americană foarte bogată, făcând de data aceasta nu numai pe șoferul ci și pe călăuza, întorcându-mă acasă cu o sumă frumușică de dolari. In timpul acesta Anușca mea plecase la Deauville cu bogăția ei de pălării și câștigă și ea acolo așa de bine încât ne-a fost posibil să ne permitem o mică călătorie de plăcere și nu știi, scumpul meu prieten, ce bine te simți când poți, cu bani câștigați din munca ta să-ți îndeplinești astfel de plăceri. Ți se mai întâmplă apoi și alte mici surprize; așa de pildă nu de mult, condusei pe un client al meu la un castel din apropiere, de unde ne întoarserăm cu o mică și fermecătoare doamnă, în care recunoscui numaidecât o rusoaică măritată cu un soț nebun de gelos. Deoarece eu voiam să fiu cu totul sigur — aruncai, foarte indiscret, o mică privire în oglinjoara din fața mea și aceasta chiar în clipa în care clientul meu reuși să zmulgă o mărturie de pe buzele frumoasei doamne, iar soarta a vrut ca în acelaș moment, ochii ei încrucișând pe ai mei, să cetesc în ei un gând. Acest sărut îmi garnisi însă punga cu 500 franci".

Convorbirea noastră fu întreruptă de către stăpâna casei, căci cererea generală era ca Sergiu să cânte. Unul din mosafiri se și afla instalat la pian. Sergiu rezemat de instrument începu să cânte cu o voce nespus de melodioasă, care dela bas profund atingea cele mai înalte sunete de falset, o melodie după alta. Și aceste cântece de mult uitate răscoleau în mine un dor nesfârșit, o dulce melancolie. Un trecut întreg învia înaintea mea și amintirile apăreau ca prin farmec în fața ochilor mei: stepele nesfârșite, foșnetul pădurilor străvechi, Volga lin curgătoare de pe care cântecul pescarilor adia din depărtări, din depărtări nebuloase.

Privii în jurul meu. Cu capetele adânc plecate ședeau cu toții, acești oameni dezrădăcinați, loviți din greu de soartă și care deodată s'au văzut siliți să schimbe o viață luxoasă cu una de luptă, de muncă pentru existența zilnică, muncă care însă le-a permis din când în când, ca și Cenușeresei, să se strecoare în haine strălucite, spre a petrece câteva ceasuri cu icre și șampanie și să devină din nou pentru o clipă oamenii fără griji ai lumii mari.

Pe toți i-a mișcat profund cântarea plină de simțire a lui Sergiu. Cu aceste sunete fermecătoare care au legănat copilăria lor a reînviat pentru ei tinerețea lor, trecutul cu frumusețea și bogăția lui, împletit cu mii de chipuri dragi dispărute în grozăvii fără seamă, trezind în adâncul sufletului lor nostalgia mereu vie pentru patria lor pierdută și crucificată, peste care o perdea de doliu a aruncat umbra ei dureroasă.

Plecarăm spre casă în noaptea cu lună plină, cu impresiunile cele mai complexe. Dar a fost o seară petrecută cu totul altfel de cum mi-am închipuit-o! Incepută cu veselie și râs, tremura acum în noi ultimul sunet de durere al unui cântec despre cele ce-au fost și au dispărut pentru vecie.

NADEJA STIRBEY

Max și Alex. Fischer

O minune

(Scurtă apologie a exercițiilor fizice; din carnetul unui negru).

15 Octombrie. — Din ce în ce am mai puțină poftă de mâncare.

Din ce în ce mă simt mai obosit, mai sleit, mai descurajat.

Nu pot să dorm. — Ce am oare, ce am?

24 Noembrie. — Mă simt tot mai rău.

Unul din prietenii mei, Bataka, mi-a spus:

„Eu în locul tău, Tah-Rah-Tah-Tah, m'ași duce la malul râului, ași lua puțin pământ umed, l-ași usca la soare, și, în fiecare dimineață, mi-ași freca vârful nasului cu pământ uscat. Odată, fiind bolnav, am întrebuințat leacul acesta și mi-a făcut foarte bine".

Voiu încerca chiar astăseară.

18 Decembrie. — Am slăbit mai tare. Luna trecută cântăream 65 de kilograme; acum nu mai cântăresc decât 52. Unde voi ajunge?

Am urmat cu sfințenie tratamentul lui Bataka.

Dar vai! singurul rezultat a fost, că m'am pomenit cu niște bube la extremitatea apendicelui nasal!

Alt prieten al meu, Hahatutu, căruia i-am povestit întâmplarea, mi-a spus:

„Sigur, nu mă mir deloc! E stupid tratamentul lui Bataka.

Vrei să-ți dau un sfat bun, dragă Tah-Rah-Tah-Tah? Du-te la câmp spre seară și smulge o mână de iarbă. Umpleți urechile bine cu iarbă și mănâncă restul. Când am fost bolnav, am făcut și eu la fel și m'am vindecat repede.

Chiar astăseară mă duc să smulg o mână de iarbă depe câmp.

3 Martie. — Nu mai am mult de trăit, îmi dau seama. Să cred că o să mă mai fac bine, ar însemna să fiu un prost.

Și-am întrebuințat toate mijloacele, tot ce se poate închipui.

Cu averea pe care mi-au lăsat-o părinții, pot să stau culcat de dimineață până seară la umbra măslinilor, fără să fac nimic.

Acum cred că ași face bine să-mi întrerup odihna pentru câtva timp, ca să-mi sap mormântul.

Să-mi sap mormântul!

Desigur, a-și săpa mormântul este de datoria fiecărui om, la un moment oarecare din viață, fiindcă legea tribului nostru interzice de a îngropa pe acel care n'a avut grijă să-și sape singur mormântul...

Dar, să-ți sapi mormântul la treizeci de ani, când nu vezi făcând acest lucru decât pe bătrânii de șaizeci și opt de ani? Ce nenorocire!

12 Martie. — Sunt foarte mirat.

Eri după masă pe la patru, simțindu-mă mai rău decât de obiceiu, convins că voiu muri peste patruzeci și opt de ore, m'am gândit că a sosit clipa să-mi sap mormântul.

Am luat sapa și m'am pus pe lucru.

Am prevăzut că acest exercițiu obositor, chiar pentru acei care sunt obișnuiți cu munci grele, îmi va fi foarte greu.

Seara, când am lăsat lucrul, m'am simțit foarte obosit.

Dar azi dimineață, dimpotrivă...

(O să vedeți că am dreptate să mă mir).

...dar azi dimineață, dimpotrivă, după ce am dormit, cum n'am mai dormit de mult, am mâncat cu o foame de lup, și oricât de ciudat vi s'ar părea acest lucru, mă simt mult mai în putere decât zilele trecute.

Acum, când ideia morții mi-a devenit aproape familiară — să-mi recapăt sănătatea?

Nu. Sigur că nu. Ar fi o copilărie să-mi închipui așa ceva. Sunt absurd.

22 Martie. — Observ niște fenomene de neînțeles!

Credeam că îmbunătățirea sănătății mele, observată în ziua când începusem să-mi sap mormântul, nu va fi de lungă durată. Se menține!

Iată sunt zece zile de când îmi sap groapa — care începe să aibă adâncimea cerută. — Ei bine, de zece zile, oricât de curios vi s'ar părea, am impresia că merg spre vindecare.

Dacă nu mi-ar fi frică de răzvrătirea soartei, ași îndrăzni să spun că sunt vindecat.

Am înfățișare încântătoare. Mă simt voinic, sprinten, energic... La masă mănânc cu o poftă nemaipomenită; mănânc, mănânc, mănânc. Noaptea dorm admirabil: dorm, dorm, dorm.

Care o fi cauza acestei schimbări, a acestei schimbări nebănuite și neașteptate. Care o fi cauza, care o fi?

La urma urmei,... cine știe?... fiindcă nu e... fiindcă nu se găsește nici o explicație... nu cumva fac rău că sunt ateu și nu venerez atât cât s'ar cuveni pe atotputernicul Nu-Cre-Denel, Dumnezeul nostru?...

Trad. de AL. CHIRIAC

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Șaraga. Episcopiei 3 bis, București. Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenți plătesc lei 40 volumul.

Pe marea Egee[1]

— Din Sporade în Ciclade —

Aceeaşi zi luminoasă de sud, caldă şi senină, cu aerul curat şi limpede, îmbibat de săruri, cu cerul de culoarea opalului, — fără nici o pată, — cu marea albastră şi liniştită, ca luciul unei oglinzi.

Aceleaşi numeroase insule printre care ne strecurăm cu băgare de seamă, răspândite pe suprafaţa apei, — pustietăţi fără nume, fără vegetaţie şi fără viaţă, — pierdute pe imensitatea de necuprins a mării.

Trecem prin apropierea insulei Skiros din şirul cel fără de sfârşit al Sporadelor.

De pe comandă privesc blocul golaş de piatră, care aruncă o imensă pată de umbră pe faţa de smaragd a mării. Stânca ce se ridică din apă este atât de înaltă, încât, pe lângă ea, vaporul nostru pare o neînsemnată şi plăpândă jucărie de copil....

Păretele drept, ars de soare, al insulei, — masă enormă de cremene roşie înălţată spre cer, — este măcinat la bază de înşelătorul joc al apelor mării, care, zi şi noapte, de mii şi mii de ani, rod fără încetare zidul aspru de granit şi pătrund tot mai adânc în inima muntelui bătrân.

Vântul i-a lustruit faţa, ceaţa i-a înegrit contururile, soarele arzător i-a uscat şi cele din urmă fire de alior agăţate pe micile tăpşane de prin colţuri.

Vârfurile ei ascuţite ating nourii, alcionii ţipă înfiorător prin scorburile de piatră, sgomotul sinistru al valurilor repezite în genuni urlă cu ecouri repetate, ce trec din stâncă în stâncă....

Dintr'un fund îndepărtat de peşteră s'aude geamăt pustiu de buhă; l'ascult până se pierde furat de imensitatea apelor şi îl asemui cu strigătul cel dedemult al naturii, cu graiul cel vechiu de acum câteva milioane de ani, cu primul svon care trebuie să fi precedat cele dintâi scânteeri plăpânde ale vieţii.

* * *

După amiazi Archipelagul a început să-şi încreţească undele.

Intinderile au prins să se înfioreze, orizontul s'a turburat pe nesimţite, marea şi-a schimbat faţa: din viorie cu sclipiri de ametist, s'a prefăcut în albastră cu străluciri de peruzea, ca mai apoi să ia pe nesimţite culoarea verdelui închis al smaragdului.

Dintr'odată apoi, imensa lumină a soarelui de miază zi a început să scadă, puternica dogoare a razelor lui a prins să se micşoreze, discul astrului s'a făcut tot mai palid.

Cârduri neliniştite de pasări negre sboară grăbite spre uscat împinse de vânt; stoluri de albi goelanzi, — vestitorii furtunilor, — se agită în volte repezi de-asupra noastră, când ridicându-se de tot, cu mult de-asupra catargelor, când spintecând undele cu aripele lor mari, întinse, când repezindu-se 'n valuri şi înălţându-se din nou cu ţipete sălbatece, care măresc şi mai mult pustiul şi singurătatea moartă ce ne înconjoară.

Câteva bărci de pescari, din care se aud strigăte grăbite de comenzi, trec ca nişte năluci prin apropierea noastră, aplecate pe-o coastă, cu pânzele bombate de vântul care se înteţeşte văzând cu ochii şi dispar apoi în adăposturile formate din scobiturile micilor băi ale insulelor pietroase dela orizont.

Pe punte echipagiul aleargă grăbit, împins de comenzile ofiţerului secund şi ale *nostromului*, care însoţiţi de maeştrul lemnar, pregătesc vasul pentru a preveni orice surpriză.

Se cercetează din nou, cu băgare de seamă, *servomotorul* cârmei şi lanţurile ei; se întăresc legăturile, acolo unde s'ar părea că sunt prea slabe, spre a evita deplasarea încărcăturii; se revizuiesc bărcile de salvare cu capotele lor şi se numără lopeţile dinnăuntru; se strâng puternic în piuliţe uşile dela *alivee*, se încearcă penele de la magazii, spre a se vedea încă odată dacă sunt bine fixate, se mai asvârle o ultimă ochire asupra muşamalei impermeabile întinsă pe *bucaporţi* şi se închid peste tot geamurile dela cabine.

* * *

Din fundul de necuprins al zărilor, un geamăt surd se înalţă din ape şi pătrunde tot mai pierdut până la noi; umbre galbene s'au întins pe suprafaţă mării, de sus nu mai străbate decât o slabă şi palidă lumină, care se stinge pe încetul în pâlpâiri nesigure de candelă ce moare.

Din spre miază-noapte nouri groşi s'au ridicat pe bolta mohorîtă a cerului, pale de vânt aleargă înfiorător prin văsduh, valuri dese de neguri s'au lăsat tot mai aproape de suprafaţa apei.

La orele trei nourii sunt atât de grei, întunerecul este atât de des şi marea atât de neagră, încât comandantul dă ordin să se aprindă felinarele la catarge şi în borduri.

Inaintăm astfel prin negura de păcură, pe marea ca de catran, luptând din greu cu vijelia, ce se deslănţuie tot mai hain în jurul nostru.

Deodată văsduhul se luminează de puternice manifestaţiuni electrice, care acoperă puntea, deschizând vederii noastre prăpastii de nepătruns, formate de valurile, pe ale căror spinări „BUCUREŞTII" aleargă într'un joc ameţitor. Imediat alte scăpărări de foc brăsdează cerul, apoi altele, după aceea şi mai multe, până când, la un moment dat ,vasul întreg e cuprins de repeziciunea fulgerelor, care se succed unul după altul, c'o iuţeală fantastică.

Tunete violente urmează după aceea, aerul vibrează prelung de puterea sgomotelor, puntea întreagă se sguduie după fiecare bubuitură.

Incepe apoi să plouă. Picăturile mari şi repezi se transformă imediat în trâmbe, cascade întregi de apă se precipită ameninţător din nouri.

De sus cerul asvârle potop infernal de apă asuprăne, de jos marea trimite munţi de valuri pe punte. Iar când vasul se ridică gemând din fundul abisurilor, în care a fost asvârlit ca o biată jucărie, îi tremură toată *arborada* sub greutatea apei strânsă pe *covertă* şi ţi se pare că în fiecare clipă scheletul de oţel se va desface sub greutatea imensă, ce duce în spate.

Vântul urlă înfiorător printre *sarturi*, marea mugeşte în adâncuri, valurile se reped cu furie asupra plutitoarei aşezări omeneşti, întunerecul de păcură e brăsdat de fulgere orbitoare, cărora le urmează bubuituri violente: pare că se vesteşte agonia lumii.

La miezul nopţii trecem prin canalul, ce desparte insulele Eubeea şi Doro. Curentul, mărit acum şi mai mult de furia vântului, este atât de grozav aci, iar întunerecul aşa de des, încât, cea mai mică nebăgare de seamă la cârmă, ne poate asvârli de păreţii stâncilor care se înalţă ameninţători în dreapta şi în stânga noastră. De aceea, cu atenţia încordată, „căpitanul", dimpreună cu toţi ofiţerii, stăm sus pe comandă supraveghiând în fiecare clipă oscilaţiile vasului şi observând când acul magnetic, care se mişcă regulat pe cadranul busolei, când aparatele care indică puterea şi iuţeala vântului.

La *prova*, şeful de echipaj, dimpreună cu trei marinari, ameţiţi de balansul cel mare al vasului, care acolo se simte îngrozitor, biciuiţi de ploaie şi udaţi de valuri, şed înfipţi lângă *vinciul ancorei* şi privesc cu ochii măriţi înainte scrutând besna nopţii, spre a da în orice clipă de ştire la *comandă* în cazul când, din pricina întunerecului, vaporul s'ar apropia de stânci, — cu toată grija ce se pune în *guvernarea* lui. Căci în împrejurări grele ca acestea, nu odată se întâmplă ca din cauza curentului puternic, a vântului violent şi a valurilor, priceperea şi îndemânarea celui mai bun manuvrier să nu mai folosească la nimic, cârma să nu mai lucreze, vasul să devieze tot mai mult, iar plăpânda aşezare omenească să devină astfel jucăria neputincioasă a turbatelor elemente ale naturii.

Câte odată violenţa vântului este atât de înspăimântătoare, încât, urlând nebun, asvârle vasul în negre şi înfiorătoare genuni, iar de jur împrejur, valurile imense care se reped împotrivă-i ţi se pare că într'o clipă îl vor prăvăli în adâncuri.

Gemând din toate încheeturile, „Bucureştii" se strecoară încet printre volburi şi saltă apoi tremurând în sus pe coamele valurilor, ridicându-se la înălţimi fantastice, în timp ce helicea rămasă în aer, ne mai întâlnind resistenţa apei, aleargă într'o goană nebună, care face să duduie maşina de numărul cel mare al învârtiturilor.

In timpul acesta, jos, în infernul de căldură, de mirosuri grele, de uleiuri arse şi de lipsă ucigătoare de aer, — de oarece de teama inundaţiei toate ventilaţiile şi trombele de aer au fost închise, — jos la maşini, întregul personal, dimpreună cu şeful mecanic, sunt strânşi în jurul regulatorului de presiune. Observând cu atenţie mişcările vasului ,ei închid aburul la cilindre când vaporul se ridică cu *pupa* în sus, spre a opri astfel învârtiturile brusce ale maşinii atunci când helicea se află în gol.

Temerea de a nu se rupe axul mişcat de maşină, la capătul căruia se află helicea, ne strânge inimile. De aceea toată lumea stă la posturi, luând măsurile de siguranţă, căci ce s'ar întâmpla dacă în mijlocul iadului de afară, în plină noapte, pe furtună grozavă, vasul ar rămâne pe loc fără viaţă, purtat de ici-colo, pradă valurilor şi vântului ?

Către ziuă furtuna se transformă într'un adevărat uragan: ploaia s'a îndoit cu fulgi mari de zăpadă, temperatura a scăzut sub zero, vântul mugeşte necontenit, tangajul şi ruliul vasului au devenit înspăimântătoare, iar când valurile furioase, care ne lovesc fără încetare, se sparg pe punte, vaporul îmbarcă atâta potop de apă, încât *sabordurile* larg deschise din coaste, nu mai pot birui scurgerea ei.

A sosit momentul când vaporul devenit o jucărie a mării, nu mai poate fi *guvernat:* axul helicei, cârma, — inima vaporului, — sau lanţurile ei se pot rupe din moment în moment, viaţa oamenilor şi siguranţa vasului sunt în pericol.

Se examinează situaţia grea în care ne găsim: de o parte continuarea spre larg, a navigaţiei, în nişte condiţii tot mai grele, care duc la un naufragiu sigur, de alta încercarea de a ne strecura printre stâncile insulelor, într'un loc adăpostit de furtună, (încercare legată şi ea de pericolul de a fi asvârliţi în blocurile imense de granit), dar totuşi cu mai mari şanse de isbândă pentru salvarea echipagiului şi a vaporului.

Se calculează distanţa parcursă dela ultimul far, se examinează cu atenţie harta, se fixează precis locul unde ne aflăm şi se hotărăşte să ne îndreptăm spre baia din mica insulă Thermia, aflată în lungul lanţ al Cicladelor.

Infruntând din greu uraganul din ce în ce mai cumplit, vaporul îşi schimbă pe încetul direcţia şi prin întunerecul de nepătruns, expuşi în fiecare clipă să fim sdrobiţi de păreţii de granit, care se ridică ameninţători din valuri, ne strecurăm tot mai anevoios printre stânci şi după două ore de sbucium, se arată la *prova*, cele dintâi sclipiri ale micului far de pe coasta insulei Thermia.

Ne apropiem de intrarea în golf. Două slabe lumini fixe, — verde şi roşu, — aşezate de-oparte şi de alta a băii, arată intrarea în micul port natural al insulei, către care ne îndreptăm luptând de o potrivă: şi cu puterea valurilor, care în apropiere de coastă s'au transformat în furii şi cu perdele de neguri, care împiedecă vederea şi cu violenţa vântului, care împinge vaporul cu putere spre blocurile negre de piatră.

* * *

Cu ochiul la munţii de apă, ce se precipită în salturi nebune spre noi, cu urechea gata să prindă toate sgomotele, ce se desprind din valuri şi cu mâna fixată pe mânerul telegrafului care transmite ordinele la maşină; aşa drept cum stă pe comandă, cu statura lui masivă, par'că turnată pe punte, cu barba mare, neagră, fluturându-i în vânt, cu privirea ageră, ce scapără scântei şi cu vocea lui puternică de stentor, care domină furtuna, — „Căpitanul" pare un Jasson al vremurilor noastre, sortit să ducă la mântuire şi vieţile numeroase ce-i sunt încredinţate şi bogăţiile ţării care şi-a pus încrederea în el.

— „Cârma banda tribord", — tună de sus vocea comandantului şi vaporul scârţâind din toate încheeturile lui de oţel, se apleacă gemând pe o coastă, sub greutatea cascadelor de apă, ce au năvălit pe punte, se ridică aproape vertical cu prova în sus, se scufundă din nou în adâncimi, iar se ridică pe crestele de spumă, saltă din val în val şi dintr'odată face *rondoul*, îndreptându-se încet cu prova spre gura golfului....

...Ca din senin jocul ameţitor de mai 'nainte a dispărut cu totul, viforniţa cumplită par'că s'a mai ogoit, răbufnelile vântului se opresc în păreţii înalţi ai insulei.

Intrăm cu băgare de seamă în apele liniştite ale golfului, abia mişcându-ne pe suprafaţa de catran a mării şi asvârlim ancora în apropierea unei corăbii cu trei catarge, la a cărei slabă licărire împrăştiată de felinarul de pe punte, se vede omul de gardă picurând de somn lângă *copastie*....

CONST. BASARAB

Castelul „Turnul Roşu", Ianuarie, 1931

[1]) Din volumul care se află în preparaţie intitulat : *„Cutreerând mările"*, — însemnări de călătorie.

Insemnări ştiinţifice

Din tainele stelelor

Importanţa cercetărilor astronomice cu privire la stele.

Din cele mai vechi timpuri, cerul cu cortegiul întreg de stele ce-i formează măreţia şi frumuseţea, a fost refugiul, către care s'au îndreptat năzuinţele cele mai îndrăsneţe ale oamenilor. Atât setea de a cunoaşte cât şi voluptatea fanteziei şi a visului s'au adăpat din ştiinţa care prevede fenomenele în viitor, care ne ridică prin natura ei deasupra condiţiilor strâmte ale existenţii noastre pământeşti, fiindcă ne descoperă corpurile cele mai vaste, cele mai îndepărtate şi cele mai pline de mistere. Studiul stelelor, care ne arată în imensitatea strălucitoare a spaţiului mii de lumi la fel cu sistemul nostru solar şi chiar mii de Universuri ne evidenţiază în acelaşi timp cât de mic este omul prin corpul său şi cât de mare prin puterea de înţelegere a minţii sale! S'a format astfel conştiinţa forţei noastre, vii, în raport cu forţele oarbe ale naturii, ceiace este cel mai de preţ lucru câştigat din contactul cu lumea exterioară. Cu această conştiinţă am putut să supunem forţele naturii, trebuinţelor noastre.

Enormele distanţe până la stele pot fi străbătute de gândirea noastră; iar lumina, care ne vine dela ele ne aduce atâtea noutăţi, încât în veacul nostru ar trebui să treacă drept o mare greşală lipsa de interes, pentru a le cunoaşte. Aceste noutăţi sunt mult mai însemnate pentru evoluţia cugetării omeneşti decât rezultatele celor mai importante conferinţe şi întruniri politice, internaţionale chiar, şi cu toate acestea printr'o paradoxală apreciere asupra însemnătăţii lucrurilor, lumea dă mai multă atenţie acestora din urmă. Aceste conferinţi şi hotărârile lor cu idei aşa de *preconcepute* asupra adevărurilor ce vor să se stabilească, nu vor aduce nici o schimbare, ori una de prea mică importanţă în gândirea omenească, pe când rezultatele celor două expediţii organizate de astronomii englezi, una la Sobral în Brazilia şi alta în insula Principe din golful Guineei, pentru cercetarea eclipsei din 29 Mai 1919, vor schimba direcţia cugetării omeneşti într'o altă ordine de idei, decât aceea în care s'a mişcat până acum. S'a stabilit cu această ocazie, că razele ce vin dela stele sunt deviate când trec pe lângă massa soarelui. Deci lumina stelelor nu ne vine după o linie dreaptă, cum credeam noi până atunci.

De aci o modificare a legii gravitaţiei lui Newton în sensul teoriei relativităţii. Prin urmare domnia unei concepţii asupra lumii încetează, pentru a începe o nouă concepţie asupra lumii, după ideile lui Einstein.

Tot aşa data anului 1604, în care Galileu a văzut o stea nouă pe cer, înseamnă sfârşitul concepţiei despre Univers a şcolii peripatetice, după care se împărţea lumea în sfere, unele necoruptibile, neschimbătoare, cum era considerată sfera cerurilor şi altă sferă coruptibilă şi schimbătoare, aceea a pământului nostru. Observarea acelei stele noi a arătat că cerul este schimbător ca şi pământul.

„Asistăm astfel" — după cum spune profesorul P. Negulescu, undeva, în lucrarea sa frumoasă, Filosofia renaşterii — „la marea dramă ce se joacă adesea în istoria culturii omeneşti, cu peripeţii mai puţin sguduitoare, dar cu urmări mai adânci decât acelea ale conflictelor vieţii practice: e lupta seculară dintre idei şi fapte. Ideile sunt de regulă explicări pripite ale lucrurilor, explicări ce nu isvorăsc din experienţă sau trec de marginele ei şi a căror menire e să se lovească toate mai curând sau mai târziu de stânca aspră a realităţii nesocotite. Un fapt de nimic e în stare să răstoare cele mai trufaşe teorii. Când ciocnirile de acest fel rămân izolate, mărginite într'o parte numai a vieţii sufleteşti, efectele lor nu iau proporţii istorice. De regulă însă, ideile se leagă strâns unele de altele, spre a se întări reciproc spre a forma sisteme, ce se înrădăcinează adânc în mintea oamenilor.

Când asemenea sisteme întinse şi puternice intră în conflict cu realitatea, ciocnirea se produce pe întregul front al vieţii sufleteşti şi urmările ei sunt incalculabile"

Primele concepţii asupra stelelor

O scurtă privire asupra primelor concepţii ale popoarelor relativ la stele şi Univers, ne va da putinţa să înţelegem mai bine importanţa tainelor ce ni le descopere ştiinţa modernă şi valoarea lor pentru evoluţia concepţiilor noastre. La popoarele vechi totul în natură era însufleţit. Cerul, stelele erau puse în mişcare de zei. La Egipteni, pământul era înconjurat de o mare misterioasă, de un fluviu, ce separa domeniul dumnezeesc de cel omenesc şi avea forma unui şes drept, deasupra căruia sta bolta cerească, ca un plafon de oţel, presărat cu lămpi suspendate prin funii puternice. Soarele era tras de o barcă, ce se plimba pe fluviul ceresc; iar noaptea nu se vedea din cauză că era umbrit de munţii dela Nord. Eclipsele erau atribuite unui şarpe uriaş sau unui balaur. Barca soarelui aluneca pe fluviul ceresc, mânată de acelaşi curent de apă, de aceea soarele se mişca aşa de liniştit şi regulat pe cer. Uneori însă, Apôpi, un şarpe gigantic, la fel cu un soi de şerpi ce trăiau pe malurile Nilului şi se ascundeau în apele lui, ieşea din fundul apelor şi se punea în calea zeului Râ întrupat în soare. Se începea atunci o luptă straşnică, în care învingea şarpele şi Râ dispărea. Populaţia deşi era departe de această bătălie, ajuta prin strigăte şi tot felul de sgomote ca să sperie şarpele. După câtva timp, exact cât dura eclipsa de soare, Râ învingea şarpele şi atunci soarele putea să-şi urmeze neturburat drumul pe cer, iar Apôpi se scufunda iarăşi în fundul apelor.

Pentru Chaldeeni, pământul avea forma unui munte, din vârful căruia isvora Eufratul şi la poalele căruia era malul mării. Cupola cerului sprijinită pe un zid, care înconjura pământul, fusese făurită de Marduk, zeul soare şi vindecătorul de boale, dintr'un metal tare şi rezistent.

Atât pământul cât şi cerul erau susţinute de *apele veşnice*. Cerul era găurit de două mari tuneluri, către partea de jos aproape de orizont, unul la răsărit şi altul la apus. Dimineaţa soarele apărea din tunel la Răsărit, pe un car tras de asini şi se urca pe cer mergând spre Apus, unde iar dispărea prin tunel, în apele veşnice.

La Greci, Jupiter şi ceilalţi zei se plimbau prin cer pe sfera *stelelor fixe*. Această sferă însufleţită de o mişcare circulară, perfectă îşi exercita acţiunea asupra restului lumii şi din cauza aceasta se numea *primul motor mobil*. Sferele planetare aveau fiecare câte un motor special, reprezentat printr'un zeu. Aceşti zei planetari, prin mişcarea lor retrogradă (dela Răsărit la Apus) fac nu numai un act de independenţă ci şi un act de ostilitate faţă de D-zeu, care le-a hotărît mişcarea directă (dela Apus la Răsărit) şi aceasta credeau ei constitue *începutul răului în Univers*. Aşa comentau şi interpretau Grecii, mişcarea aparentă a planetelor printre stele pe sfera cerească. Tot de aci s'a născut credinţa astrologilor, că oamenii, care se năşteau în timpul retrogradării planetare *erau meniţi la rău*. Pe lângă natura divină a corpurilor cereşti, ele se deosebiau şi ca materie de cele pământeşti. Erau făcute din eter. Eschyle credea că soarele navighează noaptea într'o cupă de aur de la Apus la Răsărit dealungul aceluiaş fluviu, Okeanos. Aurora era precedată de steaua dimineţii, Luceafărul şi era urmată de soare, care răsărea din fluviul Okeanos şi se scufunda tot în el, la Apus.

Acei care întrupează în ştiinţa şi cultura lor, primele cunoştinţi despre stele şi au privit cerul cu mai multă atenţie au fost Chaldeenii. Ei au grupat stelele în constelaţii, numindu-le după obiecte pământeşti asemănătoare ori după personaje alegorice. Nu s'au putut identifica decât o parte din constelaţiile, care au fost găsite pe tăbliţele de argilă din Chaldeea. Figura Capricornului se găseşte sculptată pe diverse monumente babiloniene din secolul al 12 şi al 11 a. H. Deşi nu se ştie nici epoca, nici calea de transmisiune a constelaţiilor zodiacale, de la un popor la celalt, nici evoluţia simbolurilor şi a numelor, totuşi se consideră că sunt de origină babiloniană. Vechile documente egiptene cuprind multe nume de constelaţii, care nu corespund la cele de azi. Constelaţiile de pe vremea lui Homer erau mai mari ca cele de acum. In Iliada se citează: Pleiadele, Orion şi Sirius; în Odyseea se citează Boarul. Se ştie că acea zonă din sfera cerească, prin care se mişcă soarele în timp de un an, stând câte o lună în fiecare din cele 12 constelaţii ce se găsesc în ea, poartă numele de *zodiac*. Chaldeenii au fost acei, care l-au creiat, iar Grecii l-au moştenit dela ei şi l-au transformat, întrupând în constelaţiile lui, mitologia lor naţională. De la Greci a trecut la celelalte popoare, legând fiecare de el credinţele lor particulare. Numele celor 12 constelaţii zodiacale, care formează aşa numitele *zodii*, cum se găsesc prin gromolnicile noastre vechi, se citează de obiceiu prin următoarele versuri latineşti ale poetului Ausoniu:

Sunt: *Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.* sau pe româneşte zodiile sunt: berbecul, taurul, geminii, racul, leul, fecioara şi cumpăna, scorpia, săgetătorul, Capricornul, Vărsătorul şi peştii.

OCTAV HALUNGA

Caracterul poeziei poloneze

Patriotismul poeţilor romantici polonezi, — spune revista „Polonia literară", — e unanim recunoscut. In sec. 19 Polonia încarnează patriotismul până şi'n muzica lui Chopin — patriotism ce e recunoscut de Europa întreagă.

Interesantă este influenţa acestui patriotism asupra ideii de umanitarism, mecanismul psichic al acestuia. Când vom vorbi de Mickiewicz, vom pomeni poezia romantică poloneză, — care împreună cu muzica lui Chopin — a contribuit într'o mare măsură la influenţa pomenită mai sus.

De sigur, ideia umanitaristă nu se naşte odată cu poezia poloneză. Ea răsare în antichitate, evoluiază în timpul creştinismului, ca să se impună apoi în secolul 18; ea a fost baza conştiinţii noastre în lumina istoriei.

In sec. 19, marii poeţi ca Goethe, Byron şi Chateaubriand, cu geniul lor, n'au făcut decât să reînvie şi să-i dea o strălucire nouă acestei idei de umanitarism.

Ideia abstractă de solidaritate umană ia suflet în lupta de desrobire a Grecilor. Dar acolo ideia aceasta se naşte în chip violent sub presiunea puterii distrugătoare a Turcilor. Cu totul altfel se prezintă ea în sufletul polonez. Acolo se naşte fără nici un argument din afară, subt nici o influenţă imediată.

Trecând la poezia lui Mickiewicz, cele două versete din cartea sa „Cartea pelerinilor polonezi" arată cu prisosinţă aceasta.

Unii spun: „Acolo unde te simţi bine, acolo e patria ta".

Polonezul însă zice: „Acolo unde te simţi rău, acolo e patria ta", — căci peste tot în Europa unde libertatea este încătuşată şi se dă lupta pentru ea, acolo e luptă pentru patrie şi fiecare trebue să ia parte la luptă.

Iar mai departe:

„Odinioară se îndemnau naţiunile:

„Nu depuneţi armele atâta timp cât inamicul ocupă o singură bucată din pământul vostru"; şi acuma spuneţi naţiunilor: „Nu depuneţi armele atâta timp cât despotismul ocupă o singură bucată de pământ liber".

Tot Mickiewicz vorbeşte în cartea sa de entusiasmul cu care erau primiţi soldaţii polonezi chiar în Germania. Această fraternitate, foarte importantă, este însuşi punctul de plecare al unei conştiinţe noi, nu numai în gânduri, dar şi în sentimente.

Poezia poloneză s'a folosit de această stare de spirit. Ea a străbătut conştiinţa europeană găsind pretutindeni ecou. Ideologia umanitaristă primeşte şi se asociază sentimentului patriotic.

Cosmopolitismul rece este înlocuit prin internaţionalismul precis.

Cei apăsaţi fraternizează între ei, antrenând şi pe alţii.

Toată poezia poloneză dela 1820 şi până 'n zilele noastre a fost instrumentul acestei treceri dela sentimentele patriotice la ideile-forţe umanitare.

Pentru a întări în omenirea întreagă acest sentiment nou, muzica a avut rolul ei alături de poezie. Chopin s'a asociat lui Mickiewicz; şi amândoi, prin poezia talentului lor, au altoit sentimentul naţional pe ideologia umanitaristă.

Manual de morală practică

— Note de Radio dintr'o Cronică a Săracilor —

O cronică mai tristă ca de obicei. Ne-am putea folosi de tragedia unui scriitor, ca să ne gândim la toţi oamenii care suferă mai mult decât noi. Pe aceştia avem datoria să-i ajutăm, şi nu izbutim niciodată îndeajuns.

Intre scriitorii generaţiei care a trecut de 50 de ani, unii se găsesc în plină celebritate, dacă celebritate se numeşte împrejurarea că sunt citiţi, lăudaţi şi înjuraţi — pe când celebritatea celorlalţi a trecut: Ei nu mai sunt înjuraţi de confraţi şi concurenţi şi au de dus la capăt numai injuriile vieţii şi ale naturii. Unul dintr'înşii este d-l Vasile Pop, care cu ivirea primei albe zăpezi, a orbit.

Publicul mare a citit în zeci de mii de exemplare cartea lui: *Cum iubeşte o fată*, şi o sumedenie de alte romane şi cărţi destinate cu totul marelui public. Acum 20-25 de ani, Vasile Pop era cel mai citit dintre toţi scriitorii români şi ediţiile cărţilor lui se repetau la intervale scurte, fără să rămâie mai mult de câteva luni în dulapurile librăriei. Editorii sălbatici, de pe vremuri, au tras toate foloasele strădaniilor lui.

Asaltat de nevoi, săgetat de suferinţe neîncetat multiplicate, activitatea lui Vasile Pop, care aparţinea inspiraţiei îndeosebi populare, a încetinat, după război, micşorată şi de un sentiment de descurajare. Nefericitul nostru confrate, chiar în mijlocul succeselor lui, a suferit efectele unei lipse de noroc, tenace. Se chiamă, poate, noroc, putinţa de a izbuti să nu cazi în fiecare zi o dată şi în ziua din urmă definitiv, ci să stai în picioare în toate orele vijelioase ale existenţei. Organizaţia vieţii face cu putinţă norocul şi nenorocul, din pricină că fiecare ins trebuind să se căpătuiască singur şi să reziste singur, tot singur trebue să se ridice, să biruie şi să şi cadă. In contractul neconsimţit, cu anarhia socială, nemoderată de nici o putere mai mare decât a individului nostru şi de nici un girant, singurătatea fiecăruia din noi constitue o ipotecă şi o vânzare forţată gratuită.

Vasile Pop nu este numai un caz clinic care poate să fie tratat într'un sanatoriu şi vindecat sau nu. Orbirea lui capătă un caracter deosebit pentru că s'au închis ochii unuia care a scris, ca să-şi mulţumească cititorii şi nu nişte ochi nesimţitori. Şi încă şi acest eveniment de mare tragedie — dispariţia lumii şi a luminii dinaintea văzului — ar putea să fie literarizat, dacă ar fi numai atât. Dar Vasile Pop a orbit sărac; încins de o mizerie cumplită, care îl înfăşoară de mult. Mizeria lui e aceeaş care apucă pe toţi semenii noştri la o răspântie neagră şi-i doboară. Peste ei trec semenii grăbiţi, nesocotiţi, aşteptaţi şi ei pela alte răspântii. E mizeria, care povestesc zilnic gazetele că izbucneşte mai pretutindeni în jurul nostru şi pe care noi refuzăm să o cercetăm. Intr'o stradă, o femeie cu opt copii îi asistă neputincioasă bolind de foame şi murind de boală. Alături, unui copil pribeag i-a decedat mama. Societatea noastră creştină este o societate care nu-şi cunoaşte chemarea nicidecum. Cazul scriitorului Vasile Pop este din nefericire pilduitor, nu pentru inimile caritabile dar pentru toţi cetăţenii în privinţa unor suferinţe de prisos, care tabără pe mii de oameni şi pe mii de copii şi compun ruşinea noastră socială.

Pentru Vasile Pop, măcar o târzie solidaritate profesională va putea să mişte pe scriitori şi pe ziarişti şi să-i determine să scoată pe unul dintr'ai lor din groapa în care a lunecat, târându-şi familia în fundul ei. Suntem obligaţi să contribuim fiecare din noi în fiecare lună cu o sumă fixă pentru sprijinirea unui coleg. Suntem cel puţin 300 de scriitori şi ziarişti în stare să punem o dată pe lună într'o pălărie, preţul unui pachet de tutun şi vom putea să asigurăm unei familii greu încercate o existenţă decentă şi unui literat îngrijirea medicală. E cel mai mic lucru pe care putem să-l facem, şi din concursul colectiv al unei bresle de camarazi, copiii lui Vasile Pop vor putea să simtă societatea ca o realitate şi însufleţirea mai mult decât o vorbă de conferinţă şi literatură. Intenţia constituie un îndemn şi un apel. Mâine dimineaţă fiecare din auditorii noştri, literatori sau gazetari, va trimite Societăţii Scriitorilor Români, la sediul ei din Strada General Berthelot, cel puţin o sută de lei şi va repeta un mandat poştal egal în fiecare lună, în ziua de 10 cu menţiunea: „Pentru Vasile Pop". Un comitet compus din d-nii Octavian Goga, Liviu Rebreanu şi Gala Galaction va lua toate iniţiativele pentru provocarea unei afluenţe de subscrieri dela autorităţi şi cititori.

Ar fi o dovadă de lèse-umanitate şi de prost gust să se ridice o stavilă la elementara noastră datorie profesională din chiar opera abundentă a scriitorului şi să se argumenteze împotriva sentimentului de camaraderie cu principii şi dogme. Această tendinţă ar fi încolţit în rânjetul vulgar al înfumurării de sine. Genialitatea mai mică sau mai mare nu intră în socoteală şi măsurătoarea ei pentru justificarea solidarităţii dintre oameni, care se nasc goi şi tot goi dispar, implică în ceasurile când singur sensul vieţii trebuie să comande o singură atitudine, ipocrizie. Din romantismul unui trecut în desordine, a mai rămas prejudecata care scuteşte de obligaţii, că un scriitor trebuie să trăiască în spital şi să moară la balamuc; şi oamenii avuţi din întâmplare, ca să evite constrângerea unui minimum de generozitate, au născocit belşugul pizmuit al beneficiilor imateriale, menite să compenseze şi să sature pe poeţi şi să-i îmbrace, după normele unei figuri de stil din Evanghelie, unde D-zeu a înveşmântat crinii cu stihare împărăteşti de aer şi a nutrit vulturii cu miezuri de azur.

De altfel, bogaţii cu judecata leneşă, dau în grija Celui de Sus, împlinirea datoriilor personale, încredinţaţi că din nimic se poate face mai mult decât din câte ceva. S'a spus că ţara noastră poate hrăni chiar în starea de azi, când se munceşte şi se produce puţin faţă de epoca dorită, a opintirilor cot la cot şi umăr la umăr generală, de trei ori mai mult popor decât o locuieşte. Am cuteza să afirmăm că toată lumea ar putea să trăiască mai bine şi mai confortabil, dacă viaţa ar fi mai bine orânduită şi oamenii cu dare de mână mai cuminţi. Fără să fie vorba de pomeni şi de adunarea resturilor, printre căţei, pe subt mese; dacă mesele ar fi ponderate de o preocupare şi casa ar fi mărginită de o justă concepţie a existenţii şi de măsura gândirii; dacă în loc de opt costume cetăţeanul s'ar mulţumi cu două; dacă în loc de zece chefuri s'ar opri la unul, educaţia mărginirilor voite ar da rod material şi moral. Creşterea onestă a copiilor, sprijinul eficace, la domiciliu, al bătrânilor şi al muncitorilor fără lucru ar fi o simplă consecinţă a unei ticluiri de gospodărie curată. Nu e nevoie de nicio demagogie pentru a înţelege şi adopta ca ale sale proprii, durerile între care trăieşti.

Dacă o societate nu ajunge să-şi însuşească acest rol, cultura, civilizaţia şi chiar Statul devin opere abstracte, care răspund numai unei scheme pe pergament şi rămân fără scop colectiv şi naţional. Locul simţului de datorie îl iau luptele sociale, popoarele se descompun în clase, clasele se atacă şi societatea creştină, pe care ne-au făgăduit-o zadarnic învăţăturile inspirate din tâlcul util al ierarhiilor, rămâne cadrul mort, în spaţiul interior al căruia se vor desfăşura cruzimile, nedreptăţile şi crimele revoluţiilor; alte cruzimi, alte nedreptăţi şi alte crime....

Avuţiile s'au dovedit rău educatoare, izolând pe om într'o convenţie şi într'un exclusivism imoral. La mari averi se adoagă alte mari averi şi la orgoliu un sentiment de suveranitate, care duce la împărăţia insului şi la acel supra-om cu dreptul material de a zdrobi pe oameni subt simpla lui păreche de picioare, cu câte cinci simple degete ungulate de fiece simplu picior încălţat. Supra-omul filosofic al lui Niezsche a devenit un pretext al supra-omului cămătar, în funcţiune de avuţie brutală. Supra-oamenii se recrutează din comerţul de parale, de petrol şi de stambă: alţi supra-oameni epoca noastră nu cunoaşte. Ii putem vedea la teatru, unde râd când trebuie să gândească şi aplaudă când trebuie să tacă.

Aceşti nefericiţi proprietari ai timpului, vor trebui să reflecteze că ei nu stăpânesc din timp de cât o secundă, care, şi aceea, e împărţită fără voie cu sute de milioane de oameni. Ei nu pot nici respira oxigen mai mult decât un cerşetor nici nu-şi pot prelungi viaţa peste existenţa unui fluture de lampă. O învârtitură greşită şi s'au fript, un zbor mai lung şi au ameţit — şi stând şi pe loc, în fotoliul adânc, ei nu pot fi cruţaţi nici de cancer, nici de tuberculoză, nici de putrezirea oaselor, nici de moarte. A-i chema la răspundere faţă de o judecată viitoare e inutil. Să-i poftim la spectacolul realităţilor adevărate.

De altfel, ei sunt mai puţin vinovaţi de cât par, şi mai mult o indisciplină a spiritului de observaţie de cât o indiferenţă voluntar intenţionată îi determină să rămâie absenţi din solidaritatea cu epoca lor. Cercul vieţii lor e închis şi valeţii intelectuali şi economici care păzesc marginile cercului lor politic şi financiar le falsifică ecourile orizontului şi gemetele de dincolo de parcuri şi castele, vin în interior în ritmuri de cântece dulci. Plugarii şchioapătă şi supra-omul crede că ei dansează....

T. ARGHEZI

Nedumerire

In vesela odae unde-ai stat
E-aceiaşi masă şi acelaş pat,
Şi ca 'n trecut tot nu se 'nchide uşa...
Lipseşti doar tu; şi nu e nici păpuşa —

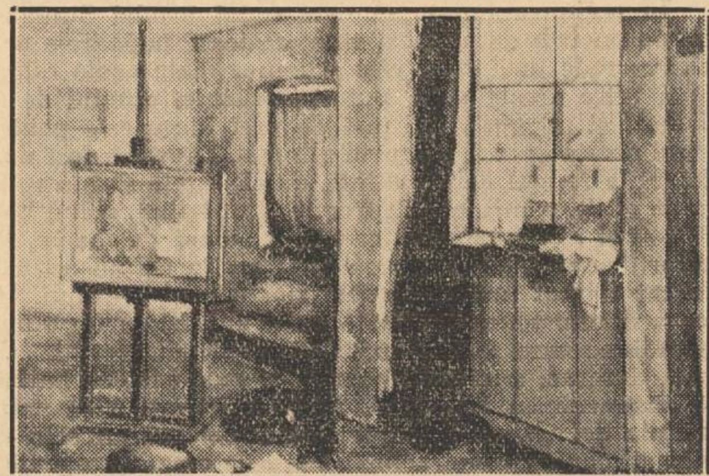
Păpuşa 'n haină roză de mătasă
Cu o sprinceană fină, sperioasă,
Cu colţul gurii graţios boltit
In care un surîs a 'ncremenit.

V'aţi dus — şi tu şi ea... Şi e pustiu...
Gândindu-mă ades, nici azi nu ştiu,
Când mă recheamă doruri înapoi:
Pustiul — care mi l-a dat din voi ?

YACASSA

Sacha Guitry depre filmul vorbitor

Sacha Guitry a fost de curând la Berlin, pentru a trata cu o societate filmarea uneia din piesele sale de succes. Cu această ocazie şi-a expus unui ziarist german părerile lui despre filmul vorbitor. Spre deosebire de Verneuil, care este un fervent partizan al filmului vorbitor, Guitry a spus: „Cred în filmul vorbitor, de vreme ce există. Dar e încă în faza copilăriei, ca să zic aşa. Va face însă progrese, se va impune prin tehnică, formând gustul publicului pentru adevărata artă, pentru adevăratul teatru, pe care nu-l va putea niciodată înlocui. Dovadă că filmul vorbitor nu e o artă de sine stătătoare, e că în douăzeci de ani de existenţă n'a produs nici o singură capodoperă. Piesele lui Molière, vechi de 300 de ani, au rămas şi vor rămâne în veci tinere; un film de anul trecut este perimat însă astăzi. Iar dintre protagonişti, nici unul n'a afirmat un talent care să-l treacă printre nemuritori. Mă gândesc la Sarah Bernhardt şi la tatăl meu. Contactul direct cu publicul le smulgea creaţiuni mari, eterne. Filmul vorbitor e un fel de roman senzaţional pentru amatorii de acţiuni banale, sentimentale. Cine ştie dacă cinematograful în general ar fi câştigat popularitatea de astăzi dacă spectacolele nu s'ar da în cel mai complect întuneric"....

G. Nichita *Interior*

COZONACI FRUMOŞI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Suflet de Tătarcă

I

4 Septembrie, 192...

M'am întors iarăş în satul acesta tătăresc. Eri am plecat din Constanţa. In urma mea, se pierdeau, treptat-treptat, casele oraşului, cazanele petrolifere, viile din margine....

Căruţa mergea pe şoseaua ce duce la Mangalia, paralel cu marea, care aci se vede la stânga, — brăzdată de valuri cu coama albă înspumată, — aci se pierde de tot în dosul unor deluşoare. Şoseaua este numai praf şi se'ntinde ca un şarpe de-alungul unei câmpii, unde nu vezi nici pomi, nici sate frumoase, ci numai câmpia care se'ntinde nesfârşită. Ochii nu poţi să ţi-i odihneşti pe vreo privelişte încântătoare, ba chiar trebue să-i închizi de multe ori şi să ţi-i aperi, — acoperindu-i cu mâinile, — dacă vrei să nu te orbească praful stârnit pe şosea de cai, de căruţe sau de automobile, care neîncetat se duc spre Techirghiol şi se 'ntorc.

In drum, am poposit puţin la satul A... — un sat tătăresc, — unde sunt câteva cârciumi şi cafenele pentru călători. Apoi, am trecut înainte pe lângă satul şi lacul Techirghiol, — împrejurul căruia sunt numai vile, sanatorii şi instalaţii de băi, — ne-am oprit câtva timp şi am băut apă rece din isvorul dela grădinării, — un isvor răsărit ca o minune pe întinsul acestei stepe, — am suit culmea spre movilele nenumărate ce se 'nşiră ca un lanţ de-a latul câmpiei, iar pe la ceasurile şase seara am ajuns în P....

Dela oarecare depărtare, satul pare frumos, dar, cu cât te apropii, cu atât vezi că aici trăeşte un popor de stepă, căruia nu-i plac pomii şi verdeaţa.

Casele Tătarilor sunt mici, cu ferestre puţine şi pipernicite, îngrămădite fără nici o regulă unele într'altele şi murdare.

Dacă ţinem seamă de mersul civilizaţiei omeneşti, vedem că mână în mână cu ea a mers şi construirea locuinţelor, dela scorburi, peşteri, locuinţe lacustre, până la ceeace avem azi. Când intri într'un sat tătăresc dobrogean, — cum este acesta, — îţi dai seama că ai în faţă o naţiune înapoiată, numai după felul caselor.

Dintr'o singură ochire asupra satului, nu poţi cunoaşte care e Tătar bogat şi care sărac, fiindcă toţi au case la fel; deosebirea stă numai în numărul vitelor şi felul hranei.

Cum am intrat în sat, am mers la vechiul meu prieten, hogea Hafuz Seid Omer, care mă primi cu toată bucuria, în felul ospeţiei orientale. După apusul soarelui, cum auziră că m'am înapoiat, Tătarii începură să vină la casa hogii, ca să mă vadă.

Casa lui Hafuz Seid Omer este la fel cu toate celelalte : pipernicită, făcută din chirpici şi acoperită cu pământ galben şi stuf, cu geamuri mici şi fără curte îngrădită. Când intri, dai întâiu în sală, unde întâlneşti de toate: găini pe cuibar, instrumente vechi, vatra sobii şi altele. La dreapta este o cameră pentru nevastă şi copii, iar la stânga alta pentru primirea oaspeţilor. Intrând aci, nu vezi nici paturi, nici mese, nici scaune. Pe de lături, — de-a lungul pereţilor, — pe jos, sunt înşirate, una lângă alta, nişte perini pe care stai turceşte, cu picioarele încovoiate şi vârîte sub tine.

Am fost poftit să stau în fundul camerei, — cu faţa spre uşă, — locul de cinste la orientali. Când se strânseră oameni mai mulţi, începurăm să vorbim. După obiceiul Tătarilor, gazda a dat şi o masă în cinstea mea. Ni se aduse să mâncăm. Masa, — de lemn, circulară şi cu diametrul aproape de doi metri, — fusese pusă pe un scăunaş. Toţi Tătarii, împreună cu mine, ne aşezarăm turceşte în jurul mesei. Se aduseră mai multe tăvi cu mâncări felurite, între care multe aluaturi. Toţi mâncau cu mâna, căci la Tătari nu se pomeneşte de furculiţă. Ei mănâncă foarte multă carne şi le e peste putinţă să trăiască fără ea.

După masă, am stat iarăş de vorbă, fumând mult şi bând cafea.

Mi-am găsit şi o casă, unde voiu locui anul acesta.

Apoi, târziu, plecară toţi.

Mi se aşternu pe jos, după obiceiul locului. M'am culcat şi fiindcă eram obosit, am adormit repede.

II

6 Septembrie...

Locuesc într'o casă tătărească. E potrivită şi trebue să mă mulţumesc cu ea, căci nu găsesc alta mai bună. Sunt singur şi nu mai stă nimeni în curte. Mi-am adus toate lucrurile trebuitoare. Spre deosebire de multe altele, curtea casei mele e împrejmuită cu zid înalt de piatră. In faţa casei am liber, la stânga pe hogea Hafuz Seid Omer, iar în spate pe Tătarul Mosin Arslan, stăpânul casei în care locuesc.

Mosin Arslan este un om cumsecade, cel mai muncitor şi mai bun gospodar din sat ,spre deosebire de ceilalţi, care sunt leneşi şi fatalişti.

III

9 Septembrie...

E luptă între sfârşitul verii şi începutul toamnei. Seara aceasta parc'ar fi din basme. E lumină ca ziua Nici o adiere de vânt nu se simte şi căsuţele pipernicite par nişte bătrâni gârboviţi şi întristaţi de viaţă. Luminiţele din geamuri scânteiază ca nişte licurici. Linişte peste tot.

In depărtare, spre marginea satului, s'aude un cântec monoton şi trist. Melodia orientală sue, coboară, ţine aceiaş notă lungă, sue şi coboară iarăş, iarăş, în sunete dulci. Cu fiecare notă, cu fiecare cuvânt, ţi se coboară în suflet o nostalgie dulce..., nespusă..., începi să visezi.... Gândurile mi se duc departe şi par'că văd totul : viaţa mea sbuciumată..., dorurile mele neîmplinite...

Cântece de jale, cântece de dor..., din armonia voastră se ţese firul amintirii.

Amintirile !... Singuratec, de multe ori omului îi place să trăiască în vraja lor. Dacă n'ar fi ele, ce-am fi noi, ce-am avea pe lumea aceasta, dacă n'am şti ce-am avut? Fără amintiri, am muri în fiecare clipă.

IV

28 Ianuarie, 192....

Un Tătar, — Şefchet, băiat bogat şi fruntea flăcăilor din sat, se ţine de mine ca o umbră, servindu-mă pretutindeni.

Astăzi am râs mult de el.

Din vorbă 'n vorbă, s'a apucat să-mi spună că plac fetelor tătarce, fiindcă am faţa brună.

— „Păcat, — zicea el, — că nu eşti Tătar !"

V.

7 Februarie...

Când m'am mutat astă toamnă în casa unde şed m'am învoit cu Mosin Arslan, — gazda mea, — ca femeia lui să-mi măture prin casă şi să-mi facă focul.

Femeile tătarce nu sunt asemeni cadânelor turceşti şi nu umblă acoperite ca ele, ba chiar se arată şi fac servicii creştinilor.

Măturatul sau aprinsul focului se făcea întotdeauna în lipsa mea, după ce plecam la ocupaţiunile zilnice căci lăsam cheia.

Astăzi, ca de obiceiu, m'am dus la lucru; dar, după o jumătate de oră, mi-am amintit că uitasem ceva acasă şi m'am întors să-mi iau ce-mi trebuia.

Când intru în cameră, rămân mirat. Lângă masă, şedea pe scaun o Tătarcă de vreo optsprezec ani, uimitor de frumoasă. Se uita la fotografia mea. Cum mă văzu, dădu un ţipăt uşor, îşi acoperi faţa cu mâinile şi, — ca o căprioară speriată, — voi să fugă. Incercai s'o opresc, dar ea se smuci şi-mi scăpă.

Mă uitai lung în urmă-i şi-mi veni să râd de spaima ei. Cât de frumoasă, de simplă şi de naivă era!

VI.

8 Februarie...

Am căutat să aflu cine era fata pe care am găsit-o în casă la mine.

Ispitind pe Şefchet, prietenul meu, dacă Mosin Arslan are vreo fată, el îmi spuse că da. O chema Cairie. Tot Şefchet îmi spuse'n taină că ea e cea mai frumoasă fată din partea locului şi că flăcăii se prăpădesc de dragul ei, dar nu pot s'o vadă, căci şade mai mult în casă, după obiceiu.

Acum m'am lămurit şi eu. Mama ei o trimea ades în locul ei să-mi măture şi să-mi facă focul. De altfel, observasem eu că în casă e cu mult mai curat şi mai bine orânduit. Toate acestea mi le făcea Cairie.

Ce mândră floare parfumată, răsărită în această stepă ! Inaltă, sveltă, cu formele pline, parc'o văd speriată, gata de fugă. Faţa îi e puţin gălbue, dar rumenă, ochii negri, sprâncenele stufoase şi unite, văpsite cu un negru strălucitor, iar părul cu un auriu sclipitor, căci aşa obicinuesc Tătarcele să se înfrumuseţeze.

Peste haina ei roşie şi lungă încinsă cu o centură de argint, iar mijlocul îi e atât de subţire, parc'ar sta să se frângă. In cap are o năframă albăstrie şi în picioare sandale de lemn; iar la gât poartă o salbă de bani de aur şi'n urechi cercei. Din toată făptura ei, se desprinde o naivitate fără seamăn, un farmec de copilă sălbatecă a stepei, un miros de pământ din câmpiile Crimeii, patria ei.

(Urmează) I. DUMITRESCU-FRASIN

Farse englezeşti

Cel mai vesel om al Angliei e William Horace de Vere Cole. Până acum a ajuns la a 95-a farsă şi speră s'o serbeze în curând pe a 100-a. El însuşi n'a fost păcălit decât odată. Prima farsă a făcut-o ca student, la Cambridge. S'a deghizat în sultan al Zanzibarului şi, bolborosind o limbă neînţeleasă, a vizitat universitatea şi alte instituţiuni şcolare condus de profesori şi de rector.

Mai târziu, îmbrăcat ca prinţ abisinian, a fost primit cu mari onoruri de amiralitate şi invitat la o inspecţie navală, pentrucă promitea să lucreze pentru întărirea influenţei engleze în Abisinia.

Altă dată a fugărit pe stradă pe un cunoscut atlet din Eton, strigând: „Prindeţi hoţul", şi l'a dus la poliţie ţipând că i se furase ceasul.

Cea mai renumită este farsa dela circul Piccadilly. Imbrăcat ca lucrător, Cole a întrerupt circulaţia închizând cu frânghii o porţiune din stradă, şi a săpat în mijlocul drumului o groapă adâncă. A spus apoi sergentului că se duce să se odihnească şi dus a fost.

Cu altă ocazie s'a dat drept geometru la Haymarket. A eşit în stradă cu o frânghie şi a rugat pe un trecător să ţină puţin capătul. A ocolit colţul străzii şi a rugat pe alt trecător să ţină de celalt capăt. Pe urmă a plecat „s'aducă o sculă" şi — nu se ştie câtă vreme au ţinut frânghia cei doi păcăliţi.

Aflând acum că Cole se însoară, lumea a crezut că e o nouă farsă. Neputându-şi convinge prietenii că de astă-dată e lucru serios, a spus: „Uite ce e, facem călătoria de nuntă în Spania pe jos. Logodnica mea face 65 kilometri pe zi, iar eu 80, aşa că nu ştiu cum vom putea trăi împreună, căci în fiecare zi mă voi depărta cu câte 15 kilometri de dânsa". Cole s'a căsătorit însă cu adevărat, şi lumea se întreabă dacă de astă dată nu e cumva el cel păcălit.

Roxy. - Porumbiţa fără aripi

Atât Teatrul Ventura, cât şi Teatrul Regina Maria dau spectacole foarte îngrijite. Distribuţia se face conform necesităţilor artistice, nu după recomandaţiile şi considerentele de ordin politic sau sentimental. Iar un ochiu fin de om al teatrului urmăreşte interpretarea şi aranjează ansamblul.

De-aceia aceste teatre particulare — fără avantagiile scenelor naţionale — reuşesc să satisfacă artisticeşte publicul spectator, care (sătul de vulgaritatea senzaţională a cinematografelor), vrea să asiste la un spectacol subţire, de adevărată artă.

Chiar când piesele sunt mediocre, chiar când traducerile-s proaste, — teatrul bun ştie să dea cel puţin câteva scene reuşite, una măcar... care valorează mai mult decât o serie de piese şi de filme banale.

Ultima comedie uşoară: „Roxy" — jucată la Teatrul Ventura — a dat prilej d-rei Leny Caler să-şi poarte pe scenă vioiciunea. Din piesă în piesă, d-sa şi-a ascuţit şi şi-a rafinat talentul — căpătând şi o deplină stăpânire de sine. A interpretat rolul din „Roxy" cu vervă. A pus în joc naivitate, zvăpăere şi tandreţă. A reuşit să atragă publicul după glumele sale — ca'ntr'o joacă comună de minge sau de sărit peste coardă.

Leny Caler

La Teatrul Regina Maria s'a reprezentat „Porumbiţa fără aripi" de d. I. Minulescu.

Această piesă bine construită, interesantă şi distractivă, a încântat publicul — care l-a chemat de câteva ori pe autor la rampă. D. Minulescu totdeauna-i jovial — la solemnităţi, la Bobotează şi la înmormântări. E grav numai la rampă. De câteori l-am văzut cu actriţele şi cu actorii de mână — dând din cap în dreapta şi în stânga a mulţumire... ne-a surprins religiozitatea-i de amvon. D. Minulescu parcă oficia. Şi mai ales gravitatea-i distona cu lupanarul depe scenă.

Cu toate lungimile-i inutile, cu toate situaţiile şi expresiile à la Caragiale, cu toate vorbele deplasat poetice, cu toate salturile în redarea unui caracter (de pildă transformarea miraculoasă a eroului principal, un marinar, dintr'un om muncitor şi onest — într'un exploatator de beţivi şi peşte al unei cântăreţe la simpla comandă a patroanei localului), — „Porumbiţa fără aripi" se urmăreşte fără plictiseală. Scena — cu unele pauze — are viaţă.

Rolul marinarului a fost jucat cu echilibru şi putere de d. Storin — om aprig şi la beţie, şi la amor, fiu serios şi muncitor al pământului, care însă pentru o cântăreaţă de local ordinar trece pe lângă puşcărie şi ajunge chitarist întreţinut.

Maria Antonova

D. Maximilian — patronul localului — a făcut o minunată creaţie, cu totul alta decât creaţiile cu care ne-a obişnuit. D-sa are taina să ne dea, din câteva replici, un tip aparte — care la scoborârea cortinei se dă jos de pe scenă şi se amestecă în mulţime.

Eroina piesei — d-na Manca Antonova — a trecut prin toate fazele unei femei îndrăgostite: dela cochetărie şi flirt până la patimă — când violentă, când supusă şi resemnată.

In acest rol, d-na Antonova şi-a manifestat calităţile-i variate — lunecând prin piesă dela o stare de spirit la alta.

Deşi rolul ocupă aproape toată piesa, cu toată diversitatea scenelor, — artista a reuşit şi la examenul de rezistenţă, păstrându-şi vigoarea de interpretare tot timpul, şi la cel de transformism sentimental.

Acesta-i rolul cel mai amplu în care am văzut-o, — şi, după sucesul repurtat, putem prevedea fără teamă de desminţire, că d-na Antonova va reuşi să facă creaţii de înaltă artă.

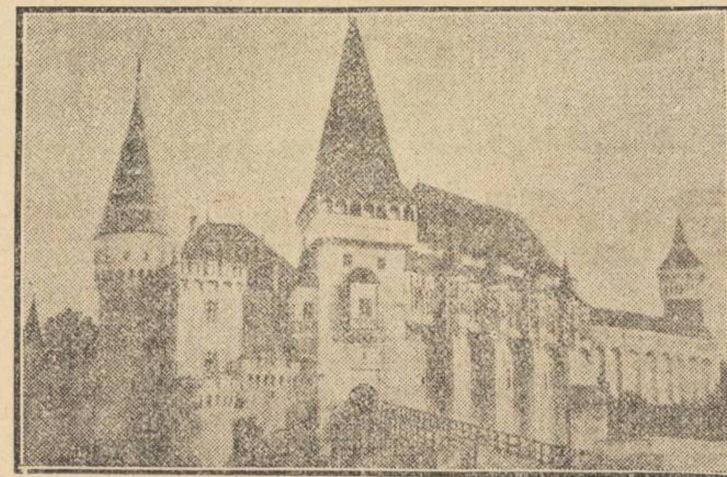
Restul interpretării — în aceiaşi atmosferă de conştiinciozitate şi stilizare.

M. S.

România în fotografii

Din iniţiativa Direcţiunii Presei şi Informaţiunilor de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri s'a organizat, în sala librăriei de Stat din Str. Wilson No. 1, o expoziţie de fotografii artistice care înfăţişează câteva din cele mai pitoreşti privelişti ale ţării noastre.

Din cele aproape douăsutecincizeci de fotografii expuse, învăţăm să iubim nebănuitele frumuseţi naturale ale pământului românesc.

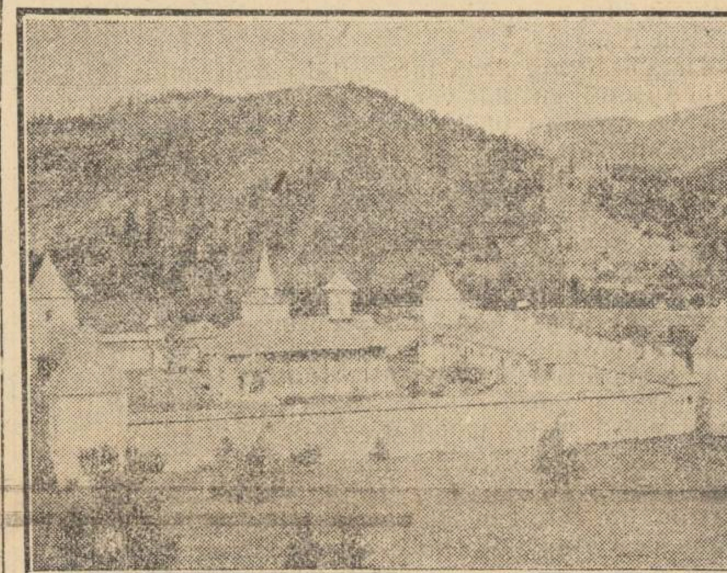

Castelul din Huniedoara

Mişcarea turistică din România, abia la începuturile ei, va fi desigur mult stimulată prin asemenea manifestări. Dar mai ales propaganda în afară e slujită în chipul cel mai eficace prin prospectele care introduc, pentru atragerea turiştilor străini la noi, fotografii atât de sugestive cum sunt cele expuse de Direcţiunea Presei.

Ţinând seama de observaţia întru totul întemeiată a domnului profesor Iorga, — care spune că o ţară poate fi cu deosebire prezentată prin trei elemente caracteristice: pădure, apă şi piatră, — organizatorii expoziţiei ne dovedesc că, din acest punct de vedere, România e o ţară firesc destinată turismului.

Ni se arată, astfel, că eforturi continui pentru a chema şi îndruma publicul românesc către tainele munţilor şi apelor noastre au fost făcute şi patronate cu succes de societăţi ca „Turing-Club", „România", „Turismul Român", „Carpatina" şi altele, dar munca lor se cerea ajutată de opera revelatoare a fotografului.

Mânăstirea Suceviţa

Meritul deosebit al Direcţiei Presei, în fruntea căreia se află energicul şi entuziastul om de gust şi de acţiune domnul Eugen Filotti, stă nu numai în faptul că a stimulat activitatea societăţilor noastre de turism, ci şi în felul cum a înţeles să facă cunoscute străinătăţii comorile de frumuseţe ale peisajului românesc.

S'au difuzat în străinătate, prin intermediul acestei direcţiuni, peste 10.000 fotografii, însoţite de cuprinzătoare texte explicative. Broşuri de propagandă şi publicaţii străine de seamă au reprodus şi comentat mărturiile acestea elocvente ale bogăţiei solului şi peisajului nostru.

Pavilionul românesc dela Expoziţia internaţională de turism şi căi de comunicaţii organizată anul trecut la Poznan, a întrunit elogiile unanime ale participanţilor şi presei străine.

Expoziţia actuală din Str. Wilson cuprinde, în 250 fotografii, o parte numai din rodul activităţii laboratorului fotografic al Direcţiei Presei, înfăţişând cele mai preţioase monumente naturale şi artistice ale ţării noastre.

Felicităm în primul rând pe domnul Alexandru Bădăuţă, care s'a ocupat personal de înjghebarea acestei utile şi frumoase prezentări, şi subliniem contribuţia tehnică excepţional de îngrijită a domnilor Ţaţu, Avachian, Vera, Berman, Weiss, Adler, Fischer, Schneider şi Krepfler.

H. BL.

MAGAZINUL PE FEBRUARIE No. 3 a apărut în condiţiuni excepţionale CU UN SUPLIMENT DE 16 PLANŞE DELA EXPOZIŢIA NAŢIONALĂ DE FOTOGRAFII

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

„Aş vrea să ştiu"

ION STĂNCIOIU — Muscel

Cuvântul „mentalitate" se referă numai la intelect sau şi la sentiment, voinţă, etc.?

Cuvântul „mentalitate", derivat dela termenul latin *mens* (minte, spirit), se referă cu deosebire la genul de inteligenţă şi starea de spirit a unei persoane şi nu la starea lui afectivă şi voliţională. O mentalitate desemnează un fel de a „înţelege" lucrurile, nu şi un fel de a *simţi* sau acţiona. Se poate spune astfel că cineva are o mentalitate îngustă, încăpăţânată sau largă, dar nu o mentalitate blândă sau energică. In acest sens, trebue să facem o distincţie esenţială între două atribute sufleteşti, care se confundă adesea: mentalitatea şi temperamentul.

Pe când temperamentul înfăţişează mai ales reacţiunea afectivă şi voliţională a unui suflet tradusă prin impulsuri de acest ordin, mentalitatea se reduce numai la un concept spiritual, mintal.

Ca atare, elementul intelectual fiind mai accesibil educaţiei, pedagogia va putea modifica relativ mai uşor mentalitatea unei persoane decât temperamentul ei.

EUGEN PAUŞ — Iaşi

Care este semnificaţia cuvântului „ideal" în filosofia lui Platon?

Spre deosebire de accepţiunea peiorativă şi încă destul de curentă a cuvântului „idealul", în concepţia platoniciană, nu reprezintă o ficţiune sau o chimeră, ci chiar realitatea, considerată în ea însăş, făcând abstracţie de toate imperfecţiunile, care o urâţesc în obiectele perceptibile pentru simţurile noastre.

Pe de altă parte, idealul nu este nici ideea generală, în genul unei regule de viaţă obţinută prin comparaţia fiinţelor individuale, ci cauza exemplară, forma primă, pe care artistul o posedă în spirit, pe care o contemplează şi o conduce.

In acest sens se vede că idealismul platonician transpus în domeniul artei, devine realismul prin excelenţă. Aceasta întrucât obiectele lumii exterioare nu sunt în ele înşile decât copii şi imitaţiuni palide ale adevăratelor realităţi din „lumea idealului", lumea fenomenală nefiind de fapt decât un reflex al acestei lumi ideale.

Curiozităţi

Statistică

După statistica făcută de comuna Berlin, s'au înregistrat în ultimul an în capitala Germaniei 43.344 de naşteri (1 copil la 100 de locuitori). Berlinul ocupă, în ce priveşte natalitatea, cel din urmă loc printre oraşele mari ale Germaniei. Interesant este că jumătate din această cifră se compune din prim-născuţi; un sfert îl ocupă copilul al doilea şi în al treilea rând, numai 1678, vine copilul al patrulea, 868 al cincilea, şi aşa mai departe până la cifra de 134, dată de copilul al optălea.

Obiceiuri funerare

In palatul regal din Madrid, în Escurial şi în multe alte biserici, s'au celebrat slujbe religioase pentru odihna sufletului reginei Maria Christina, decedată anul trecut, dar neînmormântată încă. După protocolul Curţii spaniole, rămăşiţele pământeşti ale domnitorilor decedaţi se ţin într'o încăpere a Escurialului, aşa numitul „pudridero", până când rămân numai oasele perfect uscate, şi abia în urmă se înmormântează în Panteonul regilor, unde-şi dorm somnul de veci toţi regii Spaniei, dela Carol I până la Alfons al XII-lea. După Maria-Christina nu vor mai rămâne în Panteon decât două nişe libere pentru regi şi două pentru regine. Reginele care n'au avut copii, nu se înmormântează aici, ci în cavoul infanţelor. Regina Maria-Christiana, născută arhiducesă de Habsburg, a fost regentă în Spania dela 1885 până la 1902.

Fecunditate... decorată

Guvernul francez a decorat cu Legiunea de onoare o femee care a născut până acum 19 copii. Familia — în număr de peste 100 — a sărbătorit evenimentul adunându-se în cea mai mare sală a oraşului. Copiii cei mari au şi ei copii. Fiica a doua, urmând vrednica pildă a mamei, are două perechi de gemeni. La şampanie, cumnatul decoratei a ţinut un toast zicând: „Nu ştiu cine a propus decorarea: ministrul sănătăţii sau ministrul de război, care are cel mai mare interes în cauză, — dintre cei 19 copii, 15 fiind actuali sau viitori soldaţi. E curios că tocmai primul ministru, adică cel mai aprig apărător al patriei — deşi tânăr — n'a dat încă ţării nici un apărător. Aş mai dori să ştiu dacă trăim aci în Franţa sau într'o republică de albine, unde sexul bărbătesc devine inutil de cum şi-a făcut datoria procreării. Cred că fratele meu a făcut şi el ceva ca să se nască aceşti 19 copii; el nu şi-a îndeplinit numai datoria legală de soţ; a dat dovadă de multă iubire şi credinţă, rezistând cu eroism tuturor ispitelor. Orice bărbat ştie câtă voinţă îţi trebue ca să dărueşti uneia şi aceleiaşi femei câte un copil pe an. Găsesc nedrept că n'a fost decorat şi el şi cred că anul viitor se va repara nedreptatea, cu atât mai mult cu cât — sunt mândru că pot dezvălui acest secret — numărul 20 se află deja, deşi invizibil, în mijlocul nostru".

Cum mănânci un zeu

In regiunea muntoasă dela sudul insulei Sumatra trăeşte un trib de Malaezi care, ca toate popoarele primitive crede în duhuri rele şi bune. Viaţa acolo este o luptă între aceste două puteri nevăzute, numite de ei „Tendi" şi „Begus". Cel mai de preţ lucru este pentru tribul acesta orezul, singurul aliment. Orezul a fost deci ridicat la rangul de divinitate, căreia caută să-i intre în graţie şi de mânia căreia tremură tot tribul. Fiind însă siliţi să-şi mănânce zeul, ca să nu moară de foame, locuitorii se străduesc să facă acest act în chipul cel mai delicat şi mai puţin dureros pentru zeul orezului. De aceia, decum ajung la vârsta de 15 ani, îşi zmulg dinţii, operaţiune care se săvârşeşte după un rit special. Cu toată durerea, pacientul chinuit în mod atât de barbar îşi păstrează cu demnitate liniştea, pentru a se arăta vrednic de această onoare. Apoi, execută un solo de dans şi mănâncă o strachină mare de orez. Europenilor rătăciţi pe acolo li se manifestă cel mai profund dis-

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 348

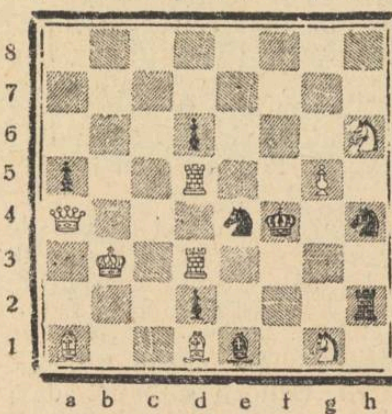
— Din concursul nostru de probleme —

Motto : „Tănase"

(inedită)

Negru:

Rf4, Th2, Cé4 şi h4, Né1, Pa5, d2 şi d6 (8).

Alb:

Rb3, Da4, Td3 şi d5, Cg1 şi h6, Na1 şi d1, Pg5 (9).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 349

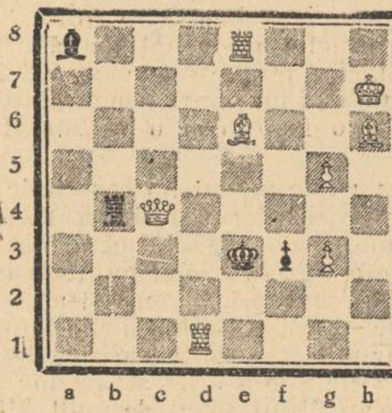
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Alpha"

(inedită)

Negru:

Ré3, Tb4, Na8, Pf3 (4).

Alb:

Rh7, Dc4, Td1 şi é8, Né6 şi h6, Pg3 şi g5 (8).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 155

Jucată la concursul internaţional din Hastings în ziua de 4 Ianuarie 1931.

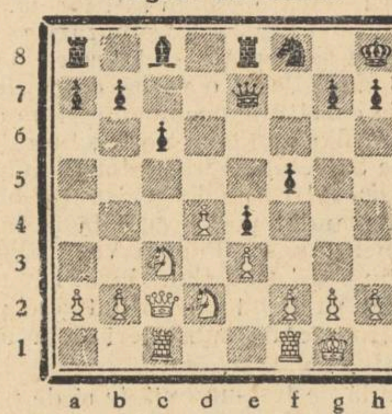
Alb: R. P. Michell **Negru : Dr. M. Euwe**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, d7—d5; 4. Nc1—g5, Cb8—d7; 5. é2—é3, Nf8—é7; 6. Cg1—f3, 0—0; 7. Ta1—c1, c7—c6; 8. c4×d5, acest schimb nu e tocmai favorabil; mai bine ar fi fost Nd3, sau Dc2. 8....., é6×d5; 9. Nf1—d3, Tf8-é8; 10. 0—0, Cd7—f8; 11. Cf3—é5, Cf6—é4; 12. Ng5×é7, Dd8×é7; 13. Dd1—c2, interesantă ar fi fost continuarea următoare: C×é4, d×é; N×é4, f6; Db3+, Né6; Cc4, b5; N×c6, N×c4; T×c4, b×c; Dc4+ şi alb câştigă trei pioni pentru un cal, 13....., f7—f6; 14. Cé5—f3, Rg8—h8; 15. Nd3×é4, d5×é4; 16. Cf3—d2, f6—f5; 17. d4—d5?, Cf8—g6; ameninţă

Situaţia partidei după a 16-a mutare a albului

Negru: Dr. Euwe.

Alb : Michell

Cé5, şi apoi Cd3. 18. d5×c6, b7×c6; 19. Cf3—a4, Nc8—a6!; 20. Tf1—é1, Cg6—é5; 21. Ca4—c5, Na6—d3; 22. Dc2—c3, Dé7—g5+! 23. h2—h3, Ta8—d8; 24. Rg1—h2, Dg5—h4!; 25. g2—g3, Dh4—h5; 26. Cc5—b3, la Th1, ar fi urmat Né2 cu ameninţarea T×d2. 26...., Td8—d6; 27. Cb3—d4, Td6—h6; 28. h3—h4, Cé5—g6!; contra ameninţării C×h4 nu mai există nici o scăpare. 29. Dc3×c6, Cg6×h4 şi alb abandonează.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cum se poate ajunge la HOLLYWOOD

Puteţi afla din cartea TAINELE CINEMATOGRAFULUI

PREŢUL 50 LEI la librării şi depozite de ziare

Editura „ADEVERUL"

Cum se filmează la HOLLYWOOD
Cum se trăeşte la HOLLYWOOD
Cum se fac bogăţii la HOLLYWOOD
Cum se fac căsătoriile la HOLLYWOOD
Cum se lansează vedetele la HOLLYWOOD
Cum se iubeşte la HOLLYWOOD
Cum lucrează un scenarist la HOLLYWOOD

Citiţi azi Realitatea No. 211

:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

Cărţi şi Reviste

HOLLYWOOD: tainele cinematografului 1931, ed. Adeverul

Am cetit aproape toate cărţile de reportaj cinematografic publicate în cele trei limbi mondiale: franceză, germană, engleză, — şi trebue să mărturisesc că niciuna nu m'a sedus mai mult ca volumaşul fără autor editat de „Adevĕrul". Deşi aproape tot cuprinsul de fapte îmi era cunoscut, am cetit totuş cartea fără oprire, cu un interes neîntrerupt. Imi făcea plăcere să văd, pe măsură ce înaintam în lectură, felul cum autorul (sau autorii) au ales din materialul foarte abundent al moravurilor cinematografice. Multe cărţi exagerează partea anecdotică. Dau o atenţie excesivă cancanurilor şi mahalagismelor care circulă în favoarea sau defavoarea cutărei vedete (comercialmente vorbind, defavoare tot la favoare se reduce, căci scopul cel mare e reclama, este menţinerea stelei în „vedere", în „vedetă"). Cum însă o carte de documentare e altceva decât o broşură-prospect de lansare comercială, — înţelegeţi că excesul de anecdote devine anost şi plicticos.

Un alt cusur al cărţilor de reportaj cinematografic e că fac literatură. Aşa e volumul lui René Guetta: „Trop près des étoiles". Ceiace-i neplăcut, o carte de reportaj trebuind să fie tocmai foarte sobră stilisticeşte; nu talentul poetic al scriitorului, ci interesul direct şi brut al faptelor este aci principalul. Faptele trebuesc lăsate să vorbească singure. Trebuesc bine alese, şi apoi doar indicate. Aceasta e cea mai bună reţetă artistică pentru genul — mult mai greu decât s'ar crede — al romanului-reportaj.

Căci „Hollywood" este ca un roman. Ni se povesteşte viaţa unui film, de la primele lui bâlbâeli şi până în momentul când face turul lumii.

Afară de asta, „Hollywood" este şi o foarte instructivă pagină de etnografie. Gândiţi-vă, 300.000 de oameni trăesc în America din industria cinematografică, şi aproape toţi sunt concentraţi în jurul oraşului californian Los Angeles (din care Hollywood este un fel de mahala). Localitate unică, unde, la proximitate imediată, găsim mal de mare, nisip de deşert, munţi cu zăpezi vecinice, vale, deal, plante tropicale, plante continentale, însfârşit un fel de corabie a lui Noe. Afară de asta, un soare permanent, care nu numai că ajută la „turnat" în aer liber, dar antrenează şi menţine antrenaţi pe actori cu razele chimice. Lucru important, căci becurile şi reflectoarele din studio-uri sunt extrem de periculoase. Ca dovadă că, cu tot fardul gros, cu tot antrenamentul, cu toate precauţiunile (în tot timpul cât sunt în repaos, actorii poartă ochelari negri sau ţin ochii închişi), foarte des se ivesc cazuri de insolaţie şi frequente maladii de ochi.

Lupta pentru existenţă, în general brutală când e vorba de America, devine deosebit de nemiloasă în industria cinematografică. Numai la actori s'a făcut socoteala că există 20.000 de oameni mai mult decât trebue. Aşa că descrierea moravurilor hollywood-iene este exemplul cel mai tipic şi mai topic american pentru acea „struggle for life" inumană ce caracterizează noul continent.

In volumul editat de „Adevĕrul" ni se descrie aceasta concurenţă de tot minutul, precum şi diferitele trucuri mai mult sau mai puţin ingenioase pentru a lua locul altuia.

De asemenea aflăm prin ce împrejurări absolut accidentale un actor devine vedetă, precum şi invers prin ce întâmplări curioase poate recădea de la „star" la figurant. Evenimente cu totul străine de chestia talentului sau chiar de aceea a protecţiei. Hazardul decide adesea; dar mai întotdeauna îndărătul hazardului se ascunde câte un calcul pur comercial.

Desigur, chestiunea artei nu este nici ea neglijată, deşi relegată pe planul al doilea. Dar iată un exemplu, luat din cartea de care ne ocupăm, unde toate diversele aspecte: hazard, artă, protecţie şi comerţ, escrocherie, se găsesc împerechiate în mod foarte amuzant.

Se turnează un film. Subiectul reclamă un actor principal care să aibă cutare cap. Se găseşte un individ care are exact capul care trebue. Dar individul este un pârlit necunoscut, care nici nu prea ştie să joace. Neştiinţa, la dreptul vorbind, n'are prea mare importanţă. Talentul cel mai mare al unui actor este docilitatea. Celalt cusur e însă mai grav. Actorul e un necunoscut. Publicul nu-l ştie. Deci publicul, mahalagist ca orice public, nu va fi atras să vină. Atunci casa producătoare începe să lanseze reclame în care laudă fără rezervă pe „marele, genialul, cunoscutul şi de toţi adoratul creator de super capodopere": John X sau Bill Y.

Să se observe: 1) Hazard: individul are exact capul potrivit filmului; 2) preocupare de artă: regisorul nu renunţă la actorul cel cu cap potrivit, deşi ar putea alege un actor deja lansat; dar ţine ca filmul să fie artisticeşte bine făcut; preocuparea de frumuseţe, deşi secundară, nu-i nici odată abandonată; 3) elementul comercial al reclamei, care face pe fabricant să scornească unui necunoscut o subită reputaţie de celebritate.

Bine-înţeles, după ce filmul va fi gata, vedeta are toate şansele să recadă în mediocritate. Cine ştie când se va prezenta ocazia unui al doilea film unde capul său să fie iramplasabil?

Şi atunci, ca să evite o asemenea reîntoarcere la mizerie, actorul uzează de una din acele mii de escrocherii licite care fac farmecul luptei pentru existenţă în America.

In momentul când s'a ajuns cam pe la jumătatea turnării filmului, într'o bună dimineaţă, vedeta nu vine la studio. Intre timp leafa tuturor celorlalţi curge. Regisorul turbează şi trimite să caute pe „star". Steaua e găsită atunci tolănită pe plajă şi cetind un roman. Foarte placid declară emisarului că nu prea se simte bine şi că intenţionează să se odihnească puţintel, cam vre-o 2-3 luni. Ceia ce-i catastrofic pentru fabricant, căci înseamnă că toate sumele investite nu vor produce nimic şi că toţi banii cheltuiţi cu reclama şi lansarea filmului (şi în deosebi cu lansarea vedetei necunoscute) sunt tot atâţia bani svârliţi pe geam.

— Ar fi o soluţie, spune vedeta. In loc de 50 de dolari pe săptămână să mi se dea 300, şi cu contract pe un an.

Solul se întoarce la regisor cu mesajul. Regisorul e furios şi nici nu vrea să audă. Atunci vedeta ridică preţul la 600 dolari şi contractul la trei ani. Regisorul înjură, dar la sfârşit primeşte.

In acest mic exemplu s'a putut vedea cum preocupări de artă, preocupări de reclamă, de câştig comercial, apoi mult hazard, şi însfârşit o oarecare doză de abilitate şi înşelătorie se îmbină în chip destul de dramatic pentru interesaţi şi foarte pitoresc pentru cetitorul amator de curiozităţi etnografice.

Căci, repetăm, cartea publicată de editura „Adevĕrul" constitue o foarte instructivă pagină de Istorie de moravuri.

Şi sunt personal încântat că o asemenea carte a fost dată cetitorului român, cu atât mai mult că nu aveam intenţiunea să o scriu eu. Cetitorii cronicelor mele cinematografice ştiu că m'am ferit întotdeauna şi în mod sistematic să mă ocup de acest aspect oarecum technic şi social al chestiunii, menţinându-mă pe terenul exclusiv al esteticei cinematografice, al evoluţiei pur artistice şi al formării bunului gust în materie de filme.

Profit de această ocazie ca să amintesc că, pe lângă cărţile de reportaj informativ este nevoie de o lucrare de estetică cinematografică, de un adevărat „curs de cinematograf", privit din punctul de vedere al artei, frumuseţii şi bunului gust. O asemenea carte n'a fost încă scrisă nici în România nici aiurea. Şi am să o scriu eu odată poate.

D. I. SUCHIANU

Străbătînd văile Transilvaniei

Lucien Romier, în urma călătoriei sale în ţara noastră şi-a scris impresiile culese în tot timpul călătoriei. Aceste impresii au apărut în ultimul număr al publicaţiei „Revue des Deux Mondes". Impresionat de frumuseţea ţării noastre, d-sa nu se opreşte la o descriere superficială, ci face un adevărat studiu.

De data aceasta vorbeşte de Transilvania, pe care o numeşte adevăratul leagăn al naţiunii româneşti. Schiţează geografia Ardealului, legând natura terenului cu câteva date istorice din trecutul nostru sbuciumat.

Se opreşte mai mult şi vorbeşte de părţile cu adevărat pitoreşti ce le oferă cursul Dunărei.

Trece apoi la Banat. E plăcut impresionat de portul locuitorilor. Au cam aceiaşi îmbrăcăminte, remarcă Romier, ca vechii Daci depe columna lui Traian. Totuşi e de observat o oarecare eleganţă.

Toţi sunt bine îmbrăcaţi, curaţi . In Banat şi în Oltenia, se pare, — zice călătorul, s'au păstrat mai bine tipul şi sângele roman. Problema minorităţilor e ceva mai complicată aici şi asta din cauza Ungariei care a căutat pe toate căile maghiarizarea. Românii şi-au păstrat naţionalitatea şi limba, în ciuda acestei tendinţe de maghiarizare. In afară de cele două oraşe mari: Timişoara şi Lugoş, Banatul se mai mândreşte cu Reşiţa, una din cele mai mari metalurgii din Europa orientală.

Spre nord trecând castelul de la Deva, străbătând valea Mureşului, d. Romier ajunge în centrul Ardealului la Alba-Iulia de azi a Românilor, care în ultimul timp a văzut mai întâi sărbătorirea unirii şi încoronarea primului rege al României întregite.

D. Romier dă toată atenţia cuvenită Blajului, un oraş, — spune el, — unde nu se văd decât biserici şi şcoli. Pomeneşte mândria aristocratică ungurească, care totuşi nu s'a putut impune în Transilvania. Maghiarii n'au fost în stare să absoarbă populaţia, şi nici măcar să colonizeze în chip definitiv teritoriul pe care-l răpise acestei populaţii.

Ajuns la Sibiu, d. Romier vorbeşte de coloniile de Saşi aduşi de regii unguri pentru gospodăria ţării. Descrie oraşul cu toate instituţiile sale oprindu-se apoi la Răşinari, micul orăşel din apropiere. Aici s'a ascuns odinioară preotul ortodox persecutat de Habsburgi şi tot aici e mormântul marelui român Andrei Şaguna.

In drum spre Braşov, d. Romier remarcă valea Târnavelor cu vii bogate şi cu gazul metan, care în curând va forma una din bogăţiile ţării noastre.

Braşovul domină ţara Bârsei. Părţile cele mai fertile sunt ale Saxonilor. Toată regiunea îţi dă impresie de ordinea severă ce domneşte în mijlocul acestei populaţii muncitoare.

Cu cât te apropii de clina muntoasă, teritoriul devine românesc. Locuitorii cu figura veselă ştiu să primească prietenos. Sunt vechii păstori, care mergeau cu turmele prin munţi.

D. Romier adaogă: Odinioară se spunea că Românii au o aversiune vădită pentru văile dealurilor. Ii privesc cum scoboară cu uşurinţă clinele muntoase şi atunci nu pot decât să recunosc pe fiii autentici ai acestor regiuni . Chipurile vesele păstrează un aer de tinereţe eternă, în ciuda greutăţilor prin care au trecut.

D. Romier scoate în evidenţă primirea bună ce i se făcea lui în calitate de francez. Valahii aceştia din Transilvania cunosc pe Francezi, cărora le păstrează o caldă amintire.

In partea răsăriteană sunt Secuii, aduşi pentru apărarea graniţei estice. Imbrăcaţi cu foarte puţină îngrijire, figura lor închisă nu te încurajează.

Centrul Transilvaniei nordice e Clujul, oraş aristocratic care şi-a păstrat toată importanţa şi la Români.

Câmpia dintre Mureş şi Someş păstrează multe amintiri. Aici se pare că Decebal a suferit cea mai grea înfrângere de la Traian şi tot aici e înmormântat corpul lui Mihai Viteazul.

La nord de Cluj curge Someşul în mijlocul unei câmpii fertile, între ultimele coline ale munţilor apuseni şi primele ridicături care precedează Carpaţii orientali.

Regiunea e presărată cu sate vesele şi castele care aparţineau vechii noblimi ungare. Ţăranii împroprietăriţi şi-au construit căsuţe pentru viaţa lor liberă.

In lungul văii Someşului satele româneşti se amestecă cu altele ungare. Din loc în loc se vede câte un castel care a aparţinut cândva unui magnat ungur. Părăsind valea Someşului, se deschide un drum în lungul căruia poţi admira priveliştea munţilor Apuseni şi care conduce spre Maramureş.

A apărut în editura „ADEVERUL"
CATACLISMUL
ROMAN DIN ANUL 2000
DE UPTON SINCLAIR
De vânzare la toate librăriile
PREŢUL LEI 70

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Umanităţile clasice

S'au comemorat două mii de ani dela naşterea lui Vergiliu, cu o pietate şi o înţelegere între toate neamurile şi popoarele, care a făcut pe d. Profesor N. Iorga, în articolul ce inaugurează volumul comemorativ al poporului nostru, să încline a ierta „formele cele mai antipatice în care se prezintă internaţionalismul din timpul nostru, dorit şi cultivat de frica războiului".

Volumul este elegant şi simplu ca formă, plin de o erudiţie temeinică şi sigură ca fond.

Articolul magistral al d-lui N. Iorga cu care se începe volumul e plin de caracterizări luminoase, care-i dau viaţă şi actualitate. Erudiţia care-l hrăneşte este atât de bine stăpânită şi atât de adânc asimilată, încât puterea de creaţie a autorului este în largul ei, punând în evidenţă, într'o scăpărare de fulger chipul autorului, subtilităţile operei, aspecte neaşteptate dintr'o epocă de cultură prea bine cunoscută, subliniind în trăsături de lumină ceiace face esenţa şi originalitatea celui ce a păstrat sub toate influenţele străine „notele adânc romane, popular romane" şi a făcut să sune stăruitor şi argintiu ceiace face substanţa poeziei: puterea de emoţie, prin care Vergiliu rămâne *„părintele tuturor romanticilor"*.

Urmează apoi studiul minuţios şi pătrunzător al d-lui D. Evolceanu: *„Vergiliu şi Dante"*, studiul unui om care a frecventat o viaţă aceste mărete personagii, pe care le cunoaşte în trăsăturile cele mai subtile şi subt aparenţele cele mai diverse.

D. Iuliu Valaori retrăeşte entuziasmul lecturii Eneidei din anii tinereţii şi se regăseşte în patria sa sufletească, în această atmosferă impregnată de clasicism.

Partea de erudiţie pură, de analiză ştiinţifică şi metodică, revine d-lor D. Burileanu: „Compunerea şi publicarea Eneidei", T. A. Naum: „Vergiliu şi Theocrite" şi N. I. Herescu: „Isvoarele vieţii lui Vergiliu", M. G. Nicolau: „Un aspect al concepţiunii Destinului în „Eneida" şi Cezar Papacostea: „Specificul roman în Georgice", — toate bine documentate, clar şi interesant tratate atât pentru cei ce sunt specialişti în materie cât şi pentru cei care se servesc de acest prilej spre a se informa şi a relua contact cu clasicismul roman. In special remarcăm documentatul articol al d-lui I. Herescu pe care am avut prilejul a-l asculta şi în conferinţă.

D-l Pippide analizează şi expune problema misterului eglogii a IV-a, arătând că el a fost deplin lămurit, prin cartea pe care o publică d-l Jérôme Carcopino, unul din cei mai autentici latinişti ai vremei, membru al Institutului şi distins profesor, pe care noi înşine am avut norocul de a-l asculta acum câţiva ani în urmă la Bucureşti. Se ştie că egloga a IV-a a fost privită încă din secolul al IV-lea ca o profeţie a împărăţiei lui Crist şi o prezicere a prefacerii pe care o va lua lumea subt influenţa creştinismului. Unele versuri cam obscure par a prevesti o mare turburare a destinelor lumii.

Magnus ab integro saeclorum nascitur ordo

şi mai ales

Jam redit et Virgo

au făcut pe mulţi dintre scriitori până în zilele noastre să vadă în opera lui Vergiliu „prima operă creştină". Această credinţă a făcut pe Dante să aleagă pe Vergiliu drept călăuză în Infernul său, „tu duca maestro" îi zicea el. De şase sute de ani, zice *Ferdinand Gregh*, lumea *repetă cu Dante:*

Pia era il mondo tutto quanto pregno
Della vera credenza, seminata
Per li messagi dell'eterno regno,
E la parola tua sopra toccata
Si consonava a nuovi predicante.

„Cuvintele tale spuse mai de mult se îmbinau în înţeles cu acele ale noilor propovăduitori". Scriitori ca Victor Hugo, poeţi de talent şi nobili ca Francis de Plessis şi Goelzer şi alţii recent de tot, au cântat darul acesta de a prezice venirea Mântuitorului din egloga lui Vergiliu. Această legendă s'a încrustat adânc în sufletul drept credincioşilor, iar d. J. Carcopino o spulberă prin câteva cuvinte şi în mod neîndoios. Copilul predestinat nu era decât un fiu al lui Pollion, iar acea fericire la care i se prezicea că va fi martor nu era alta decât pacea dela Brindes care punea capăt unor groaznice lupte civile şi care trebuia să însemne începutul unei noi ere pe pământ, întoarcerea vârstei de aur, după ideia pytagoriciană. Dar lumea renunţă cu greu la iluziile ei cele şi frumoase. „Aureola mesianică pe fruntea lui Vergiliu" e desigur prea plăcută oamenilor pentru ca luminoasa, solida şi ştiinţifica punere la punct a d-lui Carcopino să însemne că „s'a pus punct" discuţiei asupra messianismului eglogei a IV-a.

Dar această fastuoasă şi unanimă sărbătorire a lui Virgil, ar fi putut lăsa în umbră clasicismul Greciei, „cette belle morte", din al cărui reflex s'a născut civilizaţia latină ea însăşi. Aceasta ar fi fost nu numai o nedreptate, ci şi un semn rău pentru acei ce văd în reînvierea cultului lui Vergiliu, nu numai entuziasmul prilejuit de o sărbătoare, ci o nouă orientare, o reînviere a interesului pentru clasicism şi tradiţiunea antică.

Volumul II al d-lui I. M. Marinescu, profesor la Universitatea din Iaşi, „Figuri din antichitatea clasică: Elada", apare tocmai la timp pentru a reîmprospăta odată cu memoria antichităţii latine şi omagiul său antichităţii elene. Sau mai bine zis, autorul primului volum de „Figuri din antichitate" nu putea aduce un mai potrivit omagiu lui Vergiliu, al cărui portret îl schiţase atât de minunat în acest prim volum, decât mergând la izvoarele clasicismului latin, cultura antică elină.

Aceasta nu înseamnă a micşora valoarea şi originalitatea culturii latine; un asemenea gând n'ar fi putut trece niciodată prin mintea autorului acelei pioase evocări, care este galeria de portrete din volumul închinat figurilor antice ale Romei.

Dar acel care a vorbit de Vergiliu nu putea să nu vorbească de Theocrit. Nimeni nu era mai în drept de a pricepe ca d. I. Marinescu legătura dintre civilizaţia latină şi cea greacă, după cum nimeni n'a simţit mai just decât Domnia sa cât de necesară era, pentru cultura românească, o rechemare şi o reînviere a sufletului latin în chipul şi viaţa celor mai reprezentativi dintre ei. Dar tăiată din rădăcina ei greacă, cultura latină îşi pierde viaţa şi semnificarea, după cum şi-ar pierde-o în acelaş timp şi toată civilizaţia şi cultura noastră neolatină.

D. I. M. Marinescu a fost cel dintâi latinist din ţara noastră care şi-a dat seama pe ce căi trebue să se revie la noi spre clasicism şi anume spre un clasicism larg şi total şi nu spre un clasicism excluziv latin. Cu ambele sale volume el va fi acela care va înlesni tinerilor noştri scriitori ca după aventura celor mai stranii încercări literare, să găsească în fine singura orientare firească, aceia de a-şi înscrie operele individuale în vasta experienţă umană, oricare ar fi căile şi mijloacele de care s'ar servi. Modul de a trata figurile din antichitate al d-lui I. M. Marinescu, clasic şi uman în acelaş timp, indică o cale spre împăcarea celor două estetici în luptă: romantismul şi clasicismul, prin înlănţuirea celor două căi de cunoştinţă ale omului: raţiunea şi intuiţia.

In „Preludii" d. I. M. Marinescu indică subtil şi pătrunzător caracterul de energie vitală, izvorul de arzătoare şi veşnică putere de viaţă a clasicismului elen. „Minunat popor care chiar în clipele decadenţei a putut să dea semne de viaţă nouă!... Când Macedonenii au înfrânt civilizaţia Eladei la Cheroneea, ea a reînviat cu o nouă strălucire sub egida învingătorilor. Această civilizaţie, aproape apusă pe solul ei propriu, s'a transplantat cu o nouă vigoare în Orientul Asiatic, întinzându-se până la Eufrat, după ce-şi înfipsese rădăcini tot aşa de adânci în Apus".

Intr'o proză largă, armonioasă şi simplă, autorul evocă Aezii sub figura bătrânului Oeteus: „Faţa-i palidă străluceşte acum ca fildeşul unei podoabe scumpe"... „O inspiraţie divină îi învăluie întregu-i chip şi de pe buze-i curge puternic şi cristalin ca un râu de munte viersul armonios care pătrunde adânc în inima celor care ascultă".

Cu fiecare din chipurile pe care le evocă ne dă un portret şi o personalitate, în cadrul unei epoci, cu culoarea clipei şi atmosfera sufletească a locului. Iată-l pe Hesiod cel grosolan, şi morocănos, care nu cântă ospeţe şi războaie, ci viaţa de toate zilele cu grijile şi greutăţile ei. Dar el cântă cu atâta cuminţenie simplă şi sănătoasă, încât pătrunde inima spectatorului şi în jocurile din Chalkis „Beoţia cea aspră învinge Ionia cea cu soare cald şi cântece melodioase" Satiricul Archiloc „când plin de milă şi duioşie, când plin de o ironie crudă şi amară" sub loviturile crude pe care aceasta i le ocaziona din partea compatrioţilor săi, „a creat acei iambi neîntrecuţi care au făcut din el cel mai strălucitor poet satiric al Grecilor".

Herodot ni e înfăţişat ca „un unchiaş sfătos şi plin de darul unei povestiri fermecătoare". El nu se poate asemăna cu Thucydid, nici cu Polybiu, adevăratul istoric din antichitate, dar zice d. I. M. Marinescu, citind „Cele nouă muze", cum erau întitulate cele nouă cărţi ale Istoriei sale, rămâi tot aşa de vrăjit ca la citirea Iliadei şi Odysseii". El e aedul epopeelor nordice.

Şi nu am pomenit încă de Lesbos, patria trubadurilor şi divina şcoală a poetesei Sapho, care este un adevărat poem, patria de vis şi înaltă divinitate a poeziei. Shapo ni e înfăţişată ca întruparea însăşi a lirismului poetic, o flacără ce arde mistuită de propria-i putere, răspândind cea mai splendidă şi mai pură strălucire. Cartea însă trebuie citită pentru ca să înţelegi frumuseţea ei, să te simţi transportat cu veacuri îndărăt în atmosfera senină, de desăvârşire şi echilibru dumnezeesc, în care sunt evocate figurile lui Pindar, Sophocle, Aristophan, Euripide. Cât de bine ştie să monteze autorul cu un detaliu, cu o legendă, cu o singură scenă din viaţa acestor semizei, personalitatea fiecăruia, nota cu timbrul unic pe care fiecare o produce în simfonia divină a acestei arte care a atins limita desăvârşirii.

După ce citim această frumoasă, senină şi armonioasă carte, înţelegem mai bine cuvintele din „Preludii": „Da, Grecia n'a pierit şi nu va pieri niciodată, prin simplul fapt că *ea a dat omenirii, ceiace e adevărat omenesc*". Pierre Lasserre în cartea sa *„L'Estétique de Plotin et son influence"* recunoaşte locul intuiţiei în marea tradiţie a humanismului clasic, după ce a fost adversarul cel mai înverşunat al oricărei derogări dela clasicism. Toate talentele autentice din cultura franceză se întorc spre spre un neoclasicism. Vedem, zice Pierre Lasserre în opera citată, cele două civilizaţii, geniul alexandrin al lui Plotin şi cugetarea clasică simbolizată prin Platon şi Aristot, tinzând să se amestece în vremurile noastre ca pe timpul când a luat contact lumea greco-romană cu lumea orientală, Athena cu Ierusalimul. Pretutindeni se simte o reacţiune împotriva literaturii prea superficiale de după războiu. Un vânt sănătos suflă spre clasicismul veşnic, spre acel clasicism pe care ni-l învederează şi d-l I. M. Marinescu în frumoasele sale „Figuri din antichitate", spre acel clasicism pe care ni-l înfăţişează sărbătorirea lui Vergiliu şi volumul de comemorare alcătuit şi dat la lumină sub îngrijirea Revistei clasice. „Sufletul ei e sufletul nostru. Acest suflet e pururi viu deşi trupul a pierit de mult", zice d-l Marinescu şi de bună seamă partea cu care va fi contribuit galeria de „Figuri din antichitate" pentru o viitoare renaştere a literaturii noastre, va fi poate cea mai însemnată. Să nădăjduim deci că începutul de cultură naţională românească va continua să se afirme cu geniul său personal, dar va continua patrimoniul profund uman al clasicismului antic, ilustrând la rândul său un nume de familie.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Procesul „Adevărului Literar"

Pentru articolaşul pe care îl reproducem mai jos, d. Nichifor Crainic — spiritul creştinesco-financiar al „Gîndirii", — ne-a dat în judecată. Procesul s'a judecat deunăzi în faţa tribunalului corecţional secţia III de Ilfov.

Iată articolul incriminat, care a apărut în No. din 26 Octombrie 1930 al „Adevĕrului Literar":

„In ultimul număr al „Gândirii", — d. Nichifor Crainic se arată foarte îngrijat de „averea" şi „fondurile" Societăţii Scriitorilor Români.

După cât ni se spune, această „avere" şi aceste „fonduri" sunt în deplină siguranţă. Poate însă ele nu-s destul de productive. Asta-i altă chestie.

D. Nichifor Crainic, ca foarte bun administrator, regretă desigur că scriitorii nu l-au ales preşedinte al societăţii lor. Căderea d-sale la alegeri ar fi o dovadă că societatea n'are spirit de conservare.

Intr'adevăr, judecând după modul cum d. Nichifor Crainic administrează „Gândirea", trebue să recunoaştem că d-sa este un element gospodăresc de mâna întâia.

Această revistă nu trăeşte din abonamente şi din vânzarea cu numărul. E o publicaţie inexistentă pe piaţa literară. Ea se alimentează din subvenţii. Şi nu-i nici o ruşine, într'o ţară unde nu se citeşte, ca o publicaţie să fie sprijinită de stat.

Cu „Gândirea" lucrurile se petrec însă altfel. Nu-i mai întâi revista şi apoi subvenţia — ci subvenţia primează. Revista este scoasă pentru subvenţie. Căci subvenţia — adică subvenţiile dela toate autorităţile şi instituţiile din Bucureşti şi din provincie — n'are drept scop să acopere deficitul, inevitabil, al revistei... ci să aducă un venit imens şi regulat în buzunarul directorului.

Se poate face o socoteală foarte simplă. „Gândirea" scoate 8-9 numere pe an. Numerele costă, aproximativ, 200.000 lei în total. Dar d. Nichifor Crainic numai *dela Ministerul Artelor lua pentru „Gândirea" 500.000 lei anual! Şi aproape n'a rămas instituţie şi autoritate netapată. Ni s'a spus de pildă că agenţii „Gândirii" (această revistă lucrează în bandă) au atacat chiar o primărie şi un teatru din provincie pentru 2000—3000 lei.*

Astfel, d. Nichifor Crainic realizează parale bune — graţie „Gândirii" care, în ochii naivilor, îi dă şi o autoritate scriitoricească.

După modul cum îşi administrează revista, d. Nichifor Crainic pare un excelent om de finanţe — şi regretăm că scriitorii n'au avut flair-*ul afacerilor şi nu i-au dat pe mână „averea" şi „fondurile" societăţii.*

După sistemul d-sale, fiecare scriitor ar fi putut trăi în huzur pe spinarea societăţii — ca d. Nichifor Crainic, călare pe Gândirea".

In faţa tribunalului, d. M. Graur — avocatul nostru — a susţinut, cu bogate argumente juridice, că afacerea este de competinţa Juraţilor — fiind o chestie de ordin public: două reviste în harţă, bani obţinuţi prin trecere politică, etc.

D. Gruia, avocatul d-lui Nichifor Crainic, a susţinut dimpotrivă că banii — deşi publici — au fost cheltuiţi în mod „personal", „particular" şi „intim". Afacerea ar fi deci de competinţa tribunalului.

Judecata — după frumoasa cuvântare a d-lui procuror Stoenescu — a trimis cazul la Juraţi.

Până la judecata procesului, — avem de făcut câteva observaţii.

Suntem datori să spunem un cuvânt de laudă pentru d. Nichifor Crainic, care nu s'a prezentat în instanţă. I-a fost ruşine. S'a temut pe semne ca roşul să nu-i predomine culoarea obrazului. Această teamă de-o eventuală pudoare ne face să-i dăm o notă bună.

Apoi, cu prilejul acestui proces, ne-am dat seamă de răutatea omenească. In articolul nostru am vorbit de-o „ciupeală" — aşa şi pe dincolo: ici jumătate de milion, dincolo două-trei mii de lei...

De-atunci şi până acuma, din toate părţile curg denunţurile: — Vino, domnule, cu un aparat fotografic... Uite un număr... Na-ţi o cifră....

Cât de rău dispuşi sântem faţă de d. Nichifor Crainic, — dar nu ne vine să credem chiar totul.

In orice caz, fiindcă nu ne putem ocupa tot timpul de cazul Nichifor Crainic, — anunţăm pe prietenii noştri că primim documente pentru acest cazier numai între 4—5 în fiecare zi.

Dealtfel — încă o notă bună. In No. 12 şi 'n No. 1 al „Gândirii", d. Nichifor Crainic recunoaşte sistemul pantahuzei. De — căldăruşa îi întră în obiceiu...

„Costisitoarea apariţie a „Gândirii", — spune d-sa în numărul de Decembrie, — nu era posibilă fără ajutorul foştilor miniştri C. Banu, Traian Moşoiu, Al. Lapedatu, Octavian Goga şi Aurel Vlad".

Iar în numărul de Ianuarie pomelnicul creşte: *„Gândirea* a trebuit să plece din Cluj pentru a sări peste moarte. Saltul acesta n'ar fi fost cu putinţă fără concursul şi jertfele a doi tineri prieteni: căpitanul Nae Popescu şi Tiberiu Moşoiu, actualmente profesor la Academia juridică din Oradea. Ei au oferit şi sumele necesare şi o redacţie primitoare care ajunsese un fel de azil pentru boema de atunci din jurul revistei".

Noi ştim că o revistă trebue să se nască dintr'o necesitate culturală. O revistă fără abonaţi şi fără cititori cu numărul este o publicaţie, culturaliceşte vorbind, inexistentă. Vedeţi că „Gândirea" — ca să trăiască — n'are nevoe de un oarecare ajutor... ci ea trebue sprijinită dela acoperiş şi până la călimară.

Şi atunci: decât a plasa bani într'o publicaţie citită la Capşa — n'ar fi mai bine de făcut o şcoală primară?

„Gândirea" vorbeşte de-o publicaţie — care ar muri „în rate". Credem că-i mai onorabil... decât a trăi „din rate".

In ultimul număr al „Gândirii", d. Nichifor Crainic spune: „Incepând cu anul al treilea, nimeni nu cunoaşte mai bine ca (decât) mine istoria acestei reviste".

Credem şi noi...

Totuşi cunoaştem şi noi câte ceva din această istorie culturală încadrată între ordonanţe de plată şi „Leul şi Cârnatul"

M. SEVASTOS

Moartea lui Ioan Vidu

Ioan Vidu, compozitorul ale cărui melodii n'au lipsit şi nu vor putea lipsi niciodată din programele serbărilor şcolare şi ale concertelor de muzică populară şi bisericească, s'a stins. El moare puţin înainte de-a i se serba jubileul unei jumătăţi de veac de activitate muzicală, surprins în plină putere de muncă. Dacă n'ar fi fost răpus de boală, Ioan Vidu ar mai fi scris numeroase compoziţii, cărora rămăsese să le dea forma definitivă. Nu mai departe decât acum câteva săptămâni, prietenii săi l-au văzut lucrând la o liturghie pentru cor mixt.

Ioan Vidu a fost una din cele mai strălucite figuri ale Banatului cultural. El s'a născut la 1 Decembrie 1863 în comuna Mânerău, judeţul Arad. La 1881 a terminat Pedagogia română confesională din Arad, unde s'a distins încă de pe atunci pe terenul muzical, armonizând melodii şi dirijând coruri. Intre 1881—1883 a fost învăţător în comuna Semleus-Cighirel din judeţul Arad, unde în scurt timp a înfiinţat un cor cu tinerii din sat. Dela 1883 şi până la 1888 a funcţionat ca profesor de muzică la Pedagogia şi Teologia din Arad.

In cursul celor cinci ani cât a funcţionat aici, a depus o stăruitoare muncă pentru a da la lumină o însemnată parte din melodiile noastre populare. Aici a compus şi una din liturghiile sale. In toamna anului 1888 a fost numit învăţător la Şcoala capitală română greco-ortodoxă din Lugoj şi propunător de muzică la clasele superioare ale aceleiaşi şcoli. De atunci, dela 1888, deci de 33 de ani, Ion Vidu nu s'a mai despărţit de Lugojul pe care el în bună parte l-a făcut cunoscut românismului de pretutindeni.

In 1919 a fost numit profesor titular de muzică la liceul „Coriolan Brediceanu", unde a funcţionat până în Septembrie 1927, când a fost numit inspector general de muzică. Ion Vidu a fost elevul particular al profesorului M. Popovici, şi al cunoscutului compozitor de muzică bisericească G. Muzicescu. La conservatorul din Iaşi a făcut temeinice studii de teorie, violină, canto şi armonie. La cursul de armonie a obţinut premiul al III-lea din seria sa.

Incă dela venirea sa în Lugoj, a dirijat corul „Reuniunii de muzică şi cântări" din Lugoj. In 1906, Vidu în fruntea vestitului său cor, a făcut un strălucit turneu în Vechiul Regat, Basarabia, Ardeal şi Banat dând concerte pomenite şi azi ca prilejuri de impozante manifestări româneşti, în oraşele Bucureşti, Iaşi, Chişinău, Braşov, Arad, Timişoara şi altele

Autor a câteva sute de compoziţii între care citâm „Lugojana", „Pui de lei", „Hoaţa", şi a câtorva liturghii, Ion Vidu a fost unul dintre cei dintâi compozitori care şi-au dat seama de bogatele izvoare de inspiraţie ale muzicii populare şi bisericeşti. Alături de luminaţii, cărturari şi de luptătorii pentru pregătirea şi înfăptuirea idealului naţional, Ion Vidu a contribuit într'o mare măsură la înfrăţirea sufletului românesc de pretutindeni. — *j.*

Chateaubriand şi Contele Molé

Mathieu Molé şi Chateaubriand, — spune „La Revue des Deux Mondes" în ultimu-i număr, — s'au cunoscut la întrunirile literare din casa doamnei de Beaumont. Intre ei s'a legat o strânsă prietenie, iar Chateaubriand nu înceta de-a încuraja pe tânărul său prieten să-şi urmeze cariera de literat.

In 1803 Chateaubriand pleacă în Italia ca ataşat de legaţie, de unde nu revine decât câteva luni înaintea morţii surorii sale Lucile.

In 1805 contele de Molé refuză de a întovărăşi pe Chateaubriand — deoarece proectase el însuşi o călătorie în Elveţia. Urmează o răceală între cei doi prieteni.

Totuşi, atunci când Molé publică „Schiţe morale şi politice" Chateaubriand nu întârzie să-i aducă elogii de scriitor şi prieten.

O nouă răceală a prieteniei lor are loc atunci când Contele de Molé refuză din nou să întovărăşească pe Chateaubriand în Grecia. In timpul acesta însă are loc între cei doi prieteni un schimb de scrisori.

Mai târziu raporturile dintre ei devin din ce în ce mai rare.

Diverse rivalităţi îi îndepărtează pe unul de celalt.

Ruptura devine definitivă în 1815, când într'o discuţie la Cameră se găsiră în opoziţie.

Citâm câteva pasagii dintr'o scrisoare adresată de Chateaubriand Contelui de Molé dela Lyon, în drum spre Italia:

„Iată-mă la Lyon, dragul meu Matei, trist că nu te-am îmbrăţişat înainte de plecarea mea, trist cu toată frumuseţea Italiei. De patru zile de când stau singur într'un hotel din mijlocul marelui oraş, am avut tot timpul să reflectez asupra viitorului şi asupra trecutului meu. Rezultatul, care ar putea să pară deodată strălucit, îmi este în fond foarte neplăcut".

Cu tot succesul în urma cărţii sale „Le génie du Chistianisme", Chateaubriand îşi simte viaţa goală, n'are familie şi nici măcar multă vanitate literară.

Un pasaj dintr'o altă scrisoare adresată dela Roma, arată acelaş lucru.

„Ai să mă găseşti nedrept cu soarta mea. E adevărat că în ţara aceasta am fost primit cum nu se poate mai bine. Pe unde treceam mi se arăta multă stimă.

Papa m'a tratat cu o prietenie şi o distincţie cu totul deosebite. Am găsit lucrarea mea tradusă. Insă, dragul meu prieten, de câtva timp am devenit cu totul insensibil în faţa acestor mulţumiri.

Sunt întristat, obosit, desgustat de această viaţă rătăcitoare, pe care am început-o din tinereţe".

Reîntors de la ambasada din Roma, în Franţa, Chateaubriand n'are ocazie să vadă pe contele de Molé câteva luni.

Aceiaşi prietenie leagă încă pe cei doi prieteni.

„Vrei să-mi spui, — scrie Chateaubriand, — că prietenia ta nu-mi va fi niciodată retrasă complect. Prietene, eu am prea puţină importanţă pentru a da şi a retrage prietenia mea. Ai luat-o, nu m'am împotrivit, ea-ţi aparţine".

După 14 ani de prietenie, ei vor deveni adevăraţi străini, după cum spune însuşi contele de Molé.

Curierul literar

„Sur la lisière des forêts" de Waclaw Sieroszewski. Autorul nu avea 18 ani când a fost exilat în Siberia. La 22 de ani, dând dovadă de spirit rebel, a fost deportat la limita nordică, în regiunea locuită de Iakuţi. De la 1880 până la 1891, Sieroszewski a trăit aproape de lisiera pădurilor. Aceste păduri se întind dela Ural până la delta fluviului Lena. Teritoriul locuit de Iakuţi are o lungime egală cu aceia a Europei. Copacii pădurii polare sunt piperniciţi şi bolnavi. Aceste păduri sunt cunoscute sub denumirea de *Faiga.* Dincolo de pânza pădurilor se întind imensele mlaştini siberiene — *Furga,* cu o vegetaţie redusă. Iakuţii sunt vânători şi pescari. In cea mai mare parte a anului se nutresc cu peşte putred. Pâinea, sarea şi zahărul lipsesc cu totul. Carnea de ren, o mănâncă crudă.

Sieroszewski care a trăit între Iakuţi atâţia ani ne dă o descriere impresionantă a vieţii în acest mediu. Ca în cântecele Iakuţilor, răsună în această carte plescăitul apelor, freamătul pădurii şi şuerul vântului polar.

Muzică

In Bucureşti s'au anunţat următoarele concerte:

Elisabeth Schumann, „privighetoarea vieneză", la Ateneu, Miercuri 18 Februarie. — Biletele la Agenţia Feder.

Agenţia „Impresa" anunţă la Ateneu patru concerte:
Marie Darré, pianist, 16 Februarie;
Ninon Vallin, soprană, 6 Martie;
Prokofieff, pianist, 25 Martie; şi
Benj. Gigli, tenor, 20 Mai.
Biletele se găsesc la Magazinul Ipcar.

Mărunte

— Dintre lucrările premiate la concursul organizat de „Adevĕrul Literar", publicăm în numărul acesta bucata d-rei *Zoica Darie,* elevă în clasa a VII-a a Liceului „Principesa Elena" din Braşov, intitulată *„Autobiografie",* care a obţinut premiul I.

In numărul viitor, vom publica lucrarea d-lui Adrian Melinescu, elev în clasa a VII-a a Liceului „Anastasescu" din Roşiorii-de-Vede, care a obţinut premiul II.

— La începutul lunii Martie se va deschide în sala *Mozart* expoziţia pictorului *Adam Bălţatu.*

După o lipsă de câţiva ani, în care timp pictorul Bălţatu a lucrat cu sârguinţă, expoziţia aceasta e aşteptată cu interes deosebit.

Grave întrebări

„Copil" — sfântă şi mare vorbă! Cea mai dulce a vieţii, dar şi cea mai gravă. Cine eşti tu, cititoare sau cititor, ca să-ţi fie dat norocul şi răspunderea de a numi al tău un copil! Poţi tu duce povara asta? Ţi-ai măsurat îndestul puterile? Ştii tu ce trebuie şi ce vrei ? !..."

Cu aceste turburătoare întrebări începe cartea: *„Ştii să-ţi creşti copiii?"* de reputatul pedagog german Heinrich Lhotzki şi lor le răspunde luminos în această carte-sfătuitor în privinţa educaţiei fizice, morale şi intelectuale a copiilor voştri. Mamă sau tată, vă puteţi călca pe conştiinţă să n'o consultaţi, continuând a lucra pe dibuite ?

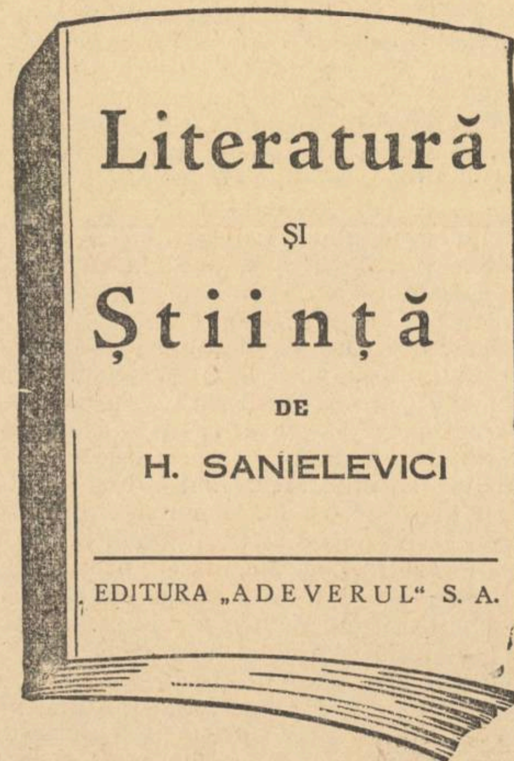
A apărut în traducere românească de A. Toma. Cereţi-o la toate librăriile. Preţul numai lei 60.

Numele vedetelor

Se ştie că artiştii de cinematograf trebue să aibă nume pompoase şi răsunătoare. Cei care posedă un nume prea banal, neestetic, sau, pur şi simplu, greu de reţinut pentru public, sunt obligaţi să şi-l schimbe. Astfel pe Pola Negri o chiamă în realitate Apolonia Chalupet; pe Mary Pickford, Gladys Smith; pe Al. Jolson, Asa Joelson; pe Ramon Novarro, Ramon Smanayegos; pe Greta Garbo, Greta Gustavson; pe Collen Moore, Cathreen Marrisson; pe Joan Crawford, Lucille Lesueur; pe Raquel Torrés, Billy von Ostermann, etc.

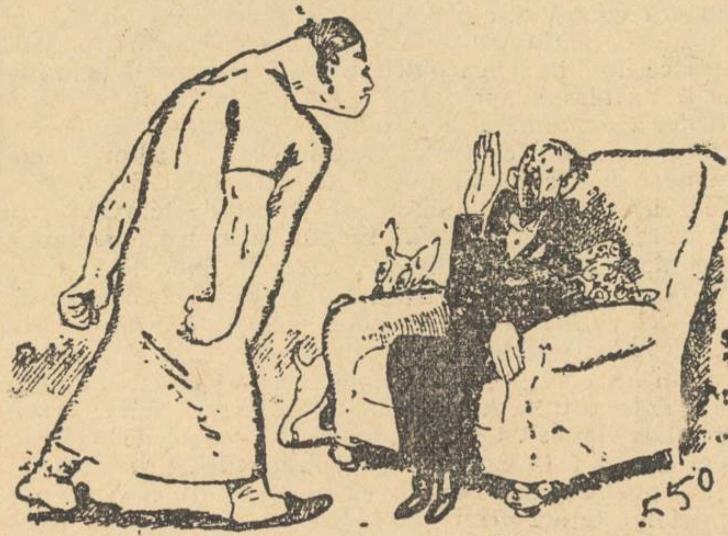
Informaţiile acestea sunt luate din interesantul volum de cinematograf „Hollywood", pe care-l găsiţi la orice librărie cu preţul de 50 lei.

AŢI CETIT?

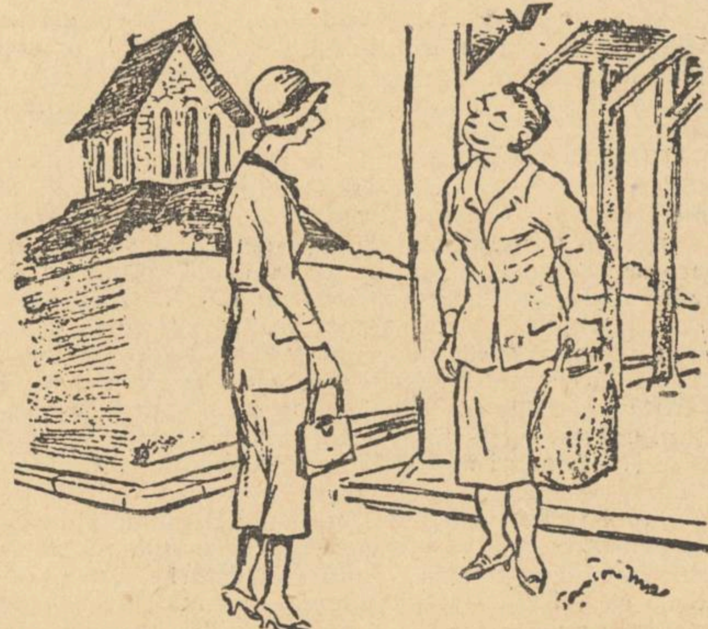
400 pagini 120 Lei

Modestie

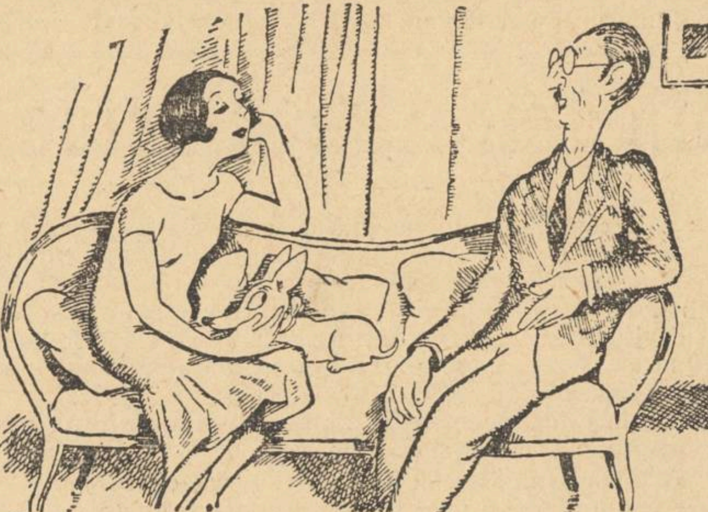
— Fii liniştită, draga mea. Eu nu sunt dintre cei ce-şi bat nevasta!...

Noroc vânătoresc

— Bărbatu-meu e în India, la vânătoare de tigri.
— Şi are noroc ?
— Da! Foarte mare: n'a întâlnit nici-unul!

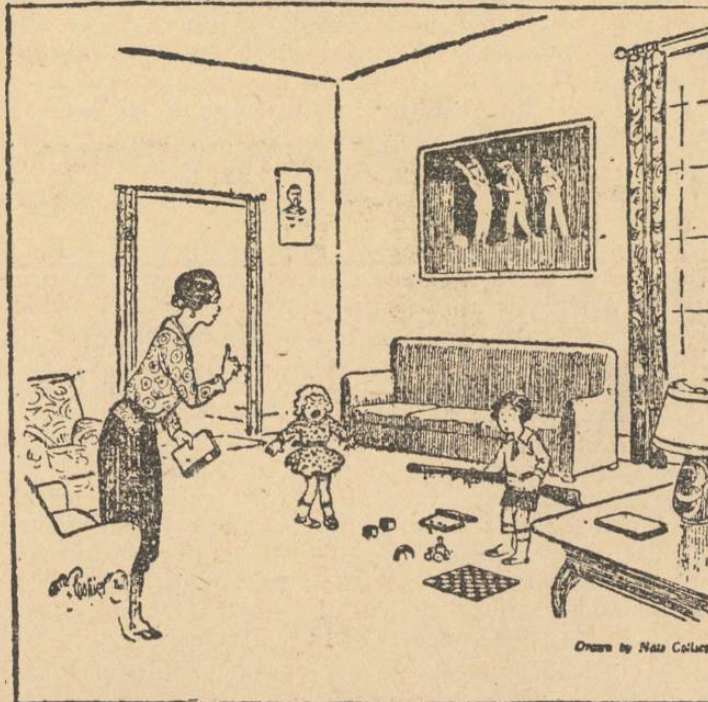
Supraomul

— Nu mă voiu căsători decât cu o femee foarte inteligentă. Şi-i foarte greu de găsit!...

— Desigur,... mai ales dacă şi ea are aceiaşi pretenţie!...

Bigotism

Soţia banditului din Chicago:

— Nu se cade, puişorule, să-ţi ucizi sora astăzi. E Duminică !

(Copyright S. D. A. A.)

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X. - SERIA II-a. - No 533

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂT'

Duminică 22 Februarie 1931

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897, CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Rădoaia

Un fruntaş al unui partid politic nou, ne scrie din Bacău. Reproducem pur şi simplu scrisoarea.

Sunt de câteva zile pribeag pe zăpezile judeţului. Mă odihnesc puţin, umblu în schimb şi vorbesc tare mult. Problema electorală consistă în a şterge urmele oratorice ale adversarului, care a vorbit cu o zi mai nainte şi în a face să pălească anticipat adversarul din ziua următoare. Căzut în mijlocul unei lumi pe care nu o cunoşti, fiecare district, dacă nu fiecare plasă şi fiecare cătun înfăţişând o lume deosebită, trebuie să comunici cu ea, cu de-amănuntul.

Cetăţeni, e un apel oareşicare; fraţilor, e o chemare mai cu sentiment; dragii mei, presupune o intimitate, pe care de-abia o încerci şi la care trebuie să ajungi. Am epuizat tot vocabularul: oameni buni, fraţi plugari, cetăţeni conştienţi. Mai totul e de-a surda: alegătorii nu mai vibrează, ciocniţi, cu nimic. Ochiul lor nesimţitor e acelaş de pe câmp, gura lor tace, cugetul e indiferent. Şi dacă le-aş fi zis îngeri, heruvimi sau sfinţi tot una era. Vin alegerile, trec boerii: spectacolul s'a repetat de multe ori. Altceva! altceva! Te frământi în deşert să mai găseşti ceva, totul e zis şi răs-zis. Ecoul e calp, ca 'n lemn al ciocanului de lemn.

Ai auzit de Rădoaia? N'ai auzit. Rădoaia e un cătun din marginea Bacăului. Prin partea locului, Rădoaia echivalează cu Milano. Toţi locuitorii Rădoaii sunt artişti, adică ţambalagii, cobzari şi muscalagii: lăutari. Şi cum rassa e determinantă în materie de temperament muzical, iubiţii mei fraţi alegători din Rădoaia sunt, cum se chiamă, Ţigani. Să mă păzească Dumnezeu, nu vreau să-i ofensez: a fi ţigan nu e o ruşine, cum nu-i ruşine să fii American sau Japonez, scoate-ţi din cap că nobilul nume de ţigan ar comporta vre-o nuanţă injurioasă.

Rădoaia face parte din fieful partidului, cu care am avut să mă lupt şi este proprietatea politică a d-lui Nicuşor Săveanu, moştenită de la ilustrul d-sale părinte. Locuită numai de lăutari, vre-o sută şi treizeci şi cinci de alegători, ea jură pe numele sacrat al proprietarului politic.

Ca să fac o intrare senzaţională în Rădoaia, am pornit în automobil. Băşicând tăcerea cu klaxonul, am alarmat cătunul de la un cap la altul şi localitatea găsindu-se pe deal faţă de drumul meu, m'am văzut împresurat de o sută de copii, care ca să ajungă mai repede din case la drum, au pornit peste cap. Nu e vorba de vre-o figură simbolică, scoasă din propaganda electorală: copiii au sosit de-a berbeleacul, de-a roata, străbătând zăpada dîmbului, ca nişte bolovani. Şi erau toţi în pielea goală. Poţi să-ţi închipui! Pe un frig de asemenea iarnă, o sută de copii rotindu-se voiniceşte şi guralivi în strictul costum în care fuseseră fătaţi.

Dar după dănciuci, au apărut, cum li se zice în justiţie, autorii: părinţii, bărbaţi, toţi lăutari. Zbierătul unui automobil se aude atât de rar în Rădoaia şi numai la zile mari, în cât face osteneala să te iei după el. Bun! Bun de tot! Să alegem o casă, în care să ne dedăm genului politic celui mai ingrat, discursul înflăcărat. Cam degeraseră picioarele şi mâinile, dar misiunea trebuia împlinită şi focul convingerilor aprins.

Se alege o tribună. Din geamantan se scoate decorul, afişul mare în mai multe exemplare. Se tuşeşte, se chiamă inspiraţia. Incăperea miroase a romanţă, a muzică, a idilă. Avem un parter de emuli de-ai lui Mozart: să fim atenţi. Auditorii aceştia ştiu ce e stilul şi îl practică oftând, după vioară. Ei sunt în curent cu marile creaţii ale jazzului, ciupesc ghitara şi sărută ţevile clasicului nai, unealta de fluierat guturală a marelui Pan, cel cu picioarele de ţap şi cu buzele arse de libidine şi pasiune. Pe afiş, stă tipărit cu literile cele mai mari din tipografie: „Oamenii de bine la muncă cinstită şi rodnică: Hoţii la puşcărie!" E o sentinţă care cuprinde toată doctrina partidului, cristalizată în câteva cuvinte, impresionante pentru toţi alegătorii sătui de administraţie abuzivă şi incorectă. In toate unghiurile ţării, colindată de mine, s'au ridicat căciulile în beţe, ca să salute o împrospătare şi o întinerire de metode.

In tot cuprinsul ţării am fost înţeleşi sau cel puţin interpretaţi.

Aci vorbesc de aproape un ceas, utilizând armonia glasului politic în cele mai dulci nuanţe. Artiştii de faţă nu gustă orice muzică şi orice ton. Ei cunosc secretele gorgoanelor şi ondulările isonului însoţit de scripcă. Mă urc la principii şi mă scobor. Aceleaşi declaraţii care au fost aplaudate patetic într'alte regiuni, aci sunt devalutate. Cu ce neam de oameni am de-a face, Doamne? Mă intimidez, ca dinaintea unor cărturari ciceronieni şi demostenici. Mă întreb, ca un poet într'o adunare de poeţi, care nu aplaudă: „Am versificat prost?"

A! însfârşit! Se ridică Bulibaşa. Putem vorbi şi noi? întreabă Bulibaşa.

— Vai! cum de nu, fraţilor! vorbiţi; ne-am întâlnit, ca să vorbim.

Bulibaşa era cum îl arată dregătoria, un om şi jumătate, un ţigan şi jumătate. Cu atitudine de inspirat care ar voi să-i zică din gură, el se ridică de jos şi zise:

— Luzinca! arătând cu degetul un afiş.

— A! e vorba de lozincă? întrebai: de lozinca partidului nostru.

— Vezi bine! zise Bulibaşa. Noi, de, suntem cam păcătoşi...

— Da nu e vorba de Dumneavoastră fraţilor. Asta priveşte pe oamenii mari, care fură...

— Sîntem neam păcătos, boierule, zise Bulibaşa, urmându-şi ideea... Mai ciordim şi noi câte o găină, câte un purceluş... Să mergem la puşcărie pentru o ciordeală? N'ar fi păcat de noi?

Răspunsul meu devenea penibil şi mă vedeam obligat să înfierez hoţia dar să aprob ciordeala. Cu toate că mă găseam în ajunul alegerii, nu putui şi am tăcut, căutând să îngân că luzincile sunt exclusiv pentru boeri şi niciodată pentru alegători, mai ales pentru lăutari. Bulibaşa trebui să aibă ultimul cuvânt. El zise:

Ziseşi: oameni mari care fură, boierule... Ei ne mai păsuiesc pe noi pentru o gâscă, noi îi mai păsuim pe dumnealor, pentru un minister; mână spală pe mână şi treaba se face...

Caută pe hartă Rădoaia. Şi nu da pe-acolo niciodată.

T. ARGHEZI

Indoiala

Mă uit pe geam departe spre livadă...
Văd trandafirii îngropaţi în şir —
Şi parcă-s, subt movile de zăpadă,
Morminte de copii în cimitir.

Nici eu nu ştiu: din viscol sau din minte
Un gând mă urmăreşte — nebunesc...
Imi vine din ciudatele morminte?
Şi gândul stărue: „N'o mai iubesc",

...De-odată ea ca 'ntr'un vârtej mi-apare
Dansând „Zwei Herzen in ¾ Takt";
Şi — cu clipiri de repezi aripioare —
Imi spune la ureche: „Nu-i exact!"

YACASSA

Concursul „Adevĕrului Literar"

Schiţă

Nicăeri vre'o casă. Şi mereu acelaş peisagiu: cu răchite lăsate pe brânci, cu fluturi cât palma şi stufişuri zburdalnice.

S'a mişcat o floare. Şi o frunză. Cine e? A, e vântul. Şi vântul adaugă la frumuseţea peisagiului. Şi uite, o salcie plângătoare a îngenunchiat pioasă. De ce? Fiindcă a vrut vântul. Un fluture a devenit o elice: se învârteşte. Desigur sunt tot poznele vântului. Iacă un stol dezordonat. Şi vezi lăstunul acela nu poate ţine piept vântului. Dar ce e cu linia aceea şerpuindă şi albă? E drumul.... Şi pe aici sunt drumuri. Şi pe drum uite un car, un om şi încă unul.

Nici apa nu lipseşte. Tii, ce lac!

Cerul doarme cuminte în poala lui. Şi e lacul albastru fiindcă şi cerul e albastru... Dar fântâna aceea? Ce departe e! Uite că spicul de ici a întrecut-o în mărime. Se poate? Nu. E departe fântâna. Şi seamănă cu un unghiu fântâna... Iar ciutura e cât un punct. Cevasăzică depărtarea! Trei plopi, par'că sunt trei oameni zugrăviţi pe cer. Cel din mijloc e mai înalt. Şi par'că e un sfânt nu un om, fiindcă soarele e scoborît îndărătul lui şi roata soarelui par'că e un nimb...

La stânga plopilor sunt nori sau fum? Nu. E fum, fiindcă trece un tren. Şi are multe vagoane trenul. Şi ce

Pe stânca aceea colţuroasă şi neagră e un schit. mici se văd! Tot ca fântâna...

Trebue să fie tare vechiu că uite e gârbov şi mic.

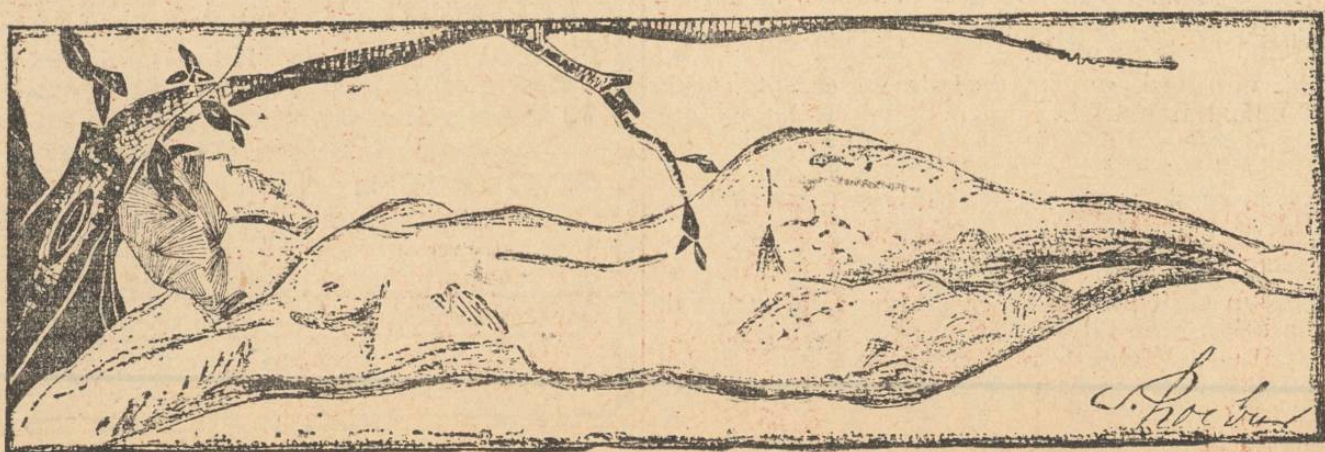
Câtai şarpele! Noroc că e cuibul sur, sus de tot, pe ultima creangă. Şi noroc că e pomul stufos şi mare, mare de tot!

Cum fuge fetiţa aceea! In mână are o nuia sau o floare? Nu. Nici una. Nici alta. Are o trestie. A, uite şi balta cu trestie. Şi uite şi un cioban.

Cum? Nu s'aude cântecul?

Ciobanul are cavalul la gură...

NICOLAE MIHAIL PLEŞOIANU
(ADRIAN MELINESCU)
Liceul „Anastesescu"
Roşiori-de-Vede

I. Theodorescu-Sion — Portret

Henriette Yvonne Stahl

de IZABELA SADOVEANU

Nimeni dintre cei ce citesc literatura românească, nu a putut uita impresia de frăgezime şi de viziune proaspătă din romanul cu care a debutat Henriette Yvonne Stahl. Lumea din acel mic roman se răsfrângea într'un suflet atât de nou, de tânăr şi de limpede, încât nu-şi dădea nici el singur seamă cât de proaspătă şi de adevărată era realitatea pe care ne-o dădea.

O viaţă era trăită sub ochii noştri cu un adevăr, cu o siguranţă, cu o naivitate care nu era de loc simplicitate de spirit, ci puritate şi luciditate. O viaţă simplă, de toate zilele, dar cât de vie! O carte transparentă dar prin care se răsfrângea o umanitate complexă şi adevărată.

Două femei tinere dădeau publicităţii în acelaş timp deşi complect opuse şi profund deosebite, opere remarcabile prin calităţile şi echilibrul creaţiunii lor: Otilia Cazimir şi Henriette Stahl. Aştept, mărturisesc, fiecare volum nou al acestor scriitoare de rasă, cu emoţie şi o curiozitate arzătoare.

Ce putea să urmeze după Voica? D-ra Stahl era atât de tânără când a scris-o! Formarea, evoluţia talentului ei trebuia să înceapă abia după ce a scris această mică capod'operă.

Am citit ultimul volum al domnişoarei Stahl care cuprinde patru povestiri dintre care una *„La bătălia dela Port-Arthur"* este umoristică. Fantazia din această bucată deşi este şi aci indiciul incontestabil al exaltării senzibilităţii scriitoarei, e controlată şi echilibrată într'o formă precisă şi o compoziţie chibzuită.

Celelalte trei răsfrâng, toate, o senzibilitate nu numai exaltată, ci oarecum dezorientată, o sentimentalitate alarmată foarte curioasă, care răsfrânge emotivitatea adevărată a autoarei, o emotivitate de care pare a fi luat încă conştiinţă în prima sa lucrare „Voica" şi de care se lasă stăpânită încă, fără să ne îngăduie prevederea formelor ce i le va da talentul său în viitor.

Tenziunea extremă către realizarea fericirii, nostalgia către o fiinţă, care singură poate realiza această fericire, osteneala de tot ce nu este iubire, himera urmărită de două existenţe care se ating, dar care merg pe două drumuri divergente, tinzând spre ea cu aceiaşi pasiune delirantă, halucinantă şi deznădăjduită până la nebunie, iată tonalitatea şi atmosfera acestor povestiri, în grade şi niveluri deosebite.

In bucata *„Mătuşa Mathilda"* e aceiaşi atitudine ca în „Voica", viaţa este încă un spectacol la care autoarea priveşte, dar nu mai e acel suflet limpede prin care imagina vieţii se răsfrânge adevărată, pasiunea se traduce prin toate semnele ei tragice, dar sufletul copilei care o priveşte şi o răsfrânge, nu se tulbură. El este numai o oglindă, pură, transparentă, fidelă, dar numai o oglindă. Liliana, care citeşte scrisorile de dragoste ale bărbaţilor mătuşei Mathilda, este acum adolescentă în pragul primăverii vieţii şi suflul arzător al patimii care se ridică din acele rânduri scrise de demult, de mâni care au putrezit, deschide violent şi prea de timpuriu bobocii primăverii sale. Este ca un vin prea tare, care se suie la cap şi se răspândeşte în vinele cu sânge iute prea repede şi necruţător: pătrunde prea brutal în sufletul ei în acelaş timp suflul arzător al vieţii şi conştiinţa morţii, a distrugerii.

„Totul era venit ca dintr'altă lume, în care ea deodată s'ar fi trezit. Podul cenuşiu sta tăcut sub praful cenuşiu, cernut fără zgomot, prin răbdarea clipelor infinit de mici.

„Că voi muri aşteptându-te încă pe tine... strigă sângele în Liliana, „că voi muri"... şi o şoaptă mai îndepărtată ca un suspin: „Acum eu ştiu unde e ascunsă fericirea, pasere de aur". „Paserea de aur era acum jos, închisă în odaie, zgribulită şi neagră şi bătrână"... „Aşteptându-te încă pe tine... striga într'ajutor glasul celui care murise aşteptând, cel care ştiuse zadarnic unde e ascunsă fericirea".

Toate aceste cunoştinţe din pomul binelui şi al răului se amestecă în sufletul turburat până la moarte al copilei:

„Liliana simţi în adevăr că se topeşte, că moare, că zboară. Leşină".

E un paroxism peste care s'ar părea că nu se mai trece. Totuşi coarda întinsă până la ultima limită, se întinde încă în bucata *„Nu poate fi"*, se întinde într'o încordare fantastică, ce dă impresiunea dureroasă a unui *„tour de force"* de atletism primejdios. Iar tensiunea creşte încă peste toate prevederile putinţii omeneşti, trecând peste marginile nebuniei, din bucata precedentă, până la distrugere în *„Prăbuşire"*, cu care se încheie volumul.

In fond subiectul acestor trei povestiri este acelaş:

(Continuare în pag. II-a)

lupta deznădăjduită, o luptă fără preget și fără odihnă, o luptă stăruitoare și neîmpăcată pentru a cuceri dreptul la iubire, mirajul fericirii realizată prin unirea complectă, corp și suflet, a două ființe pe care natura le-a sortit totuși să fie veșnic izolate, diferite și în luptă. Aș putea numi această tensiune încordată, căutarea absolutului în iubire, a duratei veșnice în fericire.

Căutarea absolutului, aspirația spre absolut este în caracterul năzuințelor născute în om, din acel „instinct atât de van ce le-abate și la paseri de vre-o două ori pe an“. Dar nevoia de „durată“, de veșnicie este iluzia cu care acest instinct ademenește mai ales femeia, care are nevoie de imobilitate, de permanență, de statornicie pentru că a fost destinată de natură a purta pruncul nu numai în sânul ei ci și la sân, pe brațe. Conflictul tragic, de o tragedie iremediabilă și definitivă se petrece mai ales în sufletul femeii. In primul loc poate pentru că ei îi promite mai mult viața și o ademenește veșnicul Demiurg cu o mai mare putere de miraj spre „fericirea în iubire“ decât pe bărbat. Absolutul prin iubire este ancorat mai adânc în credințele ei pentru că-i este mai necesar în împlinirea soartei ei. Aceasta-i face sufletul mai viu și viața mai colorată, oricare ar fi împrejurările în care trăește. Și în această privință analiza sufletului Lilianei în lumina primăverii și a celor șaisprezece ani ai ei, din „Mătușa Mathilda“ este o bucată din cele mai adevărate și mai caracteristice a sufletului fetei tinere, care se îndreaptă toată spre iubire, ca o floare în spre soare.

Henriette Yvonne Stahl

In toate aceste trei povestiri e redată nevoia, nu atât trupească a femeii de a se dărui iubirii, cât nevoia ei sufletească de a se sacrifica și a închina întreaga ei viață acelui ce trebuie să realizeze pentru ea *absolutul* în iubire. E acelaș sentiment ca și în splendidele versuri ale Otiliei Cazimir din: Ofranda simbolică pe care o face iubitulu:

Din darurile toamnei pârguite,
Ți-am adunat într'un paner, iubite
Un maldăr cald de fructe'n care vara
Și-a îngropat mireazma ei postumă.

Sau în versurile acelei divine Marie Noël, prea puțin cunoscută la noi:

J'apprête les repas pour qu'un jour il y goûte
Je choisis à son goût ma robe d'aujourd'hui.
Si j'apprends des chansons, c'est pour qu'il les écoute.
Je retiens en passant le plus beau de la route
Pour y repasser avec lui.

Qu'il vienne avec sa charge et son deuil. J'ai de l'aide
Pour son travail, et, pour ses rêves de l'espoir.
Pour son oeuvre de la foi. Pour son mal un remède.
Et du coeur, plus que lui, si jamais son coeur cède.
Pour porter pour nous deux son devoir.

De aci ardoarea pe care puterea de tinerețâ a autoarei o pune în sufletul eroilor și mai ales al eroinelor în lupta pentru dobândirea inimii aceluia pe care-l crede singur capabil de a prețui și de a primi ofranda. Marie Noël zice:

Donne-moi du bonheur s'il faut que je le chante,
De quoi juste entrevoir ce que chacun en sait...

Iar Liliana gândește „Cum să cunoască viața, dacă nimeni nu vorbește atunci când întreabă lucruri pe care nu le știe?!“. Și în scrisorile vechi din pod găsește răspunsul care e acelaș, veșnic și neschimbat pentru toate epocile și pentru toți oamenii, căci dacă rochiile și tot ceiace face atmosfera sunt mereu altele, spectacolul sufletului omenesc, al vieții sale sentimentale este neclintit. Apoi în viața unui bărbat dacă năzuința spre fericire în iubire este tot atât de pătimașă ca în viața unei femei, ea nu poate deveni excluzivă și nu poate dăinui veșnic ca interesul central al vieții lui, decât în condiții excepționale, sub deformarea sufletească a unei stări morbide. Și lucrul acesta l-a presimțit prea bine d-ra Henriette Stahl în bucata „Nu poate fi“. Iubirea bărbatului durează până la îndeplinirea năzuinții în mod normal, ceiace urmează este adeseori sub forma bătăilor pe care le capătă Mătușa Mathilda dela gelosul ofițer de cavalerie, unchiul Alexandru. Pentru femeie iubirea este pâinea ei de toate zilele și înțelesul, rostul și prețul întregii ei existenți.

Iată ce zice Marie Noël:

Tout est perdu, ce que je suis et ce que j'ai
Comme de l'eau qui n'a personne pour la boire
Comme un morceau de pain que nul n'aura mangé.
E voilà qu'il me reste une âme dérisoire,
Pleine d'un don immense et lourd sans rien donner.
Et de soumission sans maitre; qui déborde
D'amour hors l'amour et de miséricorde,
Hélas; sans avoir rien au monde à pardonner
Il me reste ce chant de trop, que nul n'écoute.

Valoarea bucății „Prăbușirea“ stă tocmai în aceste probleme pe care le-a atins. Ea izbutește să creeze în sufletul nostru neliniștea dureroasă a pierderii cuiva care nu e mort, și ne face să atingem fundul deznădejdii aceleia, care îl pierde defintiv deși mai are credința că iubirea lui nu s'a stins, iubirea fără de care viața ei este viața pe care o descrie Marie Noël.

Am impresia că această bucată, stranie și tulburătoare coprinde în ea sâmburele întregii opere viitoare a acestui tânăr talent.

In ceiace privește stilul, nu am prea multă grije pentru evoluția lui în alte opere viitoare. Când fondul sau materia aceasta bogată, dar încă în fierbere care face talentul domnișoarei Stahl, și în care stau toate făgăduielile operei sale, va începe a se cristaliza și a se așeza, vom regăsi și forma aceia proporționată, echilibrată și arhitectonică în simplicitatea ei, care ne-a încântat și ne-a surprins în „Voica“.

IZABELA SADOVEANU

Ana Pavlova

La Haga a încetat din viață în vârstă de 43 de ani cea mai mare dansatoare a Europei, Anna Pavlova. Cu ocazia unei recente deraieri din Franța, artista scăpase ca prin minune cu viață, dar zăbovind prea mult — în frig — la locul sinistrului, contractase o dublă pneumonie, care în scurtă vreme o răpuse. Anna Pavlova a fost una din cele mai mari dansatoare de până azi, celebritatea ei fiind mondială în adevăratul înțeles al cuvântului. A murit în apogeul carierei, după răsunătoare succese repurtate în toate continentele lumii. De la vârsta de 6 ani, a intrat în școala de balet din Petersburg, renumită în toată lumea ca cea mai bună școală a genului. Din primele luni toți profesorii i-au prevestit un viitor mare. Și-a început cariera ca dansatoare de balet — în 1904 — la teatrul Maria din Petersburg. Incă dinainte de război și-a părăsit patria, făcând turnee artistice în toate capitalele Europei; perfecțiunea tehnică și grația plină de poezie a mișcărilor ei stârneau pretutindeni o admirație fără margini. A fost prima dansatoare care a pus pe planul întâi, imediat după tehnică, „ritmul muzical" în dans. Cel mai mare succes l'a repurtat cu „lebăda care moare", un dans pe care mulți l'au imitat, fără să atingă însă perfecția creatoare; „lebăda care moare" va rămâne desigur legată pentru vecie de numele Annei Pavlova, pe care numeroși pictori celebri au imortalizat-o în dansul acesta.

Anna Pavlova era o ființă încântătoare, plină de farmec. Iși însoțea vorba cu gesturi pline de grație, iar fața ei strălucea de inteligență. In zece minute putea spune mai mult decât alții într'o zi întreagă. Spiritul și graiul îi erau pătrunse de aceeași mobilitate grațioasă ca și trupul. „Crede-mă, spunea ea odată unui prieten, nu există artă mai expresivă decât dansul. In el se contopește graiul muzicii cu poezia și cu graiul trupului, mișcarea. Dansul e numai în aparență vizual, de fapt el se adresează intelectului".

Anna Pavlova avea la Londra o casă minunat aranjată, unde venea să se odihnească după lungile ei turnee. In făptura aceasta grațioasă și plăpândă, însuflețită de puteri și de o energie nebănuită, viața vibra în mii de melodii, vecinic în căutare de preocupări noi. Pe lângă artistă, Anna Pavlova era și o soție și o mamă model, care va trăi desigur multă vreme în amintirea celor ce-au admirat-o.

***

Despre Anna Pavlova se povestesc, ca despre toate celebritățile, o mulțime de anecdote. Marea artistă știa să-și apere bine averea de asalturile profitorilor. La un moment dat a publicat o notă prin jurnale declarând că nu i-ar ajunge nici averile lui Iov, ca să satisfacă toate cererile de ajutor ce primește zilnic. Ziua de 24 de ore nu le-ar fi ajuns, ei și secretarului ei, ca să deschidă toate scrisorile.

Tot atât de neînduplecată era în privința onorarului, la încheerea angajamentelor. Fiind solicitată odată să danseze la o serbare a unui miliardar american, ceru 1500 de dolari. Soția miliardarului — indignată de scumpetea onorarului — îi spuse atunci foarte încruntată:

— Bine, vei avea 1500 de dolari. N'ai să dansezi decât un singur dans, apoi ești liberă, căci la serbare nu participi.

Pavlova răspunse zâmbind: „A, de ce nu mi-ați spus asta din capul locului? In cazul ăsta mă mulțumesc firește cu 1000 de dolari".

MAGAZINUL PE FEBRUARIE No 3
a apărut în condițiuni excepționale
CU UN SUPLIMENT DE 16 PLANȘE DELA EXPOZIȚIA NAȚIONALĂ DE FOTOGRAFII

Suflet de tătarcă

A trecut o săptămână și n'am putut s'o mai văd pe Cairiè.

Astăzi, fiind sărbătoare, m'am mai odihnit puțin și apoi am început să cânt din vioară. Cât de dulce este muzica în singurătate! Melodiile fermecate par'că-ți fură sufletul și ți-l duc departe. Fiecare sunet îți spune multe.

Cântam de mult așa, când, deodată, auzii ciocănind în geam. Tresărind, lăsai vioara din mână, mă uitaiu la fereastră, dar nu văzui nimic; însă, în acelaș timp, am auzit tropotind pe lângă zidul casei, parc'ar fi fugit cineva. Am eșit repede afară și am văzut lângă colțul casei trei fete, râzând cu hohot: era Cairié, însoțită de alte două prietene. Le-am spus să vină înlăuntru și n'au voit; dar, stăruind, au primit. S'au oprit toate în pragul ușii. Nu voiau să meargă mai departe și m'au rugat să le cânt ceva.

Ca să le fac pe plac, am luat vioara și am început să cânt o melodie tătărească, obicinuită în sat. Când am isprăvit, m'au întrebat dacă mai știu și altele. Le-am spus că da și Cairié mă rugă să mai cânt. Am început un cântec, în care flăcăul îi spune adoratei lui dragostea nebună și mâhnirea că ea nu i-o primește.

După obiceiul oriental, melodia o însoțeam cu vocea și cuvintele se'mpleteau minunat cu sunetele.

Cântecul acesta are ca refren, după fiecare strofă, versul „Aman, Șazie, adică, „Vai, Șazie"; iar eu tocmai la urmă, n'am avut de lucru și în loc de „Aman, Șazie", am zis „Aman, Cairié", adică „Vai, Cairié".

Deodată, fetele râseră și eșiră afară. Eu le-am chemat iarăși înlăuntru și ele au venit. Le-am dat țigări, iar ele le-au aprins și au început să fumeze, căci, la Tătari, mai toate femeile și fetele obicinuesc tutunul.

Incet-încet, Tătarcelor le pieri sfiala dela început și intrară de-abinelea înlăuntru; ba chiar, curioase ca niște copii, au început să-mi răscolească prin toate părțile și să se uite la lucrurile mele. Le-am lăsat, să văd ce vor face. Luau în mână diferite obiecte, se uitau la ele cu multă curiozitate, apoi le asvârleau cu nepăsare. Se minunară de mulțimea cărților mele și se uitară prin ele, — mai ales la figuri, — zicând că sunt un „mare hoge". Imi venea să râd, dar m'am stăpânit, știind respectul ce-l au Tătarii pentru cărți.

Cairie se uită pe masa mea de lucru și văzu fotografia logodnicei mele, așezată alături de a mea. O luă în mână, o privi și mă întrebă cine este. I-am spus că este fotografia surorii mele, dar nici ea n'a crezut. Se uita țintă la mine, parc'ar fi vrut să-mi știe toate tainele sufletului.

Dece mințisem?

Deodată, prefăcându-mă că nu știu, am întrebat-o cum o chiamă. S'a întors sprintenă într'un picior și mi-a spus că se numește Șucurié.

— Nu-i adevărat, — îi vorbii eu în limba tătărească, — eu știu că te chiamă Cairié.

Celelalte, curioase, m'au întrebat dacă știu cum le cheamă și pe ele. Știam și le-am spus fiecăreia în parte: pe una o chema Alié, pe alta Hurié.

După ce mai vorbirăm puțin, ele plecară și, la eșire, m'au rugat să nu spun la nimeni c'au fost pe la mine.

Le-am făgăduit că așa voiu face.

VIII

24 Februarie.

Astăzi, veneam spre casă. In drum, am întâlnit vreo câteva fete, între care era și Cairié. Când m'au văzut, ele s'au oprit în drum, așteptând să trec eu înainte, fără ca să-mi tae cărarea de-acurmezișul, căci așa este obiceiul femeilor tătarce în fața bărbaților.

Eu am mers încet și când am trecut pe lângă ele, mi-au dat „bună ziua". Le-am răspuns și le-am întrebat unde merg. Imi spuseră că se duc la o prietenă, Selimé, fata lui Ibrahim Osman. Zâmbind, le-am sfătuit să se păzească să nu le fure flăcăii, iar ele rușinate, și roșii ca cireșele coapte, au început să râdă și fugiră.

Priveam în urma lor.

Cât farmec avea Cairié în mersul ei legănat!... Sveltă, în haina ei roșie și cu năframa albăstrie, se vedea o mică sălbatecă îndrăgostită de culorile sclipitoare.

Dece oare mă gândesc eu la această fiică a Crimeii? Ce naiv sunt! Ne desparte o lume întreagă de piedici: credința, rasa, obiceiurile și prejudecățile.

5 Maiu.

In marginea satului, se află un conac de moșie. Casele au fost stricate de năvălitori în timpul războiului, iar grădina a rămas neîngrijită și pustie; totuși, brazii cei întotdeauna verzi și sădiți aici ca podoabă, — o raritate în stepă, — deși piperniciți, își poartă și astăzi cu maestate verdeața lor, iar liliecii, rânduiți în șiraguri pe potecile grădinii, acum au înflorit și răspândesc în jurul lor un miros îmbătător, care îmbălsămează aerul.

Păsările, vesele până la nebunie, își cântă bucuria prin toate colțurile, prin toți pomii, prin toate ramurile.

Cântecele lor sunt care mai de care mai măestre și răspândesc atâta muzică,... atâta viață,... atâta iubire,... căci fiecare își pune tot sufletul în cântecul său, chemându-și tovarășa.

De câtva timp, în orele libere, vin în grădina aceasta, — ce pare o oază în mijlocul pustiului stepei, — mă plimb și apoi mă așez la umbra vreunui copac, stând așa până adorm îmbătat de toropeală, de miros de liliac și de cântece de păsări.

Când ești singur în mijlocul naturii, te simți mai bun. Natura e sfântă, dar noi fugim de ea, ca să ne îngropăm în propria noastră mizerie, pe care ne-o mărim neîncetat cu fel de fel de nimicuri, aducătoare de dureri.

Noi ne-am făurit prejudecăți, ne hrănim cu otrava lor, iar când ceva ne lovește una din aceste prejudecăți, simțim că ne întunecăm și ne pierdem. Ne-am născut într'o lume împărțită în bogați și în săraci, în națiuni care se dușmănesc, în credințe care s'au sugrumat sau se sugrumă unele pe altele.

Noi, muritorii, suntem duși de un curent, căruia nu ne putem împotrivi. Mergem înnainte, tot înainte, fără să știm unde. Până când oare lucrul acesta?

Dece mă gândesc la Cairiè? Trebuie să gonesc gândul acesta, ca să împac prejudecățile și minciunile sociale.

7 Maiu.

Azi, am găsit pe masa mea de lucru un buchet de flori de liliac, puse într'un vas cu apă; iar într'alt vas, un buchet cu tot felul de flori câmpenești.

Am ghicit cine mi le-a adus: frumoasa Cairiè. Dece a făcut așa?

Cât de mult este legat sufletul femeii de flori, al căror parfum este însăși viața ei! Păstorița simplă își prinde floarea în cosiță, iar femeea din înnalta societate păstrează florile în sere.

Suflete și flori delicate.

9 Maiu.

Eri, după amiază, a venit la mine prietenul meu Radu Stroe, ca să mă vadă. L-am plimbat prin grădina curții boerești și, — fiindcă nu cunoștea Tătarii și obiceiurile lor, — l-am dus pe la câțiva dintre fruntașii satului.

Aseară, Radu m'a rugat să eșim în curte. Era o seară ca'n basme și luna lumina feeric. Am scos masa și scaunele afară și le-am așezat lângă un salcâm. Am luat vioara și am început să cânt o melodie populară. Radu îmi însoțea cântecul cu vocea lui frumoasă de tenor:

„Ce mai lună de iubit,
Dar cu mândra-s învrăjbit;
Cine-ar sta ca să ne 'mpace,
Ce mai pomană și-ar face!"

Isprăvind tot cântecul, ne-am oprit și ascultam șoapta vântului prin frunzișul salcâmului. Privind bolta înstelată, noi par'că visam și pe suflet ni se cernea o pace nespusă.

Deodată, în liniștea serii, foarte aproape de noi, la casa gazdei mele, auzirăm un glas de fată, cântând. Ascultarăm. Cairiè cânta o melodie fermecătoare și vocea ei cobora și suia în niște note atât de dulci și de pătimașe, că 'n suflet ți se strecura un dor nebănuit.

Cairie era singură acasă, căci părinții ei se duseseră pe la vecini: tatăl său la bărbați și mamă-sa la femei.

Radu mă întrebă ce cânta fata, — căci el nu știa limba tătărească; — dar îi făcui semn să tacă și ascultarăm înainte.

Iată ce cânta Cairiè:

„Tu poate minți când spui așa
Că stai pe totdeauna.
Și-acum, eu oare ce-am greșit
De faci să plâng într'una ?

Tu vei pleca și nu vei ști
Durerea mea deloc
Și n'ai să înțelegi că eu
Te rog să stai pe loc.

Ne-om despărți și voiu avea
Doar lacrimile 'n față,
Căci vei pleca și-mi vei lua
Și suflet și viață.

Mă mângâe, sărută-mă
Și să rămâi cu mine,
Căci dac'ar fi să-ți mor la sân,
Mi-ar fi cu mult mai bine.

Când a încetat Cairie, eu, — știind că părinții ei nu sunt acasă, iar la Tătari dragostea se spune prin cântece, — îi răspunsei cu altul:

„Tu ai un mers ușor și legănat
Și ochii tăi sunt dătători de patimi,
Tu ești cea mai frumoasă pe pământ
Și nici nu-ți pot găsi asemănare.

De când eu te-am văzut, m'ai fermecat
Și sufletul mi-e dornic după tine,
Spre tine se îndreaptă tot mereu
Iubirea mea și gândurile mele".

După ce mi-am isprăvit cântecul, am așteptat să văd dacă se mai aude Cairiè:

Glasul ei se auzi iarăși:

„Frumos și mândru ești ca un sultan,
Eu te-am văzut și te iubesc mereu;
Insă mă tem că este în zadar,
Căci nu știu taina sufletului tău

Tu te vei duce, poate, de aici
Și 'n urma ta eu voiu privi nătâng;
Dar când mi te vei pierde 'n larg de zări
Cine-o să 'ntrebe oare dece plâng?"

Am așteptat să mai cânte ceva, dar în zadar. O neliniște dulce mă cuprindea și-mi da atâtea gânduri.

Pentru cine nu cunoaște viața Tătarilor, cântecele acestea n'ar avea nici o însemnătate; dar flăcăii și fetele, la nunți, la circumciziuni sau la alte adunări, își spun dragostea sau ceace au să-și spună, numai prin cântece, — sau scornite de ei atunci, sau știute și potrivite momentului.

Radu m'a întrebat ce cântasem eu și Cairie. I-am spus alte celea. El nu putea bănui că noi cântasem începutul iubirii noastre.

(Urmează) I. DUMITRESCU-FRASIN

DUMINICA ACEASTA (22 Februarie)
între orele $3^1/_2$-9 după amiază
va avea loc în vastele
saloane ROXY, Str. Lipscani
„BALUL COPIILOR“
COSTUMAT și NECOSTUMAT
organizat de revista
„Dimineața Copiilor“
Distracțiuni speciale pentru cei mici.-Cavalcada clownilor.-Baletul copiilor.—Orchestră.
1) Concurs de frumusețe pentru copiii între 4—10 ani
2) Concurs pentru cele mai frumoase trei costumări
(Concurenții vor fi fotografiați și publicați în ziare și reviste)
Batae de flori, confetti.—Surprize gălăgioase – etc. etc.
Bufet cu dulciuri și gustări alese pentru cei mici.
Prețurile de intrare: Pentru adulți Lei 60.— Pentru copii Lei 40.

COZONACI FRUMOȘI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

PLASTICA

O revelatoare schimbare de paletă, mai ales în sensul luminării ei, învederează expoziţia de anul acesta a pictorului *I. Theodorescu-Sion*, din sala Universului.

Nu e, propriu zis, o schimbare de factură. Artistul acesta poate fi urmărit cu o firească şi precisă continuitate în evoluţia temperamentului său plastic.

I. Theodorescu-Sion
Păpuşă de falanţă

Ceiace a putut nedumeri pe unii dintre frecventatorii săi mai puţin insistenţi, n'a fost această bruscă luminare a paletei, ci trecerea neaşteptată dela compoziţia rustică la eleganţa unei tualete dedemult şi la graţia păpuşilor de etajeră.

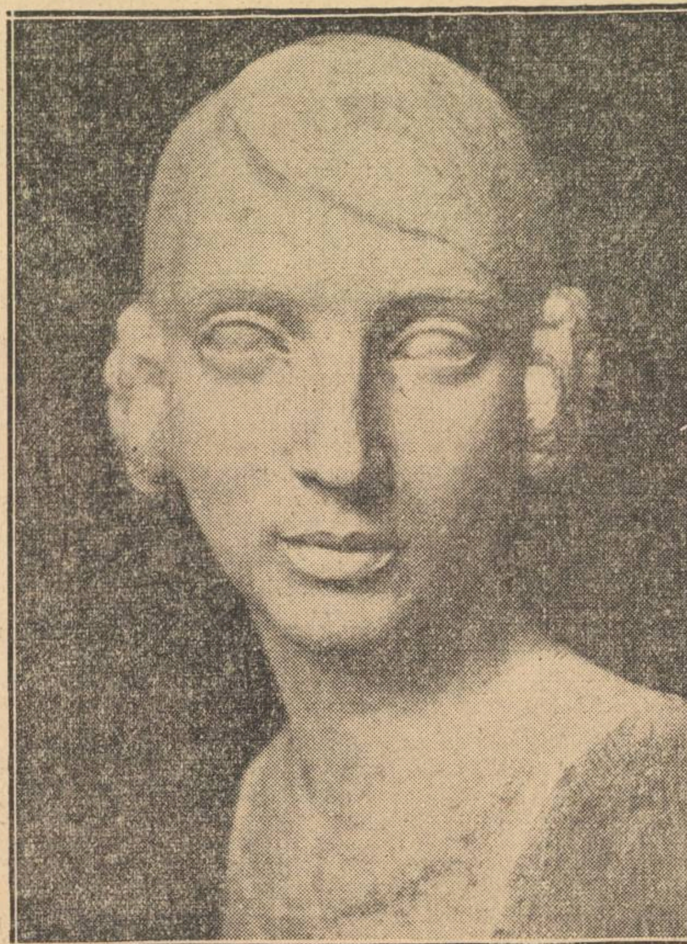
Nimeni n'ar fi bănuit în tendinţa spre tehnica vitraliului, urmărită în stăruitoarele subiecte rurale ale domnului Theodorescu-Sion, în mozaicul cromatic, de cele mai multe ori pământos, rece, al atâtor grupuri strânse — am zice chiar înghesuite — în pitorescul motivelor câmpeneşti, — nimeni n'ar fi putut bănui, acolo, resursele de luminozitate coloristică, de armonie formală şi de eleganţă expresivă pe care simfoniile de culoare risipite în lucrările de azi o mărturisesc.

I. Theodorescu-Sion
Serenada de altădată

Viziunea proaspătă a artistului se manifestă în acorduri sintetice, pline, continui.

Forţa vitală a pastei suculente izbucneşte într'o adevărată frenezie de culoare, şi însufleţirea aceasta spontană a tonurilor nu devine niciodată stridentă.

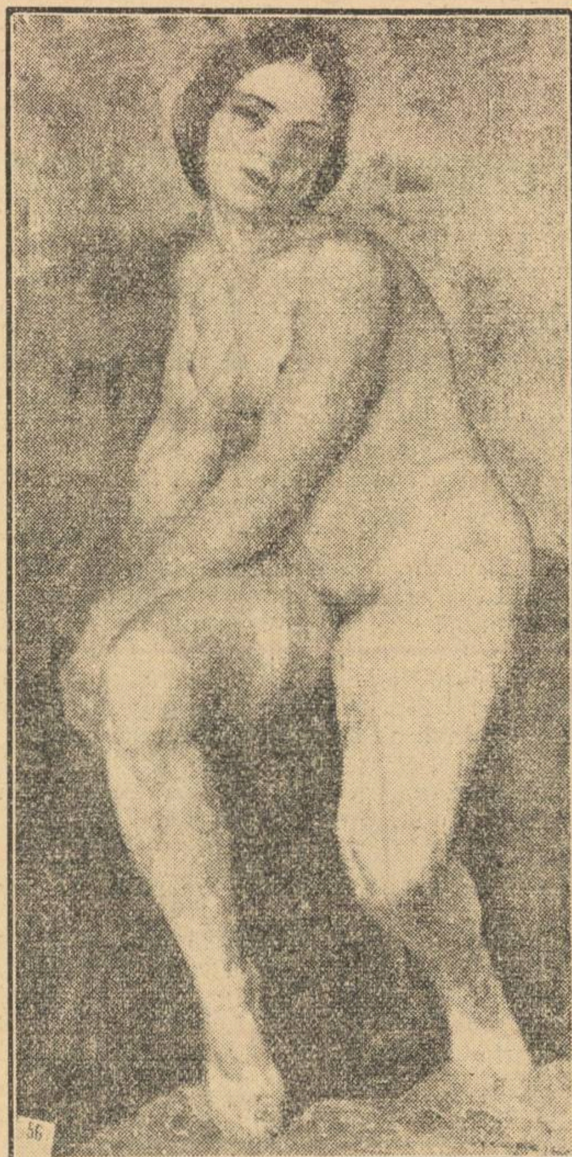
C. Baraschi **Portret**

Natura statică, florile, peisajul şi portretul apar de astă-dată în haină sărbătorească, uimitor de strălucitoare în raport cu ceiace a dat până acuma domnul Theodorescu-Sion.

Nu e însă o inconsecvenţă, ci o faţă nouă — în sine foarte unitară ca stil — a unui talent viguros şi stăruitor.

* * *

Unitar în felul său e şi pictorul *Nicu Enea*, care expune împreună cu sculptorul Constantin Baraschi în sala Ileana a „Cărţii Româneşti".

N. Enea **Nud**

Domnul Enea îşi caută încă stilul, desmierdând forma grea şi cercetând energic tainele culorii.

Din pricina acestei căutări stimulate de un puternic elan interior, artistul nu mai are grija rotunjirii asperităţilor, rămâne crud în tonalităţi şi şovăelnic în momentele de fixare.

Pânzele sunt însă legate organic prin vibraţia proprie a materiei.

Sculptorul *Constantin Baraschi* prezintă numai cincisprezece lucrări, între care se relevă — prin lirismul liniei şi armonia generală a plasticului — statuetele, capul de fetiţă, icoana şi portretul doamnei R.

Celelalte lucrări sunt cunoscute din expoziţii anterioare.

C. Baraschi **Madonă**

Domnul Baraschi justifică şi acum toate nădejdile ce s'au pus în talentul d-sale.

E în modelajul de astăzi al domnului Baraschi atâta frescheţă şi o atât de sigură orientare în meşteşug, încât ascensiunea d-sale aproape nebănuit de repede înfăptuită ne dă dreptul să aşteptăm pentru manifestarea viitoare o operă definitivă.

* * *

In sala Mozart expun pictorii *Constantin Isachie, Theodor Cuza şi Bica I. Stanovici*, primul — virtuozul unei game minore, discrete, pe alocurea literarizat şi preţios, ceilalţi doi — stângaci, timizi, cu unele intenţii făgăduitoare ce se conturează destul de anevoios.

Nici-unul dintre aceşti artişti nu depăşeşte în chip deosebit cadrul şi atmosfera cu care ne-au obişnuit expozanţii de totdeauna dela Mozart.

H. BLAZIAN

„Mascarada"

de IONEL TEODOREANU

Furtuna dela 'nceputul nopţii acoperise bombarea pură de pântec de nimfă a nisipului lins din preajma apei, cu alge 'ntunecat stufoase, iar apa o umpluse de meduze. Parcă trecuse un satir mytologic pe acolo, lăsând leşin în apă şi 'n nisip, iar în văzduh, miros tare de peşte, de nucă fermentată, de iod acrit, de flori veştede şi de iarbă cosită şi stătută.

Copii desculţi, cu lopăţele şi găleţi, umblau prin acest miros, răscolind cu mâni naive stuhul vâscos şi mârşav lepădat de mare, prin care zvâcneau amorţit midii, şi foiau crabi.

Aproape de marginea mării, pe hotarul de unde 'ncepe umezeala c'un fel de clipiri umbrite, vaste umbrele roşii cu puncte albe, înfipte 'n beţe solide, aminteau prin formă şi culoare ciupercile veninoase ale adâncului de pădure. Printre ele şi 'ndărătul lor, — stacojii, portocalii, vişinii, galbene, verzi, albastre, purpurii şi azurii, — se arcuiau şi se ţuguiau corturile cu crăpăturile lor de umbră, ca nişte fructe muşcate din miezul cărora răsărea nuditatea tolănită de vierme gras a câte-unui trup gol de femee.

Halatele, felurit şi violent colorate, aduceau pe nisip o zglobie 'mpestriţare de flori de portulac, de bomboane acre răsturnate deavalma şi de cioburi de vitraliu.

In fundul plajei, la poalele falezei de argint lepros, se răsfirau coloniile şcolare. Deoparte băeţii, tuciurii ca dancii ţiganilor lingurari, unii goi deabinelea, scăldându-se 'n nisip ca vrăbiile 'n colb, alţii cu izmene suflecate ca la gârlă, alţii cu blegi pantalonaşi de bae, încinşi cu curea, negri, roşii sau vărgaţi.

De altă parte fetele, îmbrăcate în costume de bae de un albastru spălăcit, cu basmale pe cap.

Animalizaţi de soare şi de goliciune, băeţii se băteau cu nisip, nechezând glume, sau trimeteau cu cioburi de oglindă, bulgăraşi de soare în ochii fetelor.

Fetele coseau, împleteau şi trăgeau cu coada ochiului fie spre cer, fie spre mare, fie spre băeţi, această iscodire mironosiţă dovedind mai adânc decât activitatea mânilor, vocaţiunea lor feminină.

Soarele părea concentrat de-o lupă astrală. Tremurau pe mare sclipirile ca ţânţari de argint şi diamant.

Căldura creştea din văzduh şi din nisip deopotrivă. Nici-o briză nu venea din largul mut, suav şi năpraznic albastru. Nici-un val pe mare, nici-o undă, nici-un creţ; nici măcar şipotirea vălurelelor străvezii care fac clinchet dulce printre scoicile malului.

Departe, ca întrezărit printre gene, şi totodată aproape ca lângă frunte, mânile orizontului marin brodau câte-o pânză de corabie, câte-un fum în creangă înflorită de cireş, câte-un zbor brun cu aripi circonflexe, — ca pe o stampă japoneză.

Din ce în ce, plaja se toropea, acoperită de o somnolenţă blondă ca cea care cuprinde strugurii în aur de Septembrie.

Dominând plaja, sus pe faleză, maghernita invalidului, cu uşa dată 'n lături, părea că strigă ajutor în arşiţă.

Şi deasupra ei, cerul era atât de sclipitor azuriu, că parcă s'adunaseră toţi ochii îngerilor din văzduhuri, întreţesând o boltă de 'nstelări albastre, — să privească 'n jos, înspre pământ, fiindcă nimeni încă dintre pământeni nu ştia că se va ridica o cortină şi va începe un spectacol, dar nu pe mare, ci pe scena teatrului de păpuşi vii, ridicat de Dumnezeu pe marginea falezei, cu mânile invalidului.

* * *

— O ilustrată, nene Tudorică.

Invalidul ţinea cotul pe tejghea, cu fruntea rezemată 'n palmă. Soarele îl bătea în plin.

— O ilustrată, nene Tudorică, — repetă băiatul care intrase.

Invalidul întoarse încet capul slăbit, zbârcit, negrugalben, ca miezul de nucă veche, — privindu-l cu ochi rătăciţi.

— Ce?

— O ilustrată, nene Tudorică, — vorbi băiatul în şoaptă.

— Na.

Ii întinse întregul teanc de cărţi poştale de pe tejghea, răsturnând cu zgomot banii puşi de fetiţă deasupra.

Băiatul adună banii rostogoliţi pe jos, înapoindu-l, şi alese o ilustrată punându-le la loc pe celelalte.

— Na, — făcu încăodată invalidul, dându-i-le îndărăt cu o mişcare răstită.

— Da' ce să fac?....

— Ia şi pleacă, — răsună glasul îndârjit.

Şi cum mâna băiatului se ferea, invalidul zvârli teancul întreg afară.

— Şi tu ce mai vrei?

Apăruse „Grecul", în drum spre plajă, cu coşul plin de chifle subt un braţ, şi cu cofa cu bragă subt celălalt, — măsurând din ochi când pe invalid, când ilustratele risipite în praf.

— Na, pleacă; na, pleacă; na, pleacă...

Şi izbucniră înspre grec — grindini — roşcove, pachete de ciocolată, pieptenii, brăţări, trâmbiţi de carton, pantalonaşi de bae, — tot ce cădea subt mâna invalidului.

Dând drumul coşului şi cofei, grecul căzuse în genunchi. Aduna proectilele mereu sporite, cu-atâta vehemenţă că unghiile-i zgâriau câneşte pământul. Ii umblau ochii şi mânile îmbunite ca la cerşetori când se 'mbulzesc la tava cu colivă. Câte-o roşcovă, câte-un pieptene, îl pocneau în frunte, în piept şi 'n obraz. Nici nu le lua în seamă. Primea cu voluptate loviturile, ca femeile isterice. Ii tuna inima 'n piept şi 'n tâmple, i se uscase gura, gâfâia, asuda, clipea şi grebla pământul cu degetele, adunând marfa delaolaltă cu ţărâna şi gunoaiele.

Apoi se repezi 'n galop spre bodegă, să lase cofa şi coşul, şi să se'ntoarcă iar să-l bată invalidul cu marfă.

Băiatul cu cărţile poştale porni în goană spre plajă.

In urma lor, cânele invalidului, după ce făcuse un sluj fără folos — căci nu 'ndrăznise să se răpeadă printre mânile grecului lăsat în patru labe —, se lăsă şi el în patru labe, înghiţind vindicativ o muscă suportată până atunci pe nas, din distracţie optimistă.

* * *

— Ce-i?

— Ce s'a întâmplat?

— S'a înnecat cineva?

— Arde.

— Unde?

— S'a sinucis o femee...

Plaja tresări din somn şi tresăltă dealungul şi dealatul ca o drăcească năpustire de ciocane pe-un ţimbal.

Se ridicau trupuri, fluturau halate, ţâşneau braţe spre mare şi uscat, gesticulau mâni. Izbucneau culorile ca o explozie de focuri bengale, ca zboruri de păsări tropicale.

Şi din mulţimea de culori buimac pâlpâitoare, se desprinse o năvală de valuri albastre spre faleză, urmată şi curând întrecută de un iureş de trupuri ţigăneşti, amestecate cu pulberi.

Vestea, gâfâitor şoptită, trecuse 'n trombă prin coloniile şcolare.

— Tudorică e beat şi dă marfa pe degeaba.

— Tudorică a înebunit şi aruncă marfa.

— Haideţi, mă.

— Care-i mai repede?

Din gură 'n gură, ca o veveriţă pe crengile aceluiaşi copac, vestea pornită din gurile copiilor trecu dinspre faleză înspre plaje până la cei din apă. Şi plaja deveni ca o sală de teatru ai cărei spectatori din loji şi staluri s'ar fi răsucit spre galerii să vadă şi să urmărească ce se întâmplă acolo.

Coloniile curgeau spre maghernită în goană brună şi albastră.

Dintâi ajunseră băeţii, strângându-se în grup compact, umăr la umăr, cap la cap, parcă 'ncleiaţi unii de alţii ca alunele 'n nougat.

Fetele, sosite 'n urma lor, împinseră cu valurile lor albastre digul de trupuri pământii din faţă.

— Să vedem şi noi! Să privim şi noi! mieunau glasuri stridente de curiozitate şi necaz. Fiţi cavaleri!

Ghionţi, gâdilituri, râsete, glume, chicotiri, mormăiri, exclamaţii.

Suple, cu insinuante mişcări de apă curgătoare, fetele albastre îşi făcură loc şi se amestecară cu băeţii bruni.

Nu îndrăzneau să intre.

Aşteptau.

Veniseră în goană — gâfâiau — şi nu 'ncepea nimic, şi nu vedeau nimic.

Şi iată că zăriră lângă uşă, sentinelă, javra invalidului, făcând un suj cu capul lateral echilibrat şi labele din faţă trepidante.

— Bate darabana la falimentu lu stăpână-său, — făcu un glas isteţ. Şi se stârni un râs în cor, cu glasuri de soprană, altă, de tenor adolescent, de curcă, de măgar, de broască, de găină.

— Nu mă pişca!

— Eu?! Te lauzi!

— Nu 'mpinge!

— Ce-s hamal? Ia mai lasă!

— Ba 'mpinge, mă, nu te lăsa!

— Ssst! Tăcere! Gura!

— Tăcere! Tăcere! Tăcere!

Cereau tăcere, fiindcă toţi veniseră să fie spectatori, şi până acuma nu erau decât actori improvizaţi în antract, aşa cum se întâmplă în mulţimile de la galerie înainte de ridicarea cortinei.

Dar nu începea nimic.

O uşă deschisă şi înlăuntru, marfă pentru plajă, şi un om, pesemne beat.

Atât?

Soarele bătea cu flăcări de argint capul invalidului aplecat pe tejghea. Ii vedeau numai tâmpla brăzdată de vine vânăt umflate, pe care cădea încet o singură broboană de sudoare, mare, clară, grea, solitară.

Şi fiindcă alunecarea broboanei de sudoare era singura acţiune din faţa lor, o urmăriră, concentrându-şi toţi privirile asupra ei, ca asupra unui răsărit de lună.

Faţă 'n faţă, zeci de copii avizi, şi-un fel de lacrimă a tâmplei unui om.

Căzu.

Lăsase-o dâră umedă pe obraz.

Tăcerea venea ca o altă mulţime.

Un glas de copil mic începu să plângă tare, chemând-o pe maică-sa.

Se priviră unii pe alţii, dezamăgiţi, stângaci, nedumeriţi, ca la mort.

— Ce-i asta, mă! Ne-a păcălit! Haideţi, mă, la plajă...

Mulţimea, deznodată brusc, avu o mişcare de lehamete, rărindu-se. Se ridicau sprincene, se răsfrângeau buze, blazat, se umflau obraji, botos: parcă doreau să li se restitue preţul biletelor la casă.

Un elan frânt, o poftă neîndestulată.

Invalidul întoarse capul spre uşă. O muscă verzue i se plimba straniu pe gura închisă, precedând parcă o picătură de sânge negru. Era galben şi neras, cu cearcăne pungite subt ochi; mustaţa-i atârna pleoştită. Privi spre mulţime cu fruntea încordat încreţită, cercând parcă să-şi amintească ceva îndepărtat şi nedeslușit.

Intâlnind ochii invalidului, mulţimea încă 'nşurubată în faţa uşii mai rămase, tot nehotărită, dar c'un fel de aşteptare ciulită.

Şi deodată, ca o rândunică ţâşnită pe subt botul unui bivol, o fetiţă statu-palmă, în costum albastru, se strecură printre mai-marii ei, se desprinse din mulţime şi intră. Dar pragul uşii care-o despărţea de cei rămaşi în urmă, îi cosi curajul. Se opri, cu obrajii albi, între invalid şi mulţime, gata să fugă, să plângă, să râdă, ori să 'nchidă ochii şi să ţipe asurzitor ca să-şi sperie spaima.

Invalidul se ridicase.

Ochii copiilor de-afară se 'ncordară, unii se încrucişară, se măriră, buzele se căscară, feţele se aplecară, urmărind parcă un miracol, sau clipa culminantă a unei lupte atletice.

Invalidul luă de pe rafturi pachete de ciocolată, teancuri de cărţi poştale, corăbioare de lemn, evantalii, covrigi, grămădindu-le în braţele fetiţei, până când nu mai găsi loc pentru nimic. Şi văzând că ochii fetiţei tot îl priveau, dilataţi de incredulă bucurie, dar lacomi ca bulboanele, îi mai puse pe cârlionţi o tichie de hârtie.

Şi fetiţa tot nu se ducea.

— Hai, îţi ajunge, pleacă, — răsunară glasuri de fată.

Invalidul o privi, fetiţa îl privi şi ea, şi în şoaptă dulce, cu obrazul înclinat uşor şi bărbia galeş femeiască, îi şopti:

— Dă-mi şi-o oglingioară.

Se stârni un râs general, copilăresc.

Invalidul îi dădu şi oglingioara, îi mai vârî în gură şi-o trâmbiţă de carton, şi încetişor o împinse de umeri afară.

Fetiţa se strecură prin mulţime cu o mândrie fanfaron agresivă de premiant cu cunună, ferindu-se, cu

(Continuare în pagina IV-a)

umeri şi coate ostile, de cei care vroiau s'o vămuiască, — şi năvăli spre plajă, sunând din trâmbiţa de carton, ca un înger vestitor coborît albastru din cerul albastru, spre marea albastră.

* * *

Nu se mai auzea nici-o vorbă, nici-o şoaptă. Toţi copiii erau gravi, cu ochii lor mari deschişi ca o perdea de zorele înflorite pe albastrul îmbinat al cerului şi-al mării.

Invalidul împărţea mereu. Mişcările lui pierduseră violenţa desnădăjduită dela început.

Nu se mai despuia, aruncând în oameni.

Dăruia, amar, — dar dăruia.

Gesturile lui aveau nobleţa calmă a mânilor zugrăvite pe bolta vechilor biserici.

S'auzea, în tăcerea spontană a tuturor, numai ritmul de toacă rară, al piciorului de lemn.

Aduna marfa de pe rafturi, venea în prag şi împărţea mânilor goale, care se 'ntindeau pe rând, timid. Copiii mulţumeau, îşi făceau loc prin mulţimea celorlalţi, ş'odată singuri, parcă scăpaţi din atmosfera de constrângeri grave a unei biserici, izbucneau spre plajă, cu tichii colorate pe cap, sunând din trâmbiţi de carton, gesticulând nebuneşte, legând c'un lanţ de siluete carnavaleşti, plaja de magherniţă.

Şi pe măsură ce coborau cei îndestulaţi, alţii urcau fugind, chemaţi parcă de sunetele înmulţite ale trâmbiţelor de carton.

Incepură să se desprindă din nisip şi copii în cârje, suind cu mişcări de crabi drumul care ducea spre daruri, întrecuţi de năvala celor teferi.

Iar cei înapoiaţi pe plajă, după ce-şi inventariau avutul, priveau din nou către magherniţă, c'un fel de neastâmpăr îmbinat şi cu păreri de rău. Bucuria surprizei trecuse. Incepea lăcomia. Conştiinţa c'au mai rămas daruri şi că, cine ştie, poate c'ar mai putea căpăta ceva, îi îmboldea din nou.

Şi unul câte unul, iar porniră, fiecare dintre cei care porneau hotărând pe cei din urmă.

Mulţimea din faţa uşii creştea, se îndesea, pierzându-şi treptat calmul.

Dintâi începu o frământare de picioare, ca de copite. Izbucniră certuri răzleţe.

Ochii se înăspreau, înourându-se parcă. Cei care făceau coadă fără să poată răzbi în faţă, protestau cu murmure surde, un fel de mârâit canin, cu profund sincerul sentiment că sunt nedreptăţiţi.

Cei din urmă urau pe cei din faţă, urându-se şi între ei fiindcă 'n curând aveau să fie ultimii la darurile împuţinate.

Cei din faţă, subt înteţita apăsare a celor din urmă, vroiau tot mai imperios febril ca totul să se petreacă repede-repede, cu acceleratorul, să capete 'nsfârşit şi ei ceva din ce a mai rămas, şi să fugă laoparte de primejdia mânilor flămânde şi-a ochilor lucitori.

Din ce în ce, mânile întinse spre invalid deveneau mai categorice, mai autoritare, mai nervoase, întocmai ca mânile călătorilor exasperaţi de încetineala casierului dela ghişeul de bilete, în clipa când s'aude clopoţelul.

Nu îndrăznea nimeni să poruncească invalidului: „Hai mai repede. Nu dormi. Mişcă!" — dar vorbele, unanim gândite şi unanim comprimate, determinau o oţetire a ochilor, o îndârjire a mişcărilor, o încleştare a fălcilor, o posomorîre a frunţii, şi nervosităţi de coadă de pisică în mânile fetelor.

Treptat, deveneau laolaltă mulţime, un singur bloc masiv, nehotărît, gata să se prăvale dezagregându-se, — clătinându-se încă pe temelii înainte de-aşi slobozi elanul născând.

— Ce 'mpingeţi? Ce 'mpingeţi? Huo!

Clocotul sporit al nerăbdării şi furia unora împotriva altora, a fiecăruia împotriva tuturora, şi-a fiecăruia împotriva fiecăruia, îi hotărî deodată pe toţi.

De unde până atuncea cei din faţă respectaseră pragul magherniţei, împotrivindu-se apăsării celor din spate, — cedară, izbucniră: catapultă.

Şi năvala mulţimii compacte fu atât de violentă şi 'ncleştată, că nimeni nu putu intra. Deveniseră toţi un singur trup preistoric, prea vast pentru 'ncăperile omeneşti, scuturat de convulsii.

Bătaia începu în faţa uşii. Se zgâriau, se îmbrânceau, se pişcau, se loveau cu pumnii, se muşcau, se scuipau, se înjurau.

Până când, subt apăsarea mulţimii care înainta bătându-se, ca un cyclon format din mii de vârtejuri potrivnice, — o scândură se desprinse, şi alta, şi alta, pârâind spart, ca oasele în colţi de fiară.

Uşa se lărgise sinistru, pentru marele trup hirsut.

Intrară, numai mâni purtate de picioare: o mie de mâni, sfărmând, zmucind, sfâşiind, lovind.

Ardea înlăuntru, mistuind, un incendiu cu mâni în loc de flăcări.

* * *

Devastaseră.

Curgeau la vale înspre plajă, desmăţaţi, demenţi, cu ochii tulburi, ca şuvoae revărsate după ploi, cu tot ce-au zmuls în cale.

Pe urma lor rămaseră miraţi, ochii cânelui. Niciodată nu fusese atâta lume, niciodată nu făcuse atâtea slujuri, — şi totuşi, nu căpătase nimic, decât picioare în burtă.

Intră în magherniţă. Invalidul se refugiase în fund, pe patul Mariei. Cânele făcu încă un sluj pentru stăpânu-său. Apoi văzând că tot degeaba aşteaptă, linse mâna care atârna.

Omul tresări. Se uită lung la câne, la mâna umedă, la patul gol, — şi se porni pe plâns.

Intr'un târziu îşi luă palmele de pe ochi, privi udeala lacrimilor adunate 'n ele, şi lepădă cu scârbă mânile în lături.

Muere! Bocise ca muerile!

Muere! Privise ca muerile cum îl prădau!

Muere! Incrucişase mu*e*reşte braţele după ce nevastă-sa îl batjocorise fugind c'o putoare grecească, în loc să-i ia urma, s'o ajungă, s'o înşface de cozi şi să tragă, şi să tragă, şi s'o sature...

Se zmunci de pe pat, intrând în dughiană. Cânele se luă după el.

Rafturile atârnau sfărâmate; pe jos, marfă ruptă, sfâşiată, călcată 'n picioare; scânduri, aşchii, cue; prăpăd tătărăsc.

Oftă cu dinţii strânşi, cu fălcile 'ncleştate.

Prin scândurile rupte, prin rana banului său muncit, vedea în zare cerul, marea plină de cei care se scăldau, şi plaja cu forfota vicleimului care-l jefuise.

Oh! să-şi descarce bărbăteşte năduful, scârba, ura, să dea în cineva cu pumnul, s'audă gemăt de durere subt călcâiul lui...

Clocotea. I se umflaseră vinele pe frunte, i se mâliseră ochii în care viermuiau vinişoare roşii, gâfâia greu, şi mânile dădeau orbeşte să apuce, şi n'aveau ce.

Işi roti ochii jur-împrejur, întâlnind iar cerul, marea, plaja, oamenii, faleza, pragul, scândurile sfărmate, rafturile prăvălite, patul pustiu...

Şi deodată-i răsări, jos pe podea, mutra hlizită a javrei.

Şi fiindcă n'avea pe nimeni, nici femee, nici copil, nici Dumnezeu, răcni cu glasul spart, dând cu piciorul teafăr drept în botul cânelui:

— Te uiţi la mine? Râzi? Ai? Na! Satură-te, mama ta de câine...

IONEL TEODOREANU

(Sfârşit)

Despărţire

Adio... Plopii serii se scutură 'n noroi.
Se ţine amintirea, ca umbra, după noi.
In degetele care neliniştea şi-o strâng,
Stau sufletele-alături şi 'mbrăţişate plâng.
Privirea-mi, aluniţa ta mică din obraz,
O 'ntreabă cum se face de-o mai iubesc şi az.

Simt cum suspină trupul şi sângele îndrugă,
Pe buze tace-un zâmbet ca un sfârşit de rugă.
Acolo unde arde privirea jucăuşă,
Văd lacrima pitită ca jarul subt cenuşă.
Iar cugetul aşa mi-i de slab şi de sărac,
Că nu mai ştiu ce spune şi-s nevoit să tac.

Adio... Cine ţipă când buzele ni-s strânse?
Ce punte de prăpăstii, între-amândoi, se frânse ?
Ce plumb ne-apasă fruntea, subt ce vrăjmaş deochi?
Ce plasă de păianjen se ţese peste ochi?
Şi cum se face oare că braţele-au ştătut
Nevolnice, de par'că din umeri ne-au căzut?

A sfâşiat o fiară din carnea mea o halcă,
Iar paşii despărţirii pe inimă îmi calcă.
Prins de vârtejul care s'a năpustit din iad,
M'apuc de mine însumi de teamă să nu cad.
Şi trec învins prin noaptea, ce tot mai largă creşte,
Pe când din urmă plopii râd hohotind drăceşte.

GEORGE LESNEA

NOTA. Din volumul de poezii *Veac Tânăr*, care va apărea în curând.

CUGETĂRI
despre Natură, Societate şi oameni în deobşte

Oamenii cer Naturii mângâiere pentru relele Societăţii şi cer Societăţii ajutor împotriva relelor Naturii.

Ca să lupte împotriva relelor Naturii, oamenii au creiat Societatea; dar creiând Societatea, au sporit suferinţa.

Văzând relele Naturii, dispreţueşti Moartea; văzând relele Societăţii, dispreţuieşti Viaţa.

Dispreţuieşti Moartea, când dispreţuieşti Viaţa.

Natura ne-a dat un singur organ de vorbit şi două de auzit, fiind că trebuie să ascultăm mai mult decât să vorbim.

Dintre toate infirmităţile cu care Natura ne pedepseşte, surzenia şi orbirea sunt cele mai plăcute, fiindcă acestea ne împiedică să auzim şi să vedem.

Oricât de mari calităţi dă Natura, ea singură nu face niciodată eroii, ci şi Norocul.

Ce merit e să ai relaţii într'o Societate care te caută pentru viciile ce-i oferi?

Dacă vrei să placi lumii, lasă ca proştii să'ţi spună ce ştiu ei.

Vulturii şi misantropii iubesc singurătatea; dar misantropii nu sunt vulturi.

Singurătatea e mai plăcută decât Societatea, fiindcă singurătatea îţi îngăduie să te gândeşti şi la lucruri, pe când Societatea te sileşte să te gândeşti mai mult la oameni.

Societatea se compune din două clase: din cei care au mai multă mâncare decât poftă şi din cei care au mai multă poftă decât mâncare.

Adesea opinia publică e cea mai rea dintre opinii.

Opinia publică e o jurisdicţiune de care omul cinstit nu trebuie să ţină totdeauna seamă, dar pe care n'o poate repudia niciodată.

Filosofia are, ca şi Medicina, multe medicamente şi foarte puţine leacuri.

Gloria oamenilor mari trebuie măsurată după mijloacele de care s'au servit ca s'o dobândească.

Vedem cu mai mare plăcere pe cei cărora le-am făcut binele, decât pe cei care ni l'au făcut nouă.

Oamenii deştepţi s'ar plictisi, dacă n'ar fi şi proştii.

Când ai de cerut ceva, fă'ţi o mină tristă! Oamenilor le place suferinţa şi umilirea.

Trebuie multă chibzuinţă, ca să nu fii ridicol.

N'ar trebui să fie deosebire între a suferi şi a vedea suferind.

Iţi trebuie mai multă tărie ca să suporţi norocul decât nenorocul.

Dacă n'am fi mândri, nu ne-ar supăra mândria altora.

Interesul care ne orbeşte pe noi, e văzut de alţii.

Interesul joacă toate rolurile, chiar pe cel al desinteresării.

Refuzul unei laude, e dorinţa de a fi lăudat de două ori.

Numai cei demni de dispreţ, se tem de el.

Vanitatea altora e insuportabilă, fiindcă jigneşte pe a noastră.

Cronica ştiinţifică

Somnul

Doctorul *Henry Bouquet* tratează o chestiune destul de veche, dar care totuşi este de actualitate. E vorba de insomnie, care face azi ravagii mai mari decât oricând. Acest rău de care sufere o mare parte din oameni a fost mult studiat şi comentat, fără a se ajunge la un rezultat satisfăcător. Nevoia de somn, deşi e simţită de toţi cam în aceiaşi măsură, totuşi turburările somnului nu se prezintă în acelaşi fel. Fiecare om are o psichologie aparte, deci sursa acestei anomalii va fi strict individuală.

In linii mari se pot clasifica cauzele care determină insomnia. In general sunt victimă insomniei cei ce muncesc intens. Somnul este o destindere a sistemului nervos. Această destindere a nervilor se va face cu atât mai greu, cu cât încordarea lor va fi fost mai intensivă. Viaţa noastră de azi pare că e favorabilă unei încordări cât mai accentuate. Până şi 'n plăcere ne chinuim nervii până la extrem.

A doua serie de chinuiţi de insomnie sunt gurmanzii. E hotărît că turburările digestive vor împiedeca un somn normal.

Trecând la cauzele psichice, care determină insomnia, vom pomeni ca agenţi principali suferinţa morală şi preocupările de orice categorie.

Cauzele acestea sunt greu de înlăturat, căci în adevăr: cum vei putea împiedica pe un om preocupat de o chestiune capitală în viaţa sa să nu se mai gândească la ea, de îndată ce se pregăteşte de culcare...

Alături de aceştia putem clasa pe emotivi sau pe hipersensibili. Pentru dânşii orice este un motiv de insomnie: o cameră prea încălzită, cel mai mic zgomot, un miros neobişnuit.

In organismul omului, când funcţiunile organice sunt normale, glandele aşa numite cu secreţiune internă au un rol covârşitor. O exagerare sau o diminuare a activităţii glandei tiroide de exemplu poate crea stări morbide de o mare gravitate. Leopold Lévi, care a făcut studii amănunţite, a ajuns la concluzia că aceste glande au un rol însemnat în ceiace priveşte regularitatea somnului. In deobşte se presupune că atunci când glandele cu secreţie internă au o activitate intensivă, se produce insomnia şi invers: în caz de diminuare a activităţii, se iveşte o stare de somnolenţă.

De aici ar reeşi că hipersensibilii, acei care dorm rău — datoresc aceasta activităţii exagerate a glandei tiroide.

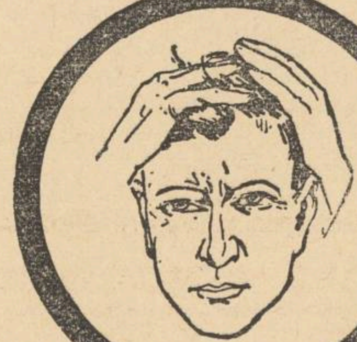
Deşi sănătoşi, mulţi reuşesc să combată insomnia întrebuinţând medicamentele celor bolnavi de aşa numita boală a lui Basedow, care provine din funcţiunea excesivă a glandei tiroide. Iată deci un medicament pentru a combate insomnia. De sigur că mai sunt şi altele şi încă foarte multe.

Intrebuinţarea lor însă e nefastă. In primul rând organismul se va obişnui cu ele, cerând din ce în ce o cantitate mai mare. E natural că atât obişnuinţa cât şi mărirea dozei nu fac decât să atace cu timpul organismul.

Deci trebuiesc evitate complect.

Nu rămâne decât să ne rechemăm somnul cu mici înşelăciuni.

Hipersensibilii vor evita o cameră prea încălzită, nu vor aduce în camera de dormit nici o floare cu miros tare. Cei preocupaţi vor încerca să-şi schimbe gândul obsedant sau să-l lase să treacă cu uşurinţă de la un lucru la altul — şi aşa mai departe... până adormi.

Nervoşii mor curând!

Aţi remarcat din când în când la dv. unul din semnele următoare de apropiată epuizare a nervilor?

Uşoară excitare, indispoziţie, tremurarea membrelor, nelinişte, bătăi de inimă, ameţeli, frică, insomnie, visuri turburătoare, insensibilitatea anumitor regiuni din corp, sperieturi, încordare supranaturală survenite prin contraziceri, sgomot, mirosuri, cereri după mijloace turbulente, după tutun, alcool, ceai cafea, clipiri din ochi sau a „juca în faţa ochilor", îngrijorări, pofta, absenţele creerului sau imposibilitatea de a vorbi, dorinţi curioase sau tensiuni. Dacă unul sau mai multe din aceste semne se remarcă în acelaş timp la dv., atunci sunt

Nervii dvs., serios slăbiţi şi au nevoe de a fi întăriţi.

Nu neglijaţi, căci altfel ar putea surveni serioase deteriorări a potenţe dvs. intelectuale, aiureală şi inconştienţă, precum şi complecta demoralizare după care în mod firesc, vine moartea.

Indiferent de unde ar proveni slăbirea nervilor dvs. vă invit să-mi scriţi Sunt cu plăcere la dispoziţia dvs., de a vă

explica gratis şi fără cheltueli de porto

o metodă simplă, care vă va procura o surpriză plăcută. Probabil că aţi cheltuit mulţi bani pentru diferite mijloace şi în cazul cel mai bun aţi obţinut o ameliorare trecătoare. Vă asigur că cunosc metoda cea indicată, **spre a se preîntâmpina slabirea nervilor.** Această metodă are efect asupra dispoziţiei, a dorinţei de viaţă, a energiei şi a puterei de muncă şi nu numai unul mi-a scris că se simte ca nou născut după aceea.. **Aceasta confirmă şi certificele medicale.** Vă costă doar o carte poştală. Vă remit o carte instructivă

absolut gratuit

Dacă nu puteţi scri imediat, atunci păstraţi acest anunciu.

Ernst Pasternack, Berlin, SO.,

Michaelkirchplatz 13.
Abt. 311

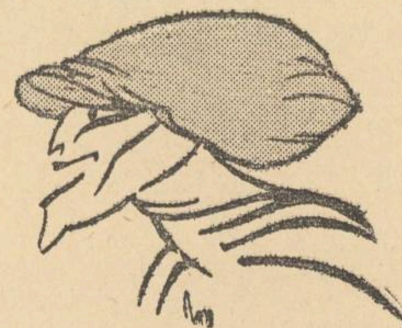
Cronica teatrală

Indrăgostita

D-na Marioara Ventura a început seria spectacolelor cu „Indrăgostita" de G. de Porto-Riche. Am văzut piesa aceasta de vre-o cinci-şase ori — cu aceiaşi interpretă. Te cam agasează povestea eroinei, care scoate bărbatului sufletul cu dragostea, dar care — la primul gest de exasperare al acestuia — îşi ia un amant... pentruca soţul s'o erte, iar ea să-l iubească pe viitor numai atâta cât trebue.

Piesa are o atmosferă de dinainte de război, când bărbaţii aveau timp să se lase iubiţi, iar femeia — să iubească fără răgaz.

Astăzi lucrurile s'au schimbat. Nu-i timp nici de dragoste. Gravele preocupări şi ale unuia, şi ale altuia — ca şi viaţa petrecută în afară la lucru — au răpit căminului posibilitatea de a-şi tortura soţii fie prin ură, fie prin iubire.

D-na Marioara Ventura

Totuşi, piesa, — cuprinzând sentimente profund omeneşti, având o bună construcţie şi o sclipitoare înlănţuire de replici, — se urmăreşte încă cu interes. Spectatorul care o vede prima dată — credem că-i robit. Dar a cincea, a şasea oară...

De câte ori însă a jucat-o d-na Marioara Ventura — şi 'n franţuzeşte, şi 'n româneşte... cum nu s'a plictisit variata noastră artistă de aceleaşi şi aceleaşi fraze cu o glazură de tort? Un rol jucat nu trebue să fie atât un punct de revenire, cât de plecare — tot înainte. Pe-o artistă mare o dorim în alte şi 'n alte piese. Există însă şi un public care n'a văzut-o niciodată. Are şi el drepturile lui...

D-na Marioara Ventura a interpretat rolul eroinei cu o desăvârşită artă. A scos din bogatul şi diversul arsenal al cochetăriei feminine cupe de otravă cizelate în filigran, pumnale fine cu lama străpunsă de desene înbibate de venin şi cu mînerul de fildeş sculptat ca o floare. A ştiut să ademenească şi să reţină. A evocat cu patimă nopţile de dragoste, când voluptatea pune stăpânire pe raţiunea bărbatului — şi a blestemat, ca o vrăjitoare primitivă, ziua care-i alungă farmecele drăceşti. A fost şi supusă, umilită... deci mai puternică parcă în luptă pentru cucerirea părbatului, încătuşindu-i trupul şi întunecându-i mintea.

Rolul soţului a fost bine jucat de d. G. Vraca. A avut o linie unitară. N'a fost lipsit de distincţie.

D. J. Cazaban a construit cu sobrietate şi cu naturaleţă rolul amantului. A păstrat veşnic nota justă. Acesta-i primul rol mare interpretat de d-sa. In orice caz — primul rol, în care creaţia realizată de el rămâne ca un tip viu, înzestrat cu acea putere de viaţă, ce poate fi transmisă numai de talentele autentice.

Pretutindeni s'a observat gustul fin al d-lui Victor Ion Popa, care — cu privirea-i ascuţită — ştie să vadă în acelaşi timp şi detaliul, şi ansamblul.

M. SEVASTOS

Concursul internaţional de frumuseţe din Galveston va avea loc anul acesta la 13 Iunie

Revista „REALITATEA ILUSTRATA" organizează cel de al treilea concurs naţional de frumuseţe.

In anul 1929 această revistă a ales pentru prima dată în ţara noastră, pe „Miss România" d-ra Magda Demetrescu, care a repurtat un succes atât de remarcabil în întrecerea din America.

In 1930 domnişoara Mariana Mirică a luat premiul al doilea.

In ambele dăţi concurentele noastre au participat la concursul internaţional din Galveston.

Anul acesta, pentru a treia oară, „Realitatea Ilustrată" a fost autorizată să aleagă o regină a frumuseţii, care să participe la tradiţionalul concurs din Statele-Unite.

Galveston, acel minunat oraş din Florida, aşezat pe vechea „Insulă a Comorilor", patria oleandrilor vecinic înfloriţi, este iniţiatorul concursurilor internaţionale de frumuseţe.

„International Beauty Pogeant", adică Parada internaţională a frumuseţii, se cheamă concursul la americani şi în anul acesta asociaţiile sportive din Galveston organizează cel de al 12-lea concurs al lor.

Seriozitatea şi succesul lui sunt garantate prin însăşi tradiţia pe care concursul de frumuseţe o are la Galveston. Organizaţia de acolo îşi face un punct de onoare din alegerea anuală a „celei mai frumoase" de pe suprafaţa pământului.

In anul acesta alegerea se va face între 13 şi 17 Iunie 1931.

Concurentele europene vor pleca la Galveston la sfârşitul lunei Mai şi vor face o călătorie minunată prin principalele oraşe ale Americei de Nord, se vor opri în insulele Canare, la Miami şi în Havana (Cuba).

Anul acesta, premiul este de jumătate milion lei, iar organizatorii au hotărât să acorde un premiu separat celei mai frumoase europene aşa încât Miss România 1931, pe lângă frumoasa călătorie pe care o va face, şi participarea la concursul internaţional, are posibilitatea să câştige un premiu secundar, în valoare de aproape 100.000 lei, într'un concurs limitat la europene.

In ceeace priveşte pe Miss România, alegerea ei se va face anul acesta prin vot public, sub auspiciile „Realităţii Ilustrate".

Toate amănuntele în această revistă.

A apărut în editura „ADEVERUL"

CATACLISMUL

ROMAN DIN ANUL 2000

DE UPTON SINCLAIR

De vânzare la toate librăriile

PREŢUL LEI 70

O pagină de umor universal

TUNKELER

Dacă este, trag o duşcă!

Să alerg după puţin rachiu? Să caut? Să răstorn lumea? Asta nu. Căci — dacă este? — trag o duşcă. Dar dacă nu-i? N'am nevoie! Ce? Parcă fără de asta nu se poate trăi? După părerea mea, nici nu era nevoie să se fi inventat rachiul. Cum însă păcatele noastre l-au descoperit, noi ne putem uşor lepăda, de acest flagel al omenirii. Eu unul am putut rezista o noapte întreagă fără să beau un strop din acest lichid arzător.

Să vă povestesc.

Intr'o noapte mă 'ntorc de la crâşmă, cam cherchelit.

Nevasta, copiii, servitoarea dormeau buştean. Mă strecor hoţeşte în casă şi, fără să fac cel mai mic sgomot, pătrund în dormitor, având suprema grijă, să nu-mi trezesc nevasta. Căci trebue să vă spun că nevasta mea e o femeie cu mult caracter. Mă dezbrac şi mă culc.

Culcat aşa, încep să mă gândesc. La ce mă gândesc? Mă gândesc că dac'ar fi în casă puţin rachiu, aşi trage o duşcă. Cum însă memoria mea nu ştie de existenţa unui astfel de berechet, n'am nevoie.

Mă 'ntorc pe o coastă şi mă gândesc mai departe. Tot gândindu-mă aşa, mi-aduc aminte că la plecarea mea de acasă, am lăsat pe masă, în sufragerie, o jumătate de sticlă cu rachiu.

— Bravo mie, — exclam sărind din pat. Halal de memoria mea!

Mi-am tras pantalonii şi-am eşit din dormitor să caut o lumânare şi chibrituri.

Caut, dibuiesc, până ce un castron cade la pământ spărgându-se cu mare sgomot. Noroc că nevastă-mea nu s'a trezit; ar fi fost rău de tot. V'am spus doar: e o femeie cu mult caracter.

Cu chiu, cu vai, găsesc lumânarea şi chibriturile mult căutate. Scapăr unul, aprind lumânarea şi constat că pe masă... nu-i nici urmă de sticlă. Dar unde să fie? Doar n'a băut-o dracul (Nevastă-mea nu bea rachiu). Arunc priviri în toate părţile... caut... caut... şi dau de dânsa în bufet. Stă mititică acolo, şi-mi zâmbeşte atât de dulce din dosul geamurilor, încât i-aşi sorbi tot conţinutul, dintr'o singură înghiţitură.

Dar bufetul e închis cu cheile... Cheile-s la nevastă... Nevasta-i o femeie cu caracter... Mai fă ceva, dacă poţi.

— N'are aface! N'are aface, — mă 'mbărbătez eu. Dacă ar fi la mine cheile? Aşi trage o duşcă. Dar dacă ele-s la nevastă?

Nu mai am nevoie.

Mă 'ntorc în dormitor, mă dezbrac, mă culc şi mă gândesc la o modalitate de a deschide dulapul. Mă gândesc... mă gândesc... şi o idee îmi fulgeră prin minte. Dac'aşi avea o sârmă, aşi suci-o cum trebuie şi aşi putea deschide bufetul.

Mă scol din nou, mă apropii tiptil de patul nevestei şi încep să caut pe noptiera ei un ac de cap. Il găsesc după ce mai întâiu mâna mea a trecut în revizie, flacoanele cu cremă de păr, de faţă, de gât, de nas, de urechi şi de dinţi; apă de gură, dinţi falşi, coc, pieptene şi altele tovarăşe nedespărţite ale nevestei mele.

Inarmat cu acul de cap, pătrund din nou în sufragerie, ca un general care şi-a refăcut armata, ca să cucerească o cetate de la zidurile căreia a fost respins.

Aprind lumânarea, mă sui pe scaun, bag sârma în broască, sucesc încolo, sucesc încoace. Bufetul... rămâne închis. I s'a stricat broasca.

— N'are aface! N'are aface, — mă consolez eu. Dac'aşi fi deschis bufetul, aşi fi pus mâna pe sticlă. Dar dacă nu l-am deschis, n'am nevoie.

Totuşi mai rămân. Privesc bufetul cu atenţie. Mă învârtesc în jurul lui ca şoarecele, înainte de-a pătrunde în cursă şi constat că dacă mişc puţin bufetul de la perete şi scot vre-o două scânduri de la spate, pot pune mâna pe sticlă, mai uşor decât se mănâncă o bucată de pâine.

Mişc bufetul... mişc... mişc... până când dintr'odată se răstoarnă, şi cade la pământ cu o bubuitură aşa de puternică încât ai fi crezut că toată casa s'a prăbuşit pe urma unui cutremur. Geamurile şi tot ce era în bufet, împreună cu afurisita aceia de sticlă se fac bucăţi. Lichidul mult dorit se prelinge pe podea; nevasta cu copiii se trezesc şi sar în sufragerie, ţipând dracul ştie ce.

Când mă zăreşte nevasta în mijlocul prăpădului, mă ia la rost. Că ce caut eu acolo în mijlocul nopţii... că una, că alta, şi termină cu o serie de binecuvântări, pe care nu le-aşi dori nici duşmanilor mei.

Eu mă scuz:

— Am vrut... am trecut... bufetul... bufetul... m'am agăţat... s'a răsturnat.

Degeaba. Ea ţipă. Strigă. Urlă.

Până n'am făgăduit,... până n'am jurat pe tot ce am mai sfânt pe lume că am să-i cumpăr altul, nu s'a lăsat. Până nu i-am făgăduit unul cu marmoră nu s'a dus să se culce.

Când, cu ajutorul lui Dumnezeu, am auzit-o din nou sforăind, m'am simţit omul cel mai fericit depe pământ. (Nu pentru faptul că gura nevestii a amuţit, ci pentru că o ideie nouă s'a abătut prin mintea mea).

Va-să-zică, în momentul când aud că nevastă-mea sforăie din nou, mă scol şi mă duc în bucătărie la servitoare. (A, nu vă speriaţi. Sunt un om credincios. Nu mă ţin de prăpăstii). Pentru ce m'am dus? Pentru o nimica toată. M'am dus s'o rog pe Ştefa, să se ducă până jos la Naftule crâşmarul, ca să-mi cumpere o sticluţă cu rachiu. Incerc s'o trezesc... Nu simte. Doarme ca o moartă. Inchipue-ţi, domnule, nici bubuitura bufetului n'a auzit-o. Se vede că e obosită de munca zilei. O scutur zdravăn şi o trezesc.

— Ştefa, du-te până la Naftule şi adu-mi o sticlă de rachiu. Am să-ţi fac un dar frumos.

Ii întind deocamdată o monedă.

Ştefa se îmbracă... se duce... şi... se 'ntoarce tot cu ceiace s'a dus.

— Dorm toţi, — îmi zice ea.

— Ahhh, Ştefa! Ştefa! — îi zic eu cu atâta amărăciune în suflet, încât mă podidesc lacrimile. Şi dacă dorm, ce-i? Baţi în geam şi ţi se deschide. Du-te Ştefa. Du-te, te rog, te implor. Să vezi numai să nu dea peste tine vre-un gulerat dela poliţie, că-ţi face dandanaua.

Ii vâr în mână încă o monedă, şi bătrâna servitoare se duce, ca să se întoarcă iar fără nimic.

— Nu-i? N'am nevoie. Dac'ar fi adus, aş fi tras o duşcă. Dar dacă n'a adus, n'am nevoie.

Totuşi ispita e mare. Să trimet servitoarea până la Valenti, directorul Monopolului spirtoaselor? Nu face. E o aşa furtună afară, încât ar trebui să-ţi fie milă şi de-un câine. Acolo însă trebue să fie o sticluţă cu rachiu. Dar pe cine să trimet pe aşa vreme, până la marginea oraşelului, dincolo de podul cel mare? Mă duc singur.

Incalţ galoşii, iau umbrela cea mare şi ies pe ascuns din casă.

Pe timp bun, până la Valenti faci trei sferturi de oră, dar pe o furtună ca asta, va dura mai bine de două ore.

Merg, merg, dau prin băltoace, prin gropi, în noroiu şi, în fine, ajung la gaşca lui Valenti.

Când să intru în curte, o droaie de câini îmi ies înainte şi nu vor alta, decât să mă sfâşie. Eu mă apăr cu umbrela deschisă... vântul o întoarce pe dos şi un câine mi-o smulge din mână. Disperat, o iau la fugă. Câinii după mine. După dânşii alţi câini din mahala... Eu fug... fug... unde mă duc picioarele, până mă izbesc de un gard. Sar gardul, rupându-mi paltonul, şi deşi cad rău, mă simt bine şi sigur.

Dar nu mă las. Să mă tem eu de câini? Rup un lemn din gard, şi hai, băiete, înaintea câinilor.

Mă bat cu ei, ca un erou legendar cu un balaur. Hainele-mi devin zdrenţe.... dar ajung la ţintă.

Bat. Nici un răspuns. Bat mai tare şi strig:

— Domnule Valenti! Domnule Valenti!

Valenti doarme.

Bat mai tare. Aceiaşi tăcere. Mă 'nfurii atunci, ridic parul şi lovesc cu aşa putere în oblon, încât geamurile cad ţăndări.

Valenti, trezit de astă-dată, iese în grabă, urmat de familia lui şi strigând cât îl ţine gura:

— Foc! Foc! Arde! Ajutor!

— Domnule Valenti, — îi zic eu, — nu arde. Eu am bătut. Am venit la dumneavoastră să vă rog să aveţi milă să-mi vindeţi o sticlă cu secărică. La dumneavoastră se găseşte aşa ceva... O jumătate, sau un sfert măcar... Eu unul, domnule Valenti, pot trăi şi fără de asta... După mine, nici nu era nevoie să se fi descoperit rachiul. Totuşi, dacă este, trag o duşcă. Dar dacă nu-i, n'am nevoie.

Se 'nfurie Valenti, dă fuga 'n casă, şi se 'ntoarce cu un topor, gata, gata să mă despice.

Eu fug, câinii după mine, şi ajung acasă mai mult mort decât viu.

Acasă altă pacoste.

Nevasta în mijocul casei îşi frânge mâinile, copiii plâng şi vecinii murmură.

Ce a fost?

Când am plecat de-acasă, lăsând uşa deschisă în urma mea, ne-au călcat hoţii.

După cum vedeţi, eu n'am neapărată nevoie de rachiu. Pot trăi şi fără de asta.

Nu sunt vândut alcoolului. Doar, dacă este, trag o duşcă. Dacă nu-i nu-i nevoie.

Trad. de MAUR SAVENEANU

Stăruinţă comercială

— După toate cele câte ţi-am spus, nu înţeleg cum mai vii să-mi prezinţi marfa d-tale. Dacă mai vii şi mâine, te dau pe uşă afară!

— Trebue să iau asta drept un refuz?

Copyright S. D. A. A.)

KARL WALTER

Secretul

Dr. Iulius Kleber, tânărul specialist în boli de femei, eşea de la Clinica S-ta Ana fluerând un menuet.

La vreo cincizeci de paşi de clinică, în colţul străzii, consilierul Martin Pfeinpfenrohr se uita distrat într'o gazetă, aşteptând pe cineva.

„Iar consilierul, — se gândi dr. Kleber, — ce o fi vrând omul ăsta cu mine? De aproape două luni, îmi iese'n cale, mă aşteaptă, aproape mă urmăreşte... şi când îmi vorbeşte, ce mă întreabă ? Dacă stau tot în Döblingerstrasse,... când sunt acasă... pe unde mă mai duc seara ? Nu sunt curios. Odată însă, l-am întrebat dacă nu cumva s'a făcut detectiv. A zâmbit... şi nu mi-a răspuns. N'o să-l mai întreb nimic; puţin îmi pasă de apucăturile lui Pfeinpfenrohr !"

Când ajunse în colţ, dr. Kleber salută şi trecu înainte.

— A, d-ta erai ! — strigă consilierul prefăcându-se foarte surprins, — stai, doctore. Bine că te-am întâlnit. Tocmai voiam să te întreb: tot în Döblingerstrasse stai? Nu te-ai mutat ?

— Tot acolo, domnule consilier.

In mod obişnuit convorbirea se sfârşea aici. Astăzi însă consilierul continuă emoţionat:

— Ştii, dragă doctore, că azi după prânz trebue să vii pe la noi; nevastă-mea ţine foarte mult.... Ce să-i faci!... Ştii cum sunt femeile... Ea vrea să fii şi d-ta... Vezi nu uita, vino negreşit.

— Mă onoraţi, domnule consilier, cum să nu viu.

— Te rog, te rog.

S'au despărţit.

Doctorului îi venea să râdă. „Insfârşit, consilierul şi-a dezvăluit secretul. Nevastă-sa arde de curiozitate să mă cunoască ; el suferă şi nu ştie ce să facă, „nevastă-mea ţine foarte mult", asta mi-a plăcut... De un an e însurat omul ăsta şi nimeni nu i-a văzut nevasta... Cum o fi? Şi pe cine doreşte doamna să mă cunoască ?... Nu că mă laud, dar alegerea e foarte reuşită. Imi merge vorba că-s un bărbat foarte bine, inteligent şi spiritual şi — Doamne ! — atât de simpatizat de femei... Şi pe deasupra sunt un specialist consacrat... Il înţeleg pe bietul consilier; dar când mă gândesc, ce victime făcea omul ăsta printre femei, până mai eri, ce faimă avea... nu-l mai recunosc. Să se fi zăpăcit atâta pentru o femee, care e chiar nevasta lui ?!

Cum s'a prostit Pfeinpfenrohr!"

. . . .

Cu un buchet de garoafe roşii, elegant şi distins, la ora şase dr. Iulius Kleber sună la uşa consilierului Martin Pfeinpfenrohr.

Ii deschise chiar consilierul : — Eşti nostim, Kleber, cu florile d-tale.

Ii le luă din mână şi le svârli pe un scaun lângă uşă, apoi îl împinse în biroul lui.

Vorbiră de vremea de-afară, de criză, de evenimentele din Africa Centrală, de curse.

Trecu aşa vre-o oră.

Atmosfera deveni apăsătoare; atunci consilierul propuse:

— Dragă doctore, vrei să vii cu mine la ceasornicar? Am un ceas de pe vremea când eram student. Extraordinar. Niciodată nu l-am reparat; azi dimineaţă l-am scăpat pe trotuar, pac! — şi s'a oprit, bineînţeles. Trebue să-i explic eu ceasornicarului, cum să umble cu el. Ei habar n'au.

Au plecat la ceasornicar.

Când s'au întors era ceasul nouă... Unde o fi nevasta consilierului?

Consilierul duse pe Kleber din nou în birou şi-l rugă să-l aştepte.

Un miros plăcut de friptură gâdilă nările rafinatului doctor.

„M'a invitat la masă — se gândi el — şi ramolitul de Pfeinpfenrohr m'aduce aici dela şase.

Trecu un ceas şi nimeni nu-l chemă la masă.

Dr. Kleber nu-şi pierdu răbdarea. Aştepta. Dela etaj veniau sgomote înăbuşite. Parcă plângea cineva, parcă râdea în hohote. Paşi grăbiţi... apoi iar linişte.

„Trebue să fie multă lume aici şi mi se pare că Consilierul vrea să mă facă uitat. Nu-i frumos... dar e interesant. Nu i-a prea plăcut când m'a văzut cu florile. Unde le-o fi lăsat?... Hotărît e gelos... Să plec?... Nu, ar fi absurd; tocmai acum când pot studia psihologia amorului senil?"

In timpul acestor consideraţiuni, Martin Pfeinpfenrohr intră grăbit.

Văzând că Kleber se plimbă prin casă, îl întrebă:

— Dar ce ai, doctore, te-ai plictisit?

— A, nu, domnule consilier.

— Tocmai, mă miram şi eu.

Consilierul căută într'un sertar ceva inexistent, răscoli, aşeză la loc totul, se mai învârti puţin prin odae, apoi plecă.

Dr. Kleber se trânti obosit pe un scaun: „E nebun consilierul, sau îşi bate joc de mine?"

Cât o fi fost ceasul?

Trecură multe ceasuri decând Dr. Iulius Kleber îşi frământa mintea...

Dela un timp îl cuprinse somnul...

. . . .

Când, în zorii zilei, consilierul intră vesel în birou, îl găsi pe doctorul Kleber dormind cu capul pe masă.

— Kleber!

Doctorul sări drept în picioare.

— Ei, dragă Iulius, s'a făcut. Nu mai am nevoe de tine; te poţi duce acasă. Nevastă-mea ţinea să fii şi tu numaidecât aici. Nu se ştie ce s'ar mai fi putut întâmpla".

— Dar ce s'a întâmplat, domnule consilier?

— Cum ce s'a întâmplat? Dar nu bagi de seamă ce consilierul Martin Pfeinpfensohn se uită distrat într'o fericit sunt? Am un băiat, scumpul meu. Haide, îmbrăţişează-mă, felicită-mă, ce stai aşa?

— Vă felicit, domnule consilier. Dar de ce nu mi-aţi spus şi mie despre ce e vorba?

— Cum, domnule, dar d-ta n'ai ştiut pentru ce te-am chemat? Dar ce meserie ai?

Dr. Kleber îşi căuta pălăria; în sală, lângă uşă, se veştejea un buchet de garoafe roşii.

Consilierul ridică florile şi le puse doctorului în braţe.

Inchise uşa în urma lui, apoi exclamă entuziasmat:

— Prost mai e şi Kleber ăsta!

Trad. de AL. CHIRIAC

Cronica rimată

Portret

Am să mă fac sau şampion de box
Sau de profesiune ortodox;
Că astea îţi aduc şi osanale
Şi parale.

E drept, ai câteodată faţa *mauve*.
(Vezi pe Spacov).
Dar ai succesul strălucit şi trainic.
(Vezi Nichif. Crainic).

Deşi — ca Bob — e negru ca de cox,
Nu face box.
Dovada: Când voi să facă pe bărbatul
C'un ofiţer, la „Leul şi Cârnatul",
A cam simţit rigorile corvezii.
(Detalii'n *B. de P.* a lui Arghezi).

Dar şi aci (ca'n toată România),
Salvarea lui a fost ortodoxia:
A'ngenunchiat ca'n faţa Celui 'Nalt
Şi-a 'ntins umil obrazul celălalt.
Un episod nu fără de valoare.
(Se zice că atunci era 'ntr'o stare!...)
Dar mă întreb: acest minuscul mox
Ce-ar fi ajuns de n'ar fi ortodox?
Se gudura pe lângă domnul Iorga:
Ham, ham! subţire; şi, mărindu-i morga,
Acesta-l decreta poet de rasă,...
Şi... chestiunea rămânea în casă.
Mă rog mai mult ce-ar fi putut să fie?

Aşa, catedra de teologie,
Ea i se trage din ortodoxie,
Şi, cu puţine manevrări oculte,
Ortodoxia-l cocoţă la Culte.
Ortodoxie azi, ortodoxie mâine,
Şi javra mică azi e mare câine.
Lătratul lui e azi baritonal.
Posedă premiul zis Naţional,
Serbează Centenarul lui Mistral,
Vorbeşte cu h-accentul... provansal,
E deputat sever de... de... de Vlaşca...
Şi-aşa mereu de el se ţine pleaşca.
Avere are. Are gesturi sobre.
N'a mai rămas nimic din Vechiul Dobre.
E foarte serios, e cu chelie...
Şi toate astea din ortodoxie!...
Am să mă fac sau şampion de box
Sau de profesiune ortodox.

Că astea îţi aduc şi osanale
Şi parale!...

A. L.

ANECDOTE

Autografele...

Un om foarte bogat, mare amator de autografe, scrie unui pictor celebru, cerându-i un autograf. I se răspunde: „Maestrul X. şi-a pus semnătura pe nenumărate tablouri şi desene, care vă stau la dispoziţie contra preţului fixat. Maestrul nu dă nimănui autografe. Cu stimă, A. B., secretar".

Peste câtva timp, maestrul se întâlneşte cu amatorul de autografe şi-l întreabă dacă răspunsul primit l-a supărat.

— Sigur, — zise acesta, — l-am rupt în bucăţi şi l-am aruncat la coş.

— Rău ai făcut, — răspunde pictorul, — era scris de mâna mea, căci n'am secretar.

Excursii de plăcere prin Ardeal pentru vacanţa paştelui cu un tren special!

Ziarele „Adevĕrul" şi „Dimineaţa" şi Soc. Hamburg-America Linie S. A. R." au organizat pentru vacanţa Paştelui (dela 11—20 Aprilie 1931) o excursie de plăcere prin Ardeal :

BUCUREŞTI-SINAIA-BRAŞOV-SIBIU-CLUJ-ORADEA-ARAD-TIMIŞOARA-REŞIŢA-BĂILE-HERCULANE-ORŞOVA-ADAKALEH-BUCUREŞTI

Participanţii acestei excursiuni, vor avea ocazia de a cunoaşte cele mai principale oraşe ale Ardealului, unde vor fi vizitate: muzeele, monumentele istorice, bisericile, industriile, edificiile publice, universităţile etc. Se va asista şi la diverse spectacole. Această excursie se efectuiază cu un tren special, care rămâne la dispoziţia participanţilor pe tot timpul voiajului. Excursioniştii vor fi conduşi de un serviciu special al societăţii „Hamburg-America Linie S. A. R."

Preţul acestei excursiuni este de LEI 6.500 — de persoană în care sunt cuprinse următoarele : Trenul cl. II (compartimente mici) pe tot timpul voiajului, întreţinerea complectă, hotel, automobile conform programului etc.

Informaţiuni şi prospecte la ziarele „Adevĕrul" şi „Dimineaţa" şi la „Hamburg-America Linie S. A. R.", Calea Victoriei 34.

COZONACI FRUMOŞI
FAINA DE AUR HERDAN

Femeia de azi

Părul şi personalitatea

Coafura de dame a devenit o meserie rentabilă numai decând femeile şi-au tăiat părul. Mai înainte, ele izbuteau să se pieptene fără ajutor străin. Nici nu li se oferea. Doar câţi-va frizeri hazardau câte o secţiune şi pentru dame, dacă puteau să-i amenajeze o intrare discretă prin gang. Pe acolo se strecurau grăbit şi cu roşeaţa subit urcată în obraji, femeile cu care natura se purtase vitreg. Căci frumuseţea se socotea atunci şi după numărul de învârtituri ale cocului sau ale cozilor pe cap, mai totdeauna naturale, iar la nevoe, cu toată umilinţa, falşe.

Aceeaş evoluţie trebue s'o fi parcurs, cu o mai adâncă întoarcere în timp, şi frizeriile de bărbaţi. Pe vremea lui Ştefan cel Mare, ca să nu mergem chiar până la Adam, pârcălabii, căminarii şi toţi curtenii pe care pozele din Istorie ni-i arată pletoşi ca în vremea cavernelor, aveau desigur adrese speciale unde-şi corijau discret eventualele chelii. Căci decenţa impunea bărbaţilor să poarte chică, cu aceeaş rigoare cu care impune azi să n'o aibă.

Fără a invoca pe cele trei domniţe — de care pomeneşte Istoria — ale lui Ştefan cel Mare, şi de cele mai numeroase de care nu pomeneşte; femeile române, până chiar mai acum câţi-va ani, puteau — ce curios! — să se pieptene. Se pare că era mai uşor de aranjat trei sferturi de metru de păr decât cei cincisprezece centimetri de azi. Sau poate nu era uşor, dar fiecare se pieptăna cum putea. Era o modă, desigur, dar nu o reuşită generală. Cărarea, dacă era stabilită într'o parte, nu lăsa colţul să cadă cu aceeaş ondulaţie technic reprodusă pe toate frunţile, iar cocul glorios de atunci, nu-l răsucea la fel cocheta cu trei ceasuri de pierdut înaintea oglinzii, ca gospodina, exemplar căutat şi îndată recunoscut după împletitura strânsă din creştet.

Arta pieptănatului era instinctivă şi era trădătoare. Când o femee nu se mai ostenea să-şi rânduiască pe ceafă celebrii cârlionţi, buna ei prietenă deducea îndată ivirea unor decepţii sentimentale. Când ei reveneau, încreţiţi cu grijă, sglobii, numeroşi, înconjurând ceafa şi tâmplele ca nişte mângâeri, curiozităţile şi bârfirile se porneau.

Proprietatea trădătoare nu rezida numai în aranjament, cât în aspectul însuşi al părului natural, neviolentat de dibăcia coaforului. Inţelegând proprietatea aceasta şi neajunsurile ce decurg, femeia conştientă de după războiu hotărîse, desigur cu durere, suprimarea aproape completă a frumuseţii podoabei capului.

Diferite versiuni au circulat asupra modei părului tuns: războiul, automobilul, viteza vieţii, feminismul... De moda numită uneori copilărească, alteori masculină, a fost învinuit capriciul femeilor mature, perversitatea tineretului... Adevăratul motiv era numai nevoia de a înlătura un martor prea vorbăreţ.

Mai târziu, fiindcă oricum trebuia să schimbe, femeia a lăsat să-i crească părul şi a recurs la coafura fabricată în serie de oficinele rentabile eşite ca din pământ, unde buclele dese ale nebunatecelor, suviţele plate şi serioase, părul aspru al încăpăţânatelor, cel mătăsos şi creţ al sensualelor, zulufii necredincioaselor, părul stufos al exaltatelor, cel lins al blajinelor, părul electric la pipăit şi cel fără vlagă în viaţă, orice fel de păr al oricărui tip de femee devine în jumătate de ceas, sub două mâni abile şi două fiare ferbinţi, acelaş păr uscat de arsură, cu acelaş număr de ondulaţii corecte, acelaş ornament de vitrină, fără greşeli, fără avânturi, şi fără personalitate.

Trădarea e nimicită şi nici o taină nu însoţeşte jertfa. In frizeriile mixte de azi, femeile se rânduesc liniştite chiar de la geamul din stradă şi, prin oglinzile paralele, privesc reprodus, în zeci de exemplare, pe clientul-bărbat care, în şirul opus de scaune, se debarasează la rându-i de tot ce-i forma prestigiul, altă-dată: păr, barbă, mustăţi.

Că, într'adevăr, numai nevoia de a ne ascunde firea şi gândul a exterminat părul, o probează întrebuinţarea precisă ce i-o dă cinematograful.

Când apare pe ecran un om excesiv de bărbos, urmează negreşit scene brutale, o mustaţă răsucită subţire denunţă pe omul fără scrupule, un păr abundent ne face să aşteptăm şlagărul muzical, iar şuviţele rare, asudate, egoiste, vestesc să ne aşteptăm la orice. In schimb, când vine pe pânză un domn chel, avem o senzaţie de uşurare. Trebue să fie, însfârşit, persoana serioasă care va finanţa afacerea tânărului lipsit de avere.

S'ar presupune că e voită, şi în viaţă, tendinţa generaţiei mature masculine de a purta azi, încă de foarte timpuriu, chelie. Pe timpurile acestea artificiale, într'o reuniune oarecare de bărbaţi, cel puţin jumătate din ei au astfel aerul că vor să impue celeilalte jumătăţi prin aspectul lor de oameni serioşi — cu sinonimul curent, financiari.

Unghiile soţiei ideale

In timp ce arta coafurei intervine ca să ne ascundă caracterul, diviziunea ei minoră, manucura, intervine ca să ne atribue unul.

Cu foarfeci, pile, apă caldă şi răbdare, unghiile tuturor femeilor iau azi aceeaşi formă lunguiaţă, bombată, transparentă, foarte plăcută de privit, dar pe care tratatele de chiromancie o condamnă, subliniind categoric în josul fotografiei vârfurilor de degete „ca migdala":

„Impulsivitate, dezordine, lipsă de simţ moral. *Unghiile femeii pe care nu trebue s'o iei de nevastă*".

In carnavalul acesta de criză, dăm semnalul pentru ca manucura să înceteze propaganda ei perfidă şi să institue la modă, măcar printre fetele tinere, unghia pătrată, scurtă, cu pieliţele lăsate să acopere sfertul de lună, unghie care recomandă pe posesoarea ei cu elogii de peţitoare: „ordine, economie, fidelitate".

In ce priveşte culoarea roşie care înflăcărează unghiile dresate la manucură, citâm numai părerea celui mai mare poet al Franţei:

„Unghiile roşii sunt ultimul vestigiu al spaimei sacre pe care femeea de odinioară o inspira. Mie însă, îmi aduce aminte de măruntae de pui şi de bucătărie".

Imaginea nu-i poetică şi nici tocmai justă. Dar Paul Valéry, în oroarea lui pentru unghiile roşii, a ales cea mai sigură jignire care se poate arunca femeilor moderne. Perfid, a intercalat-o cu dibăcie într'o conferinţă din seria organizată de „Annales" care-şi propunea să elucideze luna trecută o palpitantă nedumerire: „Este femeia inteligentă sau nu?"

Un fel de continuare a vestitului conciliu de popi din Evul Mediu care a desbătut furtunos ilarianta îndoială sfântă de atunci: Are femeia suflet sau nu?

Este femeia inteligentă? Cum vor pufni evoluaţii de peste câte-va secole când vor desgropa în vre-o arhivă numărul din „Conferencia, Ianuarie, 1931".

Perifraze

Un grup de scriitoare franceze hotărîse acum câtva timp abolirea cuvintelor de domnişoară şi fată bătrână, stabilind printr'o anchetă, incongruitatea lor în zilele noastre. Ilustra Colette voia să ne plătim în locul lor luxul unei perifraze.

Desigur că propunerile n'au lipsit şi nefixarea uneia provine tocmai din abundenţa lor, perifraza având azi una din întrebuinţările cele mai răspândite. Ea nu mai este azi un joc de idei, un lux, ci are un scop precis salvator.

Astfel, un om care vinde ceva, chiar şi cărţi, nu mai are nici o jenă în debitarea minciunilor reclamei, căci ele au devenit *inteligenţă comercială*, în teatru şi film, pozele echivoce le explică formula *sex-appeal*, iar în familiile onorabile, încă mai simplele cuvinte *dans modern*, şi pretutindeni, ceea ce se numea altădată o femee fără ruşine, devine o serioasă *adeptă a nudismului*.

Creşterea copiilor nu-i niciodată lăsată la voia întâmplării, ci pusă sub teoria *liberei desvoltări*, iar lipsa, care se generalizează, a copiilor, are deocamdată în America, permisul elegant: *controlul naşterilor*.

Tot acolo, în ţara severilor yanckei, devergondajul fetelor de şcoală este *romanţă*, nici măcar experienţă, îmbătarea regulată şi frenetică se numeşte totuş *prohibiţie*, moral devenind orice act pentru care s'au găsit suficiente precauţii de faţadă sau eleganţa unei perifraze.

Moda pe 1931

Moda începe să nu mai considere pe femee sclavă, ci colaboratoare. In linii largi, moda pe 1931 s'a fixat şi principiul ei este tocmai această libertate, această stimulare a inteligenţii, a gustului şi ingeniozităţii personale, descătuşând femeea din legi şi linii impuse, fatalmente monotone.

In primul rând, ansamblurile care muiau silueta în aceiaşi culoare de la pălărie la pantof, sunt date la oparte. Moda care vine are la bază tocmai contrastul dintre culori, ştiinţa de a asorta două tonuri care se complectează, două culori care se opun, şi chiar care detonează.

Va fi ceva mai greu.

Un tailleur cu foi negre şi jachetă beige, întrunind la pălărie ambele culori, o rochie bleu-marin cu platcă şi mâneci rose sau albastre, o toaletă de seară bleu-violet cu o incrustaţie lată roşie în dreptul taliei, par deocamdată îndrăzneli. Dar va trebui să ne obişnuim chiar cu intervenţia excentrică a unei a treia culori opuse, notă tranşantă şi decisivă în clasarea toaletei şi a femeii care o poartă.

Ecosezul are succesul dominant, în lenajuri, întrebuinţat la tailleur, asortându-se culoarea cadrilurilor jachetei cu aceea a jupei dintr'o singură culoare,— ecosezul în mătăsuri, din care se vor tăia eşarfe primăvăratice, bluze portative şi rochii tinereşti de zi.

Accesoriile vor fi asortate ca până acum, dar invers. La o toaletă deschisă, geanta, mănuşile şi pantofii vor fi marron, sau şi mai bine negre, iar negrul va fi luminat de petele lor deschise. Garniturile variind la infinit, vor servi să dea unui ansamblu practic patru-cinci transformări aproape uimitoare.

Va fi mai greu, cum am spus, dificultăţile diferenţiind mai sigur pe femeia cu gust rafinat, de aceea pe care numai refugiul în simplicitate şi monotonie o salva.

ALICE GABRIELESCU

Ultimele noutăţi apărute la vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei 27 (colţ cu Bulev. Elisabeta)

	Lei
Pomaret: L'Amerique à la conquête de l'Europe	162
Hauser: Le debut du capitalisme	162
Laporte: Sous le casque d'acier (avec Hitler et les bolcheviks)	98
Samain: Oeuvres choisis (poésies)	98
Valery: Poésies	98
Laurat: L'Economie soviétique	117
Boris: Problème de l'or et crise mondiale	98
Duflos: La princesse aux skis, roman	78
Mirkine-Guetzevitsch: L'Union Europénne	130
Ajalbert: Clemenceau	98
Mearis: La mort étrange du Président harding	98
Carco: Prisons de Femmes	98
Frombert: L'Enigme vivante (roman policier)	39
Thomas: L'Instinct — théorics-Réalité	195
Prince Bariatinsky: Le mystère d'Alexandre I-er	130
Clark, Stevens: Histoire de la Marine des États-Unis	234
Benedetto Croce: Histoire de L'Italie Contemporaine	195
Lepine: Mes Souvenirs (préfet de Police)	162
Enciclopédie des Sciences occultes	195
Elias: Les Explorations Polaires (Pole nord, Pole Sud)	162
Fomine: Santé, Succés, Bonheur	39
Otto: Le Sacré	162
Thomson: L'Hérédité	325
Rooss: Aristote (La vie et les oeuvres)	195
Warrain: La Matiére, l'Énergie	130
Hurn: La verité sur Wagner	98
Bazin: Paysages et Pays d'Anjou (voyages)	78
Corthis: Pélerinages en Espagne	78

Se primesc abonamente pentru toate revistele şi ziarele române şi străine cu preţurile originale. Comenzile pentru provincie se expediază şi contra ramburs.

In curând va apărea o carte de un interes palpitant, *„Misterele şi technica sexualităţii" (Scrisori către o fecioară)*, datorită unui cunoscut medic şi literat finlandez. Intr'o serie de scrisori intime, lucrarea aceasta înfăţişează un material bogat ilustrat şi documentat cu ultimele cercetări în vasta şi turburătoarea chestie a eroticei umane. Prin curajul intelectual cu care e scrisă, prin materialul complect şi îndrăzneţ, pe care-l cuprinde, cartea e menită să aibă un răsunător succes.

„Aş vrea să ştiu"

EMIL STRATULAT - Dorohoi.

a) In ce consistă problema „quadraturii cercului?"

Problema „quadraturii cercului", care a preocupat şi pasionat multă vreme pe geometrii greci din antichitate, se poate formula în termenii următori:

Să se determine *grafic, numai cu ajutorul riglei şi a compasului,* latura unui pătrat, a cărui suprafaţă să fie egală cu aceea a unui cerc dat.

Problema, în aparenţă simplă, n'a putut cu nici un chip să fie rezolvată nici în antichitate, nici în evul mediu.

Abia în timpurile moderne, matematicianii *Lindemann şi Hermite*, au demonstrat, cu ajutorul calculului infinitesimal, imposibilitatea soluţionării acestei probleme, numai cu rigla şi compasul.

In limbajul curent, expresiunea: „a căuta quadratura cercului" este întrebuinţată pentru a reprezenta o străduinţă chimerică şi utopică.

Tot în rândul problemelor — devenite astăzi istorice — care au frământat pe vremuri pe geometrii greci fără a putea fi rezolvate atunci şi a căror imposibilitate de soluţionare — à priori — s'a demonstrat abia în matematica modernă, citâm: faimosul postulat al lui Euclid, dublarea cubului şi trisecţiunea unghiului.

b) O scurtă istorie a literaturii universale?

Un asemenea manual, foarte clar şi sistematic redactat, dar având un caracter elementar şi rămânând mai mult în cadrul liniilor generale este lucrarea lui *Emile Faguet: Initiation littéraire.* (editura Hachette).

I. VOICULESCU - Neamţ.

Ce se înţelege prin panteism?

Panteismul este o teorie a unităţii substanţei, după care Dumnezeu este totul. In panteismul alexandrin, diferitele fiinţe, fără a înceta să existe în Dumnezeu, se deosebesc totuş prin emanaţia urmată de o revenire la Dumnezeu. In concepţia panteismului spinozian, fiinţele sunt modurile particulare ale atributelor divine ale cugetării şi întinderii şi Dumnezeu este principiul lor imanent.

Avem deci un panteism de emanaţie *(alexandrin)* şi un panteism de imanenţă *(spinozian)*. Panteismul apare ca un soi de ateism atunci când e înţeles în accepţiunea că Dumnezeu nu ar fi decât universalitatea fiinţelor. In realitate nu este decât un *acosmism* (negaţia lumii ca realitate şi substanţă), întrucât atribuind numai lui Dumnezeu singur existenţa, fiinţele particulare nu sunt decât manifestările fenomenale şi trecătoare.

Idealismul subiectiv sau obiectiv al lui Fichte şi Hegel sunt în fond forme noi ale unui panteism inspirat de Spinoza. Dumnezeu nu este, ci devine. Acesta e panteismul *devenirii* al lui Hegel.

Curiozităţi

„Creşteţi şi vă înmulţiţi"

„Faceţi copii" — iată deviza unei societăţi franceze de construcţiuni care clădeşte case şi le închiriază numai perechilor ce se obligă prin contract să dea naştere la copii, la anumite intervale. Chiriaşii trebue să fie perfect sănătoşi şi să dovedească un minim de venituri, ca să poată plăti fără greutate chiria.

Până acum s'a clădit lângă Strassbourg o colonie de vile, pentru 131 de familii din mica burghezie franceză, (care după statistică are natalitatea cea mai scăzută). Casele sunt amenajate modern, ca să înlesnească femeilor conducerea menajului şi creşterea copiilor. Şapte perechi neconformându-se obligaţiei de a spori populaţia Franţei, au fost evacuate. In ultimele 12 luni colonia a înregistrat 20 de naşteri.

Un „Raffael" la Budapesta?

Un negustor de tablouri din Budapesta a cumpărat cu 100 de pengö un tablou care i se părea că e de Raffael. După sfatul pictorului care i l-a restaurat, s'a asociat cu acesta şi cu un prieten bogat ca să vândă tabloul în străinătate.

Un expert olandez a evaluat tabloul la 100.000 de dolari.

In baza legii pentru protejarea obiectelor de artă, ministerul cultelor din Budapesta a pus însă sechestru pe tablou, numind o comisiune de experţi care să-i examineze autenticitatea.

Cine câştigă mai mult în Franţa

In capul listei celor ce au realizat în Franţa cele mai mari venituri în cursul anului 1930, figurează fabricantul de automobile André Citroën, artistul Maurice Chevalier şi dramaturgul Marcel Pagnol, — cel dintâi cu un venit de 22 de milioane de franci, Chevalier cu 20 milioane, iar Pagnol cu 10 milioane. Acesta din urmă a fost pe vremuri un simplu învăţător, foarte sărac; acum piesele lui sunt traduse în toate limbile culte şi se joacă pretutindeni. Salariul anual al preşedintelui republicii franceze nu reprezintă decât 4 la sută din venitul lui Chevalier.

Cu Zeppelinul la Polul Nord

Din Londra se anunţă că Societatea „Aeroarktis" a emis un plan pentru explorarea Polului Nord cu Zeppelinul. Expediţia va începe chiar în cursul anului curent. Vor participa oameni de ştiinţă din toate naţiunile, sub conducerea d-rului Eckener.

Două coloane, care formează sâmburele expediţiei, au şi pornit în regiunea arctică pentru a pregăti lucrările necesare raidului cu dirijabilul. Se vor înfiinţa patru staţiuni înzestrate cu catarge de ancorare pentru dirijabile, combustibil şi alimente.

Raidul va începe la Londra. Zeppelinul va trece peste regiunea polară, îndreptându-se spre Alaska şi va ateriza apoi în America. — *D.*

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 350

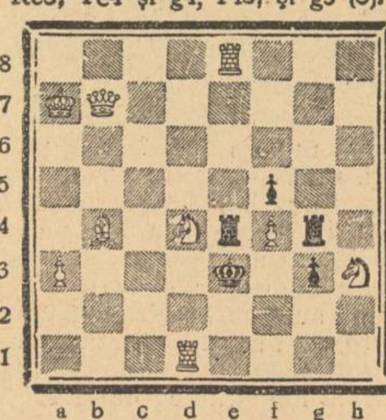
— Din concursul nostru de probleme —

Motto : „Audaces fortuna juvat"

(inedită)

Negru:

Ré3, Té4 şi g4, Pf5, şi g3 (5).

Alb:

Ra7, Db7, Td1 şi é8, Cd4 şi h3, Nb4 Pa3 şi f4 (9).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 351

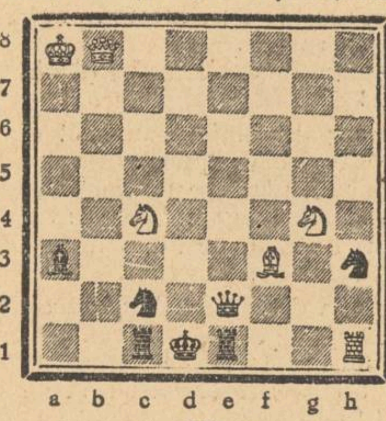
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Mihail"

(inedită)

Negru:

Rd1, Dé2, Tc1 şi é1, Cc2 şi h3, Na3 (7).

Alb :

Ra8, Db8, Th1, Cc4, şi g4, Nf3 (6).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 156

Jucată la concursul de maeştri din Goeteborg (Suedia) in luna Ianuarie 1931.

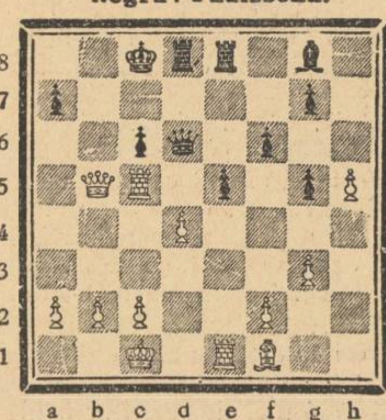
Alb : G. Stoltz — **Negru : L. Paulssohn**

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3 d5×é4; 3. Cc3×é4, Nc8—f5; 5. Cé4—g3, Nf5—g6; 6. Cg1—f3, é7—é6; mai bine ar fi fost Cd7 spre a împiedeca plasarea calului alb la é5. 7. h2—h4, h7—h6; 8. Cf3—é5, Ng6—h7; 9. Nf1—c4, Cg8—f6; 10. Dd1—é2! amenintă C×f7, R×f7; D×é6+ urmat de mat. 10....., Cf6—d5; 11. Th1—h3!, Cb8—d7; 12. Cg3—h5, Cd7×é5; 13. Dé2×é5!, Cd5—f6? mai bine ar fi fost N×d2. 14 c2—c3, Cf6×h5; 15. Dé5—h5, Nh7—g6; necesar, căci alb amenintă N×é6. 16. Dd5—é2, Nf8—é7; greşit ar fi fost Nd6, căci ar fi urmat: N×é6, f×é; D×é6+, Dé7; Té3 şi alb recâştigă figura şi are poziţie de câştig. 17. h4—h5, Ng6—h7; 18. Th3—g3, Né7—f6; 19. Nc1—f4, Dd8—é7; 20. 0—0—0, 0—0—0; 21. Td1—é1!, Th8—é8; 22. Dé2—d1, Dé7—d7; 23. Tg3—é3, Nh7—g8; 24. Dd1—b3, Nf6—g5; 25. Nf4—g5, h6×g5; 26. Té3—é5, Dd7—d6; 27. g2—g3, b7—b5? 28, Nc4—f1!, f7—f6; 29. Té5—c5, é6—é5? Db3×b5 şi negru abandonează.

Situaţia finală a partidei

Negru : Paulssohn.

Alb : Stoltz.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cum se poate ajunge la HOLLYWOOD

Puteţi afla din cartea

TAINELE CINEMATOGRAFULUI

PREŢUL 50 LEI la librării şi depozite de ziare

Editura „ADEVERUL,,

Cum se filmează la HOLLYWOOD
Cum se trăeşte la HOLLYWOOD
Cum se fac bogăţii la HOLLYWOOD
Cum se fac căsătoriile la HOLLYWOOD
Cum se lansează vedetele la HOLLYWOOD
Cum se iubeşte la HOLLYWOOD
Cum lucrează un scenarist la HOLLYWOOD

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Cărți și Reviste

LEOPOLD STERN : Pierre Loti et Carmen Sylva (Grasset 1931)

D. Leopold Stern, cunoscut în lumea literară franceză prin cartea d-sale „Psychologie de l'amour contemporain", foarte lăudată de critica pariziană acum câțiva ani, publică în editura Grasset un volumaș despre Pierre Loti și Carmen Sylva. D. Stern a cules multe amănunte despre prietenia dintre regina Elisabeta și Pierre Loti. Sursa principală de informații i-a oferit-o însăși regina Elisabeta, pe care d. Stern a cunoscut-o.

Loti s'a întâlnit pentru prima oară cu Carmen Sylva la Sinaia în toamna anului 1887, a doua oară la București în 1890. Intre regina poetă și scriitorul francez s'a legat o trainică prietenie, pe care n'au izbutit s'o sdruncine toate împrejurările potrivnice care au intervenit mai târziu. Intr'adevăr, această prietenie a fost întreruptă timp de șaptesprezece ani. Această întrerupere n'a fost decât aparentă; în cea mai mare parte a cărții sale d. Stern se ocupă cu deslușirea cauzelor care au făcut pe cei doi iluștri prieteni să-și înceteze atâta vreme corespondența.

Leopold Stern

Loti a publicat, câtva timp după ultima întâlnire cu Carmen Sylva la Veneția, „L'Exilée", consacrată reginei Elisabeta. Loti povestea în această carte lucruri și întâmplări de la Curtea regală a României, destinate să rămână secrete. Intre altele era vorba despre dragostea principelui moștenitor de pe atunci (mai târziu regele Ferdinand) pentru o domnișoară de onoare din suita reginei Elisabeta. Publicitatea pe care această iubire a căpătat-o în urma cărții lui Loti a supărat foarte mult pe regele Carol, care a cerut reginei Elisabeta să rupă orice relații cu Loti.

D. Stern istorisește cum, prin mijlocirea lui, corespondența între Carmen Sylva și Loti începu din nou în 1908, durând apoi până la începutul războiului.

Materialul documentar este bogat și interesant. D. Stern citează multe scrisori inedite de ale lui Loti și dedicații de-ale reginei Elisabeta. Foarte interesante sunt câteva conversații pe care d. Stern le-a avut cu regina Elisabeta. Ele formează fără îndoială, partea cea mai interesantă din volumul d-lui Stern. Figura — aproape legendară acuma — a Carmen Sylvei retrăește intens.

Cu mult tact, cu infinită discreție și abilitate, d. Stern, într'un stil mlădios, clar și elegant, a făcut din povestea acestei prietenii celebre o carte atrăgătoare și pasionantă, de o mare distincție spirituală.

AL. A. PHILIPPIDE

Romanul elanului vital în Germania

Robert Musil, sărbătorit acum de curând în Germania pentru că a intrat în al cincizecelea an al vieții sale, își are orientarea lui proprie și caută să se realizeze prin mijloace proprii; de aceia poate e cu totul necunoscut peste granițele Germaniei și prea puțin cunoscut în propria lui patrie. Totuși opinia literară îl prețuiește și-l consideră printre cei aleși ai literaturii contimporane.

Psichicul e conceput de el ca „elan vital", adică o putere naturală ce împlinește individualitatea și se răsfrânge și în comunitate. In profunditatea ființii sale poetul rămâne un izolat și izolați, singurateci sunt și eroii săi. Izolare, singurătate e atmosfera îndureratului băiat din romanul: *„Die Verwirrungen des Zöglings Törless"*, izolate și singuratice sunt și femeile liniștite din toate romanele lui Robert Musil.

In ultimul său mare roman *„Der Mensch ohne Eigenschaften"*, plin de viață și de forme, este o izolare bărbătească, în plină activitate, o izolare adânc trăită într'o vreme de turburare și complicații de tot felul. Romanul e dominat de figura lui Ulrich, un om rar, cu sufletul aparte, care trăește ca într'o insulă, în lumea frământată de patimi. El nu e un mizantrop ori un pesimist. Iubește viața și lumea, dar de departe. Toți oamenii sunt stăpâniți de spiritul „realității" pe deoparte, de spiritul „posibilității" pe de alta. Cel ce trăește realitatea aceasta posibilă nu se poate împăca cu faptele, așa cum ne sunt date. Unui ast-fel de om îi trebuie un orizont mai larg de cât acela pe care i-l poate deschide realitatea pură și simplă. Și cu cât eroul Ulrich se poartă mai mult prin viață cu atât simți mai mult cât este el de deosebit de ceilalți oameni, simți mai adânc singurătatea și izolarea lui. Este aci întreaga problemă a conflictului dintre individualitate și comunitate tratată cu o putere de artă superioară, redată în toată tragica ei sfâșiere, de o înaltă și curată spiritualitate și totuși plină de umanitate. Aci stă semnificația principială, filosofică pe lângă semnificația literară a acestei opere scrise din nevoia adâncă de a exprima tragedia sufletească a omului din vremea noastră. — *I.*

Jean-Paul Richter

Edmond Jaloux evocă într'un articol una din figurile cele mai bizare și mai caracteristice din epoca romantismului german. E vorba de Jean-Paul Richter.

Această evocare e poate în legătură cu apariția simultană a celor patru lucrări ale scriitorului *Hesperus, Jubileul, Călătoria directorului Faelber, Visuri alese.* Edmond Jaloux consideră aproape de neînțeles opera acestui liric, predecesor incontestabil al multor scriitori din epoca noastră, atunci când nu cunoști de aproape această figură cu drept cuvânt extraordinară.

Prin epoca în care a trăit, prin spiritul și prin morala sa, Richter aparține romantismului din sec. 18. Prin îndrăzneala și varietatea de imagini, el este un om din epoca noastră.

Satirele sale au căzut de sigur odată cu trecerea obiceiurilor atacate. Ceiace face însă ca opera să-i fie veșnic nouă este acea putere panteistă, acea comunitate cu universul întreg, care fac din Jean-Paul Richter, un iubitor fanatic al naturii și al omului. Concepția aceasta nu era la el un simplu instinct, era prea inteligent pentru așa ceva. Jean-Paul o studiase; și teoria lui — el a știut s'o susție cu multă eloquență.

Facultatea aceasta uimitoare de a iubi în acelaș timp mai multe femei și de a se lăsa adorat de ele o numește Jean-Paul: „iubire universală".

Comentatorii lui au isbutit cu multă greutate să cunoască această psihologie aparte. Unii au văzut în el pe un sentimental absurd; alții pe un egoist, care știa totuși să pareze egoismul prin fraze meșteșugite.

„Cred —spune Edmond Jaloux — că toți s'au înșelat. Jean-Paul era sincer și efuziunea sentimentelor lui era aceiași efuziune pe care o regăsim azi la învățații indieni". Iubea cu o dragoste nemărginită copiii, animalele, anotimpurile; tot ce venea de la om era în stare să-l impresioneze. Jean-Paul nu iubea probabil numai femeile; ele îi serveau drept mijloc ca să se înalțe către un ideal, care era mult mai sus.

Prin ele iubea natura, operele de artă și tot ce era frumos în univers. Scria femeilor scrisori pline de dragoste și de generozitate. Era sincer dispus să le strângă la piept și să plângă împreună. Niciuna însă nu i-a fost amantă.

Decepții mari — din care și-a plăsmuit cărțile — terminau aceste dragosti ideale, dar Jean-Paul reîncepea aiurea.

E sigur că nici căsătoria cu Caroline Maier nu l-a liniștit cu totul, deoarece avea 53 de ani când s'a îndrăgostit pătimaș de dânsul o fetiță. Aceasta era fiica lui Adam Lux, un German entuziast, partizan al revoluției franceze, ghilotinat la Paris.

Ciudățenia lui Jean-Paul merge mai departe. Pe când era profesor la Hof, el a fondat o „academie erotică", unde agita sufletele tinere cu întrebări în felul acesteia: „Până unde poate merge prietenia unui bărbat față de o femeie și ce diferență este între aceasta și dragoste?" In cele din urmă se căsători cu Carolina de Fenchtersleben, una din elevele sale.

Dragostea aceasta delicată și extravagantă inspiră opera sa, mai cu seamă Hesperus. Aici îl regăsim pe el în mijlocul peisagiilor muzicale, a scenelor aproape mistice, într'o bogăție de lirism, care face din lucrarea sa o operă unică.

Jean-Paul Richter s'a născut la 21 Martie 1763 la Wonsiedel. Tatăl său era profesor la liceul din orașul său natal și organist. Nenorocirea făcu ca acesta să moară pe când tânărul Jean-Paul nu avea decât 18 ani.

Autorul de mai târziu al *Titan*-ului a cunoscut mulți ani de lipsă. Nimeni nu avea să vorbească mai bine decât el despre săraci, de cei umili — el care le cunoștea de aproape nenorocirile, speranțele de mai bine și mai cu seamă bucuriile grave.

Mai târziu la Weimar, când a fost primit în casa D-nei de Kalb, a fost impresionat de luxul ce domnea acolo.

In adevăr Jean-Paul vedea pentru prima dată în fiecare cameră o lumânare, care nu era pusă numai ca să fie admirată, ci pentru a fi aprinsă.

Ce-ar zice el astăzi de viata ce ducem noi aceștia, care trăim în secolul electricității! Anii grei trecură și Richter cunoscu gloria în tot ce are ea mai frumos.

Teoria sa asupra dragostei universale stârni interesul și entusiazmul.

După căsătorie, Jean Paul se stabili la Beyreuth. Aici începu o viață liniștită alături de soția sa, o femee blândă și inteligentă.

Când era timp frumos mergea adesea la un han mic din apropiere, unde avea o odaie și unde putea scrie în liniște. Patroana, D-na Rollwenzel, a păstrat intact mobilierul unde lucra marele Jean-Paul. In 1825, 15 Noembrie se stinse la Beyreuth acela care a fost Jean-Paul Richter.

In fața mormântului deschis bătrâna Rollwenzel a exclamat: „Desigur în acest sicriu se află un altul — nu Jean-Paul, deoarece adevăratul Jean-Paul e nemuritor".

Și bătrâna nu s'a înșelat. Acela care mult timp a fost considerat ca un extravagant, are astăzi un nume consacrat în literatura universală.

Jean-Paul Richter prin opera și concepția lui de viață și-a păstrat nemurirea.

România privită de străini

Două cărți de tonalitate spirituală deosebită scrise de două intelectuale franceze, care întrunesc fine calități de observație și distinse calități de scriitoare, au căutat să redea o credincioasă și vioaie interpretare firii și caracterului românesc, în două cărți deopotrivă de prețioase pentru cunoașterea poporului nostru în Apus.

„Roumanie terre du Dor" în pagini de o rară frumusețe stilistică și o fină pătrundere a intuiției sale de femee și artistă, caută să redeie simțimântul complex și nuanțat „al dorului" care e caracteristica poeziei și a eticei noastre naționale. D-ra Vaissereau cercetează cu un interes plin de simpatie cristalizarea vechilor calități de rasă, care în focul luptelor, al suferințelor și încercărilor de tot felul s'au topit în forma aceasta prețioasă și complicată care e esența însăși a sufletului românesc. In poezia și arta populară ca și în literatura și în arta cultă, cu toate nuanțele și sub cele mai disparate și mai contrazicătoare aparențe, distinsa scriitoare știe să găsească și să scoată în evidență caracterele esențiale ale țării și poporului acestui „dor". Descrieri minunate, de o evocare puternică și colorată a diferitelor noastre regiuni în legătură cu sufletul și moravurile poporului, cu pitorescul și farmecul lor special se întâlnesc la fiece pagină, descoperindu-ne și nouă înșiși aspecte și înfățișări în mijlocul cărora am trăit fără a ne da seama.

Atât d-ra Vaissereau cât și d-ra Seurre ne mișcă prin simpatia cu care caută să pună în lumină calitățile defectelor noastre și defectele acestor calități, care fac în definitiv originalitatea și valoarea noastră, nesocotite în genere de străini, pentru că le nesocotim noi înșine prin acea lipsă de grijă de a ne manifesta în fața străinătății așa cum suntem în realitate. D-ra Vaissereau caracterizează foarte fin și delicat această lipsă a noastră în capitolul „Românii care nu scriu".

D-ra Seurre are darul de a indica în evocarea unei scene, în desemnul fugitiv al unui peisagiu ca și în descrierea sobră a unui sat, a unui interior de casă țărănească o întreagă stare de lucruri din prezent și în perspectiva trecutului, cu toate problemele în legătură.

Toate acestea ușor, limpede, precis și adesea cu acel humor iute, ascuțit și spiritual atât de caracteristic sufletului francez.

Amândouă cărțile sunt subtile și de un farmec pătrunzător. In ele este o profundă și reală prietenie pentru România, și aceasta ne dă prilejul de a exprima încă odată gratitudinea și iubirea, care crește mereu în sufletul nostru pentru Franța și pentru nobilii săi misionari între care numărăm pe aceste două talentate și fine intelectuale. — *I. S.*

Sâmbăta aceasta,

(21 Februarie) la orele 10 seara, va avea loc în vaste.e saloane

ROXY din Str. Lipscani

SINGURUL BAL AL PRESEI DIN ANUL ACESTA

Marele bal mascat și nemascat

al revistei „Realitatea Ilustrată"

Program artistic senzațional.— Distracțiile sunt aranjate după modelul marelui bal „Les lits b ancs" care are loc în fiecare an la Opera mare din Paris.-Jazz îndrăci.- Orchestră specială de tangouri.- Concursuri de măști și costu.e cu mari premii.- Proclamarea frumuseților care vor filma în „Parada Frumuseților". - etc., etc.

Prețurile de intrare: Intrare generală (domni) Lei 200. - Doamne și Domnișoare Lei 150.- Domnii ofițeri și studenți Lei 100.-

Ultimele bilete se găsesc la agențiile FEDER și IPCAR, Ca.ea Victoriei.

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

RECENZII

MICKIEWICZ — Omul și Legenda sa

Mickiewicz — „L'homme et sa légende" de Antoni Potocki, un volum de 200 pagini.

Cartea, — spune „Polonia literară", — vorbește de Mickiewicz, de viața, de frământările lui, de acest rege spiritual al Poloniei.

E în adevăr surprinzător cum, subt aspectul de om de geniu, Mickiewicz știe să rămâie un simplu om. Din poezie, el n'a făcut nici sport, nici profesiune.

N'a fost nici apostol și nici profet, — și asta pentrucă era om pur și simplu tot atât cât și om de geniu.

Potocki evocă în cartea sa partea de poezie curată a copilărei lui Mickiewicz, petrecută în secularele păduri lituaniene. Mickiewicz pomenește însuși de timpul acesta, pe care-l numește: singura primăvară a vieții sale — primăvară care corespunde cu primăvara întregii Polonii, atunci când „Marea Armată" trece spre Moscova având în frunte pe soldatul polonez. In 1812 Mickiewicz are numai 14 ani, totuși viziunea primăverii acesteia îi va rămânea veșnic în minte. Napoleon și Legiunea îi vor inspira acțiunile de mai târziu.

După un timp, student la Wilno el este sufletul întrunirilor studențești ale tineretului entuziast și patriot. Din cauză părții active ce lua la aceste întruniri, în urma unui proces, Mickiewicz este pedepsit de țarul Nicolae I. Scapă de Siberia, în schimb e amenințat din nou. In calitatea sa de proscris politic, intră în grația elitei intelectuale ruse. Pericolul în care i se antrenase sufletul lui, era de temut. Potocki scoate aceasta în evidență, poate tocmai ca să arăte tăria de caracter a lui Mickiewicz, care știe să se descătușeze de mediul acesta (atunci când se simte mai mult legat) plecând în străinătate. Acolo continuă opera de liberare scriind poeme. Intre altele Farys, cea mai caldă și mai omenească apoteoză a celui ce nu acceptă să fie sclav și care se proclamă, prin luptă până la moarte, suveranul vieții.

Pleacă în străinătate la 1829, în ajunul războiului din 1830, unul din anii glorioși ai istoriei poloneze, când Polonia se opune țarului Nicolae I, doritor de a vedea Europa întreagă plecată în fața puterii sale.

Declarația de războiu îl găsește la Roma. Griji și ezitări dureroase îl fac să nu se decidă pentru înrolare decât în Aprilie 1831.

In drum spre Polonia se oprește la Poznan, de unde nu pornește mai departe decât după luarea Varșoviei de către Ruși.

Astăzi noi știm că întârzierea asta a fost un bine, viața lui era prețioasă pentru anii ce trebuiau să urmeze acestui eveniment. Dar atunci el a suferit mult, sufletul său nobil n'a putut să se împace cu gândul unei lașități aparente și durerea lui o vom simți în opera sa.

Potocki remarcă just că „Improvizația" în partea treia a „Străbunilor" (Aieux) scrisă de Konrad în timpul acela răscumpără cu prisosință lipsa lui Mickiewicz din rândurile armatei poloneze.

George Sand pomenește de această improvizație în epoca cea mai importantă din viața lui Mikiewicz, atunci când e la Paris.

Incă o operă, dacă nu o capodoperă — *Pan Tateusz* — și opera poetică a lui Mickiewicz e terminată. Asta la 1834, atunci când poetul are vârsta de 36 ani. De aci înainte nu va mai scrie decât în proză, o proză de inspirație poetică însă. Acestui gen nou în opera lui Mickiewicz consacră Potocki ultimele capitole ale cărții sale. Apariția în 1833 a lucrării: „Cartea națiunii polone și a pelerinilor polonezi" avu darul să bulverseze conștiințele și să provoace o mișcare printre emigranții polonezi. Cărții lui Mickiewicz îi urmă o alta de Lamennais: *„Cuvintele unui credincios"*, *Montalembert* remarcă: „Niciodată mână mai sigură n'a desvăluit destinele care așteaptă toată organizația politică și socială din zilele noastre".

In timpul șederii sale la Paris, intră în centrul democrat alături de Lamartine, Victor Hugo, Sainte-Beuve, Delacroix, etc.

Profesor de literatură slavă și prieten intim cu Lamennais, Michelet și Quinet, începe o campanie, care nu întârzie să puie pe gânduri guvernământul francez. In cele din urmă guvernul acționează. In 1844 Mickiewicz este suspendat dela catedra universitară. Ceilalți tovarăși îl urmează, Quinet în 1846, Michelet în 1847.

Suntem în anul 1848.

Evenimentele se precipită și cu ele „Legenda" lui Mickiewicz — profet — devine istorie, istoria Europei, a democrației, a umanității întregi. Mickiewicz desnădăjduit vede „Legiunea" visurilor lui prea mică pentru a putea apăra poporul italian care deslănțuie ofensiva contra despotismului reacționar.

Mickiewicz, descurajat, se reîntoarce la Paris, unde are o nouă decepție. Idealul lui napoleonian e redus la persoana prințului Ludowic Napoleon. In 1849 Mickiewicz fondă la Paris un jurnal cu scopul de a continua lupta: „Tribuna popoarelor".

Din ce în ce se apropie de soluțiile care caracterizează epoca noastră, poporul devenind centrul acțiunii. Mickiewicz analizează socialismul în plină formație, declarându-se adept al acestor principii. Crede în forța socială a lucrătorului, prevede rolul lui într'un viitor apropiat.

Jurnalul lui Mickiewicz, așa cum îl vedea el, nu putea dura.

Forțat să se supună, Mickiewicz nu capitulează, ci caută un nou prilej de luptă. Momentul se prezintă în 1855, când războiul Crimeii îl decide să plece în Turcia. După cum spune însuși Potocki, el n'a plecat să lupte contra Rusiei.

El pleacă să ajute aceiași „Legiune" a iluziilor sale, care avea să străbată popoarele slave și să desrobească toate țările supuse.

Moartea pune capăt acestei vieți sbuciumate — acestui pelerinaj apostolic, am putea zice.

Mickiewicz moare la 24 Noembrie, 1855, la Constantinopol.

Marea ducesă

„O viață de petrecere sub al doilea Imperiu, Hortense Schneider" de *Marcel Bouff* și *Thérèse Cassevitz* ne desvăluie viața Hortensei Schneider, cunoscută apoi sub numele de *„Marea ducesă"*.

Suntem în anul 1853 la Agen. Afișele teatrului municipal anunță reprezentațiile Domnișoarei Hortense, care pentru leafa de 50 lei lunar dansează și joacă toate genurile de dramă și comedie.

Fiica croitorului Schneider nici nu dorea mai mult. Ea își realizase visurile de copil. Doi ani și i-a petrecut astfel la Agen, împărțindu-și timpul între teatru, unde interpreta roluri variate, și micile supeuri, care parveniseră să scandalizeze pe pașnicii provinciali.

In 1855 pleacă la Paris, unde — în urma multor refuzuri, — reuși să fie angajată.

In anul acela apăru pentru prima dată pe afișele pariziene din cartierul Champs-Elisées numele Hortensei Schneider alături de al lui Jacques Offenbach.

O adevărată minune e povestea acestei fiice de croitor mărunt, care în mai puțin de șase ani parveni să cucerească Parisul.

Ea domină despotic teatrul, cere să fie plătită cu sume fabuloase, conduce repetițiile introducând pasagii nouă și suprimând pe cele ce le găsea de prisos.

Triumful ei devine extravagant. E o adevărată regină. Când trece pe stradă în cupeul său elegant, lumea fascinată se dă la o parte murmurând: „E marea ducesă". In fața casei sale din str. Impărătesei colț cu strada Lesueur a staționat de multe ori trăsura țarului Rusiei. In loja ei dela Variétés s'au întâlnit regi, duci, pași și curtezani de toate clasele sociale.

In urma căderii lui Napoleon al III-lea, după câteva luni de furtună, Parisul renaște, dar schimbat. Hortense nu mai există. E tot frumoasă, are acelaș talent, dar aplauzele seci nu parvin s'o mulțumească. Indurerată, marea artistă se expatriază în Rusia. La Petersburg, Hortense are mare succes și asta o decide să revină în Franța. Reintră la Variétés, apoi pe o scenă secundară, totuși nu poate să-și recapete faima din trecut. Asta o decide să se retragă definitiv din teatru.

O căsătorie nepotrivită cu un nobil mai tânăr cu câțiva ani decât ea, îi adaugă multă durere la cea pe care o avusese la părăsirea scenei.

Hortense Schneider și-a păstrat însă o mare parte din avere. Ultimii 30 de ani și-i petrece în casa sa din L'avenue de Versailles, clădită după planul său, consacrându-și timpul operelor de binefacere. Toată averea ei va trece apoi Orfelinatului artelor a cărei președintă de onoare este.

In ultimii ani dinaintea războiului mondial o puteai vedea dese ori pe Hortense Schneider, transformată în burgheză opulentă și gurmandă, într'una din lojele de la Varietés urmând cu interes fostele ei roluri.

Hortense Schneider moare la 6 Mai, 1920 în vârstă de 80 de ani.

INSEMNĂRI

Profesie de credinţă

Sfântă-i vorba: „Să nu iai în deşert numele Domnului". Intr'adevăr, bine le merge celor ce-i iau numele în plin! Vezi — Nichifor Crainic et Comp.

In *cuvântul-înainte* al „Gândirii" se spunea: „Vom da tot ce avem mai bun şi vom da până ce prin puterea, altora, darul nostru va fi de prisos".

Rezultatul: d. Nichifor Crainic — recunoscând că n'are nimic bun de dat — se mulţumeşte să ia...

Redactorul „Gândirii", această „grupare de afinităţi", — spune d-sa, — „n'are nevoe să umble cu pantahuza după material". Şi n'are nici timp. Cu pantahuza el umblă numai după spiritual.

Iar ceiace-l scârbeşte pe d. Nichifor Crainic este „generaţia ce se ridică imediat după noi" şi care „e, îndeobşte, lipsită de consistenţă morală".

Şi cu atât repugnanţa d-sale faţă de mediu este mai mare, cu cât „nicio publicaţie similară din această ţară n'a grupat în jurul ei o pleiadă mai numeroasă de scriitori, cunoscători ai atâtor culturi europene şi competenţi în fiecare ramură a spiritului creator".

Şi mai ales există „competinţe" în ramura administraţiei creatoare — de care, cum singur recunoaşte d. Nichifor Crainic, n'a scăpat nici... Coroana!

In această privinţă, d. Nichifor Crainic se poartă chiar creştineşte. Nu face nici o deosebire de rang. Chipul Cezarului este acelaşi în mâna oricui s'ar afla. Şi, din respect pentru cuvântul: „să nu-ţi faci chip cioplit"... d. Nichifor Crainic se închină numai la efigiile în relief.

In entuziasmu-i „creator", directorul administrativ al „Gândirii" spune: „Oricând se va găsi cineva dintre noi să ia în piept văzduhurile".

Mofturi! Nu se mulţumeşte d. Nichifor Crainic cu „văzduhurile". Are nevoe de ceva mai palpabil. Odăjdiile nu-s cusute — simbolic — cu fire de aur?. — *M. Sevastos.*

Moartea caricaturistului N. S. Petrescu

După Jiquide, arta caricaturii a găsit la noi un vrednic şi credincios continuator în Nae Petrescu.

Descendent al unei familii de vechi cărturari eraioveni, Petrescu moştenise o nestăpânită sete de a acumula cunoştinţe în cele mai deosebite domenii ale culturii. Era un adevărat spirit enciclopedic şi un permanent client al anticarilor.

Absolvise şcoala de belle arte din Bucureşti şi avea o dexteritate surprinzătoare la desen.

Caricaturile oamenilor politici ai vremii se caracterizau tocmai prin asemănarea pe care o urmăreau. Tipurile create de el au capul mare, fotografic şi trupul mic.

Au rămas, în galeria oamenilor noştri de seamă, caricaturile minunat cizelate ale unor Petre Carp, Take Ionescu, Mitiţă Sturdza, etc., etc.

Lucrările acestea dovedeau şi talent generos, dar mai ales un ascuţit spirit de observaţie.

N. S. Petrescu

Şarja lui Petrescu ştia însă, în împrejurări ca cele din timpul neutralităţii noastre de pildă, să devină usturătoare şi agresivă.

Atitudinea lui faţă de puterile centrale i-a atras, în timpul ocupaţiei germane, deportarea într'un lagăr din Bulgaria, iar mai târziu o decoraţie din partea guvernului francez.

Petrescu moare, la vârsta de şaizeci de ani, sărac, cum a trăit, şi plâns de toţi cei ce l-au cunoscut. — *Bl.*

Copilăria lui Dostoievski

Fratele lui Dostoievsky publică la Leningrad amintiri foarte interesante despre copilăria marelui scriitor.

Părinţii lui duceau o căsnicie foarte fericită. Erau oameni moderni, iubitori de progres. Tatăl fiind medic la un spital din Moscova, copiii şi-au petrecut primii ani ai vieţii într'o aripă laterală a spitalului. Apartamentul ocupat de dânşii a fost de curând amenajat într'un muzeu Dostoievsky. In cele trei încăperi simple şi modeste trăiau zece suflete: părinţii romancierului, cei şapte copii ai lor, şi dădaca Ana Florowna, considerată ca membru al familiei. Doctorul Mihail Dostoievsky având o clientelă frumoasă, familia ducea un trai destul de înlesnit. Cumpără apoi o moşioară în guvernământul Tula, unde se duceau să petreacă vacanţele. Tatăl, deşi bun la inimă, era sever şi iute la mânie; le dădea băeţilor lecţii de latină, certându-i aspru pentru cea mai mică greşală şi repetându-le mereu că sunt săraci şi că trebue să înveţe bine ca să poată răzbate în viaţă. Mama lui Dostoievsky, o femee bună şi foarte religioasă, cânta cântece populare ruseşti şi se acompania cu mult talent din ghitară. Băeţii urmau la cel mai bun pension din Moscova; seara se aduna toată familia în jurul lămpii şi se făceau lecturi din Karamsin, Puşkin, Şulowsky, etc. Dintre toţi fraţii, Fedor Dostoievsky îl iubea mai mult pe Mihail, care însă a murit foarte tânăr. In copilărie, Fedor Dostoievsky era foarte nebunatic şi foarte îndrăzneţ, plin de cel mai scânteetor temperament; tatăl său îi spunea adesea: „Bagă de seamă, Fedia, să nu intri în conflict cu autorităţile". Cuvinte dovedite mai târziu profetice...

Mama lui Dostoievsky murind în 1837 de tuberculoză, doctorul se retrase — nebun de durere — la moşia din Tula, după ce-şi dădu copiii pe la internate. Fedor şi fratele său îşi câştigau deja singuri existenţa. Disperat de moartea soţiei sale, pe care o adorase, doctorul luă darul beţiei; mai târziu fu omorît de ţărani. Fiica cea mai mare, Varvara Mihailowna, căsătorită cu un oarecare Karenin, avu şi ea un sfârşit tragic, fiind omorîtă în 1883 de nişte răufăcători. Fiul cel mai mic, deşi arhitect talentat, căzu din treaptă în treaptă din cauza beţiei, până ajunse vagabond şi muri în câmp deschis în 1883. Celalt frate, Andrei Mihailovici Dostoievsky, autorul memoriilor care apar acum a murit în 1897, la Petersburg, unde venise pentru scurtă vreme; în mod stabil locuia în Rusia de Sud, unde lucra ca arhitect. Din foştii locuitori ai actualului muzeu din Moscova, nu se mai află deci astăzi nici unul în viaţă.

„Expediţia galbenă"

E încă în amintirea tuturor celebra „Expediţie Neagră", organizată, acum câţiva ani, de către Citroen. Automobile de construcţie specială au străbătut Africa dela Nord la Sud. Acum Citroen a organizat o nouă expediţie, mult mai grandioasă — „Expediţia galbenă" sub conducerea d-lor Georges Gaard şi Odouen Dubreil care au condus şi prima excursiune africană.

De data aceasta caravana de automobile va străbate Asia prin punctele mai puţin cercetate. Iată ruta care a fost stabilită: Beyruth, Irak, Persia, Deşertul Goby şi, însfârşit, Peking. La întoarcere drumul trece prin Saigon, Siam, Birmania, India, Persia şi Arabia. Expediţia porneşte la 1 Martie şi va dura un an şi jumătate.

Pentru înfăptuirea acestui plan grandios, s'au cheltuit zeci de milioane. Patru ministere subsidiază această expediţie: ministerul de externe, marină, instrucţie şi artele frumoase. Afară de aceasta, Societatea geografică din Washington a pus la dispoziţia organizatorilor o sumă egală cu aceia pe care i-a dat'o lui Byrd cu prilejul expediţiei sale la Polul Sud. Guvernul chinez a delegat la această expediţie cinci savanţi care cunosc limba franceză.

Caravana se va compune din zeci de automobile speciale. Un automobil-furgon va adăposti toate sculele ştiinţifice. Un altul e destinat să adăpostească toate colecţiile ce vor fi dobândite în cursul expediţiei. Două automobile sunt destinate pentru operatorii de cinematograf. Un automobil e înzestrat cu o staţiune de radio pentru menţinerea legăturii cu Europa şi America. Maşini speciale au fost amenajate ca spital, bucătărie, depozit de alimente, arsenal, etc. Totul a fost prevăzut până în cele mai mici amănunţimi: înzestrarea şi pregătirea „expediţiei galbene" a durat cinci ani.

Printre membrii expediţiei se află şi cunoscutul pictor rus Alexandru Iacovlev care a participat şi la expediţia africană, de unde a adus multe lucrări interesante.

Poeţii proletari

La Moscova a avut loc un congres al „Asociaţiei revoluţionare a scriitorilor proletari" (Rapp). Congresul s'a ocupat de chestiuni literare. Secretarul „Rapp"-ului, criticul Averbah, a constatat „o diminuare a atenţiunii scriitorilor proletari faţă de calitatea artistică a operelor lor, ceiace a avut ca rezultat diminuarea funcţiunii politice a literaturii". Literatura proletară mai şchiopătează şi în ce priveşte conţinutul. Se observă o influenţă prea mare a tendinţelor mici-burgheze. In genere, poeţii proletari dau dovadă de prea puţine cunoştinţe şi cultură politică.

Index monarhist

La Londra apare, în câteva limbi, *Revista Monarchistă Internaţională*". In ultimul număr al acestei reviste a apărut o listă a autorilor pe care monarhiştii veritabili n'au voie să-i cetească.

Numele autorilor puşi la index e însoţit de câte o scurtă caracteristică.

De pildă:

Anatole France, pseudonimul scriitorului căruia îi plăcea să-şi bată joc de religie şi monarhie. Scrierile lui sunt cu atât mai primejdiose cu cât a ştiut să prezinte ideile sale într'o formă aleasă şi spirituală. Dealtfel, majoritatea cugetărilor sale le-a împrumutat dela Voltaire.

Maxim Gorki, amicul şi partizanul lui Lenin. Valoarea literară a romanelor şi povestirilor lui e foarte dubioasă.

Romain Rolland, poet francez şi dramaturg. Operele lui provoacă la oameni slabi năzuinţe pacifiste. Etc.

200 de ani dela inventarea pianului

La Padua s'a comemorat, dăunăzi, 200 de ani de la moartea lui Bartholomeo Cristofori, inventatorul şi constructorul primului pian.

Bartholomeo Cristofori s'a născut la Padua în ziua de 4 Mai 1655. La început a fabricat lăute, mai târziu a construit primele cimbale.

Când Ferdinand de Medici a aflat despre talentele lui Cristofori, l'a invitat la Florenţa şi i-a pus la dispoziţie un atelier bine înzestrat pentru construirea acestor instrumente de muzică. Cristofori a funcţionat în acelaşi timp (1711) şi ca director al colecţiei de instrumente muzicale adunate de către Ferdinand de Medici.

După multe încercări, Cristofori a reuşit, în 1711, să construiască primul pian (piano-forte). Umilul meşter a rămas mult timp necunoscut, căci n'a ştiut să exploateze invenţia sa. De aceia au figurat mult timp ca inventatori ai pianului Marius, Schroener şi Silbermann care au ştiut să se folosească de această invenţie.

Abea în secolul trecut, specialişti, care au făcut cercetări la Padua şi Florenţa şi au studiat instrumentele muzicale rămase de la Cristofori, l'au proclamat, în unanimitate, pe el ca inventatorul pianului. — *D.*

Curierul literar

„Une femme, une ville" de Augusto de Castro şi *„La vie amoureuse de la Dame aux Camélias"* de Jacques Dyssord. — Două cărţi cu acelaşi subiect: curtizana.

Prima este opera unui scriitor portughez — Augusto de Castro care a întreprins să simbolizeze, întru câtva, farmecul şi seducţiunea câtorva oraşe, printr'o figură de femee contemporană sau din trecut. De pildă: Pauline Borgheze pentru Roma şi pentru Paris, două curtizane: la Païva şi Maria Duplessis (la Dame aux Camélias).

Cu privire la aceasta din urmă, scriitorul portughez povesteşte un fapt divers, care caracterizează cultul faţă de doamna cu camelii.

Intr'o zi, căutând, în cimitirul Montmartre, mormântul eroinei lui Dumas a întâlnit două fete „îmbrăcate în negru, reprezentând tipul clasic al midinetei parisiene" care căutau şi ele aceiaşi piatră funerară.

Impreună, au găsit'o. „Aici — scrie Augusto de Castro — însoţitoarele mele au rămas o clipă mute şi imobile. Apoi fiecare a scos din manşonul ei câte un buchet de viorele şi le-au depus pios pe piatră".

In *„La vie amoureuse de la Dame aux Camélias"*, Jacques Dyssord nu e de loc sentimental. El povesteşte viaţa curtizanei bolnave de plămâni, fără s'o poetizeze. De fapt, soarta ei, — prea veselă la începutul carierei şi foarte tristă la sfârşitul ei — nu prezintă nici-un fel de elemente poetice. Dimpotrivă: această femeie cu chip de „înger senzual" şi cu o nobleţă înăscută — ceia ce o face şi mai dorită — ştie să-şi valorifice corpul de statuie cu multă chibzuinţă şi îndemânare comercială.

In toată viaţa ei — nici-un singur gest nobil.

Modelul Marie Duplessis nu seamănă cu eroina lui Dumas-fils: „La Dame aux Camélias" este un capriciu de poet. Iar Dumas-père s'a înşelat când i-a scris fiului său: „Ai dreptate să deplângi soarta ei, căci stă mult deasupra meseriei pe care o exercită".

Concursul „Adevĕrului literar"

Publicăm în numărul de faţă bucata întitulată „Schiţă", datorită d-lui Nicolae Mihail Pleşoianu (Adrian Melinescu), absolvent al liceului „Anastasescu" din Roşiorii de Vede, — care a obţinut premiul al doilea la Concursul „Adevĕrului Literar".

In numărul viitor vom publica bucata „O taină" a d-lui Mircea Pădurăleanu, — absolvent al liceului „Al. Hasdeu" din Buzău, — care a obţinut premiul al treilea.

Mărunte

— Expoziţia pictorului Schweitzer-Cumpăna este deschisă în fiecare zi în atelierul d-sale din General Budişteanu No. 30.

— O statistică recentă arată că în prezent cărţile franţuzeşti se bucură în străinătate de o căutare cum nu s'a mai cunoscut niciodată până astăzi. După această statistică, ţările străine care cumpără cele mai multe cărţi franţuzeşti sunt Anglia, Canada, Elveţia, Germania şi America de sud. De sigur că România a fost uitată în această statistică, altfel am fi găsit-o în primul rang.

— Din biblioteca oraşului Nancy a dispărut ediţia princeps a unei cărţi a lui Descartes : „Traité de l'Homme". Se pare că volumul lipsea încă de acum câteva luni.

— Un exemplar din *Divina Comedie* a lui Dante, imprimat la Florenţa în 1481 a fost de curând vândut la o licitaţie din Londra. A fost plătit cu 130 de livre (peste o sută de mii de lei). Este vorba de prima ediţie a operei lui Dante publicată la Florenţa.

— Oraşul New-Orleans din America, legat de tradiţia latină prin originea lui franceză, a decis să se asocieze la serbarea milenarului lui Virgil. S'a plantat, în amintirea poetului Georgicelor, un arbore şi s'a dat unei străzi numele lui Virgiliu.

A apărut:

Viaţa Romînească

Anul XXIII, No. 1

cu nuvele, poezii, articole, studii, recenzii de *Demostene Botez, Paul Zarifopol, Zoe Verbiceanu, George Lesnea, Nicolae Tolu, Lord Melchett, Al. A. Philippide, M. Sevastos, Izabela Sadoveanu, D. I. Suchianu.*

A apărut în

„Biblioteca Dimineata"

No. 133

Intermezzo românesc

(Cartea amintirii)

de HUGO MARTI. Traducere de LUCIAN BLAGA

PREŢUL 8 LEI

Citiţi azi: **LECTURA No. 315**

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

GUIDO MILANESI

CHEIA TATIANEI HARCOFF

Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

Citiţi azi **Realitatea No. 212**

:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

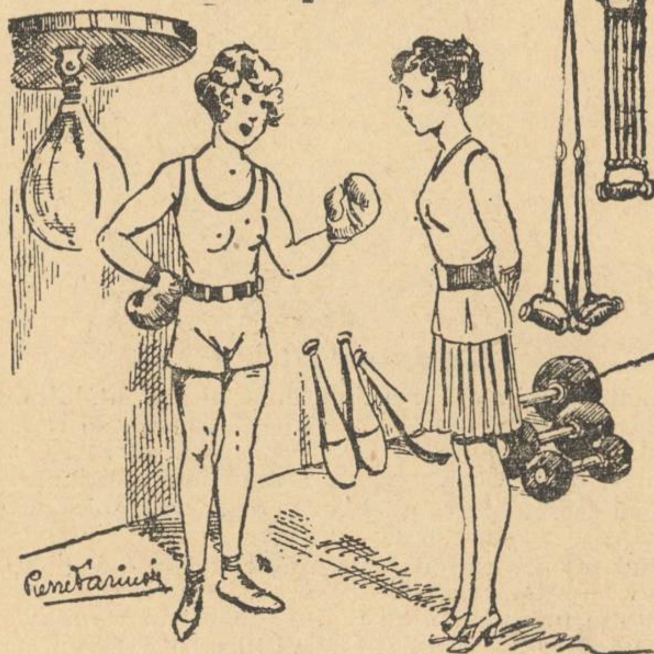
Ceartă

— Şi ce-ai să zici, când oiu spune la toată lumea că ai vrut să mă otrăveşti?

— Am să cer să-ţi facă autopsia.

Simptom

— Ce te face să crezi că Jean are să-ţi ceară mâna?

— M'a implorat... să nu mai iau lecţii de box.

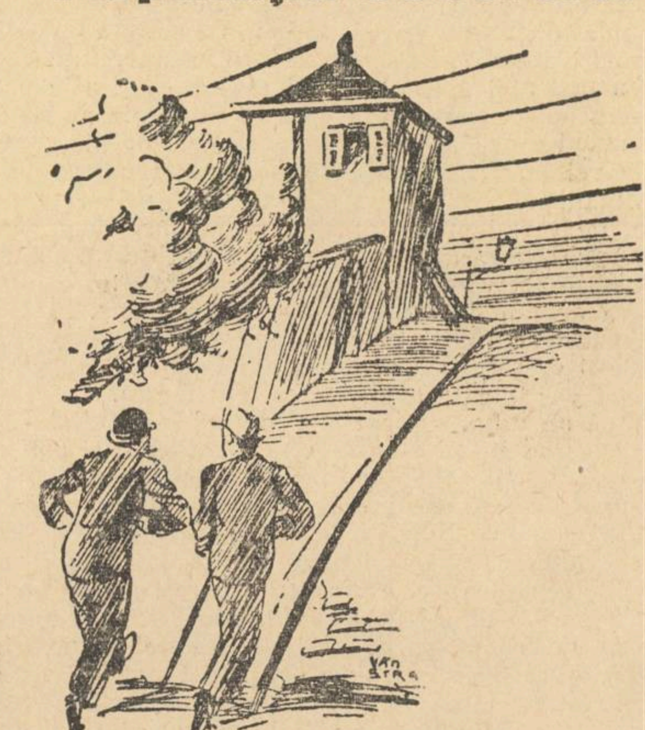
Noile timbre

IMPIEGATA: — Ce faci cu tocul?

DOAMNA: — Bărbatul meu a vrut să lipească un timbru... şi i s'a prins de cerul gurii.

Reputaţia soacrelor

— Am visat astă-noapte că soacră-mea a plecat în voiaj.

— Bine, dar nu eşti însurat!...

— Ştiu, dar, oricum, mi-a făcut plăcere.

(Copright S. D. A. A.)

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11